John Wyndham

TRIFIDŲ DIENOS

Romanas

UDK 820-3
Vi-201

Versta iš leidinio:

John Wyndham THE DAY OF TRIFFIDS
Penguin Books Ltd, Harmondsworth, Middlesex, 1961

Iš anglų kalbos vertė
Kristina Miliūnienė

1
PABAIGOS PRADŽIA

Jei diena prasideda sekmadieniška tyla, o žinai, kad trečiadienis, vadinasi, kažkur kažkas nebegerai.

Tai pajutau, vos pabudęs. Tiesa, kai visai išsibudinau ir geriau pagalvojau, ėmiau abejoti. Greičiausiai kas nors nebegerai man, o ne visam pasauliui, nors neišmaniau, kas tai galėjo būti. Laukiau, vis dar abejodamas. Netrukus gavau pirmą objektyvų patvirtinimą - kažkur toli laikrodis išmušė, kaip man pasirodė, aštuonias. Klausiausi ausis ištempęs, netikėdamas. Tuoj pradėjo mušti ir kitas laikrodis, garsiai, aiškiai. Neskubėdamas jis atskaičiavo tikrai aštuonis dūžius. Tada aš galutinai įsitikinau, kad viskas baigta.

Kai pagalvoju, pasaulio pabaigą - trisdešimt metų gerai pažįstamo pasaulio pabaigą - aš pražiopsojau visai atsitiktinai, kaip ir daugelis išvengusių pražūties. Taip jau yra, kad nuolatos daug žmonių guli ligoninėse, o pagal tikimybių teoriją maždaug prieš savaitę pakliuvau ten ir aš. Lengvai būčiau galėjęs paklūti ir prieš dvi savaites, bet dabar nerašyčiau, manęs iš viso nebebūtų gyvo. Tačiau lemtis užsigeidė, kad tuo laiku ne tik gulėčiau ligoninėje, bet ir kad mano akys, tiksliau pasakius, visa mano galva būtų apvyniota tvarsčiais - ir nesvarbu, kas tas tikimybes tvarko, jam turiu būti labai dėkingas. O tuo laiku tikrai irzau, spėliodamas, kokia čia velniava, nes ligoninėje jau gulėjau tiek, kad žinojau: po sesers šeimininkės laikrodis čia svarbiausias daiktas.

Be laikrodžio ligoninė būtų pražuvusi. Kas sekundę pagal laikrodį registruojami naujagimiai ir numirėliai, duodami vaistai, išnešiojamas valgis, degamos ir gesinamos šviesos, kalbama, dirbama, miegama, ilsimasi, priimami lankytojai, perrišamos žaizdos, prausiamasi, ir iki šiol mane būtinai pradėdavo prausti ir tvarkyti lygiai trys minutės po septynių. Tai buvo viena iš priežasčių, dėl kurių aš pasirinkau atskirą palatą. Bendroje palatoje šita terlionė prasidėdavo visa valanda anksčiau. Bet šiandien įvairaus tikslumo laikrodžiai visoje ligoninėje mušė ir mušė aštuonias, o pas mane niekas kaip nėjo, taip nėjo.

Nors ir negalėjau apsikęsti trinamas kempine ir veltui prašydavau, kad mane vestų į vonią, dabar, kai tos kempinės nebuvo, pasijutau bjauriai. Be to, tuoj po šios procedūros paprastai gaudavau

pusryčius, o jaučiausi alkanas.

Greičiausiai būčiau laikęs save nuskriaustu ir kurį kitą rytą, bet šis gegužės aštuntosios, trečiadienio, rytas man buvo itin svarbus. Nekantriai laukiau, kad tos nuobodžios procedūros kuo greičiau prasidėtų, nes tą dieną žadėjo nuimti tvarsčius.

Šiek tiek pagrabinėjęs, suradau skambučio mygtuką ir paleidau jį čirkšti ištisas penkias sekundes, - tik tam, kad parodyčiau, ką apie juos galvoju.

Laukiau skubaus atsako į tokį baisingą triukšmą ir vis klausiausi.

Tik dabar suvokiau, kad tyla už mano palatos sienų dar keistesnė, negu buvo pasirodę. Ta tyla buvo sekmadieniškesnė net už sekmadienio tylą, ir aš vėl ėmiau ieškoti įrodymų, kad šiandien tikrai trečiadienis, nors ir kas būtų nutikę.

Niekaip negalėjau suprasti, kodėl šv. Merino ligoninės steigėjai pasirinko savo įstaigai vietą prie didelės sankryžos judriame kvartale ir todėl pasmerkė savo pacientų nervus amžinam tampymui. Tiesa, tiems laimingiesiems, kurių būklės neapsunkina nuolatinis mašinų trenksmas ir ūžesys, buvo gerai dėl to, kad jie, nors ir gulėdavo lovose, neatitrūkdavo, taip sakant, nuo gyvenimo srauto. Štai autobusai, važiuojantys į vakarus, dunda, lekia, kol dega žalia šviesa, bet staiga kaip paršas sužviegia stabdžiai, duslintuvai paleidžia šūvių salvę, vadinasi, ne visi suspėjo pravažiuoti sankryžą. Paskui paleistos važiuoti mašinos urzgia ir staugia, besiropšdamos į kalną. O karts nuo karto pasitaiko tokia intermedija: pasigirsta trenksmas, džeržgesys, visas transportas sustoja, - baisi kankynė tokiam žmogui, kaip aš, kuris apie avarijos didumą gali spręsti vien iš pasigirdusių keiksmų. Iš tikrųjų nei dieną, nei didesnę nakties dalį šv. Merino ligoninės pacientas neturi nė menkiausios progos įsivaizduoti, kad gyvenimas aplink sustojo vien todėl, kad jis, pacientas, laikinai pasitraukė.

Bet šį rytą viskas buvo pasikeitę. Nesuprantamai pasikeitę, ir dėl to neramu. Netrinksėjo ratai, neburzgė autobusai, nebuvo girdėti jokio automobilio. Nei stabdžių, nei signalų, netgi nei pasagų caksėjimo, o anksčiau retkarčiais čia dar pravažiuodavo koks vežimas. Nebuvo girdėti nei daugybės kojų trypimo, nors tokiu laiku žmonės eidavo į darbą.

Kuo ilgiau klausiausi, tuo keisčiau viskas atrodė ir tuo mažiau

man patiko. Atidžiai klausiausi, man regis, bent dešimt minučių ir per tą laiką penkis kartus išgirdau šiūruojant netvirtus žingsnius, triskart kažkur toli pasigirdo neaiškūs šauksmai ir kartą isteriškas moters kūkčiojimas. Neburkavo balandžiai, nečirškė žvirbliai. Nebuvo girdėti nieko, tik švilpė vėjas laiduose...

Pasijutau bjauriai, tarsi tuštumoje. Toks pat jausmas kartais apimdavo mane mažą, kai pradėdavau vaizduotis, kad tamsiuose miegamojo kampeliuose glūdi kažkokios baidyklės; tada nedrįsdavau iškelti kojos, bijodamas, kad kas neišlįstų iš po lovos ir nestvertų už blauzdos, nedrįsdavau net šviesos užsidegti, kad, ištiesus ranką, kas nors ant manęs neužšoktų. Turėjau nugalėti tą jausmą, kaip ir tada, patamsyje, kai buvau vaikas. Ir buvo nė kiek ne lengviau. Keista, kad mes pasirodom tebesą vaikai, kai atsiduriam tokioj padėty, kaip dabar aš. Vaikiškos baimės visą laiką lydėjo mane, laukdamos progos, ir pagaliau ją gavo - tik todėl, kad mano akys buvo užrištos tvarsčiais ir kad buvo sustojęs gatvėje judėjimas...

Kai šiek tiek suėmiau save į rankas, pamėginau viską logiškai apgalvoti. Kodėl gatvėje sustoja judėjimas? Na, dažniausiai todėl, kad būna taisomas kelias. Labai paprasta. Bet kurią akimirką gali pasigirsti pneumatiniai grąžtai, paįvairindami kenčiančių pacientų garsinius įspūdžius. Tačiau visa bėda, kad logika nesustoja pusiaukelėje. Ji pasakė man, kad judėjimo negirdėti ir kitose, tolimose gatvėse, kad negirdėti nei traukinių švilpukų, nei buksyrų sirenų. Nebuvo girdėti nieko - kol laikrodžiai pradėjo mušti ketvirtį devintos.

Ėmė didelė pagunda žvilgtelėti - tik žvilgtelėti, - kad galėčiau nors kiek susigaudyti, kas gi čia pagaliau dedasi. Vis dėlto susivaldžiau. Juk lengva pasakyti - žvilgtelėti. Čia tau ne raištį nuo akių pakelti - daugybė tamponų ir tvarsčių privyniota. O svarbiausia, baugu. Kai visą savaitę išbūni aklas, darosi baisu krėsti juokus su regėjimu. Teisybė, tvarsčius man ketino nuimti šiandien, bet tai daroma prieblandoje, ir žiūrėti man būtų leista tik tuo atveju, kai akys būtų sveikos. Aš nežinojau, ar jos sveikos. Regėjimas galėjo būti visam laikui pablogėjęs. O gal ir visai buvau apakęs. To dar nežinojau...

Nusikeikiau ir vėl paspaudžiau skambučio mygtuką. Nuo to šiek tiek palengvėjo.

Tačiau skambučiai, matyt, niekam nerūpėjo. Man pasidarė

ne tik neramu, bet ir pikta. Jautiesi pažemintas, jei nuo ko nors priklausai, bet dar blogiau, kai net neturi nuo ko priklausyti. Kantrybė man baigė sekti. Pasiryžau veikti.

Jei išeisiu į koridorių, pradėsiu rėkauti ir sukelsiu skandalą, kas nors būtinai pasirodys - bent jau mane apibarti. Nubloškiau antklodę ir išlipau iš lovos. Niekad nebuvau matęs palatos, kurioje gulėjau, ir nors iš klausos gerai numaniau, kur durys, jas buvo ne taip lengva rasti. Trukdė nesuprantamos ir nereikalingos kliūtys, nusimušiau kojos pirštą ir nusibrozdinau kelį, bet per kambarį perėjau ir iškišau galvą į koridorių.

- Ei! - sušukau. - Duokit man pusryčius. Į keturiasdešimt aštuntą palatą!

Valandėlę buvo tylu. Paskui pasigirdo balsai, visi šaukė kartu. Rodėsi, kad jų šimtai, o žodžio nė vieno nebuvo galima suprasti. Lyg būčiau paleidęs minios triukšmo įrašą, ir karingai nusiteikusios minios. Smilktelėjo košmariška mintis, kad gal miegantį mane pergabeno į beprotnamį ir kad čia visai ne šv. Merino ligoninė. Tie balsai neatrodė man normalių žmonių balsai. Skubiai uždariau duris, kad nebegirdėčiau, ir apgraibomis grįžau į lovą. Tą valandėlę lova atrodė vienintelė saugi ir rami vieta šiame nesuprantamame pasaulyje. Lyg patvirtindamas tai, nuaidėjo dar vienas garsas, ir aš apmiriau, nebaigęs užsitraukti antklodės. Iš gatvės apačioje pasigirdo šauksmas, beprotiškas ir beviltiškas, stingdantis kraują. Jis pasigirdo tris kartus, paskui nutilo, bet man vis dar aidėjo ausyse.

Suvirpėjau. Pajutau, kaip po tvarsčiais dilgčioja nuo prakaito kakta. Dabar žinojau, kad vyksta kažkas baisaus. Nebegalėjau ilgiau ištverti vienatvės ir bejėgiškos būklės. Turėjau sužinoti, kas čia dedasi. Pakėliau rankas prie tvarsčių, apčiuopiau segtukus ir susimąsčiau...

O jei gydymas buvo nesėkmingas? Jei nusiimsiu tvarsčius ir paaiškės, kad nematau? Tada bus dar blogiau - šimtąkart blogiau...

Trūko drąsos šitaip vienam sužinoti, kad mano regėjimas, gal būt, neišgelbėtas. O jei ir išgelbėtas, ar nepakenks, kad akys bus neužrištos?

Nuleidau rankas, atsilošiau. Pykdamas ant savęs ir ant ligoninės, ėmiau kvailai, bejėgiškai plūstis.

Turbūt, praėjo gerokas laiko tarpas, kol atgavau šaltą kraują, bet netrukus nutvėriau save vėl sukantį galvą, kaip visa tai paaiškinti. Paaiškinti neįstengiau. Tačiau galutinai įsitikinau, kad ši velniava,

nesvarbu, iš kur ji, dedasi trečiadienį. Mat, vakar diena buvo ypatinga, o aš galėjau prisiekti, kad po jos praėjo tik viena naktis.

Kronikose rasit, kad gegužės septintą, antradienį, Žemės orbita ėjo per kometos skeveldrų debesį. Galite tuo net patikėti, jeigu norint - juk patikėjo milijonai. Gal taip ir buvo. Neturiu įrodymų nei už, nei prieš. Matyti to viso negalėjau, tačiau turiu savo nuomonę. Tikrai žinau tik tai, kad praleidau vakarą lovoje, klausydamasis, kaip kiti pasakoja apie dangaus reiškinį, laikomą nuostabiausiu žmonijos istorijoje.

Beje, prieš tam reiškiniui prasidedant, niekas nebuvo nė žodžio girdėjęs nei apie tą kometą, nei apie jos skeveldras...

Nežinau, kam dar prireikė ir radijo reportažo, jei visi, kas tik įstengė paeiti, pavilkti kojas su ramentais ar pasėdėti invalidų kėdėje, buvo arba lauke, arba prie langų ir gėrėjosi grandioziškiausiu nemokamu fejerverku. Tačiau radijas gražbyliavo, ir aš akivaizdžiai pajutau, ką reiškia būti neregiu. Pagalvojau, kad, jei manęs nepagydė, verčiau viską baigti, negu taip gyventi.

Dieną buvo pranešama, kad praėjusią naktį danguje virš Kalifornijos buvo matyti kažkokie ryškūs žali blykčiojimai. Tačiau Kalifornijoje nuolat atsitinka kas nors nepaprasta, taigi niekas labai nesidomėjo, bet pranešimai vis plaukė, atsirado kometos skeveldrų versija, kurios ir buvo nusitverta.

Iš visų Ramiojo vandenyno rajonų buvo siunčiami pranešimai apie naktį, nutviekstą žalių meteorų, kurių "tarpais krito tokie srautai, jog atrodė, kad dangus apie mus sukasi". Ko gero, taip ir buvo.

Nakties ribai slenkant vakarų link, reginio ryškumas anaiptol nemažėjo. Paskiri žali blyksniai jau buvo matyti dar nesutemus. Komentatorius, kalbėjęs šeštos valandos žinių laidoje, paminėjo, kad dėl to reiškinio atsiranda trukdymų, klausant radijo trumposiomis bangomis iš didelių atstumų, tačiau vidutinio ilgio bangų, kuriomis perduodama laida, taip pat ir televizijos jis neveikia. Tai esąs nepaprastas reginys, kurio jokiu būdu negalima praleisti. Galėjo jis apsieiti ir be patarimų. Iš to, kaip visa ligoninė bruzdėjo, man buvo aišku, kad niekas to nepaprastojo reginio nepraleis, išskyrus mane.

Ir, tarsi man buvo negana radijo komentarų, slaugė, atnešusi vakarienę, turėjo viską pasakoti.

- Dangus visas pilnas krintančių žvaigždžių, - džiūgavo ji. -

Tokių skaisčiai žalių. Veidai nuo jų kaip vaiduoklių atrodo. Visi žiūri į jas, lauke kartais taip nušvinta, kaip dieną, tiktai spalvos visos ne tokios. Kartas nuo karto pasirodo tokių didelių žvaigždžių, kad net akis skauda. Stebuklingas reginys. Sako, iki šiol nieko panašaus nėra buvę. Kaip gaila, kad jūs negalit pamatyti, ar ne?

- Gaila, - atsakiau piktokai.

- Palatose visas užuolaidas atitraukėm, visi gali žiūrėti, - tęsė ji. - Jeigu tik nebūtų šitų tvarsčių, ir iš čia matytumėt nuostabų vaizdą.

- O, - pasakiau aš.

- Bet lauke turėtų būti dar gražiau. Sako, tūkstančiai žmonių žiūri, suėję į parkus ir ant Hito. Ir ant visų plokščių stogų žmonės stovi ir žiūri į dangų.

- Kažin, kiek laiko tai gali tęstis? - kantriai paklausiau.

- Nežinau; dar girdėjau, kad čia ne taip ryškiai šviečia, kaip kitose vietose. Bet jei jums ir šiandien būtų nuėmę tvarsčius, nemanau, kad būtų leidę žiūrėti. Reikia pratintis žiūrėti atsargiai, o kai kurios žvaigždės labai ryškios. Jos... Uuuch!

- Kas - uuuch? - paklausiau.

- Dabar buvo tokia šviesi, visa palata pasidarė žalia. Tikrai. Gaila, kad nematėt.

- Kurgi ne, - sutikau aš. - O dabar būkit gera, eikit sau.

Mėginau klausytis radijo, bet ir čia buvo girdėti tik tokie pat "uuuch" ir "ak" pakaitom su mandagiai paistomom banalybėm apie "didingą reginį" ir "unikalų reiškinį"; pagaliau man pradėjo atrodyti, kad visas pasaulis puotauja, tik aš vienas likau į tą puotą nepakviestas.

Nieko kito negalėjau pasirinkti, nes ligoninės radijas transliavo tik vieną programą - nori klausykis, nori nesiklausyk. Po kiek laiko supratau, kad spektaklis eina į galą. Diktorius patarė visiems, kurie dar nematė, paskubėti pasižiūrėt, antraip teksią gailėtis visą gyvenimą.

Tuo, matyt, norėta įtikinti mane, kad prarandu vienintelį dalyką, dėl kurio gimiau. Pagaliau man tai atsipyko, ir išjungiau radiją. Dar spėjau išgirsti, kad reginys sparčiai silpsta ir kad greičiausiai po kelių valandų jau būsim už skeveldrų zonos.

Nė kiek neabejojau, kad visa tai dėjosi vakar vakare - juk jei būtų atsitikę anksčiau, būčiau daug alkanesnis, negu dabar. Taip tai taip, bet kas gi tada atsitiko? Nejau visa ligoninė, visas miestas

taip įsisiūbavo per naktį, kad ligi šiol negali atsipeikėti?

Mano samprotavimus nutraukė tolimų ir artimų laikrodžių choras, pradėjęs mušti devintą valandą.

Trečią kartą sukėliau perkūnišką triukšmą su savo čirškalu. Kol gulėdamas laukiau, už durų girdėjau kažkokį bruzdesį - niurzgėjimą, šliūžčiojimą, trypčiojimą, kurį kartkartėmis nustelbdavo tolimas šauksmas.

Bet į mano palatą vis dar niekas nėjo.

Dabar jau visai susileidau. Baisūs vaikystės vaizdiniai vėl apniko mane. Laukiau, kad atsidarys nematomos durys ir negirdimai prie manęs pritykins siaubingos pabaisos. Net nebuvau visai tikras, kad palatoje nieko nėra, kad niekas neslankioja aplink...

Nesakau, kad iš viso esu jau toks, tikrai... Čia buvo kalti tie prakeikti raiščiai ant akių, balsų šurmulys koridoriuje, atsiliepęs į mano šauksmą. Bet aš iš tikrųjų pasidaviau paniškai baimei - o jei jau kartą pasiduodu, ji kausto tave vis stipriau ir stipriau. Jos jau nebenuvysi, švilpaudamas ar niūniuodamas sau panosėj.

Ir pagaliau man iškilo kategoriškas klausimas: ar labiau bijau pakenkti akims, nusirišdamas tvarsčius, ar pasilikti tamsoje ir vis smarkiau drebėti iš baimės?

Jeigu tai būtų buvę prieš vieną ar dvi dienas, nežinau, ką būčiau padaręs, - greičiausiai tą patį, tačiau šiandien bent galėjau sau pasakyti:

- Na, po galais, blaiviai pagalvojus, kas gi čia labai atsitiks? Juk vis tiek tvarsčius turėjo šiandien nurišti. Surizikuosiu.

Vienas dalykas tikrai man daro garbę. Dar nebuvau tiek apkvaišęs iš baimės, kad būčiau ėmęs plėštis tvarsčius be atodairos. Dar turėjau sveiko proto ir savitvardos, - išlipau iš lovos, užtraukiau užuolaidą ir tik tada pradėjau imti segtukus.

Kai nuvyniojau tvarsčius ir įsitikinau, kad matau prieblandoje, pajutau dar niekad nepatirtą džiaugsmą. Ir tuoj pat, neradęs nei po lova, nei kur kitur palatoje besislepiančių piktadarių ar šiaip kokių kenkėjų, pristūmiau prie durų kėdę ir užrėmiau. Dabar jau galėjau suimti save į rankas. Prisiverčiau pratintis prie dienos šviesos po truputėlį. Taip praėjo valanda. Tada jau tikrai žinojau, kad dėl greitos pagalbos ir gero gydymo matau, kaip ir anksčiau.

Tačiau pas mane vis dar niekas nėjo. Apatinėje spintelės lentynėlėje radau apdairiai man padėtus tamsius akinius. Dėl visa

ko, eidamas prie lango, juos užsidėjau. Apatinė lango dalis nebuvo darinėjama, todėl matyti buvo ne kažin kiek. Žvelgdamas į apačią ir į šonus, mačiau vieną kitą žmogų, einantį tolyn gatve, net lyg ir nežinantį, kur eina. Tačiau iš karto suvokiau ir labai nusistebėjau, kad viskas matyti labai aiškiai, ryškiai - net tolimi stogai už gretimų pastatų. Tada išvydau, kad nerūksta nė vienas kaminas...

Spintoje radau tvarkingai pakabintus savo drabužius. Apsirengęs pasijutau kur kas geriau. Portsigare buvo užsilikusios kelios cigaretės. Užsirūkiau ir ėmiau mąstyti - tiesa, viskas tebebuvo baisiai keista, tačiau negalėjau suprasti, kodėl buvau bepasiduodąs panikai.

Nelengva įsivaizduoti, kaip viską vertinai anais laikais. Dabar turim daugiau pasikliauti savimi. O tada viskas buvo taip įprasta, tarpusavy susieta... Kiekvienas pastoviai buvo savo vietoje ir nenukrypdamas vaidino savo vaidmenį, tad buvo nesunku supainioti įpročius ir papročius su gamtos dėsniais. Kai ta nustatyta tvarka kaip nors pairdavo, viskas virsdavo aukštyn kojom.

Pusę gyvenimo pragyvenęs pagal tam tikrą tvarką, persiorientuoji ne taip greit. Žvelgiu į tuometinį gyvenimą ir kai matau, kaip mes nežinojom ir kaip mums visai nerūpėjo žinoti apie kasdieninę buitį, man ne tik keista, bet ir trupučiuką pikta. Aš, pavyzdžiui, visai nieko neišmaniau apie tokius paprastus dalykus: kaip iki manęs ateina maistas, iš kur atiteka vanduo, kaip išaudžiami ir pasiuvami mano dėvimi drabužiai, kaip kanalizacija saugo miestų sveikatą. Mūsų gyvenimas buvo tapęs sudėtinga specialistų tarpusavio sąveika; jie visi kaip sugebėjo dirbo savo darbą ir norėjo to paties iš kitų. Dėl to niekaip negalėjau patikėti, kad ligoninėje visiška suirutė. Buvau įsitikinęs, kad kažkur kažkas turi savo rankose valdžią, tik visa nelaimė, kad tas kažkas visiškai užmiršo keturiasdešimt aštuntą palatą.

Ir vis dėlto, kai vėl priėjau prie durų ir pažvelgiau į koridorių, turėjau pripažinti, kad toji suirutė daug didesnė ir atsiliepia ne tik vieninteliam keturiadešimt aštuntos palatos pacientui.

Koridoriuje nieko nepamačiau, tik tolumoje sklido prislopinti balsai. Girdėjau taip pat šliūžuojančius žingsnius, retkarčiais koridoriais nuaidėdavo garsus šauksmas, tačiau to šurmulio, kurio išsigandęs pirma užsidariau duris, nebebuvo.

Ši kartą nebešaukiau. Atsargiai žengiau į koridorių - kodėl

atsargiai? Nežinau. Kažkodėl reikėjo būti atsargiam.

Tam aidžiam pastate buvo sunku suprasti, iš kur sklinda garsai, bet vienam gale koridorius baigėsi matinio stiklo durimis, pro kurias buvo matyti balkono turėklų šešėliai, taigi nuėjau į kitą pusę. Už kampo buvo jau nebe vienučių fligelis, ir koridorius buvo platesnis.

Peržvelgęs tą koridorių, pamaniau, kad jis tuščias, bet kiek paėjęs pamačiau iš šešėlio išnyrant žmogų. Tai buvo vyras juodu švarku, dryžuotomis kelnėmis ir baltu chalatu. Supratau - vienas iš gydytojų, tik buvo keista, kad jis taip spaudžiasi prie sienos ir eina apčiuopomis.

- Ei, klausykit, - pašaukiau.

Jis iškart sustojo. Veidas, atgręžtas į mane, buvo pilkas ir kupinas baimės.

- Kas jūs? - paklausė jis netvirtai.

- Mano pavardė Meisenas, - atsakiau. - Viljamas Meisenas. Aš čia pacientas - iš keturiasdešimt aštuntos palatos. Ir išėjau sužinoti, kodėl...

- Jūs matot? - greit pertraukė jis mane.

- O kaipgi, matau. Taip pat gerai, kaip ir anksčiau, - patikinau jį. -Nuostabiai gerai pagydė. Niekas neatėjo raiščių nuo akių nuimti, tai pats nusirišau. Nemanau, kad čia kas blogo. Aš nusirišau...

Bet jis vėl mane pertraukė:

- Nuveskit mane į mano kabinetą. Man skubiai reikia paskambinti.

Neiškart suvokiau, ką tai reiškia, bet juk viskas tą rytą, kai tik pabudau, buvo vien mįslės.

- O kur jis yra? - paklausiau.

- Penktas aukštas, vakariniame sparne. Ant durų lentelė - "Gydytojas Soumsas".

- Gerai, - sutikau, kiek nustebęs. - O kur mes dabar esam?

Jis papurtė galvą, jo veidas atspindėjo vidinę įtampą ir susierzinimą.

- Ką aš, po galais, žinau? - tarė niūriai jis. - Turit akis, velniai griebtų, tai ir žiūrėkit. Argi nematot, kad aš aklas?

To nebuvo matyti. Jo plačiai atmerktos akys žiūrėjo tiesiai į mane.

- Luktelkit, - pasakiau aš. Apsidairiau. Ant sienos priešais

lifto duris radau didelį skaičių "5". Grįžau ir pasakiau jam tai.

- Gerai. Imkit mane už rankos, - paliepė jis. - Nuo lifto pasukit į dešinę. Paskui koridorium į kairę, trečios durys.

Darau, kaip buvo liepta. Eidami nieko nesusitikom. Kabinete privedžiau jį prie stalo ir įdaviau į rankas telefono ragelį. Jis kiek pasiklausė. Paskui pagrabaliojęs susirado aparatą ir nekantriai nuspaudė keletą kartų šakutę. Jo veidas pamažu keitėsi. Pranyko irzlumas ir nerimas. Gydytojas atrodė tik pavargęs, labai pavargęs. Padėjo ragelį ant stalo. Kelias sekundes stovėjo tylėdamas, rodės, kad žiūri į sieną priešais. Paskui atsisuko į mane.

- Nėra prasmės - tyli. Ar jūs dar čia? - pridūrė jis.

- Taip, - atsakiau.

Jo pirštai apčiuopė stalo kraštą.

- Į kurią pusę aš atsisukęs? Kur tas velnio langas? - paklausė jis vėl irzliai.

- Tiesiai už jūsų.

Jis apsigręžė ir žengė prie lango, atkišęs rankas. Atidžiai apčiupinėjo palangę per visą plotį, tada pasitraukė atgal. Kol susivokiau, ką jis daro, jis puolė į langą ir išvirto lauk su visais stiklais.

* * * * *

Nepasilenkiau pasižiūrėti. Vis dėlto penktas aukštas.

Kai jau įstengiau pajudėti, sudribau į krėslą. Pasiėmiau cigaretę iš pakelio nuo stalo ir užsidegiau, pirštai man drebėjo. Sėdėjau, kol kiek atsigavau, kol praėjo blogumas. Netrukus pasijutau gerau. Išėjęs iš kambario, grįžau ten, kur buvau sutikęs daktarą. Pasiekęs tą vietą, vis dar jaučiausi nekaip.

Tolimame plataus koridoriaus gale pastebėjau palatos duris. Stiklai buvo matiniai, tik akių aukštyje palikti permatomo stiklo ovalai. Pamaniau, kad ten turėtų kas nors budėti, tai galėčiau pranešti apie gydytojo savižudybę.

Atidariau duris. Palatoje buvo tamsu. Užuolaidos, matyt, kaip buvo užtrauktos, pasibaigus vakarykščiam "spektakliui", taip ir liko neatitrauktos.

- Sesele, - pašaukiau.

- Nėr jos čia, - atsakė vyriškas balsas. - Ir velniškai ilgai nėr. Ar negalėtum atitraukti tų velnio užuolaidų, drauguži, šviesos

smarkiai trūksta. Nežinau, kas čia tai sumautai ligoninei šiandien atsitiko.

- Gerai, - tariau.

Tegu čia būna kokia nori netvarka, vis vien kurių galų nelaimingi ligoniai turėtų gulėti patamsy.

Priėjęs prie artimausio lango, atitraukiau užuolaidas, palatą užliejo skaisti šviesa. Tai buvo chirurginė palata, joje gulėjo bent dvidešimt ligonių. Daugiausia sužeistomis kojomis, o keli, kaip atrodė, amputuotomis.

- Ko ten krapštaisi, atitrauk gi, - pasakė tas pats balsas.

Aš atsigręžiau ir pažvelgiau į tą vyriškį. Jis buvo tamsiaplaukis, stambus, vėjo nugairintu veidu. Sėdėjo lovoje, žvelgdamas tiesiai į mane - ir į šviesą. Jo akys atrodė įbestos tiesiai į mano akis, ir jo kaimyno, ir dar kito...

Keletą sekundžių ir aš spoksojau į juos. Kol susigaudžiau. Paskui pasakiau:

- Aš... jos... kažko užkliuvo, einu paieškoti, kas pataisytų, - ir išdūmiau iš palatos.

* * * * *

Vėl mane ėmė krėsti drebulys, būtų buvę ne pro šalį išgerti ko nors stipresnio. Pradėjau suprasti. Tačiau niekaip negalėjau patikėti, kad visi toje palatoje akli, kaip ir tas gydytojas. Ir vis dėlto...

Liftas neveikė, ir aš ėmiau leistis laiptais. Nulipęs aukštu žemiau, suėmiau save į rankas, įsidrąsinau ir pažvelgiau į dar vieną palatą. Patalai čia buvo išmėtyti. Iš pradžių man pasirodė, kad palata tuščia, bet ne... ne visai. Du žmonės su pižamomis gulėjo ant grindų. Vienas buvo visas aptekęs kraujais nuo neužgijusio pjūvio, kitas atrodė tartum ištiktas hiperemijos. Abu negyvi. Kiti buvo išėję.

Grįžęs į laiptų aikštelę, supratau, kad visą laiką tolumoj girdimi balsai eina iš apačios; dabar jie buvo arčiau ir garsesni. Valandėlę pastovėjau dvejodamas, tačiau nieko kito man neliko, tiktai leistis žemyn.

Ties posūkiu vos nesuklupau ant lavono, gulinčio šešėlyje skersai kelio. Laiptų apačioje gulėjo dar vienas žmogus, - tas tikrai ant ano suklupo ir krisdamas prasiskėlė galvą į laiptus.

Pagaliau pasiekiau paskutinį posūkį. Iš čia buvo matyti

vestibiulis. Atrodė, kad visi, kurie tiktai galėjo paeiti, bus suplūdę čia, tikėdamiesi arba rasti pagalbos, arba išeiti laukan. Kai kurie, matyt, ir išėjo. Vienerios durys buvo atidarytos iki galo, bet dauguma ligonių negalėjo jų rasti. Minia vyrų ir moterų, beveik visi su ligoninės pižamomis, lėtai ir beviltiškai sukosi aplink. Tuos, kurie buvo iš krašto, šis judėjimas negailestingai spaudė į marmurinius kampus ir prie išsikišusių lipdytinių puošmenų. Keletas stovėjo be kvapo, prispausti prie sienos. Tai vienas, tai kitas nuolat suklupdavo ir, jei parkrisdavo, atsistoti jau beveik nebegalėdavo.

Visa tai atrodė... tur būt, esat matę Dore paveikslų, kur vaizduojami nusikaltėliai pragare? Tačiau Dore negalėjo pavaizduoti garsų - raudojimo, dejonių, retkarčiais pasigirstančių nevilties riksmų.

Ištvėriau tik kokią minutę ar dvi. Paskui puoliau laiptais atgal.

Jaučiau, kad turiu kaip nors jiems padėti. Gal išvesti į gatvę, kad bent padaryčiau galą tam siaubingam lėtam šliuožimui ratu. Tačiau vien pažvelgus darėsi aišku, kad nėra ko tikėtis prasimušti prie durų ir išvesti juos lauk. Na, o jei ir pavyktų, jei išvesčiau, ką gi tada daryti? Pasėdėjau truputį ant laiptų, susiėmęs galvą rankomis, ir visą laiką man ausyse skambėjo tas klaikus balsų šurmulys. Paskui paieškojęs suradau kitus laiptus. Tai buvo siauručiai tarnybiniai laiptai, ir jais išėjau į kiemą.

Gal šita pasakojimo vieta ir nelabai vykusi. Viskas buvo taip netikėta ir taip mane sukrėtė, kad iš pradžių sąmoningai stengiausi neprisiminti smulkmenų. Tuo metu jaučiausi kaip kokiam košmare, iš kurio desperatiškai, tačiau bergždžiai stengiausi pabusti. Išėjęs į kiemą, vis dar nelabai tikėjau tuo, ką buvau matęs.

Tačiau dėl vieno dalyko nė kiek neabebojau. Nesvarbu, ar gyvenau tikrovėje, ar košmare, o išgerti norėjau kaip niekad anksčiau.

Išėjęs pro vartus, patekau į nedidelę gatvelę, kurioje nebuvo matyti nė gyvos dvasios, tačiau beveik tiesiai priešais stovėjo baras. Dar atsimenu jo pavadinimą: "Alameino didvyris". Virš pravirų durų ant geležinių kablių kabojo gana vykęs vikonto Montgomerio portretas. Tiesiai ten ir patraukiau. Įėjus į vidų, man palengvėjo širdyje, nes viskas atrodė normalu. Baras buvo nuobodžiai pažįstamas ir panašus į dešimtis kitų.

Bare nebuvo nieko, tačiau tolesniame kambaryje aiškiai kažkas darėsi. Girdėjau kažkieno šnopavimą. Pūkštelėjo traukiamas

kamštis. Tyla. Paskui pasigirdo balsas:

- Džinas, kad jį kur griausmas! Po velnių!

Sudžingsėjo stiklai. Kažkas girtas sukikeno:

- Tai veidrodis. O kuriem galam dabar veidrodžiai?

Pūkštelėjo kitas kamštis.

- Ir vėl tas prakeiktas džinas, - nusiskundė kažkas įsižeidęs. - Velniop džiną!

Šį kartą butelis pataikė į kokį minkštą daiktą, po to bumptelėjo ant grindų, ir džinas ėmė kliuksėdamas lietis laukan.

- Ei! - pašaukiau. - Norėčiau išgerti.

Tyla. Paskui tas pats balsas atsargiai paklausė:

- Kas ten?

- Aš iš ligoninės, - atsakiau. - Norėčiau išgerti.

- Neprisimenu jūsų balso. Ar jūs neaklas?

- Ne, - atsakiau.

- Na tai, daktare, būkit malonus - eikit šen greičiau už baro ir suraskit man butelį viskio.

- Jei tik tiek, galiu pabūti ir daktaru, - pasakiau.

Perlipau per barą ir įėjau į tą kambarį. Ten stovėjo raudonveidis vyras dideliu pilvu, žilstančiais lyg jūros vėplio ūsais, vienais marškiniais be apykaklės ir kelnėmis. Gerokai įkaušęs. Atrodė, kad neapsisprendžia, ar atkimšti butelį, kurį laikė rankoje, ar juo pasinaudoti kaip ginklu.

- Jei nesat daktaras, tai kas tada esat? - įtariai paklausė jis.

- Buvau pacientas... bet išgerti man reikia kaip ir bet kuriam daktarui, - atsakiau ir pridūriau: - Vėl pasiėmėt džiną.

- O, nejaugi? Tai bjaurybė, - pasakė jis, sviesdamas butelį. Butelis džingtelėjęs išlėkė pro langą.

- Duokit kamščiatraukį, - paprašiau.

Nuo lentynos paėmiau butelį viskio, atkimšau ir padaviau jam kartu su stikline. Sau įsipyliau porciją stipraus konjako su labai mažai sodos, paskui dar vieną. Rankos dabar jau nebe taip drebėjo.

Pažvelgiau į savo bendrą. Jis gėrė viskį neskiestą, tiesiai iš butelio.

- Pasigersit, - tariau.

Jis stabtelėjo ir pasuko į mane galvą. Galėjau prisiekti, kad jo akys mane mato.

- Pasigersiu! Po perkūnais, juk aš jau girtas, - paniekinamai

pasakė jis.

Jis buvo visiškai teisus, ir aš nieko nebesakiau. Valandėlę pagalvojęs, jis pareiškė:

- Ir būsiu dar girtesnis. Būsiu dar daug girtesnis. - Jis pasislinko arčiau. - Žinot ką - aš apakau. Esu aklas kaip kurmis. Visi akli kaip kurmiai. Tik jūs ne. Kodėl jūs ne aklas kaip kurmis?

- Nežinau, - atsakiau.

- Tai ta šlykštynė kometa, kad ją kur... Per ją viskas. Žalios krintančios žvaigždės... ir visi dabar akli kaip kurmiai. Ar matėt žalias krintančias žvaigždes?

- Ne, - prisipažinau.

- Taip ir yra. Nematėt jų ir neapakot. Visi kiti jas matė, - jis išraiškingai mostelėjo ranką, - visi akli kaip kurmiai. Kad ji kur prasmegtų, ta kometa!

Įsipyliau trečią porciją konjako, svarstydamas, ar jo žodžiuose yra tiesos.

- Visi akli? - pakartojau.

- Taigi. Visi. Ko gero, visi šiam pasauly... išskyrus jus, - pridūrė, lyg ką prisiminęs.

- Iš kur žinot?

- Ko čia nežinosi. Pasiklausykit! - tarė jis.

Mes stovėjom greta, atsirėmę į barą prastoj užeigoj, ir klausėmės. Nieko nebuvo girdėti... nieko, tik šiugždėjo purvinas laikraštis, vėjo nešamas tuščia gatve. Šioje tyloje glūdėjo viskas, kas jau buvo pamiršta tūkstantį ir daugiau metų.

- Matot? Viskas aišku, - pasakė jis.

- Taip, - lėtai atsakiau, - matau.

Reikėjo eiti. Nežinojau kur. Bet juk turėjau sužinoti daugiau apie tai, kas čia darosi.

- Jūs šeimininkas? - paklausiau jį.

- Na ir kas, jei aš? - atkirto tarsi gindamasis.

- Nieko, tiktai turiu kažkam užmokėti už tris dvigubas konjako porcijas.

- Et, tuščia jų.

- Bet... paklausykit...

- Tuščia jų, sakau. Ar žinot kodėl? Todėl, kad kuriam galui numirėliui pinigai? O aš jau numirėlis. Dar tik gurkštelėsiu trupučiuką.

Pagal metus jis atrodė visai tvirtas vyras, ir aš pasakiau jam tai.

- O kam gyventi, jei esi aklas kaip kurmis? - piktai paklausė jis. -Taip pasakė mano žmona. Ir ji buvo teisi... Ir drąsesnė už mane. Kai suprato, kad ir vaikai akli, ką ji padarė? Atsigulė su jais lovon ir atsuko dujas. Štai ką ji padarė. O man pritrūko drąsos. Drąsi mano žmonelė buvo, tai ne aš. Bet ir aš tuoj... tuoj eisiu pas juos... tik pasigersiu kaip reikiant.

Ką aš galėjau pasakyti? Ką tik sakiau, viskas jį pykdė. Pagaliau jis apgraibom susirado laiptus ir ėmė lipti viršun su buteliu rankoj. Nemėginau jo sustabdyti, nei sekti iš paskos. Stovėjau ir žiūrėjau, kaip jis nueina. Baigiau gerti konjaką ir išėjau į tylią gatvę.

2
TRIFIDŲ ATSIRADIMAS

Dabar papasakosiu apie save. Kalbėsiu apie daugelį dalykų, jau pražuvusių amžinai, bet pasakodamas negalėčiau išsiversti be žodžių, kuriais mes tuos dalykus vadindavom, todėl juos ir palieku. Kad būtų suprantamos visos aplinkybės, turiu grįžti prie senesnių laikų, negu ta diena, kai pradėjau pasakoti.

* * * * *

Kai buvau mažas, mes - mano tėvas, mama ir aš - gyvenom pietiniame Londono priemiestyje. Turėjom nedidelį namuką, kurį tėvas išlaikydavo, kasdien uoliai dirbdamas prie savo rašomojo stalo Valstybinių mokesčių departamente, ir sodelį, kuriame jis dar uoliau plušėdavo per vasarą. Mes mažai kuo skyrėmės nuo dešimties ar dvylikos milijonų žmonių, kurie tais laikais gyveno Londone ir jo apylinkėse.

Mano tėvas buvo vienas iš tų žmonių, kurie galėdavo akimirksniu sudėti didžiausią stulpelį skaičių, net jei jie reikšdavo juokingus tų laikų pinigus, todėl visai natūralu, kad jis tikėjo, jog tapsiu buhalteriu. Kadangi sudėdamas vienus ir tuos pačius skaičius, niekaip nesugebėdavau du kartus gauti vienodos jų sumos, tėvui atrodžiau paslaptingas ir kartu apgailėtinas. Bet nieko nepadarysi, taip jau buvo. Mokytojai, kurie vienas po kito stengėsi man įrodyti,

kad matematikos atsakymai gaunami logiškai, o ne kokio mistinio įkvėpimo būdu, atsisakydavo mane mokyti, įsitikinę, kad matematika - ne mano galvelei. Tėvas žvelgdavo į mano pažymius paniuręs, nors iš kitų dalykų jie nebuvo blogi. Manau, kad jo mintis plaukė šitaip: negabus matematikai - neišmanys apie finansus - neturės pinigų.

- Iš tikro nežinau, kur tave reiks dėti, Ką gi tu norėtum veikti? -klausdavo jis.

Iki trylikos ar keturiolikos metų aš tiktai purtydavau galvą, suvokdamas liūdną savo nepilnavertiškumą, ir prisipažindavau, kad nežinau.

Tada jau tėvas purtydavo galvą.

Jam pasaulis buvo griežtai padalintas į žmones, sėdinčius už rašomojo stalo ir dirbančius protinį darbą, ir į žmones, nedirbančius protinio darbo, arba juodnugarius. Kaip jis galėjo išlikti tokių pažiūrų, kurios buvo pasenusios jau prieš šimtą metų, nežinau, tačiau vaikystėje jos buvo tiesiog įsigėrusios man į kraują, ir aš gana vėlai supratau, kad nesugebėjimas skaičiuoti nebūtinai turi pasmerkti mane šluoti gatvę ar mazgoti puodus. Man nė į galvą neateidavo, kad karjerą galiu padaryti toje srityje, kuri man labiausiai patinka, bet tėvas arba nepastebėdavo, arba nepaisydavo, kad mano biologijos pažymiai visada geri.

Viską išsprendė trifidų atsiradimas. Iš tikrųjų jie man padarė daug gero. Jie aprūpino mane darbu, jų dėka gyvenau pasiturimai. Tiesa, keletą kartų jie vos neatėmė man gyvybės. Antra vertus, turiu pripažinti, kad jie ir išgelbėjo man gyvybę, nes, trifido apdegintas, patekau į ligoninę, kurioje ir praleidau tą lemtingą "kometos skeveldrų" vakarą.

Knygose prirašyta daugybė miglotų samprotavimų apie trifidų kilmę. Dauguma jų - nesąmonės. Juk tikrai jie neatsirado savaime, kaip tikėjo daugelis naivuolių. Nieko verta ir teorija, kad jie - pasiuntiniai, pranašaujantys baisias nelaimes pasauliui, jeigu jis nepasitaisys ir neims padoriai elgtis. Taip pat neatplaukė jų sėklos iš kosmoso, parodydamos, kokių baisių gyvybės formų gali atsirasti kituose, ne tokias palankias sąlygas turinčiuose pasauliuose, - bent jau aš esu tuo įsitikinęs.

Žinojau apie trifidus daugiau, negu kas nors kitas, nes jie buvo mano specialybė, ir firma, kuriai dirbau, buvo artimai, jei jau nesakysim maloningai susijusi su viešu jų pasirodymu. Ir vis dėlto

tikra jų kilmė nėra aiški. Mano nuomone, - verta ji ko nors ar ne, - jie atsirado po daugelio sudėtingų ir neleistinų biologinių eksperimentų, labai gali būti, kad ir atsitiktinių. Mes galėtume turėti jų geneologiją, jei tie, kurie daugiausia apie juos žino, būtų paskelbę bent vieną autoritetingą mokslinį darbą. Tačiau to nebuvo padaryta dėl savotiškos politinės situacijos.

Pasaulis, kuriame tada gyvenome, buvo platus, ir didesnė jo dalis buvo mums pasiekiama be ypatingo vargo. Jį buvo išraižę plentai, geležinkeliai ir vandenynų laivų linijos, galėjom saugiai ir patogiai keliauti tūkstančius mylių. Jei norėdavom keliauti dar greičiau ir turėdavom iš ko, skrisdavom lėktuvais. Tais laikais nereikėjo nešiotis ginklų ar nuolat saugotis. Galėdavai eiti, kur panorėjęs, ir niekas tau nekliudydavo - nebent visokie formalumai ir taisyklės. Toks ramus pasaulis dabar atrodo kaip utopija. Ir vis dėlto jis toks buvo.

Jauniems žmonėms, kurie nėra matę to pasaulio, tur būt, sunku jį įsivaizduoti. Jis tikriausiai atrodo jiems kaip aukso amžius, nors tiems, kurie tada gyveno, toks nebuvo. Dabar galima galvoti, kad taip gerai sutvarkytoje Žemėje buvo nuobodu, bet ir tai netiesa. Žemė buvo labai įdomi vieta, bent biologui. Kasmet mes pastumdavome maistinių augalų augimo ribą trupučiuką toliau į šiaurę. Ten, kur visada būdavo tundra ar šiaip dykvietės, atsirasdavo vis naujų laukų, duodančių gausius derlius. Taip pat kasmet atgimdavo senos ar neseniai atsiradusios dykumos, jos augindavo žolę ar maistinius augalus. Maistas tada buvo mūsų svarbiausia problema, ir regeneracijos progresas bei kultivuojamų plotų kitimas žemėlapiuose buvo sekamas ne mažiau dėmesingai, negu ankstesnė karta sekė pakitimus karo fronte.

Toks dėmesio persimetimas nuo kardų prie arklų, be jokios abejonės, buvo socialinis progresas, bet kartu optimistai klydo, tvirtindami, kad jis rodo žmogaus prigimties pasikeitimą. Žmogaus prigimtis liko kaip buvus - devyniasdešimt penki procentai žmonijos norėjo gyventi taikingai, o penki procentai tik ir laukė progos užvirti kokią košę. Ir tik todėl buvo tyku ramu, kad tokios progos vis neatsirasdavo.

Dvidešimt penki milijonai naujų burnų kasmet reikalavo maisto, ir jo gavimas darėsi vis sunkesnė problema, o kai užėjo pora nederliaus sezonų, žmonės pagaliau suvokė - ir daug geriau, negu

po ilgų nevaisingos propagandos metų, - kaip tai svarbu ir neatidėliotina.

Faktorius, kuris šiek tiek prilaikė karinguosius penkis procentus nuo beprotiškų žingsnių, buvo dirbtiniai palydovai. Intensyvios pastangos raketų technikos srityje pagaliau davė rezultatus. Buvo paleisti pirmieji palydovai mokslinio tyrimo tikslais, tačiau netrukus pasirodė ir palydovai bombos. Buvo labai nemalonu žinoti, kad tau virš galvos kybo baisios naikinimo priemonės, kad jos sukasi sau ramiai, bet užtenka paspausti mygtuką, ir jos nukris, viską griaudamos ir naikindamos, o padaryti nieko negalėsi. Bet gyvenimas turėjo eiti savo keliu, ir žmonės norom nenorom gavo apsiprasti. Kartkartėm, tiesa, pasigirsdavo paniškų kaltinimų, esą, be palydovų su atominiais užtaisiais, erdvėje pilna palydovų su augalų bei gyvulių ligų sukėlėjais, radioaktyviomis dulkėmis, virusais ir infekcijomis - ne tik žinomomis, bet ir visai naujomis, ką tik "iškeptomis" laboratorijose. Sunku pasakyti, ar iš tikrųjų buvo tokių nepatikimų ginklų, galėjusių atsigręžti prieš tuos, kurie juos paleido. Tačiau žmogiško kvailumo ribas, ypač kvailumo, kuriam mina ant kulnų baimė, nelengva nustatyti. Todėl visiškai įtikėtina, kad virusai, labai nepatvarūs organizmai, prarandą kenksmingas savybes per keletą dienų, galėjo būti palaikyti strateginiu ginklu. Galų gale šalys tarsi susitarusios liovėsi ką nors tvirtinti ar neigti apie palydovus, ir pamažu visuomenės dėmesys nukrypo į ne mažiau svarbią, bet ne tokią pavojingą maisto trūkumo problemą.

Kaip tik tuo metu istorijos arenoje pasirodė Umbertas Kristoforas Palangezas. Tiesa, jo atsiradimą vargu ar kas pastebėjo. Pavyzdžiui, aš sužinojau apie jį gerokai vėliau, jau dirbdamas.

Umbertas buvo kilęs iš Pietų Amerikos. Jis sutrikdė darnaus riebalų gamybos mechanizmo eigą, įžengdamas į "Arkties ir Europos žuvies taukų kompanijos" kontorą ir pasiūlydamas išbandyti butelį blyškiai rausvo aliejaus.

Kompanija neparodė didelio susidomėjimo. Biznis ir taip jai ėjosi gerai. Vis dėlto po kiek laiko buvo prisiruošta ištirti paliktą pavyzdį.

Pirmiausia buvo nustatyta, kad tai, šiaip ar taip, ne žuvies taukai, o augalinis aliejus, tik neaišku, iš kokio augalo pagamintas. Antras dalykas - palyginus su šiuo aliejum, geriausi jų žuvies taukai atrodė kaip mašinų alyva. Sunerimę kompanijos darbuotojai pasiuntė

aliejaus likutį nuodugnesniam ištyrimui ir skubiai apklausinėjo, ar misteris Palangezas nesiūlė jo ir kam nors kitam.

Kai Umbertas atėjo antrą kartą, kompanijos direktorius sutiko jį su meilikaujamu dėmesiu.

- Atnešėt mums labai gero aliejaus, misteri Palangezai, - tarė jis.

Umbertas linktelėjo juodą blizgančią galvą. Jis ir pats tai žinojo.

- Nesu matęs nieko panašaus, - prisipažino direktorius.

Umbertas vėl linktelėjo.

- Tikrai? - mandagiai paklausė jis. Paskui, lyg ką apgalvojęs, pridūrė: - Manau, kad dar pamatysit, senjore, ir labai dideliais kiekiais. - Jis vėl susimąstė. - Mano manymu, jis pasirodys rinkoje po septynerių, gal ir po aštuonerių metų. - Jis nusišypsojo.

Direktorius tuo nepatikėjo. Ir atvirai pasakė:

- Jis geresnis už mūsų žuvies taukus.

- Man taip ir buvo pasakyta, senjore, - sutiko Umbertas.

- Ar prekiausit juo pats, misteri Palangezai?

Umbertas vėl nusišypsojo:

- Argi rodyčiau jums, jei ketinčiau pats imtis?

- Galėtume pagerinti vieną savo aliejų sintetiškai, - susimąstęs tarė direktorius.

- Taip, pridėdami vitaminų... tačiau vitaminų sintezė per brangiai atsieis, net jei mokėtumėt tai padaryti, - ramiai tarė Umbertas. - Be to, - pridūrė jis, - man sakė, kad šis aliejus lengvai nukonkuruos jūsų geriausius žuvies taukus.

- Hm, - tarė direktorius. - Kaip matau, jūs norit mums kažką pasiūlyti, misteri Palangezai. Tai gal ir siūlykit.

Umbertas paaiškino:

- Patekus į tokią keblią padėtį, yra dvi išeitys. Paprastai tokiu atveju naujam produktui užkertamas kelias arba jo pasirodymas vilkinamas tol, kol grįžta kapitalas, įdėtas į dabar naudojmus įrengimus. Tai, žinoma, priimtinesnis būdas.

Direktorius linktelėjo. Tokius dalykus jis gerai žinojo.

- Tačiau šį kartą aš labai jus užjaučiu, nes, suprantat, tai neįmanoma.

Direktorius tuo abejojo. Jis norėjo pasakyti: "Jūs taip manote?", tačiau susilaikė ir apsiribojo neapibrėžtu "O?".

- Antras būdas, - tęsė Umbertas, - imtis gaminti pačiam, nieko nelaukiant.

- A! - tarė direktorius.

- Manau, - tarė Umbertas, - manau, kad galėčiau parūpinti jums to augalo sėklų, turbūt, po šešių mėnesių. Jei pasėtumėt, aliejaus gamybą galėtumėt pradėti po penkerių metų... na, o tikrąjį derlių gautumėt po šešerių.

- Kaip tik laiku, - tarė direktorius.

Umbertas linktelėjo.

- Anas būdas daug paprastesnis, - tarė direktorius.

- Jeigu tik būtų įmanomas, - sutiko Umbertas. - Tačiau jūsų konkurentai nesukalbami, jų nesulaikysi.

Jis tai pareiškė taip tvirtai, kad direktorius kurį laiką labai įdėmiai į jį žiūrėjo.

- Minėjote sėklas, - pagaliau tarė direktorius. - Ar tai kokia nauja rūšis? Juk jeigu ten tiktai pagerinta saulėgrąžų veislė, lengviau apdirbama...

- Kiek suprantu, tai naujas augalas, visiškai naujas.

- Tai jūs pats, vadinasi, nematėt? O gal ten iš tikrųjų kokia modifikuota saulėgrąžų veislė?

- Aš mačiau nuotrauką, senjore. Nesakau, kad tas augalas visai nepanašus į saulėgrąžą. Nesakau, kad jis visai nepanašus į ropę. Nesakau, kad jis nepanašus į dilgėlę ar net orchidėją. Tačiau tvirtai pasakysiu štai ką: jei jie visi ir būtų to augalo tėvai, jie neatpažintų savo vaiko. Ir nemanau, kad labai juo didžiuotųsi.

- Suprantu. O kokią sumą turi omeny, siūlydamas mums šio augalo sėklas?

Umbertas pasakė tokią sumą, kad direktorius net nusiėmė akinius ir prisikišęs įsistebeilijo į pašnekovą. Umbertas nė kiek nesutriko.

- Pagalvokite pats, senjore, - tarė jis, barkšnodamas pirštais į stalą. - Tai sunku padaryti. Ir pavojinga, labai pavojinga. Aš ne bailys, bet pavojai neteikia man jokio malonumo. Už tas sėklas reikės daug sumokėti, ir ne vienam, o keliems. Be to, man reikės nusipirkti lėktuvą - reaktyvinį lėktuvą, labai greitą. Visa tai nemažai kainuoja. Ir dar kartą sakau: tai nelengva. Jums reikia gerų sėklų. Dauguma šio augalo sėklų nedaigios. Todėl turiu pristatyti rinktinių. Jos labai brangios ir sunku gauti. Tai tikrai bus nelengva.

- Tikiu, bet vis dėlto...

- Argi čia tiek daug, senjore? O ką jūs pasakysit po keleto metų, kai toji konkuruojanti firma ims pardavinėti aliejų pasaulinėje rinkoje, o jūsų kompanija sužlugs?

- Apie tai reikia gerai pagalvoti, misteri Palangezai.

- Na žinoma, senjore! - šypsodamasis sutiko Umbertas. - Aš galiu šiek tiek palaukti. Tik kainos, turbūt, nenuleisiu.

Ir nenuleido.

Atradėjas ir išradėjas - tikra prapultis bizniui. Jei tau kas kaišo pagalius šį ratus, tai dar palyginus vieni niekai, - pakeiti sulūžusius stipinus, ir važiuoji toliau. Bet kai pasirodo naujas procesas, nauja medžiaga, o tavo gamyba puikiausiai sutvarkyta ir viskas eina kaip sviestu patepta, tada jau prasideda tikra velniava. O kartais dar blogiau, negu velniava - tada ką nori daryk, tik užkirsk tam kelią. Per daug pastatyta ant kortos. Ir jei negali veikti legaliai, turi mėginti kitus kelius.

Umbertas ne visai įvertino padėtį. Naujas pigus aliejus ne tiktai būtų išstūmęs iš rinkos "Arkties ir Europos" kompaniją bei jos partnerius. Pasekmės būtų pasklidusios daug plačiau. Žiaurų, nors gal ir ne mirtiną smūgį būtų gavusi žemės riešutų aliejaus, alyvos, banginių taukų ir daugelio kitų riebalinių produktų gamyba. Be to, tai būtų smarkiai atsiliepę priklausomoms šakoms, gaminančioms margariną, muilą ir daugybę kitų produktų, pradedant kosmetiniais kremais ir baigiant aliejiniais dažais. Ir kai keletas įtakingiausių koncernų įsisąmonino, kas jiems gresia, Umberto sąlygos ėmė atrodyti kone kuklios.

Sutartis su juo buvo sudaryta - aliejaus pavyzdys nulėmė, nors visa kita buvo labai aišku.

Iš tikrųjų visoms suinteresuotoms firmoms tas biznis atsiėjo gerokai mažiau, negu jos buvo pasiryžusios mokėti, nes Umbertas, gavęs avansą, pradingo su visu savo lėktuvu, ir niekas jo daugiau nematė.

Tačiau negalima sakyti, kad apie jį daugiau niekas negirdėjo.

Kai pasirodė trifidai, "Arkties ir Europos" kompanijos bendradarbiams nė į galvą neatėjo, kad su jais turėtų ką nors bendra Umbertas, ir net kelių valstybių policija jo vis dar ieškojo. Ir tik kai vienas mokslininkas pagamino ir pateikė jiems trifidų aliejaus pavyzdį, lygiai tokį, kokį buvo atnešęs Umbertas, jie suprato, kad jis

turėjo pargabenti trifidų sėklų.

Niekas niekada nesužinos, kas nutiko Umbertui. Aš manau, kad, skrendant aukštai atmosferoje kažkur virš Ramiojo vandenyno, jį pasivijo lėktuvai tos eksperimentinės stoties, kur buvo auginami trifidai. Gali būti, kad jis tai suprato tik tada, kai aplink lėktuvą pradėjo sproginėti sviediniai.

Taip pat aš manau, kad vienas iš tų sviedinių į šipulius suskaldė fanerinę dėžutę, kurioje buvo sėklos.

Umberto lėktuvas gal susprogo, o gal tik subyrėjo. Kaip ten buvo, taip, bet esu įsitikinęs, kad, skeveldroms pamažėle nukritus į vandenyną, danguje paliko nelyginant garų debesėlis.

Bet tai buvo ne garai. Tai buvo sėklos, tokios lengvutės, kad plaukiojo net retame ore. Milijonai šilkiniu voratinkliu apsuptų trifidų sėklų, visų vėjų nešamų į visus pasaulio kampelius...

Praėjo, turbūt, daug savaičių, gal net mėnesių, kol jos pagaliau pasiekė žemę už tūkstančių mylių nuo tos vietos, iš kurios pradėjo savo skrydį.

Kartoju dar sykį, kad tai tik prielaidos, tačiau nežinau, kaip kitaip paaiškinti šio griežtai saugomo augalo staigų atsiradimą beveik visose šalyse.

* * * * *

Aš susipažinau su trifidais dar vaikystėje. Taip jau atsitiko, kad pirmasis visoje apylinkėje trifidas išaugo mūsų sode. Kai atkreipėm dėmesį į tą augalą, jis jau buvo gerokai ūgtelėjęs, nes kartu su daugeliu kitų žolių buvo įleidęs šaknis atliekų krūvoje prie gyvatvorės. Niekam jis ten nekliudė ir pats niekam nekliuvo. Laikas nuo laiko mes pasižiūrėdavom, kaip jis auga, bet nelietėm.

Vis dėlto trifidas yra tikrai nepaprastas augalas, ir po kiek laiko mes turėjom juo susidomėti. Domėjomės gal ir neypatingai, nes apleistuose sodo kampeliuose visada surasti kokį nematytą augalą, tačiau dažnai sakydavom vieni kitiems, kad šitas įsibrovėlis pradeda darytis labai jau keistas.

Dabar, kai visi perdaug gerai žino, kaip atrodo trifidas, sunku įsivaizduoti, kokie keisti ir lyg *nežemiški* mums pasirodė pirmieji. Kiek žinau, tuo laiku jie niekam nesukėlė nei būgštavimų, nei nerimo. Manau, kad dauguma žmonių žiūrėjo į juos - jei iš viso apie juos

galvojo - panašiai, kaip ir mano tėvas.

Mano atminty tebėra gyvas vaizdas, kaip jis suglumęs apžiūrinėja mūsiškį maždaug metinį egzempliorių. Tai beveik tiksli suaugusio trifido kopija, perpus mažesnė, tiktai dar neturi vardo, ir niekas dar nėra matęs suaugusio trifido. Tėvas pasilenkęs žvelgia į jį pro akinius raginiais rėmeliais, čiupinėja jo stiebą ir tylutėliai pučia pro rudus ūsus, kaip visada, kai būna susimąstęs. Jis nužvelgia tiesų kamieną ir medingą jo apačią, smalsiai, jeigu jau nesakysim skvarbiai, apžiūri tris nedideles plikas atžalas, styrančias prie pat stiebo. Suėmęs smilium ir nykščiu, perbraukia trumpus žalius tarsi odinius lapus, sakytum iš to galėtų ką nuspėti. Paskui žiūri į keistą piltuvėlio formos stiebo viršunę ir vis taip pat mąsliai, ne visai susigaudydamas, pučia pro ūsus. Prisimenu, kaip jis pirmą kartą mane pakėlė, kad pasižiūrėčiau į tą konusinį puoduką. Viduje pamačiau standžiai susisukusią spiralę.Ji buvo panaši į jauną, neišsiskleidusį paparčio lapelį, per porą colių išlindusį iš lipnios masės to puoduko dugne. Aš jos neliečiau, bet žinojau, kad masė turi būti lipni, nes joje kepurnėjosi musės ir kažkokie smulkūs vabzdžiai.

Ne kartą tėvas sakė, kad tas augalas labai keistas, ir žadėjo kurią dieną pasidomėti, kas jis toks. Nemanau, kad rimtai mėgino tai padaryti, o jei ir būtų mėginęs, tuo laiku nelabai ką būtų sužinojęs.

Trifidas tada buvo maždaug metro aukščio. Greičiausiai toje apylinkėje jų buvo daugybė, augo jie sau ramiai ir nepastebimai, ir niekas į juos nekreipė dėmesio, bent jau taip atrodė; tiesa, biologai ir botanikai susijaudinę juos tyrinėjo, bet plačioji publika to nežinojo. Taigi trifidai mūsų sode augo sau ramiausiai, kaip ir tūkstančiai kitų trifidų apleistuose kampeliuose visame pasaulyje.

Praėjo kiek laiko, ir štai pirmasis trifidas ištraukė iš žemės šaknis ir ėmė žingsniuoti.

Toks neįtikėtinas dalykas, kiek žinau, pirmą kartą buvo pastebėtas Indokinijoje. Tai, tarp kitko, rodo, kad žmonės vis dar nekreipė į trifidus jokio dėmesio. Indokinija buvo viena iš tų žemių, kur nuolat kildavo keisčiausių ir neįtikimiausių gandų; jais, pristigę naujienų, pasinaudodavo laikraštininkai, nes "paslaptingųjų Rytų dvasia" pagyvindavo laikraščius.

Tačiau indokiniškasis egzempliorius neilgai buvo unikalus. Po kelių savaičių pranešimai apie vaikščiojančius augalus ėmė plaukte plaukti iš Sumatros, Borneo, Belgų Kongo, Kolumbijos, Brazilijos ir

kitų vietų netoli ekvatoriaus.

Šį kartą jie pateko į spaudą. Pasakojimai, perėję prieš tai per daugelį lūpų, buvo parašyti su tuo apdairiu žaismingumu, kuriuo spauda paprastai iš anksto apsidraudžia, kai kalbama apie jūros gyvates, stichinius gamtos reiškinius, telepatiją ir daugelį kitų nepaprastų dalykų, todėl niekam nė į galvą neatėjo, kad šie tobuli augalai turi ką nors bendra su ramia, oria piktžole greta mūsų šiukšlyno. Tik tada, kai pasirodė nuotraukos, mes supratom, kad vaikščiojantys augalai skiriasi nuo mūsiškės žolės vien dydžiu.

Kino kronikininkai puolė laikraštininkams iš paskos. Jų pastangos nusigauti į atkampiausias vietas tikriausiai buvo atlygintos gerais ir įdomiais kadrais, tačiau montažininkai laikėsi teorijos, kad daugiau kaip dešimt sekundžių bet kokios temos - jeigu tai ne bokso rugtynės - būtinai įvarys žiūrovams nuobodulį. Todėl tai, kas turėjo suvaidinti tokį svarbų vaidmenį mano, taip pat ir daugelio kitų žmonių gyvenime, pirmą kartą pamačiau keliuose kadruose, įspraustuose tarp hula-hula šokių konkurso Havajų salose ir prezidentienės, "šventinančios" nuleidžiamą į vandenį linijinį laivą. (Tai ne anachronizmas. Tokie laivai dar buvo statomi, juk ir admirolams reikėjo duoną pelnytis.) Man buvo leista pasižiūrėti, kaip keletas trifidų linguoja per ekraną, skambant akompanimentui, atseit, atitinkančiam išprususios kino publikos lygį:

- O dabar, mielieji, pasižiūrėkit, ką mūsų operatorius surado jums Ekvadore. Žolynėliai išėjo pasivaikščioti! Jums tokie dalykai gali pasirodyti tiktai po gero išgėrimo, o čia, saulėtam Ekvadore, tai pamatysi bet kada, net ir pagiriotis nereikės! Pabaisų augalų paradas! O, man kilo idėja! Ar negalėtume išmokyti bulvių, kad atžygiuotų tiesiai mums į puodą? Kaip atrodo, mamut?

Kelias sekundes, kol buvo rodomas šis vaizdas, aš žiūrėjau kaip pakerėtas. Juk tai mūsų paslaptingas šiukšlyno augalas, tik dviejų ar daugiau metrų aukščio. Apsirikimo negalėjo būti... ir jis "vaikšto"!

Stiebo apačia, kurią dabar pamačiau pirmą kartą, visa buvo nusėta plonomis kaip plaukai šaknelėmis. Ji buvo apvali, pačiame gale kyšojo trys bukos ataugos. Stovėdamas ant jų, augalas laikėsi per pėdą viršum žemės.

Trifidas "ėjo" panašiai kaip žmogus su ramentais. Dvi bukos "kojos" žingtelia pirmyn, visas augalas palinksta į priekį, tada pritraukiama užpakalinė "koja", ir priekinės vėl žengia pirmyn. Sulig

kiekvienu žingsniu ilgas stiebas smarkiai siūbuoja į priekį ir atgal. Toks vaikščiojimo būdas, pažiūrėti sunkus ir nevikrus, panėšėjo į žaidžiančių drambliukų. Atrodė, kad ilgai šitaip svirduliuojant turi nulakstyti visi lapai, net, ko gero, ir pats stiebas nulūžti. Ir vis dėlto, nors toks ėjimas pažiūrėti buvo labai nevėkšliškas, trifidas varėsi į priekį vidutiniško žmogaus žingsnio greičiu.

Tai tiek aš spėjau pamatyti, kol dar nebuvo pradėtas leisti į vandenį linijinis laivas. Nedaug, tačiau pakankamai, kad berniukui pabustų tyrinėtojo dvasia. Juk jeigu šitas sutvėrimas išdarinėja tokius fokusus Ekvadore, tai kodėl negalėtų ir tas, kurį turim savo sode? Tiesa, mūsiškis gerokai mažesnis, bet visai toks pat...

Grįžęs namo, tuoj pat nuėjau prie trifido ir ėmiau atsargiai purenti žemę, kad jam būtų lengviau "vaikščioti".

Visa nelaimė, kad šie savaeigiai augalai turėjo vieną savybę, kurios operatoriai arba nebuvo patys pastebėję, arba dėl kokių nors priežasčių nusprendė nutylėti. Apie jokį pavojų nebuvo užsiminta. Atsitūpęs aš atsargiai kapsčiau žemę, stengdamasis nepakenkti šaknims, tik staiga nei iš šio, nei iš to kažkas kirto man baisų smūgį, ir aš netekau sąmonės...

Atsipeikėjau lovoje, motina, tėvas ir gydytojas susirūpinę žiūrėjo į mane. Galva tiesiog plyšo iš skausmo, maudė visą kūną ir, kaip vėliau pamačiau, vieną skruostą puošė raudonas pakraujavęs, ištinęs rumbas. Mane primygtinai klausinėjo, kas atsitiko, kad rado gulinti be sąmonės sode, bet aš nieko negalėjau atsakyti, neturėjau nė mažiausio supratimo, kas man smogė. Tik gerokai vėliau išsiaiškinau, kad aš greičiausiai buvau vienas iš pirmųjų Anglijoje, kuriam įgėlė trifidas ir kuris liko gyvas. Trifidas, mat, buvo nesubrendęs. Man dar kaip reikiant nepasitaisius, tėvas suprato, kaip viskas įvyko, ir kai vėl išėjau į sodą, jis jau buvo trifidui žiauriai atkeršijęs, o jo liekanas sudeginęs lauže.

* * * * *

Kai vaikščiojantys augalai tapo pripažintas faktas, spauda prarado ankstesnį santūrumą ir ėmė skambinti apie juos visais varpais. Pirmiausia reikėjo juos kaip nors pavadinti. Botanikai, kaip paprastai, mėgaudamiesi švaistėsi daugiaskiemeniais lotyniškais ir graikiškais terminais, pagrindu paėmę *ambulans* ir *pseudopodia,*

tačiau ir laikraščiams, ir publikai reikėjo ko nors lengviau ištariamo ir ne per daug sudėtingo, kad tiktų straipsnių antraštėms. Jei pavartytumėt to meto laikraščius, pamatytumėt, kad juose aprašinėjami:

trišotai	trinitai
trikaspai	tripedalai
trigenatai	tripedai
trigonai	triketai
trilogai	tripodai
tridentatai	tripetai

ir daugelis kitų paslaptingų dalykų, kurie net neprasideda dalele "tri", nors beveik visi pavadinimai grindžiami tuo pačiu bruožu - judančia trišake šaknimi.

Buvo ginčijamasi ir viešai, ir privačiai, ir baruose, ir svetainėse, tai vienas, tai kitas žodis laimėdavo po karštos kovos, bet pamažu šiose filologinėse varžybose pradėjo imti viršų vienas terminas. Pirmykštė jo forma nebuvo visai patogi, bet, nuolat vartojant, sutrumpėjo pirmojo skiemens ilga "i", antrajame, kad būtų lengviau tarti, "t" pavirto į "d". Taip atsirado visuotinai pripažintas terminas. Trumpas, lengvai įsimenamas pavadinimas, sugalvotas kokio nors laikraščio redakcijoje kaip patogi etiketė keistenybei, tačiau vėliau tapęs žodžiu, reiškiančiu skausmą, baimę, nelaimę - TRIFIDAS.

Pirmoji visuotinio susidomėjimo banga greit atslūgo.

Taip, žinoma, trifidai keistoki, bet tik todėl, kad naujiena. Kadaise žmonės taip pat žiūrėjo ir į kengūras, milžiniškus driežus, juodąsias gulbes. O kai pagalvoji, argi trifidai keistesni už dumble gyvenančias žuvis, stručius, buožgalvius ir šimtus kitų padarų? Šikšnosparnis - tai žvėrelis, išmokęs skraidyti, o čia augalas, išmokęs vaikščioti, - na, ir kas čia tokio?

Tačiau trifidai turėjo ir tokių savybių, į kurias nebuvo galima taip lengvai numoti ranka. Jų staigus pasirodymas ir, dar daugiau, greitas išplitimas kėlė visokiausių spėlionių. Tropikuose jie, tiesa, greičiau subręsdavo, tačiau pranešimai apie juos, daugiau ar mažiau paaugusius, plaukė iš visur, išskyrus tik poliarines sritis ir dykumas.

Žmonės nustebo, net šiek tiek pasišlykštėjo, sužinoję, kad

šie augalai - mėsėdžiai ir kad musės bei kiti vabzdžiai, įkliuvę į taurelę, tikrų tikriausiai suvirškinami joje esančios lipnios medžiagos. Mes, gyvenantys nuosaikaus klimato zonoje, žinojom, kad esama vabzdžiagaudžių augalų, tačiau buvom pratę, kad jie augtų specialiuose šiltnamiuose, ir žiūrėjom į juos, kaip į kažką truputį nepadorų ar bent nenormalų. Tačiau tikrą nerimą sukėlė atradimas, kad į spiralę susisukusi trifido stiebo viršūnė gali iššokusi virsti plonu dešimties pėdų ilgio geluoniu ir ištrėkšti tiek nuodų, kad žmogus mirs, jei nuodai pateks jam ant plikos odos.

Kai tik buvo suprastas šis pavojus, prasidėjo karštligiškas trifidų naikinimas, jie visur buvo kapojami į gabaliukus, kol paaiškėjo, kad trifidas pasidaro nebekenksmingas, vien pašalinus geluonį. Taigi kiek isteriškas tų augalų naikinimas liovėsi, bet iki tol jų buvo gerokai sumažėję. Kiek vėliau įėjo į madą laikyti vieną ar du trifidus su išimtais geluonimis soduose. Paaiškėjo, kad geluonis atauga maždaug per dvejus metus, taigi kasmet "apgenėjami" trifidai buvo visai nepavojingi, o vaikams teikė daug džiaugsmo.

Nuosaikaus klimato srityse, kur žmogui jau seniai buvo pavykę sutramdyti daugelį gyvybės formų, išskyrus savo padermę, trifidų vieta buvo nustatyta visai aiškiai. Tačiau tropikuose, ypač džiunglėse, jie greitai tapo dievo rykšte.

Keliauninkui nelengva tarp medžių ir krūmų pastebėti trifidą ir, vos jis priartėja, švysteli nuodingas geluonis. Net vietiniams buvo sunku pamatyti trifidą, klastingai tykantį prie džiunglių tako. Patys trifidai nepaprastai jautrūs - nepriartėsi prie jų nejučiom, sunku juos užklupti iš netyčių.

Tropikuose trifidai tapo rimta problema. Geriausias būdas su jais susitvarkyti - tai šūviu numušti stiebo viršunę, o kartu ir geluonį. Džiunglių gyventojai pradėjo visur nešiotis ilgas lengvas karteles su lenktais peiliais gale; toks ginklas buvo visai tinkamas, jei spėdavai jį panaudoti pirmas, bet jei trifidas staiga palinkdavo į priekį ir atstumas netikėtai sumažėdavo keturiom ar penkiom pėdom, ginklas nebepadėdavo. Neilgai trukus tokias ietis pakeitė įvairių tipų spyruokliniai šautuvai. Dauguma jų šaudė besisukančiais diskais, kryžmėmis ar nedideliais plono plieno bumerangais. Paprastai su jais būdavo sunku pataikyti iš didesnio kaip dvylikos jardų atstumo, tačiau jei pataikydavai, tai trifido viršūnę nukirsdavo ir iš dvidešimt penkių jardų. Tokių ginklų išradimas buvo prie širdies ir valdžiai,

kuriai labai nepatinka, kai šautuvus nešiojasi kas tik netingi, taip pat ir vartotojams, nes svaidomi plono kaip skustuvas plieno ašmenys buvo daug pigesni už patronus ir puikiausiai tiko tyliam partizaniniam karui.

Imta intensyviai tyrinėti trifidų prigimtį, gyvenimo būdą ir sandarą. Rimtais eksperimentais norėta mokslo labui nustatyti, ar toli ir ilgai jie gali eiti, ar turi, taip sakant, priekį, ar gali vienodai kerėbliškai žirglioti bet kuriuo šonu; kiek laiko išbūna suleidę šaknis į žemę; kaip reaguoja į chemines medžiagas dirvoje. Buvo stengiamasi atsakyti į daugybę visokių klausimų - ir reikalingų, ir nereikalingų.

Didžiausias egzempliorius, aptiktas tropikuose, buvo beveik dešimties pėdų aukščio. Europos egzemplioriai buvo ne aukštesni kaip aštuonių pėdų, o vidutiniški - septynių. Jie lengvai prisitaikydavo prie įvairiausių klimato sąlygų ir dirvožemių. Natūralių priešų, atrodo, neturėjo, išskyrus žmogų.

Tačiau iš pradžių ne visos jų ypatybės, nors gana akivaizdžios, buvo paimtos domėn. Pavyzdžiui, praėjo nemaža laiko, kol buvo atkreiptas dėmesys, kad trifidai smogia geluonimis nepaprastai tiksliai ir kad beveik visada taiko į galvą. Taip pat niekas iš pradžių nepastebėjo, kad jie paprastai pasilieka netoli savo aukos. Priežastis paaiškėjo, kai buvo nustatyta, kad jie maitinasi ne tik vabzdžiais, bet ir mėsa. Geluonies ūseliai nepajėgia atplėšti kietos mėsos, tačiau pūvančio kūno daleles lengvai atskiria ir pakelia į taurelę stiebo viršūnėje.

Nelabai buvo domimasi ir trimis plikomis atšakėlėmis stiebo apačioje. Buvo miglotai įsivaizduojama, kad jos greičiausiai susijusios su dauginimosi sistema - sistema, kuriai botanikai linkę be atodairos priskirti visus abejotinus organus, kol jie kaip reikiant ištiriami ir suprantama jų paskirtis. Taigi buvo laikoma, kad staiga atgijusios ir pradėjusios tankiai barbenti į stiebą ataugėlės savotiškai išreiškia trifidus užplūdusį meilės perteklių.

* * * * *

Greičiausiai tas nelaimingas atsitikimas, kai buvau trifido įgeltas pačioje trifidų eros pradžioje, paskatino mane jais domėtis, ir nuo to laiko, regis, tarp jų ir manęs atsirado savotiškas ryšys. Aš praleidau - arba, jei žiūrėsim į tai mano tėvo akimis, "sugaišau" -

daug laiko, stebėdamas juos kaip pakerėtas.

Negalima jo kaltinti už tai, kad laikė šį užsiėmimą tuščiu laiko gaišinimu. Ir vis dėlto vėliau pasirodė, kad laikas buvo praleistas toli gražu ne veltui, nes, man bebaigiant mokyklą, "Arkties ir Europos žuvies taukų kompanija" reorganizavosi, ir pavadinime žodžiai "žuvies taukų" buvo pakeisti žodžiu "aliejaus".

Visuomenė sužinojo, kad ši ir panašios į ją firmos kitose šalyse ketina dideliais kiekiais auginti trfifdus, iš kurių galima gauti vertingų riebalų ir sulčių, taip pat labai maistingų išspaudų gyvuliams šerti. Šitaip akimirksniu trifidai pateko į didžiojo biznio karalystę.

Tuoj par ir aš apsisprendžiau dėl ateities. Kreipiausi į "Arkties ir Europos" kompaniją ir dėl savo kvalifikacijos gavau darbą gamybos srityje. Tėvo nepasitenkinimą šiek tiek sumažino atlyginimo dydis, visai neblogas pagal mano metus. Bet kai aš entuziastingai imdavau kalbėti apie ateitį, jis tik abejodamas pūsdavo pro ūsus. Jis tikėjo tik tokiu darbu, kuris turi senas nusistovėjusias tradicijas, tačiau man nekliudė. "Pagaliau, jei iš viso to išeis tik piš, tebebūsi dar gana jaunas, kad galėtum imtis ko nors rimtesnio", - nusileido jis.

Nieko rimtesnio man imtis nereikėjo. Po penkerių metų mano tėvas ir motina žuvo, važinėdamiesi aerobusu, tačiau jie dar buvo spėję pamatyti, kaip naujos firmos išstūmė iš rinkos visus konkuruojančius aliejus, o tie, kurie įsijungėme į tą darbą iš pat pradžių, jau buvom apsirūpinę, ko gero, visam gyvenimui.

Vienas iš pirmųjų buvo ir mano draugas Volteris Laknoras.

Firma kiek abejojo, priimdama Volterį į darbą. Jis nelabai teišmanė apie žemės ūkį, dar mažiau apie biznį, neturėjo ir pasiruošimo laboratorijos darbui. Iš kitos pusės, jis labai daug žinojo apie trifidus, buvo tiesiog talentingas šioj srity.

Nežinau, kas ištiko Volterį tą lemtingą gegužės dieną po kelerių metų, galiu tik spėlioti. Labai liūdna, kad jis neišliko gyvas. Kiek vėliau būtų buvęs tiesiog nepamainomas. Nemanau, kad kas nors supranta trifidus ir iš viso ar kada nors supras, tačiau Volteris bent jau buvo ant to kelio, kur veda į supratimą. Gal būtų tiksliau pasakyti, kad jis jautė juos intuityviai.

Pirmą kartą jis mane nustebino po metų ar dvejų.

Saulė buvo arti laidos. Mes baigėm darbą ir patenkinti žvelgėm į tris naujus laukus, užsodintus beveik subrendusiais trifidais. Tuo laiku jie augo dar neaptverti. Trifidai buvo susodinti tiesiomis

eilėmis - bent jau plieniniai strypelai, prie kurių jie buvo pririšti grandinėmis, buvo subedžioti tiesiai, o patys augalai nelinkę į griežtą tvarką. Mes tikėjomės, kad maždaug po mėnesio jau bus galima iš jų spausti sultis. Vakaras buvo tylus, tylą sutrikdydavo tik trifidai, tarpais vis pabarbendami ataugėlėmis į stiebus. Volteris žiūrėjo į juos, kiek pakreipęs galvą. Paskui išsiėmė pypkę iš burnos.

- Šįvakar jie kažko labai nešnekūs, - tarė jis.

Aš supratau tai, kaip metaforą, - šitaip kiekvienas ir būtų supratęs.

- Gal dėl oro, - paspėliojau. - Man rodos, jie daugiausia taip daro, kai būna sausa.

Jis šypsodamasis pašnairavo į mane.

- Ar ir tu kalbesnis, kai sausra?

- Kurių galų? - pradėjau aš ir nutilau. - Negi tikrai manai, kad jie kalba? - paklausiau, stebėdamas jo išraišką.

- O kodėl gi ne?

- Bet tai nesąmonė. Kalbantys augalai!

- Dar didesnė nesąmonė, negu vaikščiojantys augalai? - paklausė jis.

Pažvelgiau į trifidus, paskui vėl į jį.

- Niekad nė nepagalvojau... - pradėjau abejodamas.

- Pagalvok kada nors apie tai, pastebėk juos, man bus įdomu, kokias padarysi išvadas, - tarė jis.

Keista: per visą tą laiką, kiek tyrinėjau trifidus, nė karto nepagalvojau, kad taip galėtų būti. Matyt, buvau apsipratęs su meilės šauksmo teorija. Bet kai išgirdau jo mintį, ir pats ėmiau taip galvoti. Nebegalėjau atsikratyti jausmo, kad jie gal iš tikro būgnija vienas kitam kokius slaptus pranešimus.

Lig tol maniau, kad gana įdėmiai stebiu trifidus, bet kai apie juos prabilo Volteris, pajutau, kad visai nieko nesu pastebėjęs. O Volteris, kai būdavo gerai nusiteikęs, kalbėdavo apie juos valandų valandas, iškeldamas teorijas, kurios kartais atrodydavo neįmanomos, bet kartais ir visai galimos.

Visuomenė dabar jau nebežiūrėjo į trifidus kaip į keistenybę. Jie buvo juokingi dėl savo nevikrumo, bet nelabai įdomūs. Tačiau kompanija jais domėjosi. Jos nuomone, jau pats jų buvimas - geradarystė žmonijai, o ypač kompanijai. Volteris nesutiko nei su visuomenės, nei su kompanijos nuomone. Kartais, klausydamas jo,

aš taip pat imdavau nuogąstauti.

Jis jau buvo visai įsitikinęs, kad jie "kalba".

- Ir tai, - tvirtino jis, - reiškia, kad kažkur jie turi proto. Jis negali būti smegenyse, nes pjūvyje nematyti nieko panašaus į smegenis, bet tai dar neįrodo, kad jie neturi kažko, kas atlieka smegenų funkcijas. Ir jie tikrai yra savotiškai protingi. Ar pastebėjai, kad geldami visada taiko į neapsaugotą vietą? Beveik visada į galvą, kartais į rankas. Ir dar vienas dalykas: pažvelgęs į nelaimingų atsitikimų statistiką, iškart atkreipsi dėmesį, kiek procentų žmonių gavo geluonimi per akis ir apako. Tai nepaprasta ir labai svarbu.

- Ką tai reiškia? - paklausiau.

- Tą, kad jie žino, kaip išvesti žmogų iš rikiuotės. Kitaip tarus, jie žino ką daro. Na, pagalvok. Sakykim, kad jie tikrai turi protą. Tada mes pranašesni už juos tik vienu svarbiu dalyku - regėjimu. Mes matom, o jie ne. Atimk iš mūsų regėjimą, ir mūsų pranašumo nebėr. Dar blogiau - mūsų padėtis tampa blogesbė už jų, nes jie prisitaikę gyventi nematydami, o mes ne.

- Bet jeigu ir taip būtų, jie nieko nemoka daryti. Jie negali naudotis daiktais. Tas jų geluonis turi visai mažai jėgos, - paprieštaravau.

- Teisybė. Bet kas iš to, jei mes galėsim liesti daiktus, imti į rankas, o nematysim, ką su jais daryti? Juk jiems ir nereikia daiktų, kaip mums. Jie gauna maistą tiesiai iš dirvožemio, gali maitintis vabzdžiais ir žalios mėsos gabalėliais. Jiems nereikia to viso sudėtingo proceso - auginti, paskirstyti ir dar apdoroti maisto produktus. Tai štai, jei būtų kertama lažybų, kas turi daugiau šansų išlikti gyvas, trifidas ar aklas žmogus, žinočiau už ką statyti savo pinigus.

- Tu manai, kad intelektai vienodi, - pasakiau aš.

- Visai ne. Aš linkęs manyti, kad trifidų intelektas visiškai kitokio tipo jau vien todėl, kad jų poreikiai daug paprastesni. Prisimink, kokio reikia sudėtingo proceso, kad gautume iš trifido valgomą produktą. Dabar apkeisk mus vietomis. Ką turi padaryti trifidas? Tik įgelti ir palaukti keletą dienų. Kaip paprasta ir natūralu.

Šitaip jis postringaudavo valandų valandas, klausantis jo, mano mintyse viskas susijaukdavo, ir aš imdavau galvoti apie trifidus kaip apie savotiškus žmonijos priešus. Volteris niekada net neapsimesdavo galvojąs kitaip. Jis prisipažino ketinęs parašyti apie tai knygą, kai turėsiąs daugiau medžiagos.

- Ketinai? O dabar jau nebe? - paklausiau aš. - Kas gi tau trukdo?

- Visa tai, - mostelėjo jis ranka plantacijos pusėn. - Dabar tai pajamų šaltinis. Kuriem galam kelti žmonėms nerimą? Šiaip ar taip, trifidai dabar mūsų valioje, taigi tas klausimas grynai akademinis ir vargu ar verta jį kelti.

- Niekaip nesuprasi, kur tu suki, - pasakiau. - Niekad nežinai, kada tu kalbi rimtai ir kada jau esi vaizduotės nuvestas toli nuo faktų. Ar tikrai manai, kad jie pavojingi?

Prieš atsakydamas, jis keliskart patraukė pypkę.

- Beveik, - tarė, - nes... nors garantuoti negaliu. Tik vieną dalyką gerai žinau: jie galėtų būti pavojingi. Jaučiu, kad atsakyčiau daug tiksliau, jei tik perprasčiau, ką reiškia tas jų barbenimas. Kažko jis man nepatinka. Štai jie tūno tenai, ir niekam ne galvoj, tarsi būtų kokie kopūstai, o juk pusę laiko tarškina barškina vienas kitam. Kodėl? Ką? Štai ką man reikia sužinoti.

Manau, kad Volteris mažai kam užsimindavo apie tokius dalykus, ir aš laikiau juos paslaptyje. Iš dalies dėl to, kad nesitikėjau rasiąs ką nors už save patiklesnį, iš dalies dėl to, kad nei Volteriui, nei man nesinorėjo apsišaukti puskvaišiu.

Apie metus ar kiek ilgiau mes dirbom petys į petį. Bet kai ėmė rastis naujų daigynų ir prireikė pasižiūrėti užsienio patirties, aš pradėjau dažnai keliauti. Volteris metė darbą lauke ir perėjo į mokslinio tyrimo skyrių. Jam čia buvo parankiau, nes, dirbdamas kompanijai, tęsė ir savo tyrinėjimus. Aš retkarčiais jį aplankydavau. Jis darydavo įvairiausius eksperimentus su trifidais, nors rezultatai ne visiškai patvirtindavo jo pagrindinius teiginius. Bet jis pats neabejojo, kad trifidai turi išsivysčiusį intelektą, ir net aš gavau pripažinti, kad eksperimentai rodė šį tą daugiau, negu instinktą. Jis vis dar buvo įsitikinęs, kad barbenimas ataugėlėmis yra bendravimo forma. Viešai paskelbė, kad ataugėlės yra labai svarbus organas ir jas pašalinus trifidai pamažu išsigimsta. Volteris taip pat nustatė, kad devyniasdešimt penki procentai trifidų sėklų būna nedaigios.

- O tai, - pasakė jis, - velnioniškai puikus dalykas. Jie visos būtų daigios, šioje planetoje greitai neliktų vietos niekam kitam, tik trifidams.

Aš jam pritariau. Būdavo į ką pasižiūrėti, kai trifidų sėklos subręsdavo. Tamsiai žalia ankštis po taurele blizgėdavo, išsipūtusi

kaip didelis obuolys. Kai ji sprogdavo, pokštelėjimas girdėdavosi už dvidešimties jardų. Baltos sėklos iššaudavo į orą tarsi garo kamuolys, ir net menkiausias vėjelis imdavo nešti jas tolyn. Pasižiūrėjus į trifidų lauką rugpjūčio pabaigoje, atrodydavo, kad ten netvarkingai, padrikai bombarduojama.

Volterio taip pat buvo nustatyta, kad aliejai esti geresnės kokybės, jei trifidams paliekami geluonys. Todėl geluonys niekur plantacijose buvo nebešalinami, o mes, dirbdami lauke, turėjom dėvėti apsaugos drabužius.

Tą dieną, kai nelaimingas atsitikimas paguldė mane į ligoninę, dirbau kartu su Volteriu. Mes tyrėm egzempliorius, turinčius neįprastų nukrypimų nuo normos. Abudu buvom užsidėję vielinio tinklelio antveidžius. Aš gerai nė nepamačiau, kaip viskas atsitiko. Žinau tik tiek, kad kai pasilenkiau, geluonis įnirtingai švystelėjo man ties veidu ir paukštelėjo į antveidžio tinklelį. Devyniasdešimt devyniais atvejais iš šimto nieko nebūtų buvę - juk dėl to ir dėvėdavom antveidžius. Bet šį kartą smūgis buvo toks stiprus, kad kai kurie geluonies nuodų maišeliai plyšo ir keletas lašelių pateko man į akis.

Volteris mane nusivedė į savo laboratoriją ir jau po kelių sekundžių suleido priešnuodžių. Vien tik jo skubumo dėka gydytojams pavyko išgelbėti man regėjimą. Bet pagulėti gavau daugiau kaip savaitę, ir visiškoje tamsoje.

Gulėdamas ligoninėje, tvirtai nusprendžiau, kad kai tik vėl matysiu - jei iš viso matysiu - pasiprašysiu perkeliamas į kitą skyrių. O jei pereiti kitur nepavyks, visai tą darbą mesiu.

Nuo to laiko, kai pirmą kartą gavau su geluonim savo sode, buvau įgijęs šiokį tokį imunitetą trifidų nuodams. Aš galėjau pakelti ir pakeldavau be didelės žalos organizmui tokius geluonies smūgius, kurie nepratusį žmogų būtų pakloję iš karto. Bet man nėjo iš galvos sena patarlė apie ąsotį, kuris vieną kartą vis tiek sudūžta. Tai perspėjimas ir man.

Prisimenu, praleidau nemažai priverstinės tamsos valandų, svarstydamas, kokio darbo galėčiau imtis, jei mane neperkeltų kitur.

Kai dabar žinau, kas tada laukė mūsų visų, matau, kad tuštesnę temą apmąstymams vargu ar būčiau radęs.

3
APAKĘS MIESTAS

Palikęs už savęs siūbuojančias baro duris, traukiau gatvele atgal link prospekto. Ten dvejodamas sustojau.

Į kairę, už daugelio mylių priemiesčio gatvių, tęsėsi laukai, kaimai, į dešinę - Londono Vest Endas, už jo Sitis. Jaučiausi šiek tiek atsigavęs, tiktai keistas viskas svetimas ir be vairo, be irklų. Neišmaniau, ką daryti, nes pradėjau suprasti susidūręs akis į akį su didžiule visuotine katastrofa ir buvau pernelyg suglumęs, kad susigalvočiau kokį nors veiksmų planą. Ir ką čia sugalvosi, kai tokia situacija? Jaučiausi vienišas, visų užmirštas, netgi savotiškai nerealus.

Nebuvo nei matyt, nei girdėti automobilių. Vienintelis gyvybės ženklas - vienas kitas žmogus, atsargiai grabaliojantis kelią pagal parduotuvių vitrinas.

Diena, kaip vasaros pradžiai, buvo kuo puikiausia. Iš gilaus mėlyno skliauto, nubarstyto baltų iškedentų debesų kuodeliais, liejosi saulės šviesa. Visas dangus buvo tyras ir gaivus, tiktai vienoje vietoje juodavo nešvari dėmė nuo riebių dūmų, kylančių iš stogų šiaurės pusėje.

Pastovėjau nesiryždamas kelias minutes. Paskui pasukau į rytus, link Londono centro. Lig pat šios dienos nežinau kodėl. Gal instinktyviai traukė pažįstamos vietos, o gal man atrodė, kad jei kur nors dar yra tvarka ir organizacija, tai ji turi būti tik ten.

Nuo konjako pasijutau alkanas kaip niekad gyvenime, tačiau pavalgyti buvo ne taip lengva, kaip galėjo pasirodyti iš pirmo žvilgsnio. Štai parduotuvė, be šeimininkų, be sargų, vitrinos pilnos maisto, ir štai aš, alkanas ir su pinigais kišenėj... o jei užsimanyčiau nemokėti, tereikėtų išdaužti stiklą ir pasiimti kas patiks.

Ir vis dėlto buvo sunku pasiryžti tai padaryti. Po beveik trisdešimt metų tokio gyvenimo, kai gerbiamas teisėtumas ir klausoma įstatymų, buvo neįmanoma patikėti, kad viskas iš pagrindų pasikeitė. Be to, jaučiu, kad jei aš būsiu toks pat, tai gal kartais ir pasaulis kokiu nesuprantamu būdu sugrįš į tą pačią normalią padėtį. Aišku, tai absurdas, bet visa širdimi jaučiau, kad nuo tos akimirkos, kai stuktelėsiu į vieną iš tų veidrodinių stiklų, amžiams atsisveikinsiu su senąja tvarka: tapsiu įsilaužėliu, vagim, niekingu maitėda, draskančiu mane išmaitinusios sistemos lavoną. Koks kvailas

jausmingumas tarp pasaulio griuvėsių! Ir vis dėlto man malonu prisiminti, kad civilizacijos įpročių neatsisakiau iš karto, bent jau kurį laiką kiūtinau, rydamas seilę, pro visokius išdėliotus gardumynus, paklusdamas jau pasenusioms elgesio normoms, neleidžiančioms man numalšinti alkio.

Problema išsisprendė savaime, visai sofistiškai, maždaug už pusės mylios. Į konditerijos parduotuvės vitriną buvo įsigrūgęs taksi. Čia jau man atrodė visai kas kita, negu kad pačiam vitriną išdaužus. Pralindau pro taksi ir pasiėmiau, ką radau skanesnio. Bet ir dabar nenumojau į senąsias moralės normas; sąžiningai palikau ant prekystalio gerą užmokestį už viską, ką buvau pasiėmęs.

Anapus gatvės pamačiau sodelį. Kadaise ten būta kapinių prie seniai nugriuvusios bažnyčios. Dabar seni antkapiai buvo nurinkti ir atremti į mūrinę tvorą, aikštė apsėta žole ir nutiesti žvyruoti takeliai. Po šviežiai sulapojusiais medžiais buvo visai jauku, ir, atsisėdęs ant suolelio, ėmiau pusryčiauti.

Čia buvo nuošalu ir ramu. Jokių žmonių, tik retkatčiais anapus geležinių vartelių praslinkdavo koks vienas, kitas. Trupinius numečiau keliems žvirbliams, pirmiems tą dieną pamatytiems paukščiams, ir pasijutau daug geriau, stebėdamas jų įžūlų abejingumą katastrofai.

Pabaigęs valgyti, užsidegiau cigaretę. Taip sėdėjau, svarstydamas, kur turėčiau eiti toliau ir ką turėčiau daryti. Tylą sudrumstė pianino garsai. Kažkas ėmė skambinti name netoli sodelio. Paskui mergaitės balsas uždainavo. Tai buvo Bairono baladė:

Nebebraidžiosim po rasą
Vakarais kaip kitada,
Nors dar meilė neužgeso,
Nors naktis tokia šilta.

Dyla makštys kardo kieto,
Dyla ir širdies geismai.
Daug mylėta, daug kentėta,
Prašo poilsio jausmai.

Blėsta mėnuo.
Naktį šviesią

Rytmetys tuojau pakeis, -
Bet mes neisim, neisim dviese
Pabraidyt laukais...

Klausiausi, žiūrėdamas į švelnių jaunų lapų ir šakelių raizginį, tokį ryškų gaivaus mėlyno dangaus fone. Daina nutilo. Nuaidėjo paskutiniai pianino garsai. Tada išgirdau kūkčiojant. Be jokios aistros - tyliai, bejėgiškai, beviltiškai, sielvartingai. Nežinau, kas apverkė prarastas viltis, ar ta, kuri dainavo, ar kokia kita. Bet ilgiau klausytis nebeįstengiau. Pamažu grįžau į gatvę, ir kurį laiką man viskas plaukė kaip migloje.

* * * * *

Net Haid Park Korneryje, kai nusigavau tenai, buvo beveik tuščia. Gatvėse vienur kitur stovėjo paliktos lengvosios mašinos ir sunkvežimiai, bet tik nedaugeliui, atrodė, kas atsitikta bevažiuojant. Vienas autobusas, pervažiavęs skersai gatvę, stovėjo Grin Parke. Arklys su pakinktų liekanomis gulėjo, prasiskėlęs galvą į paminklą artileristams. Vieninteliai, kas judėjo gatvėse - tai žmonės: nedaug vyrų ir dar mažiau moterų. Jie atsargiai graibė kelią rankomis ten, kur buvo koks nors aptvaras, o kur nebuvo, ėjo, vilkdami kojas, ištiesę į priekį rankas. Taip pat, visai nesitikėdamas, pamačiau keletą kačių, atrodo, nepraradusių regėjimo ir žvelgiančių į viską šaltakraujiškai, kaip būdinga katėms. Jos sėlino per tą klaikiai nutilusį miestą, nelabai ką pešdamos - žvirblių buvo nedaug, o balandžiai visai pradingę.

Vis dar kaip magneto traukiamas į senojo savo pasaulio centrą, aš pasukau Pikadilio link. Dar nepasiekęs jo, netoliese išgirdau naują aiškų garsą - vis artėjantį bilsnojimą. Pažvelgiau į Park Leiną, ir viskas paaiškėjo. Žmogus, apsirengęs daug tvarkingiau, negu kiti, mano matyti tą rytą, greitai žingsniavo į mane, stuksendamas lazda į baltą sieną. Išgirdęs mano žingsnius, jis sustojo, įtemptai klausydamasis.

- Eikit, eikit, - pasakiau jam, - nesibijokit.

Žvelgdamas į jį, pasijutau ramiau. Jis buvo, taip sakant, normalus neregys. Matant tamsius akinius toli gražu ne taip nejauku, kaip plačiai, bet be jokios naudos atmerktas akis.

- Tai stovėkit ir nejudėkit, - pasakė jis. - Šiandien jau dievai žino kiek kvailių atsitrenkė į mane. Kas čia dedasi, velniai rautų?

Kodėl taip tylu? Aišku, dabar ne naktis - jaučiu saulę. Kas gi atsitiko?

Papasakojau jam, kiek žinojau.

Kai baigiau, jis patylėjo gal kokią minutę, paskui kandžiai susijuokė.

- Ak šitaip, - pasakė. - Dabar patiems prireiks visos tos jų sumautos globos.

Ir jis kiek iššaukiamai atstatė krūtinę.

- Dėkui. Sėkmės jums, - tarė jis ir, pabrėžtinai demonstruodamas savarankiškumą, leidosi toliau savo keliu.

Skubus ir tvirtas jo kaukšėjimas pamažu nutilo man už nugaros, ir aš patraukiau į Pikadilį.

Žmonių čia buvo daugiau, ir aš ėjau grindiniu tarp netvarkingai stovinčių mašinų. Čia mažiau trikdžiau žmones, bečiuopiančius kelią palei namų sienas, nes, išgirdę netoli savęs žingsnius, jie sustodavo ir laukdavo, kas čia į juos atsitrenks. Žmonės kliuvo vieni už kitų visoje gatvėje, bet vienas susidūrimas patraukė mano dėmesį. Vyras ir moteris ėjo priešpriešais palei parduotuvės vitriną ir susidūrė. Vyras buvo jaunas, elegantišku kostiumu, bet kaklaraištis aiškiai pasirinktas apčiuopomis; moteris laikė ant rankų verkšlenantį vaiką. Vyryškis buvo beapeinąs moterį, tik staiga sustojo.

- Palaukit, - pasakė jis. - Ar jūsų vaikas mato?

- Vaikas tai mato, tik ne aš.

Vyriškis pasisuko. Jis įbedė pirštą į vitrinos stiklą ir paklausė:

- Na, sūneli, pasižiūrėk, kas tenai?

- Aš ne sūnelis, - paprieštaravo vaikas.

- Gerai, Mere, bet pasakyk, kas tenai, - paragino motina.

- Gražios ponios, - pasakė mergaitė.

Vyriškis paėmė moterį už rankos, ir jie nuėjo prie kitos vitrinos.

- O kas čia? - vėl paklausė jis.

- Visokie obuoliai, - atsakė jam mergaitė.

- Puiku, - tarė vyriškis.

Jis nusiavė batą ir trinktelėjo kulnu į stiklą. Bet dar neturėjo patirties, ir iš pirmo karto jam nepasisekė. Užtat pasisekė po antro smūgio, - trenksmas nuaidėjo per visą gatvę. Vyriškis apsiavė batą, atsargiai įkišo ranką pro išdaužtą stiklą ir pagraibęs surado porą apelsinų. Vieną padavė moteriai, kitą vaikui. Dar paieškojęs, rado apelsiną ir sau ir pradėjo jį lupti.

Moteris nesiryždama laikė apelsiną rankoje.

- Bet... - pradėjo ji.

- Kas yra? Nemėgstat apelsinų?

- Bet taip negalima, - pasakė ji. - Neturėtume jų imti. Ne taip reikia.

- O kaip kitaip gausit pavalgyti? - paklausė jis.

- Aš manau... na, nežinau, - prisipažino ji nenorom.

- Labai gerai. Štai jums ir atsakymas. Suvalgykit jį, o paskui eisim paieškoti ko nors sočiau.

Ji vis dar laikė vaisių rankoj, palenkusi galvą, lyg būtų žiūrėjusi į jį.

- Vis tiek taip negerai, - vėl pasakė ji, bet jau nebe tokiu tvirtu balsu.

Netrukus ji nuleido vaiką ant žemės ir pradėjo lupti apelsiną...

Pikadilio aikštėje žmonių buvo daugiau, negu kur kitur. Po apytuščių gatvių man atrodė, kad čia susirinkusi minia, nors iš tikrųjų aikštėje buvo ne daugiau kaip šimtas žmonių. Dauguma vilkėjo nei šiokiais, nei tokiais, netinkamais gatvei drabužiais ir neramiai klaidžiojo lyg apkvaišę. Retkarčiais koks nors nedidelis nemalonumas sukeldavo keiksmų ir beprasmiško pykčio protrūkį; ir darėsi nejauku, nes jie taip elgėsi iš baimės - buvo bejėgiai kaip vaikai. Tačiau apskritai kalbų ir triukšmo buvo nedaug. Atrodė, kad su regėjimo netekimu žmonės užsidarė savyje.

Iš visų skyrėsi tik vienas žmogus, stovintis pėsčiųjų pakyloje. Aukštas, liesas, senyvas, su kupeta stangrių žilų plaukų jis pakiliai postringavo apie atgailą, dievo rūstybę ir nusidėjėlių laukiančius nemalonumus. Niekam jis nebuvo galvoj: daugeliui rūsti diena jau buvo atėjusi.

Paskui iš kažkur toliau pasigirdo garsai, patraukę visų dėmesį, - pamažu artėjantis choras:

Kai kojas pakratysiu,
Nekiškit po žeme,
Degtinėj išmirkykit,
Ir vyne žaliame.

Niūriai ir nedarniai aidėjo šis choras tuščiose gatvėse. Visos

galvos aikštėje sukiojosi tai į dešinę, tai į kairę, stengdamosios susigaudyti, iš kur ateina dainininkai. Paskutiniojo teismo dienos pranašas pakėlė balsą, mėgindamas perrėkti varžovus. O padrikasis choras vis artėjo:

Prie kojų ir galvos
Po butelį padėkit,
Tik kirmėlės negrauš,
Ir linksmas sau gulėsiu.

Akompanimentas buvo besistengiančių žengti į koją žingsnių šiūravimas.

Iš tos vietos, kur stovėjau, mačiau, kaip vora žmonių išlindo iš šoninės gatvelės į Šaftsberio aveniu ir pasuko į Pikadilio aikštę. Antrasis žmogus laikė uždėjęs rankas ant pečių vadovui, trečiasis - antrajam ir taip toliau, iš viso jų buvo dvidešimt penki ar trisdešimt. Kai dainuška pasibaigė, kažkas užtraukė "Alus, alus, putotas alus" tokiu aukštu balsu, kad tuoj susigėdo ir nutilo.

Ne mažindami greičio, jie žygiavo pirmyn, kol pasiekė aikštės vidurį, tada vadeiva garsiai, nelyginant parado vadas, pasakė:

- Būry-y-s stok!

Visi aikštėje dabar stovėjo kaip stabo ištikti, pasukę veidus į jo pusę, visi stengėsi suvokti, ko reikia laukti toliau. Vadeiva vėl prabilo, dabar jau mėgdžiodamas gidą:

- Ir štai mes čia, džentelmenai, Pikašikadilio aikštėj. Pasaulio centre. Ant visatos bambos. Čia, kur visi ponėkai džiaugėsi vynu, moterimis ir dainomis.

Jis nebuvo aklas, toli gražu ne. Jo akys lakstė aplink, viską pastebėdamos. Matyt, regėjimas jam išliko taip pat atsitiktinai, kaip ir man, bet jis buvo girtas, kaip ir jo atsivesti vyrai.

- O dabar ir mes pasidžiaugsim! - tęsė jis. - Toliau sustojimas bus garsiame "Kafe Rojal", gėrimai tos įstaigos sąskaita.

- Taip tai taip, o kur moterys? - paklausė vienas, ir pasigirdo juokas.

- A, moterys! Nori moterų? - paklausė vadeiva.

Jis žingtelėjo į priekį ir pagriebė už rankos merginą. Ta ėmė klykti, traukiama prie vyriškio, bet vadeivos tai nė kiek nejaudino.

- Še, bičiuli, ir nesakyk, kad skriaudžiu tave. Gražuolė liuks,

jei tau ne vis tiek.

- Ei, o man? - paklausė kitas.

- Tau, drauguži? Pala, pažiūrėsim. Kokios tau labiau patinka - blondinės ar juodukės?

Vėliau supratau, kad pasielgiau kaip tikras kvailys. Mano galva vis dar buvo prikimšta elgesio normų ir taisyklių, jau išėjusių iš apyvartos. Tada nė nepamaniau, kad moteris, priimta į šitą gaują, turės daugiau galimybės išlikti gyva, negu pamesta likimo valiai. Pagautas moksleiviško didvyriškumo ir kilnių sentimentų, puoliau pirmyn. Jis mane pamatė, kai buvau jau visai arti, užsimojęs dėti jam į smakrą. Visa nelaimė, kad jis buvo greitesnis už mane...

Kai atgavau gebėjimą domėtis pasauliu, pamačiau begulįs gatvėje. Gaujos šlepsėjimas tilo kažkur tolyje, paskutinio teismo dienos pranašas, vėl ėmęs gražbyliauti, svaidė jai iš paskos grėsmingus amžinų kančių žaibus, pragaro ugnį ir deginančią sierą.

Kai šitaip man buvo įkrėsta šiek tiek sveiko proto, patenkintas pagalvojau, kad viskas galėjo baigtis blogiau. Jeigu ant grindinio būtų atsidūręs jis, būčiau turėjęs imtis atsakomybės už žmones, kurie ėjo paskui jį. Pagaliau galima galvoti ką tik nori apie jo metodus, bet jis tos grupės akys, ir visi jo prašys valgyti, ne tik gerti. O moterys pačios ateis pas juos, kai gerokai praalks. Apsidairęs suabejojau, ar kuri nors iš tų moterų imtų rimtai priešintis. Šiaip ar taip, vienas dalykas buvo aiškus: laimingai išsisukau iš gaujos vado posto.

Prisiminęs, kad jie ketino eiti į "Kafe Rojal", sumaniau atsigaivinti ir prablaivinti galvą "Ridžent Palas" viešbutyje. Čia jau buvo kitų ateita pirma manęs, bet dar aptikau daugybę butelių, kurių niekas nerado.

Manau, kad tik tada, patogiai sėdėdamas su cigarete ir taure konjako, pradėjau suvokti, jog visa, ką mačiau, yra įvykę tikrai, ir kitaip nebebus. Atgal kelio nebėra. Tai galas viskam, ką pažinojau...

Gal būt, to smūgio man ir reikėjo, kad tuo įsitikinčiau. Dabar buvau atsidūręs akis į akį su faktu, kad mano egzistencija nebeturi tikslo. Mano gyvenimo būdas, planai, svajonės, viltys, viskas buvo nušluota kartu su sąlygomis, kurios tai suformavo. Galimas daiktas, jei būčiau turėjęs giminių ar labai artimų žmonių, kurių likimą būčiau galėjęs apverkti, tą valandėlę būčiau jautęsis visiškai priblokštas ir apleistas. Bet tai, dėl ko seniau kartais jausdavausi toks vienišas,

dabar išėjo į gera. Mano tėvai buvo žuvę, vienintelis mėginimas vesti nuėjo niekais prieš keletą metų, nebuvo nė vieno nuo manęs priklausančio žmogaus. Ir keista, aš pajutau, - gerai žinodamas, kad taip neturi būti, - palengvėjimą.

Ne konjakas buvo dėl to kaltas, nes ir vėliau tas jausmas nepranyko. Manau, jis atsirado dėl to, kad pasijutau susidūręs su visai nepatirtais, naujais dalykais. Visos ankstesnės, pasenusios problemos, tiek asmeniškos, tiek visuotinės, buvo išspręstos staigiai, kaip kirviu kirtus. Ir tik dievai žinojo, kokių atsiras kitų, - o jų, atrodė, bus nemažai, - bet visos bus naujos. Aš būsiu pats sau šeimininkas, nebe mažas sraigtelis didelėje mašinoje. Gal būt, pasaulis bus pilnas siaubo ir pavojų, su kuriais man teks susiimti, bet aš veiksiu savo protu - manęs nebestumdys jėgos ir interesai, kurių nesupratau ir kurie man visai nerūpėjo.

Ne, visai ne konjakas buvo kaltas, nes ir dabar, po daugelio metų, dar tebejaučiu kažką panašaus, nors, gal būt, nuo konjako tada viskas atrodė šiek tiek paprasčiau.

Be to, tada dar kvaršino galvą klausimas, ką toliau daryti, kaip ir kur pradėti šį naują gyvenimą. Bet kol kas nusprendžiau labai dėl to nesirūpinti. Išgėriau taurę ir išėjau iš viešbučio pasižiūrėti, ką tas keistas pasaulis man pasiūlys.

4
PRAEITIES ŠEŠĖLIAI

Lenkdamasis "Kafe Rojal" gaujos, pasukau šonine gatvele į Soho pusę, ketindamas grįžti į Ridžento gatvę kiek tolėliau.

Tur būt, alkis vijo žmones iš namų. Šiaip ar taip, kvartaluose, per kuriuos ėjau, žmonių buvo daug daugiau, negu tada, kai išėjau iš ligoninės. Šaligatviuose ir siaurose gatvelėse žmonės kliuvo vieni už kitų, ir tie, kurie mėgindavo eiti toliau, dar labiau sutrikdavo, atsimušę į minią, susibūrusią prie išdaužytų vitrinų. Niekas iš tos minios, matyt, nežinojo, kokia prieš juos parduotuvė. Kai kurie, stovintys priekyje, mėgindavo tai išsiaiškinti, apčiuopom ieškodami pažįstamų daiktų, kiti, išradingesni, rizikuodami susipjaustyti į kyšančias stiklo šukes, lindo į vidų.

Jaučiau, kad privalėčiau parodyti tiems žmonėms, kur rasti maisto. Bet ar tikrai reikia parodyti? Jei juos nuvesčiau prie

neišplėštos maisto parduotuvės, tokia minia ne tik viską iššvarintų per penkias minutes, bet besigrūsdama dar sutryptų silpnesniuosius. Be to, maisto atsargos greitai pasibaigtų, ir ką tada reikėtų daryti su tūkstančiais, reikalaujančiais valgyti? Būtų galima suburti nedidelę grupelę ir kurį laiką maitinti - bet ką imti į ją, o ko ne? Kad ir kiek sukau galvą, niekaip nesumaniau, ką būtų geriausiai daryti.

Aplinkui dėjosi baisūs ir žiaurūs dalykai, apie riteriškumą nė kalbos negalėjo būti - niekas nieko nedavė, visi tik griebė. Žmogus, susidūręs su kitu, besinešančiu kokį daiktą, ištraukdavo jį ir sprukdavo šalin, vildamasis, kad tai kas nors valgomo, o apiplėštasis įtūžęs graibydavo orą ar daužydavo kumščiais į visas puses. Kartą tik tik spėjau pasitraukti: manęs vos neparstūmė senyvas vyras, staigiai, be atodairos puolęs nuo šaligatvio į gatvę. Jo išraiška buvo klastinga, jis godžiai spaudė prie krūtinės dvi skardines raudonų dažų. Prie kampo man užtvėrė kelią būrelis žmonių, kone verkiančių iš nevilties. Jis buvo apstoję visai suglumusį vaiką, kuris nors ir matė, bet buvo per mažas ir nesuprato, ko iš jo norima.

Pradėjau nerimauti. Mano, kaip civilizuoto žmogaus, norui padėti šiems nelaimingiems žmonėms priešinosi instinktas, liepiantis laikytis nuošaliai. Įprastinės elgesio normos buvo pradėjusios sparčiai griūti. Be to, jaučiausi, ir visai be reikalo, kaltas, kad turiu regėjimą, o jie - ne. Man atrodė, kad slapstausi net eidamas tarp jų. Vėliau supratau, kad teisingai padariau, pasikliaudamas instinktu.

Priėjęs iki Golden Skvero, pamaniau, kad gal jau reikėtų pasukti į kairę ir grįžti į Ridžento gatvę, kur kelias platesnis ir lengviau eiti. Jau buvau besukąs į skersgatvį, vedantį tenai, bet staiga sustojau, išgirdęs veriantį klyksmą. Ir visi gatvėje sustojo. Stovėjo kaip įbesti, baimingai sukiodami galvas, stengdamiesi susivokti, kas darosi. Baimė dar padidino jų sielvartą ir nervinę įtampą, ir daugelis moterų pravirko. Vyrų nervai buvo ne ką geresni, ir iš išgąsčio jie trumpai keiksnojo. Tai buvo nelaimę pranašaujantis ženklas, tokio jie nesąmoningai ir tikėjosi. Dabar laukė, kad jis pasikartotų.

Ir pasikartojo. Išgąstingas, dūstantis. Tiktai dabar nebesukėlė tokios panikos, nes visi buvo pasiruošę jį išgirsti. Šį kartą supratau, iš kur jis sklinda. Žengęs kelis žingsnius, atsidūriau alėjos pradžioje. Kai pasukau už kampo, tas alpus šauksmas pasigirdo vėl.

Už keleto metrų nuo alėjos pradžios ant žemės gulėjo sukniubusi mergina, o žaliūkas vyras daužė ją plonu variniu virbu.

Suknelė ant nugaros buvo visai sudriskusi, oda vienų raudonų rumbų. Priėjęs arčiau, supratau, kodėl ji nepabėga - rankos buvo surištos jai už nugaros, o virvės galą vyriškis laikė apsivyniojęs sau apie kairįjį riešą.

Pribėgau prie jų kaip tik tada, kai jo ranka buvo pakilusi kirsti. Nesunkiai ištraukiau virbą, nes jis to nesitikėjo, ir trekiau jam per petį. Jis bematant spyrė į mano pusę sunkiu batu, bet aš vikriai atšokau, o toliau paeiti jam trukdė virvė ant riešo. Kol ieškojau po kišenes peilio, jis dar kartą spyrė į orą. Niekur nepataikęs, atsikeršydamas spyrė merginai ir, keikdamas ją, patraukė virvę, kad atsistotų. Trenkiau jam per veidą, - tegu apsiramins, kol zvimbs galvoje, - bet pakloti ant žemės aklo žmogaus, netgi tokio, neleido širdis. Kol jis apsvaigęs krypuliavo, greitai pasilenkiau ir nupjoviau virvę. Stumtelėjau jį į krūtinę, jis susvirduliavo, atšlijo atbulas ir prarado orientaciją. Su laisva dabar kaire ranka vožė kuo puikiausią svingą, tik pataikė ne man, o mūrinei sienai. Tada liovėsi domėjęsis viskuo pasaulyje, išskyrus savo sopančius krumplius. Padėjau merginai atsistoti, atrišau jai rankas ir nusivedžiau alėja, o už mūsų vis dar griaudėjo jo keiksmai.

Kai įsukom į gatvę, mergina jau buvo šiek tiek atsipeikėjusi. Pakėlė murziną nuo ašarų veidą ir pažvelgė į mane .

- Bet jūs ne aklas! - sušuko ji, netikėdama savo akimis.

- Žinoma, ne, - atsakiau jai.

- O, dėkui dievui! Dėkui dievui! Maniau, kad aš viena tokia likau, - tarė ji ir vėl pravirko.

Apsidairiau. Už kelių žingsnių buvo baras, jame grojo gramofonas, girdėjosi stiklų dzingsėjimas, žodžiu, buvo linksminamasi po senovei. Dar už kelių žingsnių kiek mažesnis baras stovėjo tylus ir ramus. Gerai paspaudęs petim, išlaužiau duris, kone įnešiau merginą ir pasodinau ją į kėdę. Sulaužęs kitą kėdę, koją perkišau per durų rankenas, kad neįsibrautų koks neprašytas svečias, ir tik tada ėmiausi "stiprinančių vaistų".

Buvo galima neskubėti. Ji gėrė šnirpčiodama, mažais gurkšneliais. Daviau jai laiko atsipeikėti ir, sukiodamas taurės kojelę, klausiausi, kaip gramofonas gretimame bare miauksi tuo metu populiarią, bet niūroką dainelę:

Mano meilė visai suledėjo,
Ir ledu man apšalo širdis.
Su kitu mylimoji išėjo
Ir parašė, kad jau nebegrįš.
Ji manęs anėkiek nebemyli,
Aš toks vieas, sušalęs, apmiręs...

Ir gūdu, ir graudu,
Kai širdis po ledu.

Mano meilė visai suledėjo,
Ir ledu man apšalo širdis.

Taip sėdėdamas vogčiomis nužvelgiau merginą. Jos suknelė, tiksliau, kas belikę iš suknelės, buvo brangios medžiagos. Balsas skambėjo maloniai, tikriausiai ne scenoje ir ne kino studijoje pastatytas, nes jam nė kiek nepakenkė ką tik patirtos bėdos. Ji buvo blondinė, bet toli gražu ne platininė. Veidukas, nuplovus purvą ir ašarų pėdsakus, galėjo pasirodyti visai gražus. Už mane žemesnė keliais coliais, liekna ir grakšti, bet ne per liesa. Pažiūrėti atrodė stipri, turinti jėgų, nors tas jėgas per savo maždaug dvidešimt penkerius gyvenimo metus tebuvo, ko gero, eikvojusi nebent žaidimams su sviediniu, šokiams ir gal dar jodinėjimui. Dailios rankos lygios, o likusių sveikų nagų ilgis greičiau dekoratyvus, negu praktiškas.

Gėrimas pamažu ją atgaivino. Jau po pirmos taurelės prabilo įprasti refleksai.

- O viešpatie, aš, tur būt, klaikiai atrodau, - tarė ji.

Nepanašu, kad kas nors daugiau, išskyrus mane, būtų tai pastebėjęs, bet nuleidau jos žodžius negirdom.

Ji atsistojo ir nuėjo prie veidrodžio.

- Iš tikro klaikiai, - pripažino ji. - Kur čia?..

- Pabandykit ana pro tenai, - pratariau.

Ji grįžo maždaug po dvidešimties minučių. Atsižvelgiant į tikriausiai menkas priemones, kurias ten rado, žygis jai pavyko, ir nuotaika buvo jau kur kas geresnė. Dabar ji labiau panėšėjo į režisieriaus įsivaizduojamą filmo heroję po kokio skandalo, negu į tikrą merginą po tikro skandalo.

- Cigaretę? - paklausiau, pastumdamas per stalą antrą stiprinančią porciją.

Kol vyko jėgų atstatymo procesas, pasipasakojom vienas kitam apie save. Leidau jai susikaupti, pasakodamas pirmas. Man baigus , ji pasakė:

- Velniškai man gėda. Nors iš tikrųjų aš visai ne tokia ištižėlė, kokią matėt. Paprastai sugebu apsiginti, nors jums gal ir kitaip atrodo. Bet viskas sukrėtė mane kažkaip pernelyg smarkiai. Tai, kas atsitiko, jau ir taip yra baisus dalykas, bet mane išgąsdino mintis, kas bus toliau, ir aš puoliau į paniką. Pagalvojau, kad visame pasaulyje gal viena likau neapakusi. Ir tai mane taip pribloškė, kad iš baimės praradau galvą, visai pasimečiau ir nebeišlaikiusi pasileidau žliumbti kaip kokia panelė iš Viktorijos laikų melodramos. Niekad niekad nebūčiau patikėjusi, kad taip man bus.

- Neimkit į galvą, - pasakiau. - Mes tikriausiai netrukus sužinosim apie save daugybę stebinančių dalykų.

- Bet man tikrai neramu. Jeigu jau pačioj pradžioj galvos netekau... -Ji nutilo.

- Aš taip pat ligoninėje buvau bepasiduodąs panikai, - pasakiau. -Juk mes žmonės, o ne skaičiavimo mašinos.

Ji vadinosi Džozela Pleiton. Pavardė pasirodė lyg ir girdėta, bet daugiau nieko neprisiminiau. Ji gyveno Din Roude, Sent Džons Vude. Tas rajonas atitiko mano prielaidas dėl jos socialinės padėties. Din Roudą žinojau. Atskiri su visais patogumais namai, daugiausia bjaurūs, bet visi brangūs. Visuotinės negandos ji išvengė per atsitiktinumą, kaip ir aš, tik tas atsitiktinumas buvo, ko gero, laimingesnis. Pirmadienio vakare ji linksminosi viename baliuke, o baliuko būta, rodos, kaip reikiant.

- Greičiausiai kas nors, manydamas pasielgsiąs labai juokingai, primaišė į gėrimus kažkokios bjaurybės, - tarė ji. - Juk tiek nedaug išgėriau, o į pabaigą visai buvau nukeipusi.

Antradienį ji prisiminė kaip juodą kančių ir dar neregėtų pagirių dieną. Ilgiau kaip iki ketvirtos popiet ji nebeištvėrė, paskambino tarnaitei ir liepė netrukdyti jai, net jeigu imtų drebėti žemė, kristi kometos ar ateitų paskutinio teismo diena. Pareiškusi tokį ultimatumą, išgėrė gerą dozę migdomųjų, kurie, patekę į tuščią skrandį, paveikė kaip nokautas.

Nuo to laiko pramiegojo, nieko nenumanydama iki šio ryto,

kai ją pažadino tėvas, apgraibomis atėjęs į kambarį.

- Džozela, - tarė jis, - dėl dievo, paskambink daktarui Meiliui. Pasakyk, kad aš apakau - visiškai apakau.

Ji baisiausiai nustebo, kad jau beveik devinta valanda, atsikėlė ir paskubom apsirengė. Tarnai nesirodė, nors ji skambino ir iš savo, ir iš tėvo kambario. Nuėjusi jų žadinti, persigando, nes jie taip pat buvo apakę.

Telefonas neveikė, taigi protingiausia buvo sėsti į automobilį ir pačiai parvežti gydytoją. Gatvėse buvo tylu, jokių mašinų, ir jai pasirodė įtartina, bet ji nuvažiavo beveik visą mylią, kol susivokė, kas atsitiko. Viską supratusi, persigando ir vos nepasuko atgal, bet juk grįžti būtų buvę kvaila. Daktaras galėjo išvengti tos nesuprantamos nelaimės, kaip išvengė ji pati. Taigi, vedama desperatiškos, bet nykstančios vilties, nuvažiavo toliau.

Vidury Ridžento gatvės motoras pradėjo springti ir čiaudėti; pagaliau visai nutilo. Skubėdama išvažiuoti, ji nepasižiūrėjo, kad bakas buvo tuščias.

Valandėlę pasėdėjo, veriama baimės. Visų veidai gatvėje buvo pasukti į ją, bet dabar ji žinojo, kad nė vienas iš tų žmonių nemato ir negali jai padėti. Ji išlipo iš automobilio, tikėdamasi kur nors netoliese rasti kokį garažą, o jei ne, toliau eiti pėsčiomis. Kai užtrenkė dureles, kažkas pašaukė:

- Ei, lukterk valandėlę, drauguži!

Ji atsisuko ir pamatė apčiuopomis besiartinantį žmogų.

- Kas atsitiko? - paklausė ji. Ją nugąsdino jo išvaizda.

Išgirdęs jos balsą, jis prabilo kitokiu tonu:

- Aš paklydau. Nežinau, kur esu.

- Tai Ridžento gatvė. Už jūsų "Nju Geleri" kino teatras, - atsakė ji ir pasisuko eiti.

- Man tik parodykit, kur čia šaligatvio pakraštys, būkit tokia gera, panele, - paprašė jis.

Ji sudvejojo, tuo tarpu jis priėjo arčiau. Ištiesęs ranką, užčiuopė jos rankovę. Tada šoktelėjo priekin ir stipriai iki skausmo suspaudė abi jos rankas.

- Tai tu matai! - pasakė jis. - Kodėl, po velnių, tu matai, o aš ne, kaip ir visi kiti?

Nespėjo ji susigaudyti, kas čia dedasi, o jis griebė ją, pakišęs koją parmetė ant žemės ir įrėmė į nugarą kelį. Abu jos riešus

sugniaužęs didele ranka, surišo virve, kurią išsitraukė iš kišenės. Paskui atsistojo ir truktelėjęs pastatė ją.

- Gerai, - pasakė jis. - Dabar gali ir matyti, bet matysi man. Aš alkanas. Vesk mane, kur būtų galima gerai prisikirsti. Nagi, vikriau.

Džozela pasitraukė į šalį.

- Neisu. Tuoj pat atriškit man rankas. Aš...

Jis nutildė ją kirčiu per veidą.

- Užteks čia tau plepėti, mergužėle. Eik. Kur nors įsilauši. Reikia ėdesio, ar girdi?

- Neisiu, sakiau jau.

- Eisi kaip iš perkūno, - patikino jis.

Ir ji nuėjo.

Ji ėjo, visą laiką ieškodama progos pabėgti. O jis to ir telaukė. Kartą ji jau buvo beištrūkstanti, bet jis buvo greitesnis. Kai tik ji išsiveržė, jis pakišo jai koją ir dar neatsistojusią vėl paėmė į savo rankas. Paskui susirado stiprią virvę ir prisirišo sau prie riešo.

Pirmiausia ji nusivedė jį į kavinę ir pastatė prie šaldytuvo. Šaldytuvas buvo išsijungęs, bet produktai dar buvo švieži. Paskui jie nuėjo į barą, nes jis užsigeidė airiško viskio. Buteliai buvo ant viršutinės lentynos, kur jis negalėjo pasiekti.

- Jei atrištumėt man rankas... - pradėjo ji.

- Ką, kad trinkteltum man į galvą buteliu? Aš ne vakar gimęs, mergyt. Tiek to, bus gerai ir škotiškas. Kur jis?

Jis lietė butelius, o ji sakė, kokie juose gėrimai.

- Tur būt, galva man buvo visai susisukusi, - paaiškino ji. - Dabar matau, kad buvo daugybė būdų jį apgauti. Gal net būčiau jį užmušusi vėliau, jei jūs nebūtumėt atėjęs. Bet juk negalima taip staiga pasikeiti ir tapti žvėrim - bent man tai neįmanoma. Be to, iš pradžių aš, atrodo, ne taip viską supratau. Maniau, kad mūsų laikais tokių dalykų negali būti, kad kas nors ateis ir padarys tam galą.

Jiems būnant bare, įvyko skandalas. Būrelis vyrų ir moterų aptiko atdaras duris ir suėjo į vidų. Džozelos pagrobėjas, nežiūrėdamas atsargumo, liepė jai pasakyti, kas yra jų rastame butelyje. Tai išgirdę jie iš karto nutilo ir atsuko į ją nereges akis. Pasigirdo šnabždesys, paskui į priekį atsargiai žengė du vyrai. Iš jų veidų buvo matyti, kam jie ryžosi. Ji truktelėjo virvę ir sušuko:

- Saugokitės!

Nieko nelaukęs, jos pagrobėjas pakėlė koją ir spyrė. Pataikė. Vienas iš vyriškių net susirietė, rėkdamas iš skausmo. Kitas puolė į priekį, bet ji pasitraukė į šoną, ir jis su trenksmu atsidaužė į barą.

- Palikit ją ramybėj, šunsnukiai! - subaubė Džozelą pasisavinęs vyras. Jis grėsmingai pasukioja galvą. - Ji mano, kad jus kur perkūnai. Aš ją suradau!

Tačiau buvo aišku, kad jie neketina taip lengvai nusileisti. Net jeigu būtų matę to žmogaus išraišką, vis tiek nebūtų sustoję. Džozela pradėjo suprasti, kad regėjimo dovana, nors netiesioginė, dabar pranoksta visus turtus ir kad jos nebus atsisakyta be žiaurios kovos. Žmonės ėmė artintis, atkišę į priekį rankas. Šiaip taip pasiekusi koja kėdę, Džozela ją parvertė jiems skersai kelio.

- Eime! - sušuko ji, tempdama savo žmogų atgal.

Užkliuvę už apverstos kėdės, parpuolė du vyrai, jiems ant viršaus užgriuvo moteris. Bemetant pakilo didžiausias šurmulys, visi kapanojosi, stengdamiesi atsistoti. Džozela prasmuko pro juos, ir jie abu atsidūrė gatvėje.

Ji nelabai suprato, kodėl taip pasielgė, greičiausiai perpektyva tapti tos kompanijos akimis jai pasirodė dar baisesnė, negu esama padėtis. O tas žmogus net nepadėkojo, tiktai paliepė surasti kitą barą, tuščią.

- Manau, - tarė ji bešališkai, - kad jis ne toks jau blogas, nors iš pirmo žvilgsnio taip neatrodo. Juk jis labai išsigandęs. Širdies gilumoje jis bijo daug labiau už mane. Jis man davė pavalgyti ir truputį išgerti. O mušti pradėjo tik todėl, kad buvo prisigėręs ir kad aš nėjau pas jį į namus. Nežinau, kaip būtų buvę, jei ne jūs. - Ji patylėjo, paskui pridūrė: -Bet man baisiausiai gėda. Štai kas pasidaro iš šiuolaikinės jaunos moters -klykia, nebesižino, ką daranti. Visiška velniava!

Ji atrodė ir, be abejo, jautėsi daug geriau, nors susiraukė iš skausmo, kai tiesė ranką prie taurelės.

- O aš visą laiką elgiausi kaip tikras mulkis, - tariau aš. - Ir man gerai sekėsi. Turėjau susivokti, kuo kvepia, kai pamačiau Pikadilyje tą moterį su vaiku. Tik per atsitiktinumą neįkliuvau į tokią pat bėdą, kaip jūs.

- Visiems, kurie turi didelį lobį, gyvenimas kupinas pavojų, - tarė ji susimąsčiusi.

- Nuo šiol turėsiu tai omenyje, - pasakiau jai.

- O man tai jau kaip reikiant įsikalė į galvą, - tarė ji.

Kelias minutes pasėdėjom, klausydamiesi triukšmo gretimam bare.

- Ir ką gi, - prabilau, - ką gi mes toliau darysime?

- Man reikia grįžti namo. Ten tėvas. Matyt, nebėra prasmės dabar ieškoti gydytojo, net jei jis liko laimingųjų tarpe.

Ji lyg norėjo dar kažką sakyti, bet nebeišdrįso.

- Ar neprieštarausit, jei aš eisiu kartu? - paklausiau. - Man atrodo, kad dabar tokiems, kaip mes, nereikėtų vaikščioti pavieniui.

Ji dėkingai pažvelgė į mane.

- Dėkui. Aš vos nepaprašiau to pati, bet pagalvojau, gal turit ką nors susirasti.

- Neturiu, - atsakiau. - Bent jau Londone.

- Kaip gerai. Ne dėl to, kad bijočiau vėl įkliūti - dabar jau būsiu atsargesnė. Bet pasakysiu teisybę, bijau vienatvės. Pradedu jaustis tokia... tokia atskirta nuo visų ir apleista.

Pradėjau žiūrėti į pasaulį naujomis akimis. Atėjusį palengvėjimą ėmė gožti vis stiprėjantis suvokimas, kokie baisūs išbandymai mūsų dar laukia. Iš pradžių buvo neįmanoma nejausti šiokio tokio pranašumo ir tuo pačiu pasitikėjimo savimi. Mūsų galimybė išlikti gyviems šioje katastrofoje buvo milijoną kartų didesnė, negu jų. Ten, kur jiems reikėjo grabalioti, čiupinėti ir spėlioti, mes galėjom tiesiog įeiti ir pasiimti. Bet už to viso slypėjo dar daugybė kitų dalykų...

Ir pasakiau:

- Kažin, kiek žmonių išvengė tos nelaimės? Mačiau dar vieną vyrą, vaiką ir kūdikį, o jūs nesutikot nė vieno. Man rodos, gausim patirti, kad regėjimas labai retas dalykas. kai kurie aklieji jau suprato, kad jiems vienintelis būdas išlikti gyviems yra pajunti regintį. Kai šitai supras visi, gero nelauk.

Ateitis tada man atrodė arba kaip vienišo egzistencija, nuolat baiminantis, kad tave pavergs, arba kaip susitelkimas į grupę, kuri gintų savo narius nuo kitų grupių. Mes būtume tuo pat metu vadai, bet kartu ir belaisviai - ir mano vaizduotė ėmė piešti bjaurų paveikslą, kaip atskiros grupės lieja kraują, stegdamosios mus užvaldyti. Aš svarsčiau šias nepavydėtinas ateities perspektyvas, kol Džozela sugrąžino mane į dabartį. Ji pakilo nuo kėdės, tardama:

- Man reikia eiti. Vargšas tėvas. Jau penkta valanda.

Beeinant Ridžento gatve, man į galvą šovė viena mintis.

- Eime į kitą pusę, - pasakiau. - Kažkur čia būdavo tokia krautuvėlė...

Krautuvėlė tebestovėjo kur stovėjus. Pasiėmėm porą praversiančių peilių su makštimis ir diržais.

- Mes dabar kaip piratai, - pasakė Džozela, segdamasi diržą.

- Mano manymu, geriau būti piratu, negu pirato grobiu, - atsakiau jai.

Už keleto šimtų metrų aptikom didžiulį spindintį limuziną. Tokiems automobiliams dera tik vos girdimai murkti, bet šitas, kai užvedžiau, suriaumojo, kaip mums pasirodė, garsiau, negu normaliai visos mašinos judrioje gatvėje. Mes leidomės šiaurės pusėn, sukiodamiesi zigzagais, kad neužvažiuotume ant paliktų mašinų ir klaidžiojančių žmonių, kurie sustingdavo kaip statulos vidury gatvės, išgirdę mus artėjant. Visu keliu veidai su viltimi atsisukdavo į mus, o kai pravažiuodavom pro šalį, jie ištįsdavo iš nusivylimo. Matėm pakelėj smarkiai įsiliepsnojusį namą, o kažkur nuo Oksfordo gatvės kilo kito gaisro debesys. Oksfordo aikštės rajone buvo daugiau žmonių, bet mes sklandžiai pro juos prasmukom, pravažiavom pro Bi-Bi-Si pastatą ir pasiekėm kelią į Ridžent Parką.

Mums palengvėjo, ištrūkus iš gatvių į atvirus laukus, kur nebematėm klaidžiojančių nelaimingųjų. Čia, visoje pievų platybėje, buvo matyti tiktai kelios grupelės trifidų, krypuliuojančių miesto link. Jie kažkaip buvo ištraukę iš žemės kuolelius ir vilko juos paskui save su visomis grandinėmis. Aš prisiminiau, kad kelios dešimtys nenugenėtų egzempliorių buvo laikoma prie zoologijos sodo - vieni pririšti, bet dauguma už dvigubos tvoros, - ir nusistebėjau, kaip jie iš ten ištrūko. Džozela juos taip pat pamatė.

- O jiems, turbūt, jokio skirtumo, - tarė ji.

Toliau kelyje mums niekas nesipainiojo. Po keleto minučių sustabdžiau automobilį prie namo, kurį ji parodė. Mes išlipom, aš atidariau vartus. Trumpas kelelis suko palei krūmus, beveik visai slepiančius namą nuo gatvės. Kai pasukom už kampo, Džozela riktelėjusi puolė pirmyn. Ant žvyruoto takelio kniūbsčias gulėjo žmogus. Jo galva buvo kiek pasukta į šoną, ir matėsi viena veido pusė. Aš iškart pastebėjau skaisčiai raudoną rėžį per skruostą.

- Stokit! - sušukau Džozelai.

Mano balsas buvo, matyt, toks nerimastingas, kad ji tuoj

sustojo.

Aš mačiau trifidą. Jis kiūtojo krūmuose netoli nuo parkritusio žmogaus.

- Atgal! Greičiau! - sušukau. Ji nesiryždama stovėjo ir žiūrėjo į gulintįjį.

- Bet man reikia... - pradėjo ji, atsisukdama į mane. Paskui nutilo. Jos akys išsiplėtė, ir ji sukliko.

Staigiai pasisukęs, pamačiau trifidą, stypsantį vos už kelių žingsnių nuo manęs.

Automatiškai kilstelėjau rankas prie akių. Išgirdau, kaip sušvilpė geluonis, lyg kirsdamas botagu, tačiau manęs neparmušė, netgi nenudegino. Tokiomis akimirkomis protas veikia žaibiškai, ir vis dėlto, greičiau paklusdamas instinktui, negu protui, puoliau ant trifido, kad jis nesuspėtų kirsti vėl. Parverčiau jį ir, nors pats kartu pargriuvau, nepaleidau iš rankų viršutinės jo stiebo dalies, stengdamasis sukte išsukti taurelę su geluoniu. Trifidų stiebai nelūžta, bet juos galima sulamdyti ir išdraskyti. Šito stiebas, kai atsistojau, buvo suniurkytas kaip reikiant.

Džozela apstulbusi tebestovėjo toje pačioje vietoje.

- Eikit šen, - pasakiau jai. - Krūmuose už jūsų yra dar vienas.

Ji baimingai žvilgtelėjo per petį ir priėjo prie manęs.

- Bet jis kirto jums, - pasakė ji, negalėdama patikėti savo akimis. -Kodėl jūs ne...

- Nežinau. Nesuprantu, kaip čia yra, - atsakiau.

Pažvelgiau į gulintį trifidą. Staiga prisiminęs peilius, kuriuos įsigijom, turėdami galvoje visai kitokius priešus, išsiėmiau savąjį ir nupioviau geluonį prie pat pagrindo. Apžiūrėjau.

- Viskas aišku, - pasakiau, rodydamas nuodų pūsleles. - Matot, jos visai subliuškusios, tuščios. Jei būtų buvusios pilnos, net puspilnės... -ir parodžiau nykščiu žemyn.

Ši aplinkybė bei įgytas atsparumas nuodams mane ir išgelbėjo. Vis dėlto per plaštakas ėjo blyški raudona žymė, o kaklas tiesiog velniškai niežtėjo. Ir žiūrinėdamas geluonį, vis jį kasiausi.

- Keista... - sumurmėjau daugiau sau, negu jai, bet ji išgirdo.

- Kas keista?

- Nesu matęs trifido tokiomis tuščiomis nuodų pūslelėmis. Matyt, šiandien atsakančiai pasidarbavo geluoniu.

Bet kažin, ar ji girdėjo, ką sakau. Ji vėl žiūrėjo į žmogų,

gulintį ant kelelio, ir greta stovintį trifidą.

- Kaip jį iš ten paimti? - paklausė ji.

- Niekaip, kol nesusitvarkysim su anuo padaru, - pasakiau. - Be to, na... jam, ko gero, jau nieko nebepadėsim.

- Norit pasakyti, kad jis miręs?

Aš linktelėjau.

- Taip. Be jokios abejonės. Esu matęs trifidų įgeltų žmonių. Kas jis toks?

- Pirsonas. Mūsų sodininkas. Ir tėvo šoferis. Toks mielas senukas... Prisimenu jį nuo pat vaikystės.

- Labai gaila, - pradėjau, tikrai gailėdamasis, kad nerandu paguodos žodžių, bet ji mane nutraukė.

- Žiūrėkit! Oi, žiūrėkit! - Ji rodė į takelį, einantį palei namą. Iš už kampo kyšojo koja su juoda kojine ir moterišku bateliu.

Mes atidžiai apsidairėm ir tik tada paėjom į kitą vietą, iš kurios buvo geriau matyti. Mergina juoda suknele gulėjo ant gėlių lysvės, kojos skersai kelio. Jos gražus, skaistus veiduka buvo perkirstas ryškiai raudono ruožo. Džozela aiktelėjo. Akyse pasirodė ašaros.

- O! O! Juk tai Enė! Vargšelė Enė, - ištarė ji.

Pamėginau ją nors kiek paguosti.

- Jie nieko net nepajuto, nei jis, nei ši mergina, - pasakiau. - Kai geluonis pilnas nuodų, jis žudo žaibiškai, be kančių.

Daugiau tykančių trifidų nebuvo matyti. Greičiausiai tas pats buvo nužudęs abu. Mes perkirtom takelį ir įėjom į namą pro šonines duris. Džozela šūktelėjo. Niekas neatsiliepė. Ji vėl sušuko. Mes stovėjom klausydamiesi mirtinoje tyloje, gaubiančioje visą namą. Ji atsigręžė ir pažvelgė į mane. Nė vienas neištarėm nė žodžio. Ji iš lėto nusivedė mane koridorium prie bajum apmuštų durų. Kai jas pravėrė, pasigirdo švilpesys, ir kažkas šleptelėjo į staktą vos per colį jai virš galvos. Džozela tuoj pat užtrenkė duris ir pažvelgė į mane išsiplėtusiomis akimis.

- Vienas yra ten, viduje, - pasakė ji išgąstingu prislopintu balsu, tarsi trifidas būtų galėjęs ją išgirsti.

Mes grįžom į sodą pro tas pačias duris. Žengdami per žolę, kad nebūtų girdėti, apėjom aplink namą ir pasižiūrėjom į holą. Stiklinės durys nuo sodo pusės buvo atviros, stiklas vienoje pusėje išdužęs. Purvinas pėdsakas buvo nusidriekęs per laiptelius ir kilimą. Ten, kur jis baigėsi, stovėjo trifidas. Jo viršūnė beveik siekė lubas, jis

stovėjo sau ir vos pastebimai lingavo. Visai greta jo drėgnos, gauruotos stiebo apačios gulėjo senyvas vyras ryškiu šilkiniu chalatu. Aš sugriebiau Džozelą už rankos. Pabijojau, kad ji nepultų ten.

- Ar tai... jūsų tėvas? - paklausiau, nors ir taip buvo aišku.

- Taip, - atsakė ji ir užsidengė vaidą rankomis. Ji visa virpėjo.

Aš stovėjau, nenuleisdamas akių nuo trifido, kad jis, ko gero, neprieitų artyn. Paskui pagalvojau apie nosinę ir padaviau jai savo. Daugiau niekuo negalėjau padėti. Netrukus ji susivaldė. Prisiminęs apakusius žmones, kuriuos matėm tą dieną, pasakiau:

- Žinot, geriau jau šitaip, negu likti tokiam, kaip visi.

- Taip, - atsakė ji patylėjusi.

Ji pažvelgė į dangų. Švelnioje bedugnėje mėlynėje kaip baltos pluksnos plaukė keli debesėliai.

- O taip, - ji pakartojo jau tvirčiau. - Vargšas tėvelis. Jis būtų nepakėlęs aklumo. Per daug mylėjo visa tai. - Ji vėl pažvelgė į vidų. - Ką mums daryti? Aš negaliu pasilikti...

Tą akimirką sveikame durų stikle pastebėjau kažkokio judesio atspindį. Greitai atsigręžiau ir pamačiau trifidą, kuris, išlindęs iš krūmų, lingavo per pievelę tiesiai į mus. Girdėjau, kaip sulig kiekvienu linktelėjimu šiugžda it odiniai jo lapai.

Gaišti nebuvo kada. Nežinia, kiek dar jų galėjo būti netoliese. Vėl sugriebiau Džozelą už rankos ir nusitempiau bėgte tuo pačiu keliu, kuriuo buvom atėję. kai laimingai sulipom į automobilį, ji pagaliau pravirko net pasikūkčiodama.

Jai nuo to bus tik geriau. Aš užsidegiau cigaretę ir pradėjau svarstyti, ką daryti toliau. Ji, aišku, nenorės palikti tėvo, gulinčio ten, kur radom. Norės deramai jį palaidoti, o tai reiškia, kad mes abu turėsim iškasti duobę ir padaryti visa kita. Bet pirmiausia būtinai reikės susidoroti su trifidais, kurie jau ten, ir apsisaugoti nuo kitų, kurie gali ateiti. Apskritai, man atrodė geriausiai būtų buvę nieko nedaryti, bet kad ten ne mano tėvas...

Kuo daugiau galvojau apie šiuos dalykus, tuo mažiau jie man patiko. Neturėjau supratimo, kiek Londone iš viso galėjo būti trifidų. Kiekviename parke augo bent po keletą. Paprastai jiems nupjaudavo geluonis ir leisdavo klaidžioti, kur tik užsimanydavo. Kiti, su geluonimis, būdavo laikomi arba pririšti, arba už vielinio tinklo. Prisiminęs tuos, kuriuos matėme keliaujančius per Ridžent Parką, pagalvojau, kiek jų buvo laikoma aptvaruose prie zoologijos sodo ir

kiek pabėgo? Taip pat nemažai jų augo ir privačiuose soduose; reikia manyti, kad jie visi be geluonių, bet niekada negali pasakyti, kur kartais nuveda kvailas nerūpestingumas. Buvo dar keletas trifidų daigynų bei eksperimentinių stočių Londono apylinkėse.

Taip sėdėjau ir mąsčiau, o kažkas vis krebždėjo sąmonės gelmėse, kažkokios mintys sukosi galvoje, tik niekaip negalėjau jų susieti iki galo. Staiga man viskas nušvito, ir tarsi gyvą išgirdau Volterio balsą:

- Sakau tau, kovoje už būvį trifido padėtis yra daug geresnė, negu aklo žmogaus.

Žinoma, jis kalbėjo apie trifido geluonim apakintą žmogų. Tačiau ta mintis mane sukrėtė. Išgąsdino.

Prisiminiau ir kitus jo teiginius. Tai buvo tik bendri samprotavimai, ir vis dėlto dabar jie atrodė gana šiurpūs.

- Atimk mums regėjimą, - kalbėjo jis tada, - ir mūsų pranašumo kaip nebūta.

Žinoma, sutapimų būna visada, bet dabar sutapimas toks akivaizdus...

Žvyro gurgždėjimas sugąžino mane į dabartį. Keliuku link vartelių siūbuodamas artinosi trifidas. Aš pasilenkiau per sėdynę ir pakėliau stiklą.

- Važiuokit! Važiuokit! - isteriškai sušuko Džozela.

- Mums čia nieko neatsitiks, - pasakiau jai. - Aš noriu pasižiūrėti, ką jis darys.

Ir tuo pat metu supratau, kad viena iš mano problemų jau išspręsta. Kadangi buvau prie trifidų pripratęs, net nepagalvodavau, kaip dauguma žmonių žiūri į trifidą su nepašalintu geluonim. Dabar suvokiau, kad daugiau nebebus nė kalbos apie grįžimą čia. Džozelos požiūrį į ginkluotą trifidą galėjau nusakyti taip: kuo greičiau šalin nuo jo ir kuo toliau.

Trifidas sustojo prie vartų. Buvo galima prisiekti, kad jis klausosi. Mes sėdėjom labai tyliai, nejudėdami. Džozela žvelgė į jį su siaubu. Aš tikėjausi, kad trifidas kirs į automobilį, bet jis nekirto. Galbūt, prislopinti mūsų balsai jį apgavo, ir jis pagalvojo, kad mes nutolome.

Plikos ataugėlės staiga pradėjo barbenti į stiebą. Trifidas sulingavo, nerangiai nukrypuliavo į dešinę ir dingo gretimuose vartuose.

Džozela atsiduso su palengvėjimu.

- O, važiuokit, kol jis dar negrįžo, - maldaujamai ištarė ji.

Įjungiau variklį, apsukau automobilį, ir mes vėl leidomės į Londoną.

5
ŠVIESA NAKTĮ

Džozela pagaliau atgavo savitvardą. Aiškiai pasiryžusi pamiršti tai, kas liko praeityje, ji paklausė:

- O kur dabar važiuosim?

- Pirmiausiai į Klerkenvelį, - pasakiau. - Po to paieškosim jums drabužių. Jei norit, nuvažiuosim jų į Bond-stritą, bet pirmiausiai į Klerkenvelį.

- Bet kodėl į Klerkenvelį?... O viešpatie!

Nenuostabu, kad ji taip sušuko. Kai pasukom už kampo, pamatėm priešais gatvę, pilną žmonių. Jie bėgo klupinėdami, ištiesę į priekį rankas. Buvo girdėti šauksmai ir klyksmai. Priekyje bėganto moteris už kažko užkliuvo ir parkrito, kiti suklupo ant jos, ir ji dingo po krūva besispardančių, besistengiančių atsistoti kūnų. Už minios pamatėm tai, nuo ko jie bėgo: virš panikos apimtų žmonių galvų siūbavo trys stiebai su tamsiais lapais. Aš padidinau greitį ir įsukau į skersgatvį.

Džozela pažvelgė į mane persigandusi.

- Ar... ar matėt, kaip ten buvo? Trifidai varė juos.

- Taip, atsakiau. - Dėl to mes ir važiuojam į Klerkenvelį. Ten yra dirbtuvė, kurioje gaminami geriausi pasaulyje ginklai prieš trifidus ir apsauginiai šalmai.

Mes vėl išvažiavom į tą pačią gatvę už kelių kvartalų ir leidomės toliau numatyta kryptimi, bet kelias nebuvo toks laisvas, kaip tikėjausi. Netoli King Kroso stoties buvo tiek daug žmonių, kad darėsi sunku pravažiuoti, net ištisai signalizuojant. Priešais pačią stotį teko visai sustoti. Nežinau, kodėl ten susirinko tokia minia. Atrodė, kad čia buvo suplaukę visi aplinkiniai gyventojai. Nebegalėjom prasimušti į priekį, o pažvelgęs atgal pamačiau, kad taip pat beviltiška bus ir mėginti grįžt atgal. Minia už mūsų jau buvo susiliejusi.

- Išlipkit, greitai, - pasakiau aš. - Atrodo, jie nori mus

pačiupti.

- Bet... - pradėjo Džozela.

- Paskubėkit! - kirste nukirtau.

Paskutinį kartą paspaudžiau signalą ir išsmukau paskui ją, neišjungęs variklio. Ir kaip tik laiku. Vienas vyras surado užpakalinių durelių rankeną. Atidarė jas ir ėmė grabinėti viduje. Mus stumdė besigrūdantys prie mašinos žmonės. Pasigirdo piktas riksmas, kai kažkas, atidaręs priekines dureles, rado tik tuščias sėdynes. O mes jau buvom įsimaišę į minią. Kažkas čiupo žmogų, atidariusį užpakalines dureles, palaikęs jį ką tik išlipusiu iš mašinos. Šurmulys vis didėjo. Aš tvirtai paėmiau Džozelą už rankos, ir mes pradėjome brautis iš minios, stengdamiesi nepakliūti.

Pagaliau ištrūkę, kiek paėjom pėsti, ieškodami tinkamo automobilio. Radom jį už kokios mylios - tai buvo autofurgonas, daug tinkamesnis už paprastą lengvąją įgyvendinti planui, pradedančiam formuotis mano galvoje.

Klerkenvelyje jau du ar tris šimtmečius buvo daromi puikūs, tikslūs instrumentai. Nedidelė dirbtuvėlė, kurioje lankydavausi tarnybos reikalais, buvo pritaikiusi senovinį meistriškumą naujiems poreikiams. Radau ją lengvai, nesunku buvo ir įsilaužti vidun. Išvažiuodami iš ten, mes maloniai jautėmės, turėdami kelis puikius prieštrifidinius šautuvus su keletu tūkstančių mažiukų plieninių bumerangų ir kelis šalmus su vielinio tinklelio antveidžiais.

- O dabar - drabužiai? - paklausė Džozela, kai sėdom važiuoti.

- Pateikiu parengtinį planą, kurį galima kritikuoti ir taisyti, - pasakiau jai. - Pirmiausia siūloma susirasti kokią nors *pied-a-terre,* tai yra tokią vietą, kur būtų galima atsigauti ir viską apsvarstyti.

- Tik jau ne barą, - užprotestavo ji. - Barų šiai dienai man gana.

- Man taip pat, - pritariau. - Nors mano draugai tuo nepatikėtų, ypač turėdami omenyje, kad viskas nemokamai. Aš manau, mums reikia kokio nors tuščio buto. Neturėtų būti sunku tokį rasti. Ten galėtume kurį laiką atsipūsti ir sudaryti apytikrį veiksmų planą. Be to, ten būtų patogiausia praleisti naktį... na, o jei jums atrodo, kad šios aplinkybės nepanaikina visos sąlygotumų kebeknės, ką gi, gal mes rasim ir du butus.

- Man tai bus maloniau, kai žinosiu, kad greta dar kas nors

yrs.

- Gerai, - sutikau. - Po to bus operacija numeris du - damų ir džentelmenų apranga ir visa kita. Čia gal reikėtų eiti atskirai, tik pasistengti neužmiršti, kur tas butas.

- Ta-aip, - atsakė ji kiek abejodama.

- Viskas bus gerai, - patikinau ją. - Tik tvirtai nusistatykit su niekuo nekalbėti, ir niekas nesupras, kad matot. Pirma pakliuvot į bėdą tik todėl, kad visai nebuvot pasiruošusi. "Aklųjų šalyje ir vienakis - karalius".

- O taip... regis, čia iš Velso, ar ne?.. Tik jo apsakyme tai nepasitvirtino.

- Visas skirtumas čia toks - kaip suprasi žodį "šalis", kuris originale yra *patria* - tėvynė, - pasakiau aš. - *Caecorum in patria luscus rex imperat omnis.* Pirmasis tai pareiškė vienas džentelmenas iš klasikų, Fulonijus. Regis, tik tiek apie jį ir žinoma. Bet čia nebėra organizuotos *patria,* nebėra valstybės, - čia - vien chaosas. Velsas įsivaizdavo žmones, kurie prisitaikė prie aklumo. Negalvoju, kad čia taip atsitiktų, nenumanau, kaip tai galėtų atsitikti.

- Ir kas gi, jūsų manymu, atsitiks?

- Galiu tik spėlioti, kaip ir jūs. Šiaip ar taip, greit sužinosim. Verčiau grįžkim prie to, ką turim dabar. Kur mes sustojom?

- Prie drabužių.

- Ak taip. Na, tai visai paprasta, tereikia tik įsmukti į parduotuvę, pasiimti vieną kitą daiktelį ir vėl išsmukti. Londono centre trifidų nesutiksit - bent jau kol kas.

- Jūs tokia lengva širdim kalbat apie daiktų pasiėmimą, - pasakė ji.

- Bet man visai nelengva, - prisipažinau. - tačiau nesu tikras, kad tai dorybė, greičiau įprotis. O atkakliai atsisakydami pripažinti faktus, nieko nesugrąžinsim ir nieko tai nepadės. Manau, reikia pamėginti laikyt save ne plėšikais, o daugiau... na, kad ir priverstiniais paveldėtojais.

- Taip. Panašiai ir yra, - pritarė ji lyg kokia žinovė.

Kiek patylėjusi, ji vėl grįžo prie tos pačios temos.

- O kai turėsim drabužius? - paklausė.

- Operacija numeris trys, - atsakiau jai, - yra, aiškus dalykas, pietūs.

Kaip ir tikėjausi, butą rasti buvo nesunku. Užrakintą mašiną

palikom vidury gatvės turtingame kvartale ir užlipom į trečią aukštą. Tiksliai negaliu pasakyti, kodėl mes pasirinkom trečią, gal dėl to, kad atrodė nuošalesnis. Tada pradėjom ieškoti: pasibeldžiam ar paskambinąm, o jei kas atsiliepia, einam toliau.

Praėję pro trejas duris, radom dar vienerias, už kurių nebuvo girdėti jokio atsakymo. Gerai pastūmėjau petim, spyna išlėkė, ir mes patekom vidun.

Aš nebuvau iš tų, kurie gyvena bute už du tūkstančius svarų per metus, bet pamačiau, kad jis išties turi pranašumų. Interjeras įrengtas, man rodės, elegentiškų jaunų vyrų, turinčių genialią dovaną suderinti skonį su naujovėmis. Svarbiausias dalykas bute atrodė mada. Čia buvo pilna tikrų *derniers cris*, iš kurių vieniems - jei tik pasaulis būtų ėjęs toliau tuo pačiu keliu - buvo lemta tapti didžiausia rytdienos mada, o kiti, sakyčiau, buvo pasmerkti iš pat pradžių. Bendras įspūdis buvo it mugė paroda, kur neatsižvelgiama į žmogiškas silpnybes, - knyga, padėta per kelis colius ne ten, ar knyga netinkamos spalvos viršeliu būtų sugriovusi visą rūpestingai apgalvotą pusiausvyrą ir toną, kaip ir žmogus, kuris, vilkėdamas netinkančiais drabužiais, būtų atsisėdęs ant kurio nors ištaigingo krėslo ar sofos. Aš atsigręžiau į Džozelą, kuri žvelgė į viską išplėtusi akis.

- Tai kažin, ar šita pašiūrė tiks, ar eisim toliau? - paklausiau ją.

- O, manau, kad ir čia bus gerai, - atsakė ji.

Ir petys į petį mudu nuėjom per minkštutėlį kreminės spalvos kilimą visko apžiūrėti.

Tai atsitiko netyčia, bet vargu ar būčiau pataikęs tinkamesnį būdą nukreipti jos mintims nuo dienos įvykių. Mūsų kelionė buvo pertraukiama vieno šūksnio po kito, ir juose buvo girdėti susižavėjimas, pavydas, pasitenkinimas, panieka bei, reikia prisipažinti, pyktis. Džozela stabtelėjo ties kambariu, kuriame klestėte klestėjo kuo agresyviausias moteriškumas.

- Aš miegosiu čia, - pareiškė ji.

- O viešpatie! - sušukai. - Ką gi, dėl skonio nesiginčijama.

- Nesišaipykit. Juk man gal daugiau niekad nepasitaikys progos pasinerti į tokią dekadentišką prabangą. Be to, argi nežinot, kad kiekviena mergina širdyje yra nors ir menkiausia, bet kino žvaigždė? Štai tegu ji ir švystels paskutinį kartą.

- Tegu, -atsakiau. - Bet tikuosi, kad čia bus ir koks ramesnis

kampelis. Apsaugok viešpatie nuo miegojimo lovoj, virš kurios veidrodis per visas lubas.

- Vonios lubos taip pat veidrodinės, - pasakė ji, pažvelgusi į gretimą kambarį.

- Nežinau, ar tai būtų tos dekadentiškos prabangos zenitas, ar nadyras, - pasakiau, - bet, šiaip ar taip, ja nepasinaudosit. Karšto vandens tai nėra.

- Ak, visai buvau užmiršus. Kaip gaila! - sušuko ji nusivylusi.

Mes baigėm apžiūrėti butą; jis ne visas buvo toks stulbinantis. Tada ji išėjo apsirūpinti drabužiais. Aš dar kartą viską apžiūrėjau, įsidėmėdamas, ko čia yra ko trūksta, tada ir pats leidausi žygin.

Vos žengiau per slenksnį, kiek toliau tame pačiame koridoriuje atsidarė durys. Sustojau kaip įbestas. Pro duris išėjo jaunas vyras, vesdamasis už rankos šviesiaplaukę mergaitę. Kai ji peržengė slenksnį, jis ją paleido.

- Luktelk valandėlę, brangioji, - pasakė jis.

Jis žengė keletą žingsnių kilimu, sugeriančiu žingsnių aidą. Ištiestomis priekin rankomis susirado langą koridoriaus gale. Jo pirštai nukeliavo tiesiai prie skląsčio ir atitraukė jį. Už lango pastebėjau gaisrines kopėčias.

- Ką tu darai, Džimi? - paklausė ji.

- Pasitikrinu kelią, - atsakė jis, greitai žengdamas atgal prie jos ir ieškodamas jos rankos. - Eime, brangioji.

Ji atšlijo.

- Džimi, aš nenoriu iš čia išeiti. Dabar bent žinom, kad esam namie. Kaip mes gausime maisto? Kaip gyvensim?

- Namie, brangioji, mes visai negausime maisto ir todėl ilgai neišgyvensim. Eime, mylimoji. Nebijok.

- Bet aš bijau, Džimi... bijau.

Ji prigludo prie jo, ir jis ją apkabino.

- Viskas bus gerai, brangioji. Eime.

- Bet, Džimi, tu ne ten vedi...

- Tau viskas susipainiojo, mieloji. Mes gerai einam.

- Džimi, man taip baisu. Grįžkim.

- Per vėlu, brangioji.

Prie lango jis sustojo. Viena ranka atidžiai apčiuopė palangę. Paskui apkabino ją ir prisiglaudė prie savęs.

- Tai buvo, tur būt, per daug nuostabu, kad galėtų ilgai tęstis,

- švelniai tarė jis. - Aš myliu tave, mano brangiausioji. Labai labai myliu tave.

Ji atsuko veidą į jį, ir jis pabučiavo jos lūpas.

Pakėlęs ją ant rankų, jis pasisuko ir žengė pro langą.

* * * * *

- Reikia užsiauginti kuo storiausią kailį, - pasakiau sau. - Reikia. O jei ne, teks visą laiką būti girtam. Tokia dalykai dabar, tur būt, dedasi visur. Ir dar dėsis. Ir nieko nepadarysi. Sakysim, būtum davęs jiems maisto, kad jie išsilaikytų dar keletą dienų. O toliau? Reikia išmokti tai matyti ir apsiprasti. Tai tas pats, kas ir alkoholio praraja. Jei nekovosi už savo gyvenimą, neišsilaikysi... Išliks tik tie, kurie sugebės protu nugalėti jausmus.

Kol susirinkau viską, ko norėjau, užtrukau ilgiau, negu buvau tikėjęsis. Grįžau po kokių dviejų valandų. Kol įėjau pro duris, vienas kitas daiktelis iškrito man iš glėbio. Džozelos balsas, pasigirdęs iš to supermoteriško kambario, buvo šiek tiek nervingas.

- Čia tik aš, - nuraminau ją, eidamas koridoriumi su savo nešuliais.

Suverčiau daiktus virtuvėj ir grįžau tų, kuriuos buvau išmėtęs. Stabtelėjau prie jos durų.

- Neikit, negalima, - pasakė ji.

- To visai nebuvau numatęs, - užsigyniau. - Noriu tik sužinoti, ar mokat virti.

- Moku virti kiaušinius, - pasigirdo duslus jos balsas.

- To ir bijojau. Mums reiks išmokti baisiai daug dalykų.

Grįžau į virtuvę. Užkėliau atsineštą primusą ant niekam nebenaudingos dujinės viryklės ir ėmiausi darbo.

Kai baigiau dengti nedidelį stalą svetainėje, rezultatai man pasirodė geri. Kad viskas būtų kaip reikiant, dar atnešiau ir pastačiau kelias žvakes su žvakidėmis. Džozela vis dar nesirodė, nors prieš kelias minutes buvo girdėti, kaip teka vanduo. Šūktelėjau jai.

- Jau einu, - atsakė ji.

Priėjau prie lango ir pažvelgiau laukan. Visai sąmoningai pradėjau sakyti viskam sudie. Saulė buvo žemai. Bokštai, špiliai, Portlendo akmens fasadai temstančio dangaus fone atrodė balti ir rausvi. Vienur kitur buvo prasidėję nauji gaisrai. Dūmai kilo dideliais

juodais kamuoliais, po jais retkarčiais suplazdėdavo liepsna. Labai gali būti, pasakiau sau, kad po rytojaus dienos niekada daugiau gyvenime nebematysiu šių pažįstamų pastatų. Gali ateiti laikas, kai kas nors čia grįš, bet viskas bus jau kitaip. Bus pasidarbavę gaisrai ir oro permainos, miestas stovės nebegyvas, apleistas. Bet kol kas, iš tolo, jis dar galėjo dėtis gyvu miestu.

Tėvas kartą man pasakojo, kad prieš Hitlerio karą jis vaikštinėdavo po Londoną, išplėtęs akis, gėrėdamasis gražiais pastatais, kurių anksčiau nebuvo pastebėjęs, ir... atsisveikindamas su jais. Dabar ir aš jaučiausi panašiai. Bet man buvo blogiau. Per aną karą liko gyvų daug daugiau žmonių, negu buvo grįsta tikėtis, o šitas priešas nepaliks gyvų. Dabar laukė ne chaotiškas daužymas ir deginimas, o tiesiog ilgas, lėtas, neišvengiamas irimo ir žlugimo procesas.

Taigi stovėjau tuomet ten, ir mano širdis vis dar priešinosi tam, ką sakė protas. Net tada man atrodė, kad visa tai per daug didelis, per daug nerealus dalykas, ir taip negali būti. Tačiau žinojau, kad taip atsitinka toli gražu nebe pirmą kartą. Kitų didžiulių miestų lavonai guli palaidoti dykumose arba yra užgožti Azijos džiunglių. Kai kurie krito taip seniai, kad nusinešė į kapą ir savo vardus. Bet tiems, kurie juose gyveno, jų irimas, tur būt, atrodė nė kiek ne daugiau galimas ar įmanomas, kaip dabar man atrodė didžiulio modernaus miesto merdėjimas...

Matyt, galvojau aš, viena iš atkakliausių ir patogiausių žmonijai haliucinacijų yra įsitikinimas, kad "mums taip neatsitiks", kad trumpam mūsų gyvenimo laikui ir mažai vietai negresia jokie kataklizmai. Bet dabar mums atsitiko. Jeigu tik neįvyks koks stebuklas, tai prieš mano akis - Londono galo pradžia. Greičiausiai ir kiti, tokia, kaip aš, žiūri dabar į Niujorko, Paryžiaus, San Francisko, Buenos Airių, Bombėjaus ir kitų miestų, kuriems lemta virsti džiunglėmis, galo pradžią.

Vis dar tebežiūrėjau pro langą, kai išgirdau už savęs kažką sujudant. Atsigręžiau ir pamačiau, kad į kambarį įėjusi Džozela. Ji buvo apsivilkusi ilga gražia melsvo žoržeto suknele su balto kailio pelerina. Ant paprastos grandinėlės blykčio keli melsvi deimantai; akmenys, kurie spinduliavo auskaruose, buvo mažėlesni, bet tokios pat grynos skaidrumos. Plaukai ir skaistus veidas atrodė kaip ką tik iš grožio salono. Jai žengiant per kambarį, sublykčiojo sidabro spalvos

bateliai ir plonytės kaip voratinklis kojinės. Aš be žado spoksojau į ją, ir jos šypsena užgeso.

- Ar jums nepatinka? - paklausė ji, vaikiškai įsižeidusi.

- Nuostabu... jūs tokia graži, - atsakiau jai. - Aš... na, tiesiog nesitikėjau nieko panašaus.

Reikėjo dar kažką pasakyti. Juk žinojau, kad šitas išsipuošimas neturi beveik nieko arba visai nieko bendro su manim. Ir pridūriau:

- Jūs atsisveikinant?

Ji pažvelgė į mane jau kitokiu žvilgsniu.

- Vadinasi, jūs supratot. To ir tikėjausi.

- Manau, kad supratau. Gerai, jog taip padarėt. Bus labai malonu prisiminti, - atsakiau.

Ištiesiau jai ranką ir nusivedžiau prie lango.

- Aš taip pat sakiau sudie... viskam.

Ką ji galvojo, kai mes ten stovėjom petys į petį, lieka jos paslaptis. Mano galvoje kaip kaleidoskope sukosi gabaliukai jau pradingusio gyvenimo -o gal tai buvo panašiau į didžiulio nuotraukų albumo vartymą, kai viskas sutelpa į vieną frazę: "Ar atsimeni?"

Mes stovėjom prie lango ilgai, paskendę mintyse. Paskui ji atsiduso. Pažvelgė į savo suknelę, perbraukė pirštais švelnų šilką.

- Kvaila?.. Kai Roma dega... - ištarė ji, gailiai šypteldama.

- Ne. Tai nuostabu, - pasakiau. - Dėkui jums. Tai toks mostas... priminimas, kad greta visos bjauraties būta tiek grožio. Puikiau jau nebuvo galima padaryti... ar atrodyti.

Jos šypsena pragiedrėjo.

- Ačiū, Bili. - Ji patylėjo, paskui pridūrė: - Ar aš padėkojau jums? Juk nepadėkojau. Jei nebūtumėt man padėjęs tada...

- Jei ne jūs, - pasakiau, - tikriausiai dabar voliočiausi prisigėręs ir žliumbčiau kokiame bare. Tiek pat ir aš turiu jums dėkoti. Dabar ne tokie laikai, kad būtum vienas. - Paskui, keisdamas pokalbio temą, pridūriau: -O jei pradėjom kalbėti apie gėrimą, tai štai turim puikaus amontiljado ir labai neblogos užkandos. Butą tikrai pasisekė surasti kaip reikiant.

Aš pripyliau chereso, ir mes pakėlėm taures.

- Kad būtume sveiki, stiprūs... ir kad sektųsi, - pasakiau.

Ji linktelėjo. Mes išgėrėme.

- O kas bus, - paklausė Džozela, kai mes ėmėmės paštęto, iš

skonio, regis, labai brangaus, - jei sugrįš šeimininkas.

- Tada mes viską paaiškinsim, ir jis arba ji tiktai dėkos už tai, kad bus kas pasako, kur koks butelis ir taip toliau... bet nemanau, kad taip atsitiktų

- Taigi, - pridūrė ji susimąsčiusi. - Taigi. Ko gero, taip jau neatsitiks. O kažin... - Ji apsidairė po kambarį. Žvilgsnis apsistojo ties baltu pjedestalu su kaneliūromis. - Ar buvot įjungęs radiją? Juk tai radijas, ar ne?

- Taip, ir kartu televizorius, - atsakiau jai. - Bet iš jų nieko gero. Nėra elektros.

- Teisybė, buvau užmiršus. Tur būt, dar ilgai nepriprasim prie tokių dalykų.

- Bet mieste vieną imtuvą buvau įjungęs. Su baterijom. Ir nieko, Visur kapų tyla.

- Vadinasi, visur tas pats, kaip čia?

- Deja, tikriausiai taip. Kažkas pypsėjo maždaug keturiasdešimt dviejų metrų banga, ir daugiau nieko. Netgi jokių ūžesių negirdėti. Kažin, kas jis toks ir iš kur tas vargšelis.

- Bus... bus labai sunku, ar ne, Bili?

- Bus... Bet netemdykim šių pietų, - pasakiau. Pirmiausia malonumai, o jau paskui darbai - juk ateityje laukia vien darbai. Verčiau pakalbėkim apie ką nors įdomaus, pavyzdžiui, kiek simpatijų turėjot ir kodėl iki šiol niekas nepaėmė jūsų už žmoną, - o gal paėmė? Matot, kaip mažai aš žinau. Taigi prašom - jūsų autobiografija.

- Ką gi, atsakė ji. - Gimiau maždaug už trijų mylių nuo čia. Mano mama tada labai dėl to buvo nepatenkinta.

Aš pakėliau antakius.

- Matot, ji labai norėjo, kad aš būčiau amerikietė. Bet kai atvažiavo jos vežti į aerouostą, buvo jau per vėlu. Ji buvo labai impulsyvi, manau, kad ir aš šiek tiek paveldėjau to impulsyvumo.

Ji čiauškėjo toliau. Jos vaikystė niekuo nebuvo ypatinga, tik, man rodės, jai buvo smagu viską prisiminti ir nors laikinai atitrūkti nuo dabarties. Man patiko klausytis, kaip ji plepa apie pažįstamus įdomius dalykus, dabar jau visai pradingusius. Mes lengvai pražygiavom jos vaikystę, mokslo dienas ir "pasirodymą žmonėse", - tada šie žodžiai dar turėjo prasmę.

- Kai man buvo devyniolika metų, vos neištekėjau, - prisipažino ji, -ir kaip dabar džiaugiuos, kad to neatsitiko. Bet tada

man kitaip atrodė. Baisiausiai buvau susipykusi su tėveliu, kuris viską išardė, nes jis iš karto pamatė, kad Lajonelis veltėsa ir...

- Kas toks? - nutraukiau aš.

- Veltėsa. Na, mišinys veltėdžio ir plevėsos - toks iš dykūnų. Ir tada aš išėjau gyventi pas vieną draugę, kuri turėjo butą. O jie man pradėjo nebeduoti pinigų, ir tai buvo labai kvaila, nes rezultatai galėjo būti visai priešingi, negu jie manė. Taip neatsitiko tik todėl, kad mano pažįstamos mergaitės, pasukusios tokiu keliu, labai vargo. Džiaugsmo maža, pavydo scenos ir... ir tiek kombinavimo. Jūs nepatikėsit, kaip reikia kombinuoti, norint išlaikyti prie savęs vieną ar du atsarginius... ar reikia sakyti "antraeilius" partnerius? - ji susimąstė.

- Nesvarbu, - tariau. - Mintį supratau. Jūs iš viso nenorėjot partnerių.

- Turit intuiciją. Bet vis tiek aš negalėjau gyventi iš malonės tos mergaitės, kuri turėjo butą. Reikėjo užsidirbti pinigų, ir aš parašiau knygą.

Pamaniau ne taip nugirdęs.

- Jūs sudarėt knygą?

- Parašiau. - Ji pažvelgė į mane ir nusišypsojo. - Matyt, atrodau baisiai buka - visi taip į mane pasižiūrėdavo, kai pasakydavau, kad rašau knygą. Tiesa, knyga išėjo ne ypatinga, na, ne tokia gera, kaip Oldoso, Čarlzo ar panašių į juos, bet ir ne tokia bloga.

Susiturėjau nepaklausęs, kurį iš visų įmanomų Čarlzų ji paminėjo. Pasakiau tiesiog:

- Vadinasi, knyga buvo išleista?

- O taip. Ir atnešė man daugybę pinigų. Teisė ekranizuoti...

- Kokia tai knyga? - smalsiai paklausiau.

- Ji vadinasi "Seksas mano gyvenime".

Išpūčiau akis, paskui taukštelėjau sau per kaktą.

- Džozela Pleiton, na žinoma. Niekaip negalėjau prisiminti, kur man girdėta šita pavardė. Tai jūs parašėt šitą dalyką? - pridūriau nepatikliai.

Nežinau, kodėl neprisiminiau anksčiau. Juk visur buvo pilna jos nuotraukų - nelabai gerų, kaip dabar įsitikinau, turėdamas prieš akis ją pačią, - ir tų jos knygų taip pat buvo visur pilna. Dvi didelės bibliotekos buvo ją uždraudusios, greičiausiai vien dėl pavadinimo. Po to pasisekimas buvo užtikrintas, knygos išparduota šimtai

tūkstančių egzempliorių. Džozela sukikeno. Man buvo malonu, kad jai juokinga.

- O dieve, - tarė ji. - Jūs žiūrit į mane kaip ir visi mano giminės.

- Negalima jų kaltinti, - pasakiau.

- Ar skaitėt? - paklausė ji.

Aš papurčiau galvą. Ji atsiduso.

- Žmonės juokingi. Žinot tik pavadinimą bei jos populiarumą, ir tai jus šokiruoja. O ta knygelė visiškai nekalta. Žalių filosofijų ir rožinės romantikos mišinys, pagražintas gimnazistiško rausvumo. Bet pavadinimą gerą sugalvojau.

- Žiūrint, ką laikysit geru, - suabejojau aš. - Ir dar paleidot su savo tikra pavarde.

- Čia ir buvo klaida, - sutiko ji. - Leidėjai mane įtikino, kad taip bus geriau reklamai. Tuo atžvilgiu jie buvo teisūs. Kurį laiką buvau pasidariusi garsenybė - net kikendavau pamačiusi, kaip žmonės atsargiai apžiūrinėja mane restoranuose ir šiaip kur kitur - atrodė, jiems be galo sunku susieti tai, ką mato, su tuo, ką galvoja. Į mano butą pradėjo nuolat lankytis visokie tipai, kurie man visai nepatiko, todėl, norėdama jų atsikratyti, ir todėl, kad įrodžiau galinti apsieiti be namų, grįžau namo. Tačiau knyga jau viską buvo pagadinusi. Žmonės suprato pavadinimą tiesiogiai. Atrodė, kad man visą laiką reikės ginti nuo žmonių, kurių nemėgstu, o tie, kurie man patiko, buvo arba išsigandę, arba priblokšti. Pikčiausia, kad ta knygiūkštė net nėra nepadori, o tiesiog kvaila ir įžūloka, protingi žmonės turėjo tai suprasti.

Ji nutilo, apie kažką susimąstė. Man dingtelėjo, kad protingi žmonės greičiausiai palaikė kvaila ir įžūloka pačią autorę, tačiau susilaikiau to nepasakęs. Mums visiems nemalonu prisiminti jaunystėje iškrėstas paikystes, tačiau žmonėms kažkaip nesiseka palaikyti jaunystės paikyste tai, kas atnešė finansinę sėkmę.

- Dėl to viskas kažkaip susipainiojo, - nusiskundė ji. - Pamėginau atitaisyti padėtį, rašydama kitą knygą. Bet dabar džiaugiuosi, kad taip jos ir neužbaigiau - buvo tokia kandi.

- O pavadinimas toks pat bauginantis? - paklausiau.

Ji papurtė galvą.

- Žadėjau pavadinti: "Šičia mergelė pamestoji".

- Hm... na, čia, aišku, nebe tas, - pasakiau. - Citata?

- Taip, - linktelėjo ji. - Misteris Kongrivas: "Šičia mergelė pamestoji ilsisi nuo meilės."

- A... e..., - pasakiau ir kurį laiką patylėjau susimąstęs.

* * * * *

- O dabar, - pasiūliau, - tur būt, jau metas sudaryti veiksmų planą. Norėčiau pirmiausia pasidalinti mintimis apie keletą pastebėtų dalykų.

Mes buvom jaukiai atsilošę nepaprastai patogiuose foteliuose. Ant žemo stalelio tarp mūsų stovėjo kavos aparatas ir dvi taurelės: mažytė Džozelos su kuantro ir mano plutokratiškai atrodantis pilvotas stiklelis su neįkainojamu konjaku. Džozela išpūtė debesėlį dūmų ir siurbtelėjo gėrimo. Skonėdamasi aromatu, pasakė:

- Kažin, ar dar kada beragausim šviežių apelsinų? Na gerai, kalbėkit.

- Tai štai, faktų nepaisyti negalima. Reikia kuo greičiau iš čia dingti. Jei ne rytoj, tai poryt. Jau galima suprasti, kas čia dėsis toliau. Kol kas rezervuaruose dar yra vandens. Greitai nebebus. Visas miestas pradės dvokti kaip didžiulis kanalizacijos griovys. Gatvėse jau atsirado lavonų, kasdien jų bus vis daugiau. - Aš pamačiau, kaip ji virptelėjo. Pasinėręs į bendrą vaizdą, buvau pamiršęs, kaip tai gali paveikti jos jausmus. Skubiai aiškinau toliau: - Gali paplisti šiltinė ar cholera, ar dievai žino kas. Labai svarbu iš čia išvažiuoti, kol dar kas nors panašaus neprasidėjo.

Ji linktelėjo, sutikdama su manim.

- Tada sekantis klausimas, atrodo, bus: kur mes važiuosim? Ar turit kokių pasiūlymų? - paklausiau ją.

- Na... aš manau, svarbiausia susirasti kokią nuošalią vietą. Kad būtų su patikimu vandens šaltiniu, na, pavyzdžiui su šuliniu. Ir manyčiau, kad geriausia būtų kur aukščiau - kad pūstų tyras gaivus vėjas.

- Taip, - atsakiau, - apie tyrą vėją aš nepagalvojau, bet jūs teisi. Aukštuma su patikimu vandens šaltiniu... ne taip lengva rasti. Leik Distriktas? Ne, per toli. Gal Velsas? O gal Eksmuras ar Dartmuras, ar tiesiog Kornvalis? Kur nors Lends Ende nuo Atlanto beveik visada pūstų niekuo neužterštas pietvakarių vėjas. Bet ten taip pat geras kelio galas. O mes vis tiek neapsieisim be miestų, kai

tik bus vėl saugu juose lankytis.

- O jeigu Saseks Daunsas? - pasiūlė Džozela. - Šiaurinėje pusėje žinau puikią seną fermerių sodybą, tiesiog priešais Pulborą. Ji ne visai kalvos viršūnėj, bet gana aukštai šlaite. Ten vėjinis vandens siurblys, ir, regis, jie patys tiekiasi elektros srovę. Ten viskas perdirbta ir modernizuota.

- Iš tikrųjų visai tinkama vieta. Tik kiek per arti gyvenamų apylinkių. Ar nemanot, kad reikėtų nusigauti toliau?

- Taigi, aš ir galvoju. Kažin kada bus galima vėl be baimės grįžti į miestus?

- Visai nenumanau, - prisipažinau aš. - Gal po kokių metų... Tokio laiko tarpo turėtų pakakti, ar ne?

- Taip. Bet jeigu mes nuvažiuosim per toli, bus nelengva ir vėliau viskuo apsirūpinti.

- Teisybė, - sutikau aš.

Laikinai metėm svarstę, kur važiuosim, ir perėjom prie smulkaus plano, kaip pasiruošti kelionei. Nusprendžiau, kad iš ryto pirmiausiai įsigysim sunkvežimį, talpų sunkvežimį, ir surašėm būtiniausius daiktus, kuriuos į jį krausim. Jeigu spėsim susikrauti, iškeliausim ryt vakare, o jei ne, - ir tai atrodė tikresnis dalykas, nes sąrašas vis ilgėjo, - surizikuosim pasilikti Londone dar vieną naktį ir išvažiuosim poryt iš ryto.

Buvo jau kone vidurnaktis, kai prie būtiniausių daiktų sąrašo baigėm durstyti kiekvienas savo papildomus pageidavimus. Išėjo kažkas panašu į universalinės parduotuvės katalogą. Bet jeigu šis užsiėmimas nebūtų padaręs nieko daugiau, vien tik atitraukęs visam vakarui mūsų mintis nuo mūsų pačių, ir tai jis būtų buvęs vertas to vargo.

Džozela nusižiovavo ir atsistojo.

- Miego norisi, - pasakė ji. - O toje jaudinančioje lovoje manęs laukia šilko paklodės.

Ji tartum plaukte nuplaukė per storą kilimą. Palietusi durų rankeną, stabtelėjo ir atsigręžusi iškilmingai nužvelgė save veidrodyje.

- Būta nuostabių dalykų, - tarė ji ir pasiuntė bučinį savo atvaizdui.

- Labanakt, nuostabi ir tuštybės kupina vizija, - pasakiau.

Šyptelėjusi ji nusisuko ir dingo už durų, nuplaukė kaip rūko debesėlis.

Aš susipyliau į taurelę paskutinius puikiojo konjako lašus, susišildžiau tarp delnų ir išgėriau.

- Niekada... niekada daugiau nebepamatysiu tokio vaizdo, - pasakiau sau. - *Sic transit...*

Tada, nelaukdamas, kol melancholija visai mane apims, patraukiau į savo gerokai kuklesnį guolį.

* * * * *

Patogiai išsitiesęs, jau buvau beužmiegąs, bet pasigirdo beldimas į duris.

- Bili, - ištarė Džozela. - Eikit šen greičiau. Ten šviesa!

- Kokia šviesa? - paklausiau, ropšdamasis iš lovos.

- Mieste, ateikit pasižiūrėti.

Ji stovėjo koridoriuj, įsisupusi į apdarą, kuris galėjo priklausyti tiktai to nepaprasto miegamojo šeimininkei.

- Viešpatie švenčiausias! - nervingai ištariau.

- Nekvailiokit! - sudraudė ji mane irzliai. - Eime pasižiūrėti tos šviesos.

Šviesa tikrai buvo. Pažvelgęs pro jos langą, mano supratimu, į šiaurės rytus, pamačiau nejudantį, ryškų kaip prožektoriaus spindulį, nukreiptą tiesiai aukštyn.

- Tai greičiausiai reiškia, kad yra ir daugiau matančių, - pasakė ji.

- Greičiausiai, - sutikau.

Pamėginau nustatyti, iš kur ta šviesa sklinda, bet negalėjau suprasti, nes aplink buvo tamsu. Supratau tik tiek, kad ji netoli ir šviečia ne nuo pat žemės - tikriausiai įtaisyta aukštame pastate. Susimąsčiau.

- Geriau palikim rytdienai, - nusprendžiau.

Nelabai mane traukė jo ieškoti per tamsias gatves. Ir galimas daiktas, - nelabai įtikėtina, bet vis dėlto galimas daiktas, - kad tai spąstai. Net aklas žmogus, turįs pakankamai proto ir apimtas nevilties, galėjo apčiuopomis sumontuoti tokį dalyką.

Suradau nagų brūžiklį ir atsitūpiau prie lango taip, kad mano akys būtų ties palange. Brūžiklio galeliu rūpestingai nubrėžiau joje liniją, tiksliai pasižymėdamas spindulio kryptį. Tada grįžau į savo kambarį.

Valandą ar daugiau gulėjau neužmigdamas. Naktį miesto tyla atrodė didesnė ir ją trikdantys garsai dėl to buvo dar nykesni. Kartkartėmis iš gatvės užplūsdavo balsai, ūmūs, isteriškai lūžtantys. Kartą pasigirdo kraują stingdantis klyksmas, atrodė, kažkas siaubingai džiūgauja, atsikratęs proto. Netoliese kažkas beviltiškai raudojo ir raudojo. Dukart išgirdau aiškiai pokštelint pavienius pistoleto šūvius... Iš visos širdies dėkojau atsitiktinumui, suvedusiam mane su Džozela.

Tada supratau, kad nieko nėra baisiau už visišką vienatvę. Vienas žmogus - niekas. Būti drauge - jau tikslas, o tikslas padeda apsisaugoti nuo liguistos baimės.

Pamėginau nukreipti dėmesį nuo tų garsų, galvodamas apie tai, ką reiks nuveikti rytoj, poryt ir dar vėliau, spėliodamas, ką galėtų reikšti šviesos spindulys ir kokią įtaką jis galėtų mums padaryti. Bet rauda vis nesiliovė, primindama, ką buvau matęs tą dieną ir ką matysiu rytoj...

Atsivėrė durys, ir aš staiga pašokau išsigandęs. Tai buvo Džozela su degančia žvake. Apsiverkusi ji žvelgė į mane išsiplėtusiomis ir patamsėjusiomis akimis.

- Negaliu užmigti, - tarė ji. - Aš bijau... baisiai bijau. Ar girdit juos - tuos visus nelaiminguosius? Negaliu ištverti...

Ji atėjo, ieškodama paguodos kaip vaikas. Bet nemanau, kad jai paguodos reikėjo labiau, negu man.

Ji užmigo pirma manęs, pasidėjusi galvą man ant peties.

O man tos dienos prisiminimai vis dar nedavė ramybės. Bet anksčiau ar vėliau žmogus vis tiek užmiegi. Paskutinis dalykas, kurį prisiminiau, buvo švelnus, liūdnas mergaitės balsas, dainavęs:

Nebebraidžiosim po rasą...

6
SUSITIKIMAS

Nubudęs išgirdau, kad Džozela jau bruzda virtuvėje. Mano laikrodis rodė baigiantis septintą. Kol šiaip taip nusiskutau su šaltu vandeniu ir apsirengiau, visame bute pasklido duonos skrebučių ir kavos kvapas. Radau ją, laikančią virš primuso keptuvę. Ji atrodė kupina savitvardos, visai nebepanaši į vakarykščią, apimtą baimės.

Ji kuo natūraliausiai šeimininkavo.

- Pieną teks imti konservuotą. Šaldytuvas neveikia. O šiaip visa kita kaip reikiant, - pasakė ji.

Valandėlę man buvo sunku patikėti, kad ši kasdieniškai apsirengusi asmenybė yra ta pati vakarykštė pokylio vizija. Dabar ji vilkėjo tamsiai mėlynu slidinėjimo kostiumu, baltais riešais puskojinės buvo užlenktos ant tvirtų pusbačių. Prie tamsaus odinio diržo turėjo puikų medžioklinį peilį -vietoj to pusėtino ginklo, kurį buvau davęs vakar. Nežinau, kaip apsirengusią tikėjausi ją pamatyti, gal ir negalvojau apie tai, tačiau tuo savo aprangos praktiškumu ji tikrai padarė man įspūdį.

- Kaip atrodo, bus gerai? - paklausė ji.

- Puikiausiai, - patvirtinau ir pažvelgiau į save. - Deja, aš ne toks apdairus. Džentelmeno išeiginis kostiumas ne visiškai tinkamas apdaras tokiom sąlygom, - pridūriau.

- Bus galima apsirengti geriau, - atvirai pripažino ji, pažvelgusi į mano aplamdytą eilutę. - Toji šviesa vakar vakare, - tęsė ji, - buvo universiteto bokšte, bent aš esu tuo įsitikinusi. Toje pusėje nieko ypatingesnio daugiau nėra. Ir atstumas, atrodo, atitinka.

Nuėjau į jos kambarį ir pasižiūrėjau ten, kur rodė brūkšnys, mano įbrėžtas palangėje. Kaip ji ir sakė, brūkšnys, tikrai rodė tiesiai į universiteto bokštą. Aš pastebėjau ir šį tą daugiau. Bokšte ant to paties stiebo plevėsavo dvi vėliavos. Jei būtų buvusi viena, ji galėtų būti pasilikusi ten atsitiktinai, bet dvi turėjo reikšti signalą, dienos metu ekvivalentišką prožektoriui. Pusryčiaudami nusprendėm, kad atidėsim užsiplanuotą programą ir pirmiausia apžiūrėsim bokštą.

Iš buto išėjom maždaug po pusvalandžio. Kaip ir tikėjausi, mūsų autofurgonas, paliktas vidury gatvės, praeiviams nebuvo užkliuvęs ir tebestovėjo neliestas. Nieko nelaukdami, sumetėm Džozelos parsineštus lagaminus į furgono galą tarp prieštrifidinių ginklų ir pajudėjom.

Žmonių buvo nedaug. Tikriausiai, pajutę nuovargį ir atvėsusį orą, jie suprato, kad atėjo naktis, ir kol kas dar nedaug tebuvo išėję iš susirasto nakčiai prieglobsčio. Jie laikėsi arčiau vandens nutekamų griovelių, nebe prie sienų, kaip vakar. Dauguma turėjo lazdas ar šiaip pagalius, kuriais stukseno, eidami šaligatvio pakraščiu. Taip eiti buvo daug lengviai, negu pagal namų fasadus su durimis ir visokiais išsikišimais, o stuksenant rečiau pasitaikydavo susidurti.

Mes važiavom be didelių sunkumų ir po kiek laiko, pasukę į Storo gatvę, jos gale išvydom tiesiai priešaky stūksantį universiteto bokštą.

- Atsargiai, - pasakė Džozela, kai įsukom į tuščią kelią. - Man rodos, prie vartų kažkas dedasi.

Taip ir buvo. Privažiavę arčiau, pamatėm gatvės gale susirinkusią nemažą minią žmonių. Nuo vakar dienos susibūrimai mums ne itin patiko. Aš staigiai nėriau į Gauerio gatvę, pavažiavau apie penkiasdešimt jardų ir sustojau.

- Kažin, kas ten yra? Ar eisim pažiūrėti, ar spruksim į šalį? -paklausiau.

- Reikia pasižiūrėti, - nė nemirktelėjusi atsakė Džozela.

- Gerai. Pasižiūrėsim.

- Aš prisimenu šitą vietą. Už anų namų yra sodelis. Jei ten nusigautume, galėtume viską pamatyti, patys nesikišdami.

Mes išlipom iš mašinos ir nuėjom, apžiūrinėdami apatinius aukštus. Trečio namo durys buvo atdaros. Koridorius kiaurai ar dvylika namų ir atrodė keistokai, nes didesnė jo dalis buvo vienam lygy su rūsiais, vadinasi, žemiau aplinkinių gatvių, o tolimiausiam gale, arčiausiai prie universiteto, jis buvo pakilęs kaip terasa ir atskirtas nuo gatvės aukštais geležiniais vartais bei žema tvora. Už jos girdėjosi minios šurmulys. Mes perėjom per pievelę, pakilom žvyruotu takeliu ir už krūmų susiradom vietą, iš kur galėjom viską matyti.

Minioje, kuri stovėjo gatvėje prie universiteto vartų, buvo bent keli šimtai vyrų ir moterų. Daug daugiau, negu galėjome tikėtis, girdėdami tik šurmulį, ir pirmą kartą aš supratau, kad aklųjų minia yra ramesnė ir pasyvesnė, palyginus su tokia pat reginčiųjų. Aišku, tai natūralu, nes norėdami žinoti, kas dedasi, jie pasikliauja vien klausa, ir kai kiekvienas laikosi tyliai, laimi visi, bat aš tai supratau tik dabar.

Tai, ko čia visi buvo susirinkę, vyko prie pat vartų. Mums pasisekė rasti dar aukštėlesnę vietą, iš kurios matėm vartus per minios galvas. Žmogus su kepure kažką energingai kalbėjo pro grotas. Neatrodė, kad jam labai sektųsi įtikinti kitoj vartų pusėj, kieme stovintį pašnekovą, nes tas tiktai purtė galvą.

- Kas ten? - sušnibždėjo Džozela.

Aš padėjau jai atsistoti greta savęs. Iškalbusis vyriškis

pasisuko, ir mes pamatėm jo profilį. Jam buvo, mano manymu, apie trisdešimt, nosis tiesi, siaura, veidas liesas, su išsišovusiais skruostikauliais; plaukai, išlindę iš po kepurės, tamsūs. Tačiau į akį krito ne tiek jo išvaizda, kiek kalbos ir elgesio energingumas.

Susitarti kol kas nesisekė, ir jo balsas darėsi vis garsesnis ir išraiškingesnis, tik pašnekovo, deja, nė kiek nepaveikė. Be jokios abejonės, žmogus kieme buvo regintis, jis atsargiai žvilgčiojo pro akinius raginiais rėmeliais. Per kelis jardus už jo stovėjo dar trys vyrai, kurie irgi aiškiai nebuvo akli. Jie taip pat su nerimu žvelgė į minią ir jos vadą. O tas vis labiau karščiavosi. Jo balsas kilo, tarsi jis būtų kalbėjęs daugiau miniai, negu tiems kitapus vartų.

- Paklausykit, - piktai kalbėjo jis. - Šitie žmonės turi lygiai tokią pat teisę gyventi, kaip ir jūs, ar ne? Juk tai ne jų kaltė, po velnių, kad jie akli. Niekas dėl to nekaltas. Bet jūs būsit kalti, jai jie numirs badu, ir jūs tai žinot.

Jo kalbos maniera buvo keistoka - kažkoks mišinys storžievio ir inteligento, ir buvo sunku suprasti, kas jis toks, nes nei vienas stilius, nei kitas neatrodė jam natūralus.

- Aš rodžiau jiems, kur gauti maisto. Aš padėjau jiems, kuo galėjau, bet, dieve mano, juk aš tik vienas, o jų tūkstančiai. Ir jūs galėtumėt parodyti, kur yra maisto, bet argi parodot? Nė velnio! Ką jūs darot? Spjaunat į viską, ir tiek. Savo kailio težiūrit, utėliai jūs! Esu matęs tokių ne vieną. Ne mano kiaulės, ne mano pupos - štai jūsų devizas.

Jis nusispjovė, išreikšdamas panieką, ir oratoriškai pakėlė ilgą ranką.

- Ten, - pasakė jis, mostelėdamas Londono link, - ten tūkstančiai nelaimingųjų, kuriems tereikia, kad kas nors parodytų, kaip pasiimti maistą, gulintį čia pat, šalia. Ir jūs galėtumėt tai padaryti. Jums tereikia tik parodyti. O jūs? Ar padedat jiems, jūs šunsnukiai? Ne, jūs užsidarėt čionai, o jie tegu sau dvesia badu. O juk kiekvienas iš jūsų galėtumėt išgelbėti nuo mirties šimtus žmonių, tereikia tik išeiti ir parodyti vargšeliams, kur pasiimti ką nors valgomo. Dieve galingasis, argi jūs ne žmonės?

Vyriškis buvo įsikarščiavęs. Jis turėjo ką pasakyti ir sakė tai aistringai. Džozela nejučia man įsikibo, ir aš suėmiau jos ranką. Žmogus anapus vartų pasakė kažką, bet mes neišgirdom.

- Kiek tai tęsis? - sušuko vyriškis šiapus. - Iš kur, po velnių,

aš galiu žinoti, kiek laiko užteks maisto? Žinau tiktai, kad jeigu tokia bjaurybės, kaip jūs, sėdės rankas susidėję ir neateis į pagalbą, nedaug kas bus likęs gyvas, kai bus imtasi tvarkyti šitą prakeiktą velniavą. - Valandėlę jis stovėjo, rūsčiai žvelgdamas į pašnekovą. - Žinoma, jūs bijot, bijot parodyti jiems, kur maistas. O kodėl? Todėl, kad kuo daugiau šitie vargšeliai suvalgys, tuo mažiau liks jūsų šutvei. Štai kaip yra, ar ne? Štai kur visa tiesa, tik jums trūksta drąsos prisipažinti.

Mes vėl neišgirdom, ką atsakė tas vyras iš kiemo, bet, šiaip ar taip, jo žodžiai nė kiek nenuramino kalbėtojo. Valandėlę jis niūriai žvelgė pro vartų virbus. Paskui tarė:

- Gerai. Jeigu jūs taip norit!..

Jis žaibiškai griebė pro virbus pašnekovo ranką. Staigiai ištraukė ją ir užsuko. Pačiupo greta stovinčio aklo žmogaus ranką ir uždėjo ant jos.

- Laikyk, drauguži, - pasakė jis ir puolė prie vartų spynos.

Vyriškis anapus atsitokėjo. Jis smarkiai trenkė pro virbus laivąja ranka. Smūgis pataikė aklajam į veidą. Tas suriko ir dar tvirčiau įsikibo į ranką. Minios vadas laužė vartų spyną. Tuo metu trinktelėjo šūvis. Kulka zvimbtelėjusi pataikė į virbą ir atsimušė. Vadas neryžtingai stabtelėjo. Už jo nugaros prapliupo keiksmai, kažkas suklykė. Minia siūbtelėjo atgal, po to į priekį, tarsi nežinodama, ar bėgti, ar pulti vartus. Jiems padėjo apsispręsti žmonės kieme. Aš pamačiau, kaip jaunas vyriškis pasikišo kažką po pažastim, ir puoliau ant žemės, pargriaudamas kartu Džozelą; tuo metu pasigirdo automato stuksenimas.

Buvo aišku, kad šaudoma, tyčia taikant per aukštai; vis dėlto šūvių garsai ir kulkų zvimbesys buvo kaip pavojaus signalas. Užteko vienos trumpos papliūpos. Kai mes pakėlėm galvas, minia jau buvo praradusi vienybę, ir aklieji pavieniui sklido į visas puses nuo vartų, ieškodami saugios kertelės. Vadas pasilikęs dar kažką sušuko, ko mes nesupratom, paskui ir jis nuėjo šalin. Jis pasitraukė Maleto gatve šiaurės link, stengdamasis vėl suburti savo palydą.

Aš atsisėdau ir pažiūrėjau į Džozelą. Ji susimąsčiusi pažvelgė į mane, paskui nuleido akis į žemę. Tik po kelių minučių mes atgavom žadą.

- Na? - pagaliau paklausiau.

Ji pakėlė galvą - pažvelgė į žemę, po to į paskutinius atsilikėlius, liūdnai slenkančius kas sau.

- Jis buvo teisus, - oasakė ji. - Juk jis buvo teisus, ar ne?

Aš linktelėjau.

- Taip, jis buvo teisus... Ir vis dėlto jis buvo labai neteisus. Supranti, niekas neateis ir nesiims tvarkyti šitos velniavos - dabar esu tuo tvirtai įsitikinęs. Tvarkos nebus. Būtų galima daryti taip, kaip jis sako. Galėtume rodyti kai kuriems - tiktai nedaugeliui - iš tų žmonių, kur yra maisto. Taip galėtume daryti keletą dienų, gal keletą savaičių, o paskui - kaip bus paskui?

- Viskas atrodo taip baisu, taip beširdiška...

- Jei žvelgsim į faktus tiesiai šviesiai, išeitis labai paprasta, - tariau aš. - Arba išvažiuojam iš čia ir išgelbstim tai, ką galima išgelbėti nuo pražūties, kartu ir pačius save, arba pasišvenčiam, kad dar kiek prailgintume šiems žmonėms gyvenimą. Taip man atrodo pats objektyviausias požiūris. Bet kartu aš suprantu, kad tas humaniškasis poelgis yra galbūt ir žingsnis į savižudybę. Ar verta gaišti laiką, pratęsiant žmonių vargus, jei žinai, kad galų gale jų vis tiek neišgelbėsi? Ar tai būtų geriausias būdas panaudoti savo jėgas?

Ji lėtai linktelėjo.

- Kaip jau šitaip, neatrodo, kad būtų iš ko pasirinkti, ar ne? Ir jei net galėtume kiek žmonių išgelbėti, kuriuos reikėtų rinktis? Ir kas mes tokie, kad galėtume rinktis? Ir iš viso kiek tai truktų?

- Čia ne juokai, - tariau. - Negaliu pasakyti, kiek įstengsime išlaikyti aklųjų, kai pasibaigs gatavi produktai, bet nemanau, kad labai daug.

- Tu jau apsisprendei, - tarė ji, žvilgtelėdama į mane. Jos balse buvo girdėti, - o gal man pasirodė - nepasitenkinimas.

- Mieloji, - tariau. - Man tas nepatinka ne mažiau, kaip ir tau. Aš tau tiesiog išdėsčiau alternatyvas. Ar mes padėsim išsilaikyti tiems, kurie išliko po katastrofos, ar padarysim moralinį gestą, kuris vargu ar bus kas daugiau kaip tik gestas? Žmonės anoj pusėj gatvės aiškiai ketina laikytis.

Ji panėrė pirštus į žemę, paskui lėtai išbėrė iš delno smėlį.

- Man atrodo, kad tu teisus, - tarė. - Bet taip pat teisus, sakydamas, kad man tai nepatinka.

- Mūsų "patinka" ir "nepatinka" dabar jau nieko nebereiškia, - pasakiau aš.

- Gali būti, bet man atrodo, kad iš to, kas prasideda šaudymu, nėra nieko gero.

- Jis šaudė į orą, ir labai galimas daiktas, kad tuo buvo išvengta muštynių, - pasakiau.

Iš minios jau nieko nebebuvo likę. Aš perlipau per tvorą ir padėjau persiropšti Džozelai. Vyriškis atvėrė vartus ir mus įsileido.

- Kiek jūsų? - paklausė jis.

- Tik du. Pamatėm jūsų signalą vakar naktį, - pasakiau jam.

- Gerai. Eime, susirasim Pulkininką, - pasakė jis, vesdamas mus per kiemą.

Žmogus, pavadintas Pulkininku, sėdėjo nedideliame kambaryje, netoli įėjimo, matyt, skirtame šveicoriui. Jis buvo apkūnus vyras, pervirtęs keturiasdešimt, o gal dar ir ne. Plaukai tankūs, tvarkingai pakirpti, žili. Tokie pat buvo ir ūsai, atrodė, kad nė vienas plaukelis nedrįstų pakrypti į kitą pusę. Veidas buvo toks rausvas, sveikas ir gaivus, jog atrodė daug jaunesnio žmogaus - vėliau pamačiau, kad širdyje jis ir buvo jaunas. Jis sėdėjo už stalo, ant kurio labai lygiomis tvarkingomis krūvelėmis buvo prikrauta popierių, o tiesiai priešais gulėjo švarus rausvas sugeriamojo popieriaus lapas.

Kai įėjom, jis kiaurai nužvelgė mus - pirmą vieną, paskui kitą, - įdėmiu žvilgsniu ir žiūrėjo kiek ilgiau, negu reikia. Aš žinau tą būdą. Šitaip parodoma, kad esi priešais prityrusį teisėją, kuris įvertins tave iš pirmo žvilgsnio; tu turi jaustis stovįs prieš rimtą žmogų, kuriuo gali pasitikėti, arba, kitomis sąlygomis, kad jis tave kiaurai permato ir žino visas tavo silpnybes. Teisinga reakcija bus toks pat žvilgsnis, tada tave pripažins "vyruku kaip reikiant". Aš taip ir padariau. Pulkininkas paėmė plunksną.

- Jūsų pavardės?

Mes pasisakėm.

- Adresai?

- Šiomis aplinkybėmis iš jų kažin ar bus kokia nauda, - tariau. - Bet jeigu jums atrodo, kad tikrai reikia juos žinoti...

Pasisakėm adresus.

Jis sumurmėjo kažką apie sistemą, organizaciją ir gimines ir užrašė. Paskui užsirašė amžių, užsiėmimą ir visa kita. Po to vėl įbedė į mus tiriantį žvilgsnį, kažką dar parašė ant abiejų popieriaus lapų ir padėjo juos į krūvelę.

- Reikia gerų vyrų. Bjaurus čia reikalas. Darbo daugybė. Daugybė. Misteris Bidlis pasakys, ką daryti.

Mes grįžom į holą. Džozela susijuokė.

- Jis užmiršo paprašyti rekomendacijų trim egzemplioriais, bet manau, kad į darbą mus priėmė, - pasakė ji.

Maiklas Bidlis, kai jį susiradom, pasirodė esąs visiška priešingybė Pulkininkui. Jis buvo liesas, aukštas, plačiapetis, kiek gunktelėjęs ir atrodė kaip atletas, persimetęs į protinį darbą. Kai jis ramus, jo veidas dėl didelių tamsių akių įgaudavo švelnaus liūdesio išraišką, tik retai kas tematydavo jį ramų. Vienas kitas žilas plaukas dar nieko nesakė apie amžių. Jam galėjo būti kiek tik nori tarp trisdešimt penkerių ir penkiasdešimties. Tada jis aiškiai buvo labai išvargęs, dėl to nustatyti amžių buvo dar sunkiau. Atrodė kaip visą naktį išbuvęs ant kojų, bet vis dėlto linksmai su mumis pasisveikino ir supažindindamas mostelėjo ranka į jauną moterį, kuri vėl užsirašė mūsų pavardes, kai jas pasisakėm.

- Sandra Telmont, - paaiškino jis. - Sandra mūsų įsiminėja. Ji dirbo montažininke kine, todėl manome, kad apvaizda buvo itin rūpestinga, pasiųsdama ją mums.

Jaunoji moteris man tik linktelėjo, o į Džozelą pažvelgė įdėmiau.

- Mes esam matęsi, - pasakė, stengdamasi kažką prisiminti. Ji pažvelgė į bloknotą, kurį laikė pasidėjusi ant kelių. Netrukus jos malonų, tačiau anaiptol neegzotišką veidelį nušvietė blanki šypsena.

- Ak, taip, žinoma, - pasakė prisiminusi.

- O ką aš sakiau? Tai man prilipo kaip musgaudis, - tarė Džozela man.

- Kas atsitiko? - paklausė Maiklas Bidlis.

Aš paaiškinau. Jis nužvelgė Džozelą kur kas įdėmiau. Ji atsiduso.

- Klausykit, užmirškim tai, - paprašė ji. - Aš jau pavargau nuo to viso.

Jis atrodė maloniai nustebintas.

- Gerai, - pasakė linktelėdamas. Jis grįžo prie stalo. - Dabar apie reikalus. Buvot pas Džeiksą?

- Jei tai Pulkininkas, kuris vaidina civilinę valdžią, tai taip, buvom, - atsakiau aš.

Jis nusišiepė.

- Reikia žinoti, kas ir kaip. Nė iš vietos, kol neaišku, koks davinys. - pasakė jis, mėgdžiodamas Pulkininką. - Tačiau tai gryna tiesa, - tęsė jis. - Aš jums trumpai nusakysiu, kaip čia viskas yra. Kol

kas mūsų čia trisdešimt penki žmonės. Įvairūs. Tikimės, kad per šią dieną susirinks daugiau. Dvidešimt aštuoni matantys. Kiti - akli, tai žmonos ir vyrai, be to dar du ar trys vaikai. Dabar svarbiausia tas, kad rytoj iš čia išvažiuojam, jei tik spėsim laiku susiruošti - suprantat, dėl visa ko.

Aš linktelėjau.

- Mes irgi buvom nusprendę išvažiuoti šįvakar dėl to paties, - pasakiau jam.

- Kokią turit mašiną?

Pasakiau apie autofurgoną.

- Ketinom prikrauti jį šiandien, - pridūriau. - O kol kas neturim nieko gero, išskyrus didelį kiekį prieštrifidinių priemonių.

Jis pakėlė antakius. Sandra taip pat smalsiai pažvelgė į mane.

- Keistus daiktus pasirinkot kaip pačius reikalingiausius, - pasakė jis.

Aš paaiškinau priežastis. Ko gero, nevykusiai paaiškinau, nes nei vienam, nei kitam tai nepadarė įspūdžio. Jis nerūpestingai linktelėjo ir kalbėjo toliau:

- Na, jei prisidedat prie mūsų, darykit štai ką. Atvažiuokit čia su savo mašina, iškraukit viską ir važiuokit susirasti gero didelio sunkvežimio. Tada... a, teisybė, gal katras iš jūsų išmanot nors kiek apie mediciną? -paklausė jis.

Mes papurtėm galvas. Jis truputį susiraukė.

- Gaila. Iki šiol nėra nė vieno mediko. Labai nustebčiau, jei netrukus mums neprisireiktų gydytojo... be to, visiems reiks pasiskiepyti... Taigi siųsti jus į vaistų sandėlius neapsimoka. O kaip maistas ir plataus vartojimo prekės? Tiks?

Jis pervertė kelis sąvaržėle susegtus lapelius, vieną ištraukė ir padavė man. Lapelyje, pažymėtame Nr. 15, buvo mašinėle surašytas konservų, virtuvės reikmenų ir patalynės sąrašas.

- Galit laikytis sąrašo ne itin griežtai, bet labai nenutolkit, šitaip išvengsim dubliavimo. Viską imkit pačios geriausios kokybės. Kai imsit maisto produktus, žiūrėkit maistingumo ir apimties, - sakysim, iš viso užmirškit kukurūzų dribsnius, net jei ir gyventi be jų negalite. Laikykitės prekių sandėlių ir didmeninės prekybos punktų. - Jis paėmė iš manęs sąrašą ir užrašė keletą adresų. - Jums priklauso konservai ir fasuoti produktai -nesusigundykit, pavyzdžiui, miltų maišais; tuo pasirūpins kita grupė. - Jis susimąstęs pažvelgė į Džozelą.

- Darbas gal ir sunkokas, bet tai naudingiausia, ką dabar galiu jums paskirti. Pasistenkit kuo daugiau padaryti iki sutems. Šįvakar apie pusę dešimtos bus bendras susirinkimas ir diskusijos.

Mes buvom beeiną, bet jis paklausė:

- Pistoletą turit?

- Nepagalvojau apie tai, - prisipažinau.

- Geriau turėti dėl viso pikto. Užtenka iššauti į orą, - pasakė jis. Iš stalčiaus išėmė du pistoletus ir per stalą stumtelėjo mums. - Mažiau terlionės, negu su šituo, - pridūrė jis, žvilgtelėjęs į dailųjį Džozelos durklą. - Laimingo plėšimo.

* * * * *

Kai, iškrovę autofurgoną, išvažiavom į miestą, pamatėm, kad žmonių gatvėse kur kas mažiau, negu vakar. O tie, kur ėjo, išgirdę mašiną, nebekibo prie mūsų, tik toliau pasitraukdavo į šalį.

Pirmas kritęs į akį sunkvežimis pasirodė nieko vertas, nes buvo prikrautas medinių dėžių, kurios mums buvo per sunkios. Kitas radinys buvo sėkmingesnis - penkių tonų sunkvežimis, beveik naujas ir tuščias. Perėjom į jį, metę autofurgoną likimo valiai.

Pirmojo pagal mano sąrašą sandėlio štoros buvo nuleistos, bet visai nesunkiai ėmė vyniotis į viršų, kai pasidarbavau laužtuvu iš kaimyninės krautuvėlės. Viduje mūsų laukė tikras radinys. Prie platformos stovėjo trys sunkvežimiai. Vienas iš jų buvo pilnas konservų dėžučių.

- Mokėtum vairuoti tokią mašiną? - paklausiau Džozelą.

Ji pasižiūrėjo.

- Kodėl gi ne. Principas juk tas pats. O gatvėse mašinų nėra.

Nusprendėm jį pasiimti vėliau ir tuščiu sunkvežimiu nuvažiavom į kitą sandėlį, kur prisikrovėm vilnonių bei vatinių antklodžių ir pledų, o paskui dar į kitą, kur įsigijom tarškančią krūvą įvairiausių puodų, keptuvių, katiliukų ir arbatinukų. Prikrovę pilną sunkvežimį, pasijutom kaip reikia pasidarbavę, net sunkiau, negu buvom manę. Sukilusį po šitokio darbo apetitą numaldėm nedideliame dar neliestam bariuke.

Atmosfera verslo ir komercijos kvartaluose buvo niūri, nors tas niūrumas buvo panašesnis į paprasto sekmadienio ar šventės, negu į katastrofos. Šioje miesto dalyje žmonių beveik nebuvo. Jei

katastrofa būtų įvykusi ne naktį, o dieną, kol dirbantieji nebuvo išsiskirstę į namus, vaizdas būtų buvęs šiurpus.

Kai pasistiprinom, pasiėmėm iš maisto sandėlio sunkvežimį su konservais ir lėtai, be jokių nuotykių nuvažiavom abiem sunkvežimiais atgal į universitetą. Pastatėm juos kieme ir vėl iškeliavom. Apie pusę septynių grįžom su dar dviem pilnais sunkvežimiais, jausdamiesi atlikę naudingą darbą.

Iš vidaus išėjo Maiklas Bidlis apžiūrėti mūsų įnašo. Jis viską įvertino teigiamai, išskyrus pustuzinį dėžių, kurias buvau sustatęs antrajame sunkvežimyje.

- Kas jose? - paklausė jis.

- Šautuvai ir šoviniai gintis nuo trifidų, - atsakiau jam.

Jis pasižiūrėjo į mane nesuprasdamas.

- Ak taip, jūs buvot atsivežęs visą arsenalą, - pasakė jis.

- Man atrodo, kad jų prireiks, - tariau.

Jis susimąstė. Mačiau, kad laikė mane kiek pakvaišusiu dėl trifidų. Greičiausiai priskyrė tai mano profesiniam atsargumui, kurį dar sustiprino baimė, kilusi po paskutinio nelaimingo atsitikimo, ir svarstė, ar dėl to neužeis koks kitas, ir nebe toks nekaltas pakvaišimas.

- Klausykit, - pasakiau. - Mes pristatėm keturis pilnus sunkvežimius. Man reikia, kad viename iš jų būtų sudėtos šitos dėžės. Jei manot, kad negalit to leisti, aš susirasiu priekabą ar kitą sunkvežimį.

- Ne, tegu jos lieka, kur yra. Vietos užima nedaug, - nusprendė jis.

Mes nuėjom vidun ir atsigėrėm arbatos improvizuotoj valgyklėlėj, kurią išmoningai buvo įrengusi maloni pusamžė moteris.

- Jis galvoja, - pasakiau Džozelai, - kad aš pakvaišęs dėl trifidų.

- Kad tik jis negautų jų patirti savo kailiu, - tarė ji. - Keista, kad niekas daugiau jų nematė.

- Šie žmonės visi laikėsi centro, taigi nieko nuostabaus. Pagaliau ir mes patys šiandien nė vieno nematėm.

- Ar manai, kad jie ateis ir į šias vietas?

- Sunku pasakyti. Gal kokie pasiklydėliai...

- O kaip jie ištrūksta? - paklausė ji.

- Ilgai ir smarkiai tampydamiesi, jie paprastai galų gale išrauna kuolelius. O mūsų fermose jie išsiveržbeing, visi susigrūsdami

kurioj nors tvoros vietoj.

- Argi negalėjot padaryti stipresnių tvorų?

- Būtume galėję, bet mes nelaikėm jų nuolatos toj pačioj vietoj Jie ištrūkdavo ne taip jau dažnai, o jei ir išsiverždȧvo, tai paprastai tik iš vieno lauko į kitą. Mes juos suvarydavom atgal ir pataisydavom tvorą. Nemanau, kad jie sąmoningai ateis čia. Miestas trifidams turėtų atrodyti dykuma, mano supratimu, jie patrauks į atvirus laukus. Ar esi kada šaudžiusi iš tokio šautuvo? - paklausiau.

Ji papurtė galvą.

- Tai aš persirengsiu, ir galėsim pasipraktikuoti, jei norėsi, - pasiūliau.

Maždaug po valandos nuėjau pas ją, jausdamasis kur kas patogiau, atsisakęs jos sumanyto slidinėjimo kostiumo ir sunkių pusbačių; ji atėjo persirengusi skaisčiai žalia suknele, kuri jai labai tiko. Mes pasiėmėm porą šautuvų ir nuėjom į Rasel Skvero sodelį netoliese. Buvom jau kokį pusvalandį pašaudę į krūmų viršūnes, kai per veją prie mūsų priėjo jauna moteris plytinės spalvos striuke bei elegantiškomis žaliomis kelnėmis ir atsuko į mus mažą kino kamerą.

- Kas jūs - spauda? - paklausė Džozela.

- Maždaug, - atsakė jaunoji moteris. - Esu oficiali metraštininkė. Elspeta Keri.

- Taip greit? - pasakiau aš. - Justi mūsų tvarkingojo Pulkininko ranka.

- Jūs visai teisus, - sutiko ji. Paskui pažvelgė į Džozelą. - O jūs -mis Pleiton. Aš vis pagalvodavau...

- Klausykit, - pertraukė ją Džozela. - Kodėl tas vienas praeities dalykas turi be galo mane persekioti net žūstančiame pasaulyje? Ar negalima to užmiršti?

- Mm, - ištarė mąsliai mis Keri. - Aha. - Ji perėjo prie kitos temos: - Tai kaip čia su tais trifidais?

Mes jai pasakėm.

- Jie galvoja, - pridūrė Džozela, - kad Bilis arba jų baisiausiai bijo, arba yra pakvaišęs.

Mis Keri įdėmiai pažvelgė į mane. Jos veidas buvo greičiau įdomus, nei gražus, įdegęs karštesnėje saulėje, negu mūsų veidai. Akys buvo ramios, atidžios, tamsiai rudos.

- Ar tikrai taip yra? - paklausė ji.

- Matot, aš manau, kad trifidai gali pridaryti bėdos, jei juos

išleisi iš akių, todėl žiūriu į juos rimtai, - atsakiau.

Ji linktelėjo.

- Teisingai. Esu buvusi ten, kur jie laisvi. Bjaurus daiktas. Bet Anglijoje - na, čia sunku tai įsivaizduoti.

- Nėr kam jų dabar sulaikyti, - pasakiau aš.

Vietoj jos žodžių, jei ji iš viso ketino ką sakyti, mums virš galvų pasigirdo motoro ūžimas. Pažvelgėm aukštyn ir netrukus už Britų muziejaus stogo pamatėm besileidžiantį malūnsparnį.

- Ten turi būti Aivenas, - tarė mis Keri. - Pasirodo, tikrai bus radęs malūnsparnį. Man reikia nufilmuoti, kaip jis leidžiasi. Iki pasimatymo. - Ir ji nuskubėjo per pievelę.

Džozela atsigulė, susinėrė rankas už galvos ir įsižiūrėjo į dangaus gelmes. Kai malūnsparnis sustojo, pasidarė net tyliau, negu pirma, kai jo dar nebuvom išgirdę.

- Negaliu patikėti, - tarė ji. - Stengiuosi, bet vis tiek negaliu tikrai patikėti. Negali taip būti visą laiką... visą laiką... visą laiką... Tai kažkoks sapnas. Rytoj šis sodelis bus pilnas triukšmo. Raudoni autobusai vėl riaumos gatve, minios žmonių skubės šaligatviais, blykčios šviesaforai... Pasaulio pabaiga nebūna tokia... negali būti... tai neįmanoma...

Aš viską jaučiau taip pat, kaip ir ji. Namai, medžiai, juokingai dideli viešbučiai anapus aikštės atrodė tokie įprasti - galėjo atgyti per akimirką...

- Ir vis dėlto, - pasakiau aš, - jei dinozaurai būtų mokėję galvoti, jie būtų galvoję lygiai taip pat. Juk tokie dalykai laikas nuo laiko vis atsitinka.

- Bet kodėl atsitiko kaip tik mums? Kai skaitai laikraščius, stulbinantys dalykai atsitinka kitiems, visada kitiems. O mes tokie paprasti.

- Argi ne visada žmonės klausia: "Kodėl taip atsitiko man?" Vis tiek, ar tai bus kareivis, likęs sveikas, kai visi jo draugai žuvę, ar koks tipelis, pakliuvęs už čekių klastojimą. Sakyčiau, aklas atsitiktinumas, ir tiek.

- Atsitiktinumas, kad iš viso įvyko, ar kad įvyko dabar?

- Dabar. Kada nors tai turėjo vienaip ar kitaip įvykti. Neteisinga manyti, kad amžinai dominuos viena gyvų būtybių rūšis.

- Nesuprantu kodėl?

- Kodėl? Velniškai sunku į tai atsakyti. Tačiau gyvenimas

turi būti dinamiškas, ne statiškas - tai neišvengiama išvada. Ar vienaip, ar kitaip, bet jis turi keistis. Ir žinai, aš namanau, kad su mumis šį kartą galutinai susidorota, bet mėginimas buvo ne bet koks.

- Tai tu nemanai, kad čia jau tikrai galas - žmonijai galas?

- Gali būti ir galas. Bet... ne, nemanau, kad jau dabar.

Galėjo būti galas. Neabejojau tuo. Bet turėtų būti ir daugiau tokių grupelių, kaip mūsų. Aš mačiau tuščią pasaulį, kuriame išsklidusios mažytės bendruomenės stengiasi iš naujo tą pasaulį užvaldyti. Turėjau tikėti, kad bent jau kelioms iš jų tai pavyks.

- Ne, - pakartojau aš, - neturėtų būti galas. Mes vis dar sugebam gerai prisitaikyti prie sąlygų ir, palyginus su protėviais, turim tvirtą pamatą. Ir kol bent keli iš mūsų tebėra sveiki ir gyvi, dar turi šansų, velniškai gerų šansų.

Džozela neatsakė. Ji gulėjo veidu į dangų, žiūrėjo nieko nematančiu žvilgsniu. Atrodė, kad būčiau galėjęs atspėti, kas dedasi jos mintyse, bet nieko nesakiau. Ji dar kiek patylėjo, paskui prabilo:

- Žinai, baisiausia iš viso to yra, kai suvoki, kaip lengvai mes netekom pasaulio, kuris atrodė toks saugus ir pastovus.

Ji buvo visai teisi. Kaip tik tas paprastumas ir buvo viso siaubingumo branduolys. Mes pamirštam tas visas jėgas, kurios laiko pasaulio pusiausvyrą, vien dėl to, kad taip gerai apie jas žinom, ir saugumas mums atrodo natūralus dalykas. O taip nėra. Nemanau, kad anksčiau man buvo kada atėję į galvą, jog žmogaus pranašumas priklauso ne nuo smegenų, kaip tvirtina knygos. Jis priklauso nuo smegenų sugebėjimo pasinaudoti informacija, kurią jos gauna per siaurą matomų šviesos spindulių pluoštelį. Jo civilizacija, viskas, ko jis pasiekė ar galėjo pasiekti, priklauso nuo sugebėjimo pagauti tą virpesių skalę nuo raudonos iki violetinės. Be šito jis žuvęs. Ir aš supratau, kokia netvirta žmogaus galia ir kokius stebuklus jis padarė su tokiu trapiu instrumentu...

Džozela tęsė toliau savo mintį.

- Tai bus labai keistas pasaulis - tai, kas iš jo liko. Nemanau, kad jis mums labai patiks, - pridūrė susimąsčiusi.

Man atrodė, jog keista taip galvoti - tarsi protestuotum, kad tau nepatinka mirti ar gimti. Aš buvau linkęs pirmiausia sužinoti, kaip viskas bus, o jau paskui kovoti, kiek įmanoma, prieš tai, kas labiausiai nepatiks. Tačiau nesiginčijau.

Kartkartėmis girdėjome sunkvežimius įvažiuojant į kiemą.

Tikriausiai lig šiol jau buvo sugrįžę dauguma tiekimo grupių. Aš pažvelgiau į laikrodį ir paėmiau šautuvus, gulinčius šalimais žolėje.

- Jei norim gaut vakarienės, prieš išgirsdami, ką apie visa tai galvoja kiti žmonės, jau metai eiti, - pasakiau.

7
KONFERENCIJA

Manau, mes visi tikėjomės, kad susirinkimas bus paprasčiausias instruktažas - pasakys, kuriuo laiku ką darysim, kur važiuosim, kas numatyta kurią dieną. Bent jau aš tai tikrai nelaukiau, kad gausiu tiek peno apmąstymams.

Susirinkimas vyko nedidelėje auditorijoje, apšviestoje šia proga automobilių žibintais. Kai mes įėjome, koks šešetas vyrų ir dvi moterys, matyt, pasiskyrę save komiteto nariais, tarėsi prie katedros. Nustebau, pamatęs, kad salėje sėdi jau koks šimtas žmonių. Daugiausia buvo jaunos moterys - jų buvo keturiskart daugiau, negu vyrų. Džozela atkreipė mano dėmesį į tai, kad tik nedaugelis iš jų reginčios.

Besitariančiųjų grupėje Maiklas Bidlis buvo aukščiausio ūgio. Greta jo atpažinau Pulkininką. Kiti veidai man buvo nepažįstami, išskyrus Elspetą Keri, kuri vietoj filmavimo kameros dabar turėjo užrašų knygelę, matyt, ateities kartų labui.Jų dėmesys daugiausia buvo skirtas senyvam vyrui, negražaus, bet geraširdiško veido; jis buvo su akiniais auksiniais rėmeliais, o gražūs balti plaukai apkirpti kaip kokio politiko. Visi į jį žiūrėjo šiek tiek sunerimę.

Antroji moteris šioje grupėje buvo dar visai jauna - gal dvidešimt dvejų ar trejų metų. Jai, matyt, buvo nesmagu tarp komiteto narių. Ji žvilgčiojo į salę nervingai ir nepasitikėdama savimi.

Įėjo Sandra Telmont su dideliu lapu popieriaus. Pažiūrėjusi į jį, vikriai išardė grupę ir susodino visus į kėdes. Rankos mostu pasiuntė Maiklą į katedrą, ir susirinkimas prasidėjo.

Jis stovėjo ten, kiek palinkęs į priekį, ir, laukdamas, kol nurims šurmulys, žvelgė į auditoriją tamsiomis akimis. Prabilo maloniu išlavėjusiu balsu, paprastai ir draugiškai.

- Daugelis iš mūsų, - pradėjo jis, - tur būt, dar tebėra netekę žado po šios katastrofos. Pasaulis, kurį pažinojom, dingo akimirksniu. Gal kai kuriems atrodo, kad ir viskas pasibaigė. Tai netiesa. Bet

pasakysiu jums iškart, kad gali būti visko pabaiga, jei mes leisim.

Nors ir siaubinga ši nelaimė, vis dėlto galima išlikti gyviems. Kaip tik dabar vertėtų prisiminti, kad mes ne vieninteliai, žvelgią į didžiulę nelaimę. Nors dabar apie tai sklinda visokie mitai, negali būti abejonės, kad kažkada mūsų istorijoje tikrai buvo tvanas. Tie, kurie liko gyvi, pergyveno tokią pat nelaimę, kaip ir mes, ir kai kuriais atžvilgiais dar baisesnę. Bet jie nepasidavė nevilčiai, jie pradėjo viską iš naujo, kaip ir mes galim pradėti iš naujo.

Gailėdami savęs ir žiūrėdami į realybę kaip į baisią tragediją, nieko nesukursim. Taigi geriau iš karto atmeskim tuos jausmus, nes mes turim tapti kūrėjais.

Ir kad dar tvirčiau paneigčiau romatiško dramatizavimo nuotaikas, priminsiu jums, jog tai, kas atsitiko dabar, toli gražu ne pats baisiausias dalykas. Aš, o gal ir daug kas iš jūsų, visą gyvenimą laukėm kažko baisesnio. Ir aš vis dar tikiu, kad jei ne ši nelaimė, mus būtų ištikusi dar blogesnė lemtis.

Nuo 1945 m. rugpjūčio šeštosios žmonijai galimybė išlikti stulbinamai sumažėjo. Tiesą pasakius, prieš porą dienų ji buvo mažesnė, negu šiuo momentu. Jeigu patinka dramatizuoti, galit imti tam reikalui visus metus po 1945-jų, kai saugumo kelias susiaurėjo iki įtemptos virvės, kuria mes ėjom užsimerkę, kad nematytume apačioje žiojinčios bedugnės.

Bet kuriuo tų visų metų momentu galėjom paslysti. Tikras stebuklas, kad to išvengėm. O dvigubas stebuklas, kad šitaip truko daugelį metų. Ir vis dėlto anksčiau ar vėlaiu būtume paslydę. Nesvarbu, ar dėl kieno blogų kėslų, ar nerūpestingumo, ar tiesiog atsitiktinai, pusiausvyra būtų buvusi prarasta ir būtų prasidėjęs galas.

Kaip tai būtų buvę baisu, nežinom. Kaip galėjo būti baisu... gal niekas nebūtų likęs gyvas, gal ir planeta nebūtų išlikusi...

O dabar palyginkite mūsų padėtį. Planeta sveika, neišvagota randų, derlinga. Ji gali duoti maisto ir žaliavų. Mes turim žinių lobynus, iš kurių galime išmokti visko, kas buvo daroma iki šiol, - nors kai ką iš to geriau visai užmiršti. Ir mes turim priemonių, sveikatos ir jėgos pradėti kurti gyvenimą iš naujo.

Jo kalba nebuvo ilga, bet padarė įspūdį. Galimas daiktas, kad daugelis ją išklausiusių pasijuto ne tiek priėję kelio galą, kiek naujo kelio pradžią. Ir nors jis nepasiūlė nieko konkretaus, jam

atsisėdus, salė buvo pagyvėjusi.

Po to kalbėjo Pulkininkas - praktiškai, operuodamas faktais. Jis priminė mums, kad sveikatos sumetimais vertėtų kuo greičiau išvažiuoti iš apgyvendintų vietų, ir kad tai numatoma rytojaus dieną apie dvyliktą valandą. Beveik visi būtiniausi daiktai ir dar viršaus šis tas, kas suteiks pakankamai komforto, jau sukaupta. Pasirenkant atsargas, mūsų tikslas yra būti nepriklausomiems nuo išorės šaltinių bent jau metus. Mes praleisime tą laiko tarpą faktiškai kaip apgultyje. Be abejo, yra daug daiktų, kuriuos mes visi norėtume pasiimti ir kurie nėra įtraukti į sąrašus, tačiau teks palaukti, kol medicinos tarnyba (čia mergaitė iš komiteto smarkiai išraudo) nustatys, kad jau nėra pavojaus nedidelėms grupelėms išeiti iš izoliacijos ir jų atsigabenti. Izoliacijos vietą komitetas gerai apgalvojo ir, turėdamas omenyje kompaktiškumą, nepriklausomumą ir izoliaciją, priėjo išvadą, kad mūsų tikslus geriausiai atitiks kokia nors provincijos mokykla su pensionu ar, jei tokios nerastume, didelis dvaras.

Nežinau, ar komitetas dar nebuvo dėl tos vietos galutinai apsisprendęs, ar Pulkininkas buvo įsikalęs į galvą, kad reikia ją laikyti paslaptyje, tačiau nė kiek neabejoju, kad vietos ar bent numatomo pasiekti rajono nutylėjimas buvo didžiausia tą vakarą padaryta klaida. Tuokart, tiesa, jo praktiška kalba įkvėpė visiems pasitikėjimo.

Kai jis atsisėdo, vėl atsistojo Maiklas. Jis padrąsinamai tarstelėjo keletą žodžių mergaitei, paskui ją pristatė. Visi buvo labai susirūpinę, pasakė jis, kad nėra mūsų tarpe nė vieno, turinčio medicininių žinių, todėl buvo labai malonu priimti mis Ber. Teisybė, ji neturi mokslo laipsnių, rašomų greta pavardės įspūdingomis raidėmis, tačiau ji yra tikrai aukštos kvalifikacijos medicinos sesuo. Jis manąs, kad neseniai įgytos praktinės žinios daug vertesnės už mokslinius laipsnius, gautus prieš daugelį metų.

Mergina, vėl rausdama, trumpai pakalbėjo, kad yra pasiryžusi dirbti savo darbą, ir staigiai baigė, pareikšdama, kad mus visus, dar neišėjusius iš salės, paskiepys nuo visokiausių ligų.

Nedidukas, panašus į žvirblį žmogutis, kurio pavardės nenugirdau, ėmė kalti mums į galvas, kad kiekvieno sveikata yra visų bendras reikalas ir kad, vos pajutus kokį susirgimą, reikia nedelsiant pranešti, kadangi užkrečiančios ligos mums labai rimtai atsiliepsiančios.

Kai jis baigė, atsistojo Sandra ir pristatė paskutinįjį kalbėtoją

- mokslų daktaras E.H. Vorlesas, Kingstono universiteto sociologijos profesorius.

Prie katedros priėjo tas pats baltagalvis vyras. Pastovėjo valandėlę, remdamasis į ją pirštų galais, nuleidęs galvą, tarsi ją apžiūrinėdamas. Komiteto nariai žvelgė į jį atidžiai, kiek sunerimę. Pulkininkas, pasisukęs į Maiklą, kažką jam sušnibždėjo, ir tas linktelėjo, neatitraukdamas nuo profesoriaus akių. Senukas apžvelgė klausytojus. Persibraukė ranka plaukus.

- Mieli draugai, - tarė jis. - Manau, kad galiu tvirtinti esąs vyriausias iš jūsų. Beveik per septyniasdešimt pragyventų metų daug sužinojau ir daug turėjau užmiršti, nors gal ne tiek daug, kiek būčiau norėjęs. Bet jeigu ilgame žmonių intuicijų tyrimo procese mane kas labiausiai nustebino, tai ne jų pastovumas, o įvairumas.

Gerai sako prancūzai: *autres temps, autres moeurs*. Atsidėję pagalvokim ir pamatysim, kad tai, kas vienoje bendruomenėje laikoma dorybe, kitoje gali būti nusikaltimas; tai, kam nepritariama čia, kur nors kitur gali būti giriama; viename šimtmetyje smerkiami papročiai visai pakenčiami kitame. Taip pat pamatysim, kad kiekvienoje bendruomenėje kiekvieną epochą visi tiki savųjų papročių moraliniu teisingumu.

Na ir, aišku, kadangi šie įsitikinimai prieštaringi, jie negali būti teisingi absoliučia prasme. Daugių daugiausia juos galima įvertinti, - jei iš viso reikia vertinti, - pasakant, kad tam tikru laikotarpiu jie buvo teisingi toms bendruomenėms, kurios jų laikėsi. Gal būt, jie tebėra teisingi ir dabar, bet dažniausiai pasirodo esą neteisingi, ir bendruomenės, kurios aklai jų tebesilaiko, nepaisydamos pasikeitusių aplinkybių, tik pakenkia sau, gal net ir visai save sužlugdo.

Klausytojai nesuprato, kurlink suka tokia įžanga. Jie nenustygo savo vietose. Dauguma buvo pratę tuoj pat išjungti radiją, kai tik išgirsdavo kalbant tokius dalykus. Dabar jie jautėsi spąstuose. Oratorius nusprendė paaiškinti.

- Taigi, - tęsė jis, - nėra ko tikėtis atrasti tas pačias elgesio normas, papročius ir įpročius skurdžiame Indijos kaimelyje, kur žmonės gyvena pusbadžiu, ir, sakykim, Meifere. Panašiai šiltuose kraštuose, kur gyvenimo sąlygos lengvos, žmonių pagrindinės savybės bus visai kitokios, negu tankiai apgyvendintoje šalyje, kur visi sunkiai dirba. Kitaip tariant, skirtingos sąlygos nulemia skirtingas gyvenimo

normas.

Šitai primenu jums dėl to, kad pasaulio, kurį pažinojom, nebėra, jam atėjo galas.

Sąlygos, kurios nustatė ir suformavo mūsų gyvenimo normas, dingo kartu su tuo pasauliu. Mūsų poreikiai dabar kitokie, ir tikslai turi būti kitokie. Jei norit pavyzdžių, prašom: mes visi ištisą dieną kuo ramiausia sąžine darėm tai, kas prieš porą dienų būtų buvę įsilaužimas ir vagystė. Senosios normos sulaužytos, ir turim dabar išsiaiškinti, koks gyvenimo būdas geriausiai atitinka naująsias. Mums reikia ne šiaip imtis iš naujo kurti, mums reikia iš naujo pradėti galvoti, ir tai daug daug sunkiau bei nemaloniau.

Žmogaus sugebėjimas fiziškai prisitaikyti nepasikeitė. Tačiau kiekviena bendruomenė yra pratusi formuoti savo augančios kartos mąstymą pagal šabloną, tarsi atlieja jį formoje, o rišamasis veiksnys - prietarai. Taip gaunama labai tvirta medžiaga, galinti sėkmingai priešintis net daugelio įgimtų tendencijų bei instinktų spaudimui. Šitokiu būdu įmanoma sukurti žmogų, kuris, nepaisydamas pagrindinio, savisaugos, instinkto, savo noru rizikuos gyvybe dėl idealo, bet... taip pat atsirado ir bukaprotis, kuris mano niekad neklystąs ir žinąs, kas yra "teisinga".

Artimiausiu metu daugelis šių prietarų, kurie mums buvo įkalti, turės išnykti arba iš pagrindų pasikeis. Mes galim priimti ir išlaikyti tiktai vieną, svarbiausią prietarą - žmonija neturi išnykti. Šiam tikslui, bent jau kurį laiką, bus pajungti visi kiti. Ir ką tik ketinsim daryti, pirma turim pasiklausti save: "Ar tai padės žmonijai išlikti, ar pakenks?" Jei padės, turim taip ir daryti, nesvarbu, kad prieštaraus idėjoms, kurios buvo mums įskiepytos. Jei kenks, turim nesiimti to dalyko, nors tai ir nesiderins su mūsų ankstesniu pareigos, net teisingumo supratimu.

Tai nebus lengva: seni prietarai gajūs. Naivuoliai remiasi elgesio taisyklėmis ir priesakais, taip daro ir kuklieji, taip daro ir tie, kurie tingi galvoti, - taip darom mes visi, net dažniau, negu mums atrodo. Dabar, kai senosios tvarkos nebėra, senieji elgesio daugybos lentelių atsakymai nebeteisingi. Turim atrasti savyje moralinės drąsos galvoti ir planuoti patys.

Jis nutilo ir susimąstęs nužvelgė auditoriją. Paskui tarė:

- Dėdamiesi į mūsų bendruomenę, pirmiausia turite labai gerai išsiaiškinti vieną dalyką. Tie, kurie imsis šio uždavinio,

kiekvienas turės savo vaidmenį. Vyrai dirbs, o moterys gimdys vaikus. Jei su tuo nesutiksit, mūsų bendruomenėje jums ne vieta.

Kurį laiką tvyrojo mirtina tyla, po to jis pridūrė:

- Mes galim išlaikyti tam tikrą skaičių apakusių merginų - jų vaikai bus regintys. Aklų vyrų išlaikyti negalim. Taigi mūsų naujajame pasaulyje vaikai turės daug didesnę reikšmę, negu vyrai.

Kai jis baigė kalbėti, keletą akimirkų buvo tylu, paskui pasigirdo atskiri murmesiai, kurie greitai peraugo į bendrą šurmulį.

Aš žvilgtelėjau į Džozelą. Baisiai nustebau, pamatęs, kad ji ironiškai šypsosi.

- Kas jau čia juokingo? - paklausiau kiek stačiokiškai.

- Pasižiūrėk, kokie jų veidai, - atsakė ji.

Turėjau pripažinti, kad šypsotis buvo dėl ko. Paskui pažvelgiau į Maiklą. Jis vedžiojo akimis po visą auditoriją, bandydamas nustatyti bendrą reakciją.

- Maiklas atrodo susirūpinęs, - tariau aš.

- Yra ko rūpintis, - tarė Džozela. - Jeigu Brigemas Jangas būtų sėkmingai užbaigęs savo misiją devynioliktojo šimtmečio vidury, dabar tai būtų juoko darbas.

- Kokia tu kartais būni šiurkšti, - pasakiau. - Negi esi tuo domėjusis ir anksčiau?

- Ne, tačiau aš nesu visai kvaila. Be to, kai buvai nuėjęs persirengti, atvažiavo autobusas su šitom aklom merginom. Jos visos iš kažkokios prieglaudos. Ir aš paklausiau savęs: "Kam imti jas iš ten, jei aplinkinėse gatvėse gali prisirinkti tūkstančius?" Atsakymas buvo aiškus, nes: (a) seniau apakusios moka kokį nors darbą ir (b) jos visos - merginos. Padaryti išvadą ne taip jau sunku.

- Hm, - pasakiau. - Priklauso nuo to, kaip žiūrėsi. Turiu prisipažinti, man ir į galvą nebūtų atėję. O kaip tu žiūri...

- Š-š, - tarė ji, nes visi salėje nutilo.

Mat, atsistojo aukšta, juodbruvė, jauna, labai ryžtingos išvaizdos moteris. Kol ji laukė, atrodė, kad jos burna nemoka prasižioti, tačiau vis dėlto prasižiojo.

- Ar reikia suprasti, - paklausė ji rūgščiu ir tvirtu kaip plienas balsu, - kad paskutinysis kalbėtojas propaguoja laisvąją meilę? - Ir ji atsisėdo su šiurpulį keliančiu ryžtingumu.

Daktaras Vorlesas, žiūrėdamas į ją, persibraukė ranka per plaukus.

- Manau, užklausėja turėtų prisiminti, jog aš nesakiau nė žodžio apie meilę - laisvą, perkamą ar mainomą. Ar negalėtų ji suformuluoti klausimo aiškiau?

Moteris vėl atsistojo.

- Manau, kad kalbėtojas turėjo mane suprasti. Aš klausiu, ar jis siūlo panaikinti santuokos įstatymą?

- Įstatymus, kuriuos mes turėjom, panaikino aplinkybės. Dabar mums teks susikurti įstatymus, atitinkančius mūsų sąlygas, ir net priversti kitus jiems paklusti, jei reikės.

- Dar yra dievo įstatymai ir padorumo įstatymai.

- Ponia, Saliamonas turėjo tris šimtus - o gal penkis šimtus? - žmonų, ir dievas, atrodo, nereiškė jam jokių pretenzijų. Musulmonas su trim žmonom laikomas kuo respektabiliausiu. Vis tai vietinės reikšmės papročiai. O kokie bus mūsų įstatymai dėl šių ir dėl kitų dalykų, turėsim visi nuspręsti, žiūrėdami kuo didesnės naudos savo bendruomenei.

Mūsų komitetas po diskusijų priėjo išvadą, kad, norėdami įvesti naują tvarką ir išvengti barbariškumo, - o pavojus grįžti į jį esama, - turėsim reikalauti tam tikrų įsipareigojimų iš tų, kurie norės prie mūsų prisijungti.

Niekas nebesugrąžins padėties, kurią praradome. O mes siūlome gyvenimą, dirbant naudingą darbą geriausiomis sąlygomis, kokios tik bus įmanomos, ir laimę, kuri ateis, kovojant su sunkumais. Mainais prašom geros valios ir vaisingos veiklos. Varu jūsų niekas nevers. Rinkitės patys. Tie, kuriems mūsų pasiūlymas nepatinka, gali laisvai eiti, kur nori, ir steigti atskirą bendruomenę kokiais nori principais.

Bet paprašysiu labai gerai pagalvoti, ar turite teisę atimti bet kokiai moteriai laimę vykdyti jai gamtos skirtas funkcijas.

Po to sekė diskusijos, gana padrikos, dažnai nuklystant į smulkmenas ir hipotezes, dėl kurių kol kas nebuvo įmanoma pasakyti nieko tikro. Tačiau visai paneigti idėjos niekas nemėgino. Kuo toliau, tuo mažiau keista ji atrodė.

Mes su Džozela nuėjom prie stalo, kur seselė Ber turėjo išsidėliojusi prietaisus. Gavę po keletą adatų į ranką, vėl susėdom klausytis ginčų.

- Kaip manai, kiek iš jų nuspręs pasilikti? - paklausiau Džozelą.

Ji apsidairė.

- Beveik visi... apsispręs per naktį, - atsakė.

Aš suabejojau. Per daug aplinkui girdėjosi prieštaravimų ir klausimų.

Džozela tarė:

- Jei būtumei moteris ir šįvakar prieš miegą bent porą valandų pagalvotum, ar pasirinkti vaikus ir organizaciją, kuri tavim rūpinsis, ar laikymąsi principų, per kuriuos liktum ir be vaikų, ir be globos, tada gal taip labai neabejotum. Pagaliau juk dauguma moterų nori vaikų, o vyras yra, anot daktaro Vorleso, tik vietinės reikšmės priemonė tikslui pasiekti.

- Labai jau ciniškai kalbi.

- Jei iš tiesų laikai tai cinizmu, esi, tur būt, pernelyg sentimentalus. Aš kalbu apie realias moteris, o ne filmų ir žurnalų lėles.

- O, - ištariau.

Ji kiek pasėdėjo, liūdnai susimąsčiusi, paskui susiraukė ir tarė:

- Svarbiausia, kad nežinia, kiek jie tų vaikų norės. Vaikus aš myliu, bet viskam yra ribos.

Apie valandą trukę padriki debatai aprimo. Maiklas paprašė, kad tie, kurie sutinka su tokiu planu, užsirašytų jo kabinete iki rytojaus dešimtos valandos ryto. Pulkininkas paprašė visus, kurie moka vairuoti sunkvežimį, pranešti jam iki septintos valandos ryto, ir susirinkimas pasibaigė.

Mes su Džozela išėjom į kiemą. Vakaras buvo šiltas. Šviesos spindulys bokšte vėl su viltim smigo į dangų. Mėnulis buvo ką tik pakilęs virš muziejaus stogo. Mes susiradom žemą mūrinę tvorą ir atsisėdom, žvelgdami į sodelio šešėlius ir klausydamiesi, kaip tyliai šnara vėjas tarp medžių šakų. Tylėdami surūkėm po cigaretę. Pabaigęs numečiau nuorūką ir atsidusau.

- Džozela, - tariau.

- Mm? - paklausė ji, dar kažką tebesvarstydama mintyse.

- Džozela, - pakartojau. - Na, dėl tų vaikų. Aš... aš būčiau baisiausiai išdidus ir laimingas, jei tavo vaikai būtų taip pat ir mano.

Valandėlę ji sėdėjo tyliai, nieko nesakydama. Paskui atsisuko į mane. Mėnesiena spindėjo šviesiuose jos plaukuose, tačiau veidas ir akys buvo šešėlyje. Aš laukiau, man širdis daužėsi, net jaučiau

kažkokį silpnumą. Ji atsakė stebėtinai ramiai:

- Dėkui, Bili, mielasis. Aš taip pat.

Atsidusau. Širdis tebesidaužė nė kiek ne mažiau, ir pamačiau, kad mano ranka virpa, kai siekiau jos rankos. Tą akimirką neberadau nė žodžių. Tačiau Džozela rado. Ji tarė:

- Bet dabar tai ne taip lengva.

Aš labai nustebau:

- Kaip tai suprasti? - paklausiau.

Ji užsigalvojusi pasakė:

- Man rodos, jais dėta, - ji linktelėjo į bokštą, - nustatyčiau tokią sąlygą. Padalinčiau visus į grupeles. Ir pasakyčiau, kad vyras, kuris ves reginčią merginą, turi pasiimti ir dvi aklas. Štai kaip aš padaryčiau.

Aš žiūrėjau į jos veidą šešėlyje.

- Tu juokauji, - nesutikau su ja.

- Žinai, BIli, kad ne.

- Bet paklausyk...

- Ar tau neatrodo, kad jie turi kažką panašaus sumanę... iš to, ką ten kalbėjo?

- Galimas daiktas, - nusileidau. - Bet jeigu jie taip nustatys, tai vienas dalykas. O aš...

- Nori pasakyti, kad nemyli manęs tiek, kad paimtum dar dvi moteris?

Aš gurktelėjau. Ėmiau prieštarauti.

- Paklausyk. Tai beprotybė. Tai nenormalu. Tai, ką tu siūlai...

Ji kilstelėjo ranką, norėdama mane nutildyti.

- Tik paklausyk manęs, Bili. Žinau, kad iš pradžių skamba kiek neįprastai, bet tai jokia beprotybė. Viskas labai aišku, tik nelabai lengva. Visa tai, - ji parodė ranka aplinkui, - kažką mano širdyje pakeitė. Tarsi staiga viską pamačiau kitaip. Ir vienas iš tų naujai pamatytų dalykų toks: mes, kurie išsigelbėjom, būsim daug artimesni vieni kitiems, labiau vieni nuo kitų priklausysim, negu kada nors anksčiau. Būsim, na, kaip gentis.

Ištisą dieną, kai mes važinėjom, mačiau tuos nelaiminguosius, kurie greit mirs. Ir visą laiką kartojau sau: "Jeigu ne dievo malonė..." Paskui tariau sau: "Tai stebuklas! Aš nesu nusipelniusi ko nors geriau už tuos žmones. Bet mane nelaimė aplenkė. Aš sveika ir gyva, tad privalau tai pateisinti." Pasijutau

artimesnė kitiems žmonėms, negu kada nors anksčiau. Dėl to visą laiką ir galvoju, kaip galėčiau padėti bent kai kuriems iš jų.

Supranti, Bili, mes turim kažką padaryti, kad pateisintume stebuklą. Aš galėjau būti viena iš tų aklų merginų. Tu galėjai būti vienas iš tų gatvėmis klaidžiojančių aklų vyriškių. Nieko didaus mes negalim padaryti. Bet jeigu pamėginsim padėti bent keletui ir suteiksim jiems nors kiek laimės, tuo atsimokėsim - atiduosim mažą dalelytę to, ką esam skolingi. Juk supranti, Bili, ar ne?

Kurį laiką galvojau apie tai:

- Man atrodo, - atsakiau, - kad tai keisčiausias argumentas iš visų, išgirstų šiandien, o gal ir per visą gyvenimą. Ir vis dėlto...

- Ir vis dėlto teisingas, ar ne, Bili? Aš žinau, kad teisingas. Mėginau įsivaizduoti save viena iš tų aklų merginų ir žinau tai. Nuo mūsų priklauso jų gyvenimo pilnatvė, kokią jos iš viso gali turėti, bent kai kurios. Taigi ar suteiksim joms tą gyvenimo džiaugsmą, kaip dalį savo padėkos, ar atsisakysim tai padaryti vien dėl įkaltų mums prietarų? Štai kas svarbiausia.

Aš tylėjau. Nė akimirkos neabejojau, kad Džozela yra įsitikinusi tuo, ką kalba. Pagalvojau apie tokias ryžtingas ramybės drumstėjas, kaip Florensė Naitingeil ir Elizabeta Frai. Nieko tu joms nepadarysi, be to, dažniausiai jos pasirodo teisios.

- Labai gerai, - tariau galiausiai. - Jei jau manai, kad taip turi būti... Bet aš tikiuosi...

Ji pertraukė mane.

- O Bili, aš žinojau, kad tu suprasi. Kaip aš džiaugiuosi, kaip gerai. Tu taip mane pradžiuginai.

Po valandėlės aš vėl pradėjau:

- Tikiuosi...

Džozela paplekšnojo man per ranką.

- Nesijaudink, brangusis. Aš pasirinksiu dvi mielas jautrias mergaites.

- O!

Mes vis dar sėdėjom ant tvoros, laikydamiesi už rankų, žvelgdami į šešėlių išmargintus medžius, bet nelabai ką matėm, bent jau aš. Paskui name už mūsų kažkas paleido patefoną. Štrauso valsas, aidintis per tuščią kiemą, buvo toks skausmingas, kupinas ilgesio. Akimirką prieš mus sušmėžavo pokylių salė: spalvų siautulys ir mėnulis kaip krištolo sietynas.

Džozela nušliaužė nuo tvoros. Ištiesusi rankas, plastiškai banguodama riešais ir pirštais, grakščiai siūbuodama liemeniu, ji ėmė šokti, lengva kaip plunksnelė, didžiuliame mėnulio šviesos rate. Paskui prisiartino prie manęs švytinčiomis akimis, kviečiančiomis rankomis.

Ir mes šokom prie nežinomos ateities slenksčio, skambant dingusios praeities aidams.

8
PLANŲ ŽLUGIMAS

Ėjau per nepažįstamą, tuščią miestą, kuriame gaudė pavojaus varpas ir gūdus bekūnis balsas šaukė į erdves: "Žvėris laisvėje! Saugokitės! Žvėris laisvėje!" Nubudęs varpą išgirdau iš tikrųjų. Rankinis varpelis taip šaižiai ir bauginamai rėžė ausį variniu žvangesiu, kad valandėlę niekaip nesusigaudžiau, kur esąs. Man taip besėdint ir stengiantis atsitokėti, pasigirdo šauksmai: "Gaisras!" Šokau iš lovos ir kaip stoviu išbėgau į koridorių. Čia dvelkė dūmais, dundėjo skubūs žingsniai, trinksėjo durys. Daugiausia triukšmo buvo girdėti dešinėje, kur tebežvangėjo varpelis, šūkavo išgąstingi balsai, - taigi ten ir nubėgau. Pro aukštus langus koridoriaus gale švietė mėnulis, ir tos šviesos man užteko laikytis toliau nuo sienų, palei kurias apgraibomis ėjo žmonės.

Pasiekiau laiptus. Varpelis skambėjo hole, apačioj. Kiek įkabindamas nuskubėjau ten pro vis tirštėjančius dūmus. Ant apatinių laiptelių už kažko užkliuvau ir parvirtau. Staiga akyse aptemo, pažiro kibirkštys, ir viskas pasibaigė...

Pirmiausia pajutau galvos skausmą. Paskui, kai atsimerkiau, į akis tvykstelėjo šviesa. Ji apakino mane kaip jupiteris, bet kai vėl, šį kartą atsargiau, prasimerkiau, paaiškėjo, kad priešais mane paprasčiausias langas, be to dar ir nelabai švarus. Supratau, kad guliu lovoje, bet nesisėdau apsidairyti - galvoje ir taip lyg kas kūju būtų daužęs, tai kur čia judėsi. Gulėjau ramiai ir žiūrėjau į lubas, kol supratau, kad mano rankos surištos.

Tas faktas staigiai išjudino mane iš apsnūdimo, nebepaisiau nei dūžių galvoje. Surištas buvo atsakančiai. Ne taip kietai, kad skaudėtų, bet kaip reikiant tvirtai. Kiekvienas riešas buvo keliskart apsuktas izoliuotu laidu, o sudėtingas mazgas suveržtas taip, kad

neatsiriščiau dantimis. Nusikeikiau, paskui apsidairiau. Kambarys buvo nedidelis, jame stovėjo tik mano lova, daugiau nieko.

- Ei, - sušukau. - Ar yra čia kas?

Po valandėlės koridoriuje sušlepsėjo žingsniai. Atsivėrė durys, ir pasirodė galva - nedidelė, su vilnone kepuraite. Ant kaklo lyg virvagalys kabojo kaklaraištis, veidas buvo tamsus nuo neskustos barzdos. Buvo atsisukęs į mano pusę, bet nežiūrėjo tiesiai į mane.

- Sveiks, viršininke, - tarė galva gana draugiškai. - Tai jau atsigaivelėjai? Pakentėk mažumėlę, atboginsiu karštimo. - Ir galva vėl pradingo...

Pasiūlymas pakentėti buvo visai nereikalingas, nes ilgai laukti neteko. Po kelių minučių jis grįžo ir atnešė arbatos bidonėlį su vieline rankena.

- Kur tu? - paklausė jis.

- Tiesiai priešais tave, lovoj, - atsakiau.

Jis pagraibė, ištiesęs pirmyn kairę ranką, surado lovos kojūgalį, apėjo jį ir atkišo bidonėlį.

- Še, drauguži. Skonis gal bus nelabai įprastas, matai, Čarlis šliūkštelėjo gurkšnelį romo, bet gal nieko.

Paėmiau bidonėlį, nors buvo nepatogu laikyti surištom rankom. Arbata buvo stipri ir saldi, ir romo nepagailėta. Skonis gal tikrai buvo keistokas, bet gėrimas paveikė mane kaip gyvybės eliksyras.

- Dėkui, - pasakiau. - Tu tikras stebukladarys. Aš vardu Bilis.

Jo vardas pasirodo buvo Alfas.

- Na tai kaip, Alfai? Kas čia dedasi? - paklausiau jį.

Jis atsisėdo ant lovos krašto, atkišo man pakelį cigarečių ir dėžutę degtukų. Paėmiau cigaretę, pirma uždegiau jam, paskui sau ir atidaviau dėžutę.

- Taigi šitaip, drauguži, - tarė jis. - Vakar iš ryto prie universiteto buvo toks subruzdimas, gal ir pats ten buvai?

Aš atsakiau, kad viską mačiau.

- Na, tai po tų visų linksmybių Koukeris - tas vyrukas, kur derėjosi su jais, - visai sugižo. "Gerai, - pasakė jis įtūžęs, - tie... gaus, ką užsidirbo. Viską išdėsčiau jiems tiesiai ir aiškiai. Dabar atsiims, kas priklauso." Matai, su mumis buvo dar pora vyrukų ir tokia bobelė, visi matantys, tai jie ir susitarė taip padaryti. Tas Koukeris - tai bent!

- Tu sakai... jis visa tai užtaisė... to gaisro nebuvo? -

paklausiau.

- Gaisro! Juokai vieni! Ištiesė vielą, hole uždegė krūvą popierių ir balanų ir pradėjo skambinti. Numanėm, kad regintys pasirodys pirmieji, nes šiek tiek švietė mėnulis. Taip ir buvo. Koukeris ir dar vienas vyrukas visus užkliuvusius nokautavo, o mes nešėm į sunkvežimį. Papraščiau negali būti!

- Mm, - gailiai ištariau. - Tas Koukeris ne iš kelmo spirtas. Ir kiek tokių vėplių įkliuvo?

- Na, kokios dvi dešimtys, teisybė, penki ar šeši buvo akli. Kai sunkvežimį prisikrovėm pilną, tai ir išvažiavom, o kas liko, tegu patys tvarkosi.

Nežinia, kaip žiūrėjo į mus Koukeris, tačiau buvo aišku, kad Alfas nejaučia mums jokio priešiškumo. Atrodė, kad jis laiko visa tai savotišku sportu. Man buvo kiek skaudu taip galvoti, bet mintyse nusikėliau prieš jį kepurę. Puikiai žinojau, kad, atsidūręs jo padėtyje, neįstengčiau į viską žiūrėti kaip į savotišką sportą. Pabaigiau gerti arbatą ir gavau iš jo dar vieną cigaretę.

- Ir kas toliau? - paklausiau jį.

- Koukeris yra sumanęs suskirstyti visus į grupes ir kiekvienai duoti po vieną iš jūsų. Kad žiūrėtumėt, kur ko galima gauti, būtumėt kitiems kaip akys. Jums reikės padėti mums išsilaikyti, kol kas nors ateis ir nutrauks šitą kankynę.

- Aišku, - tariau aš.

Jis sukluses pasuko į mane galvą. Jautrumo Alfui netrūko. Mano balse jis išgirdo daugiau, negu aš norėjau pasakyti.

- Manai, kad tai ilgam? - paklausė jis.

- Nežinau. O ką sako Koukeris?

Koukerio, atrodo, į smulkmenas pernelyg nesileista. O Alfas turėjo savo nuomonę.

- Jei paklausi mane, tai sakyčiau, kad niekas į pagalbą neateis. Būtų jau seniai atėję. Kas kita, jei tai būtų koks mažas užkampio miestukas. O čia Londonas! Aišku kaip dieną, kad čia būtų atėję greičiau, negu kur kitur. Ne, mano supratimu, jei niekas lig šiol neatėjo, vadinasi, ir neateis, o neateis todėl, kad nėra kam eiti. Ir kas būtų galėjęs pagalvoti, kad taip atsitiks!

Aš nieko nebesakiau. Alfas ne iš tokių, kuriuos nuraminsi nelabai pagrįstais drąsinimais.

- Juk ir tu taip manai, - tarė jis po kiek laiko.

- Ne per geriausiai viskas išrodo, - sutikau. - Bet vilties dar yra, supranti, kas nors iš užsienio...

Jis papurtė galvą.

- Seniai būtų buvę čia. Važinėtų gatvėmis su garsiakalbiais ir sakytų, ką daryti. Ne, drauguži, viskas baigta: niekas iš niekur neateis. Tai faktas.

Mes kiek laiko patylėjom, paskui jis tarė:

- Na, o pagyvenom tai neblogai.

Ir truputį papasakojo, kaip pagyveno. Dirbęs buvo daug kur ir vis, atrodo, varė kažkokį įdomų slaptą biznį. Baigė tokiais žodžiais:

- Šiaip ar taip, neblogas buvo gyvenimėlis. O tu kuo verteisi?

Pasakiau. Tai nepadarė jam jokio įspūdžio.

- Trifidai, fui! Bjaurūs padarai. Nenormalūs kažkokie.

Tuo ir baigėsi kalba apie trifidus.

Alfas išėjo, palikdamas mane su mano apmąstymais ir savo cigarečių pakeliu. Aš viską apgalvojau, ir situacija man nepatiko. Kažin, kaip viskas atrodo kitiems? Svarbiausia, kokia Džozelos nuomonė?

Išlipau iš lovos ir nuėjau prie lango. Vaizdas buvo liūdnas. Po manim keturi aukštai, kiemas kaip šulinys baltų plokščių sienomis, apačioj stiklinis stogas. Čia nelabai ką nuveiksi. Alfas išeidamas užrakino duris, bet dėl visa ko paspaudžiau rankeną. Kambarys neteikė jokių vilčių. Jis atrodė kaip trečiaeilio viešbučio, ir viskas iš jo buvo išnešta, išskyrus lovą.

Vėl atsisėdau ant lovos ir ėmiau galvoti. Tikriausiai Alfą be vargo priveikčiau, kad ir surištomis rankomis, jei tik jis neturi peilio. Bet jis, ko gero, turi, tada menkas iš to malonumas. Aklas žmogus negrasins peiliu, o iš karto paleis jį į darbą. Be to, nežinia, kiek dar jų sutiksiu, kol rasiu, pro kur išeiti į gatvę. Ir nenorėjau Alfui niekuo pakenkti. Protingiau atrodė palaukti progos - reginčiam tarp aklų ji vis kada nors atsiras.

Po valandos Alfas grįžo su lėkšte maisto, šaukštu ir arbata.

- Nelabai kultūringa, - atsiprašė jis. - Bet peilio ir šakutės liepta neduoti, taigi valgyk taip.

Dorodamas valgį, paklausiau apie kitus belaisvius. Jis nedaug ką galėjo pasakyti, pavardžių nežinojo jokių, bet išgavau, kad tarp atvežtųjų yra ir moterų. Po to keletą valandų buvau paliktas vienas, ir jas praleidau miegodamas. kad praeitų galvos skausmas.

Kai Alfas vėl pasirodė su maistu ir neišvengiamuoju arbatos bidonėliu, kartu atėjo vyriškis, jo vadintas Koukeriu. Dabar jis atrodė labiau išvargęs, negu kai mačiau vakar. Po pažastim turėjo pluoštą popierių. Jis tiriamai pažvelgė į mane.

- Ar žinot, ko iš jūsų norima? - paklausė.

- Tik tiek, kiek Alfas sakė, - prisipažinau.

- Tai gerai. - Jis numetė popierius ant lovos, paėmė viršutinį ir išskleidė. Tai buvo Didžiojo Londono planas. Jis parodė storai mėlynu pieštuku apibrėžtą rajoną, kuris apėmė dalį Hemstedo ir Svis Kotedžo.

- Štai jūsų rajonas, - tarė jis. - Jūsų būrys veiks šiose ribose ir niekur kitur. Negalima leisti, kad visi vaikytųsi to paties grobio. Jūsų darbas bus surasti šiame rajone maisto ir aprūpinti savo žmones - maistu ir viskuo, ko jiems reiks. Supratot?

- O jei ne? - paklausiau, žiūrėdamas į jį.

- O jei ne, jie bus alkani. O jei jie bus alkani, jums iš to nebus nieko gero. Tarp jų yra kietų vyrukų, be to, mes čia ne juokus krečiam. Taigi saugokitės. Rytoj rytą nugabensim jus su grupe tenai sunkvežimiais. Po to jūsų pareiga bus padėti jiems išsilaikyti, kol kas nors ateis ir viską sutvarkys.

- O jei niekas netaeis? - paklausiau.

- Turi kas nors ateiti, - niūriai tarė jis. - Šiaip ar taip, veikti turit ką ir žiūrėkit, laikykitės savo rajono.

Sustabdžiau jį beišeinantį.

- Ar mis Pleiton taip pat čia? - paklausiau.

- Pavardžių nė vieno nežinau.

- Šviesiaplaukė, penkių pėdų ir šešių ar septynių colių ūgio, pilkai mėlynos akys, - neatlyžau aš.

- Maždaug tokio ūgio mergina yra, ir blondinė. Bet į akis jai nežiūrėjau. Turiu svarbesnių reikalų, - tarė jis ir išėjo.

Ėmiausi žemėlapio. Paskirtasis rajonas nelabai mane sužavėjo. Tiesa, jo dalis buvo priemiestis, kur sveikas ir švarus oras, tačiau dabartinėmis aplinkybėmis man būtų labiau tikusi vieta su dokais ir sandėliais. Abejojau, ar toje miesto dalyje bus gausu maisto. Bet "prizas negali atitekti visiems" - kaip neabejotinai būtų išsireiškęs Alfas, be to, neketinau pasilikti tenai ilgiau, negu bus neišvengiama.

Kai Alfas vėl atėjo, paklausiu jį, ar neperduotų Džozelai raštelio. Jis papurtė galvą.

- Nepyk, drauguži. Neleidžiama.

Prižadėjau jam, kad tame raštelyje nebus nieko blogo, bet jis liko nepajudinamas. Negalėjau labai jo smerkti. Jis neturėjo pagrindo manim pasitikėti, o raštelio perskaityti negalės ir nepatikrins, ar jame tikrai nėra nieko blogo, kaip tvirtinau. Be to, neturėjau nei pieštuko, nei popieriaus, taigi teko to sumanymo atsisakyti. Bet aš neatlyžau, ir jis pagaliau sutiko duoti jai žinią, kad esu čia, ir išsiaiškinti, į kokį rajoną ją siunčia. Jam labai nesinorėjo to daryti, bet turėjau pripažinti, kad jei šitai netvarkai kada ateis galas, man bus daug lengviau ją susirasti, žinant, kur pradėti ieškoti.

Po to kurį laiką praleidau vienas su savo mintimis.

Visa bėda, kad širdyje nelinkau nei į vieną pusę. Pasiutusiai aiškiai mačiau abiejų teigiamybes. Supratau, kad Maiklas Bidlis ir jo grupė remiasi sveiku protu ir žiūri gana toliaregiškai. Jei jie būtų išvykę, mes su Džozela, be abejo, būtume prisidėję prie jų ir dirbę su jais. Ir vis dėlto žinojau, kad nebūčiau turėjęs ramybės. Niekas nebūtų manęs įtikinęs, kad skęstančiam laivui nebeįmanoma padėti, nebūčiau buvęs tiktas, kad pasirinkau ne dėl išskaičiavimo. Jeigu iš tikrųjų nebėra jokios vilties sulaukti organizuoti gelbėjimo, tada jų pasiūlymas gelbėti tai, kad dar įmanoma, pats protingiausias. Deja, protas toli gražu ne vienintelis dalykas, stumiąs žmoniją į priekį. Prieš mane sukilo visie tie sąlygotumai, kurių, kaip sakė senasis profesorius, taip sunku atsikratyti. Koks jis buvo teisus, sakydamas, kad labai sunku pereiti prie naujų principų. Jei, pavyzdžiui, per kokį stebuklą atsirastų iš kur nors pagalba, koks šliužas aš pasijusčiau, kam pabėgau, nesvarbu, dėl kokių priežasčių, kaip niekinčiau save ir kitus, kurie nepasiliko čia, Londone, padėti laikytis iki galo.

Bet, antra vertus, jei pagalba neateitų, kaip aš jausčiausi, gaišęs tiek laiko ir švaistęs jėgas, kai stipresnės dvasios žmonės ėmėsi viską gelbėti, kol dar buvo galima išgelbėti?

Žinojau, kad turiu kartą galutinai apsispręsti ir siekti tikslo, kurį laikyčiau teisingu. Bet aš negalėjau. Nesilioviau svyravęs. Po kelių valandų užmigau, taip ir neapsisprendęs.

Neturėjau kaip sužinoti, nei kurį kelią pasirinko Džozela. Negavau iš jos jokios žinios. Bet vakare Alfas įkišo galvą pro duris. Jo pranešimas buvo trumpas.

- Vetsminsteris, - tarė jis. - Še tau, kad nori! Nemanau, kad jie gaus gerai užėsti tokioj vietoj, kaip parlamentas.

* * * * *

Kitą rytą mane anksti pribudino Alfas. Kartu su juo atėjo žaliūkas vyras gudriomis akutėmis, visai be reikalo demonstruodamas mėsininko peilį. Alfas priėjęs numetė ant lovos glėbį drabužių. Jo bendras uždarė duris, atsirėmė į jas ir, stebėdamas mane klastingu žvilgsniu, ėmė žaisti peiliu.

- Duokš rankutes, bičiuli, - tarė Alfas.

Ištiesiau į jį rankas. Jis susirado laidą ant riešų ir nugnybo replėmis.

- Dabar apsirenk, - tarė, žengdamas atgal.

Kol aš rengiausi, peilio savininkas sekė kiekvieną mano judesį vanago žvilgsniu. Kai baigiau, Alfas išsitraukė antrankius.

- O dabar užsidėsi šituos, - tarė jis.

Aš stovėjau nejudėdamas. Žaliūkas žingtelėjo nuo durų ir atkišo peilį į priekį. Jam tai, matyt, buvo įdomus momentas. Nusprendžiau, kad, ko gero, dabar ne laikas ką daryti, ir atkišau riešus. Alfas pagraibė juos ir uždėjo antrankius. Paskui išėjo ir atnešė man pusryčius.

Maždaug po poros valandų vėl pasirodė tas antrasis. Jis mostelėjo peiliu į duris.

- Eime, - tarė jis. Tai buvo vienintelis žodis, kurį iš jo išgirdau.

Nemaloniai jausdamas už nugaros peilį, nulipau žemyn kelis aukštus ir perėjau per holą. Gatvėje laukė du pilni sunkvežimiai. Koukeris su dviem padėjėjais stovėjo prie antrojo sunkvežimio galo. Jis mostelėjo man. Kai priėjau, nieko nesakydamas perkišo man tarp rankų grandinę. Abiejuose jos galuose buvo po kilpą. Viena jau buvo pritvirtinta prie kairiojo riešo stambiam aklam vyrui, stovinčiam greta, antrąją jis pritaisė tokiam pat vyrui prie dešiniojo riešo, ir aš atsidūriau tarp jųdviejų. Jie nenorėjo rizikuoti.

- Jumis dėtas, jokių triukų neišdarinėčiau, - patarė man Koukeris. - Būkit jiems geras, ir jie bus geri.

Mes visi trys šiaip taip įsiropštėm per galinį bortą, ir abu sunkvežimiai leidosi į kelią.

Sustojom kažkur netoli Svis Kotedžo ir išlipom. Apie dvidešimt žmonių aiškiai be tikslo kėblino palei nutekamuosius griovius. Išgirdę motorų ūžesį, visi kaip vienas atsisuko į mūsų pusę nepatikliais veidais ir, tarsi būtų buvę to paties mechanizmo dalelės,

ėmė su viltim artintis, mus šaukdami. Vairuotojai šūktelėjo mums pasitraukti. Sunkvežimiai pavažiavo atgal, apsisuko ir nuburzgė tuo pačiu keliu, iš kur buvo atvažiavę. Besiartinantys žmonės sustojo. Keletas ėmė kažką rėkti nuvažiuojantiems sunkvežimiams; dauguma tyliai ir beviltiškai nusisuko ir ėmė kėblinti toliau. Už kokių penkiasdešimties jardų vieną moterį ištiko isterija, ji ėmė daužyti galvą į sieną. Man pasidarė silpna.

Atsisukau į savo kompaniją.

- Na, ko norit pirmiausia? - paklausiau.

- Kur gyventi, - tarė vienas. - Reikia turėti vietą nakvynei.

Sumečiau, kad bent kiek turėsiu jiems padėti. Negalėjau taip imti ir pasprukti, palikęs juos gatvėje. Jei jau nueita tiek, negalėjau nesurasti jiems būstinės, kažko panašaus į štabą, ir neįkurdinti. Reikėjo tokios vietos, kur būtų galima laikyti atsargas, gamintis valgį ir visiems būti drauge. Suskaičiavau juos. Iš viso penkiasdešimt du, keturiolika moterų. Geriausia išeitis atrodė susirasti viešbutį. Atpultų vargas dėl lovų ir lovos skalbinių.

Išsirinkom garsų pensioną iš keturių sustatytų vienas prie kito Viktorijos stiliaus namų plokščiais stogais, ir tai buvo net geriau, negu mums reikėjo. Pensione radom šešetą žmonių. Dievas žino, kas atsitiko kitiems. Užsilikėliai išsigandę tūnojo visi krūvoj viename iš poilsio kambarių - senis, pagyvenusi moteris (kuri pasirodė esanti šeimininkė), pusamžis vyras ir trys merginos. Šeimininkei užteko drąsos mus sutikti pompastiškais grasinimais, tačiau buvo nesunku pralaužti tą ploną pensiono šeimininkėms būdingą rūstybės ledą. Ją paremdamas kiek patriukšmavo ir senis. Kiti tiktai sėdėjo, atsigręžę į mus nervingus veidus.

Paaiškinau, kad mes čia įsikursim. Jei jiems tai nepatinka, gali išeiti, o jei nori pasilikti ir viskuo dalintis su mumis, mes neprieštarausim. Jie buvo nepatenkinti. Iš jų elgesio buvo aišku, kad name jie turi atsargų, kurių nenori kitiems duoti. Kai suprato, kad mes ketinam sukaupti dar daugiau atsargų, jų požiūris aiškiai pasikeitė ir jie pasiruošė iš to išgauti kuo daugiau naudos.

* * * * *

Nusprendžiau pasilikti vieną kitą dieną, kol savo žmones aprūpinsiu viskuo. Spėjau, kad Džozela bus taip pat nusprendusi

pasielgti su savo grupe. Tas Koukeris tikrai išradingas - "Imk, truputį palaikyk", o pats į kojas. Bet aš vis tiek paspruksiu ir ją surasiu.

Kitas dvi dienas sistematingai kraustėm didesnes parduotuves - daugiausia tai pačiai firmai priklausančias, tokiais pat produktais prekiaujančias, ir ne pačias didžiausias. Beveik visur prieš mus jau buvo lankytasi kitų. Parduotuvės atrodė baisiai. Stiklai išdaužyti, grindys pilnos pradarytų skardinių ir atplėštų pakelių, nuvylusių radėjus; lipni dvokianti masė buvo susimaišiusi su stiklų šukėmis. Bet dažniausiai nuostoliai būdavo nedideli, žalos padaryta nedaug, ir sandėliuose už parduotuvių mes rasdavom nepaliestų dėžių su produktais.

Nelengva buvo akliems žmonėms nešioti sunkias dėžes iš parduotuvių ir krauti jas į karučius. Paskui dar reikėdavo parsigabenti krovinius namo ir padėti į sandėlį. Bet pamažu jie ėmė įgusti.

Labiausiai trukdė tai, kad aš visą laiką turėjau būti prie jų. Jie beveik nieko negalėdavo padaryti be mano nurodymų. Buvo neįmanoma dirbti iš karto dviem grupėm, nors būtume galėję sudaryti ir dešimtį. Pensione likę taip pat nelabai ką nuveikdavo, kai aš su kitais būdavau išėjęs pargabenti produktų. Be to, visiems eidavo perniek tas laikas, kurį praleisdavau, ieškodamas, kur dar ko yra mūsų rajone. Du regintys žmonės būtų nuveikę dvigubai daugiau už mus visus.

Kai įsitraukiau į darbą, būdavau tiek užsiėmęs per dieną, kad galvodavau tik apie tai, ką dirbu, ir taip nuvargdavau, kad vakare atsigulęs iš karto užmigdavau. Nuolat kartojau sau: "Rytoj vakare jau būsiu viską jiems sutvarkęs - bent kuriam laikui. Ir tada nešdinsiuosi iš čia, leisiuos ieškoti Džozelos."

Lengva buvo tai pasakyti, bet tas "rytoj" kasdien atsidėliojo ir kasdien man darėsi sunkiau ryžtis. Kai kurie iš jų jau pradėjo šiek tiek įgusti, bet praktiškai nieko - nei apsirūpinti produktais, nei skardinių atidaryti - be manęs negalėjo. Aš dariausi vis reikalingesnis.

Jie niekuo nebuvo kalti. Ir dėl to buvo sunkiausia. Kai kurie taip stengėsi. Aš mačiau, kaip darosi vis labiau neįmanoma pasielgti niekšiškai, palikti juos nelaimėj. Dešimt kartų per dieną keikiau Koukerį, įklampinusį mane į tokią padėtį, bet išsipainioti tai nepadėjo; aš tik klausiau save, kuo viskas gali baigtis...

Pirmąją užuominą, nors to nesuvokiau, gavau ketvirtą, o gal penktą rytą, kai mes buvom susiruošę išeiti. Nuo laiptų šūktelėjo

moteris, kad ten, viršuje, du ligoniai, jos nuomone, sunkūs.

Mano sargams tai nepatiko.

- Klausykit, - tariau aš jiems. - Šitos grandinės man jau įsiėdė iki gyvo kaulo. Daug daugiau būtume nuveikę be jų.

- Ir tu iškart būtum išmovęs pas savuosius? - atsiliepė kažkas.

- Nesidėkit kvailiais, - atsakiau. - Šitą porą nevykusių banditų būčiau galėjęs sutvarkyti bet kurią dieną ar naktį. Tik kad neturiu dėl ko, nebent dėl jų bukumo...

- Klausyk, - prasižiojo vienas iš mano "priekabių".

- Bet, - kalbėjau aš toliau, - jei jie man neleis pasižiūrėti, kas atsitiko tiems žmonėms, tegu nuo šiol kas minutę laukia savo galo.

Tiedu pakluso proto balsui, bet kai įėjome į kambarį, pasistengė atsistoti, kiek leido grandinės, kuo toliau nuo ligonių. Sirgo du vyrai -vienas jaunas, kitas jau pusamžis. Abiejų buvo pakilusi temperatūra, abu skundėsi baisiu vidurių skausmu. Tada nelabai ką teišmaniau apie tokius dalykus, bet ir neišmanantį mane suėmė nerimas. Nieko geresnio nesugalvojau, tik paliepiau, kad juos perneštų į tuščią gretimą namą, ir paprašiau vieną iš moterų prižiūrėti, kiek sugebės.

Tokia buvo tos nesėkmių dienos pradžia. Antroji nesėkmė, visai kitokia, ištiko apie pusiaudienį.

Jau buvom apšvarinę visas artimesnias maisto parduotuves, ir aš nusprendžiau praplėsti veiklos zoną. Kiek prisiminiau, turėjom rasti dar vieną gatvę su parduotuvėmis maždaug už pusės mylios į šiaurę, taigi ir nusivedžiau ten savo žmones. Parduotuves mes radom, bet radom ir dar šį tą daugiau.

Kai tik pasukom už kampo, pamačiau juos ir sustojau. Grupė žmonių bogino lauk dėžes iš bakalėjos ir krovė į sunkvežimį. Jei ne tas sunkvežimis, būčiau galėjęs pamanyti, kad čia mano grupė. Sulaikiau savo dvidešimt žmonių, galvodamas, kaip pasielgti. Gal pasitraukti, kad išvengčiau bėdos, ir pasiieškoti kitur laisvos teritorijos; neprotinga veltis į konfliktą, kai aplinkui tiek visko pilna įvairiausiose parduotuvėse ir gali organizuotai jas plėšti. Tačiau apsispręsti man taip ir neteko. Kol aš dvejojau, iš parduotuvės tvirtu žingsniu išėjo jaunas rudaplaukis vyras. Nebuvo jokios abejonės, kad jis mato ir kad tuoj pat pastebėjo mus.

Jis nebuvo toks neryžtingas, kaip aš. Greit kyštelėjo ranką į kišenę. Dar akimirka, ir į sieną už manęs caktelėjo kulka.

Jo ir mano žmonės trumpam sustingo kaip gyvajame paveiksle, nukreipę vienas į kitą nereges akis, stengdamiesi susivokti, kas čia darosi. Jis vėl iššovė. Manau, kad taikė į mane, bet kulka kliuvo mano sargui iš kairės. Tas suniurnėjo tarsi nustebęs ir sukniubo keistai atsidusęs. Aš nėriau už kampo, tempdamas paskui save antrąjį sargą.

- Greičiau, - paraginau. - Duok šen raktą nuo antrankių. Šitaip aš nieko negalėsiu padaryti.

Tačiau tas tik gudriai šyptelėjo. Buvo įsikalęs vieną mintį ir aklai jos laikėsi.

- Cha, - tarė jis. - Nė nemanyk. Manęs neapmausi.

- O dieve, žioply tu nelaimingas, - pasakiau, tempdamas už grandinės pirmojo sargo kūną, kad galėčiau juo prisidengti.

Tas stuobrys ėmė priešginiauti. Dievai žino, kokias klastas man priskyrė jo bukas protas. Tačiau dabar grandinės jau leido pakelti man rankas. Tą ir padariau, ir taip tvojau abiem kumščiais jam per galvą, kad ta net su trenksmu davėsi į sieną. Dabar jis jau nebenorėjo ginčytis. Raktą radau jo šoninėj kišenėj.

- Klausykit, - pasakiau visiems kitiems. - Apsisukit ir eikit tiesiai, visą laiką tiesiai. Neapsimeskit vienas nuo kito, arba bus blogai. Eikit.

Atrakinau antrankius ant mano riešo, atsikračiau grandinės ir persiritau per tvorą į kažkieno sodą. Čia nusiėmiau ir kitą antrankį. Tada perėjau per sodą ir iš tolo atsargiai pažvelgiau. Jis tebestovėjo su savo žmonėmis ir aiškino jiems kažką. Kai pagalvojau, jam ir nebuvo ko skubėti. Kadangi mes nepaleidom į juos šūvių, jis galėjo suprasti, kad nesam ginkluoti, o nueiti toli nenueisim.

Baigęs aiškinti, jis drąsiai išėjo į kelią, kur buvo matyti mano tolstantis būrys, ir nusekė iš paskos. Prie kampo sustojo pasižiūrėti į sukniubusius mano sargus. Pamatęs grandinę, jis greičiausiai pagalvojo, kad vienas iš jų buvo mūsų grupės akys, nes įsikišo pistoletą į kišenę ir kuo ramiausiai nužingsniavo kitiems iš paskos.

To nesitikėjau ir kokią minutę spėliojau, ką jis sumanė. Pagaliau suvokiau, kad jam naudingiausia būtų nusekti paskui juos iki namų ir pasižiūrėti, kokį ten galėtų nutverti grobį. Turėjau pripažinti, kad jis arba greičiau už mane susigaudo netikėtom aplinkybėm, arba iš anksto geriau už mane yra apgalvojęs, kas gali atsitikti. Džiaugiausi paliepęs savo būriui eiti tiesiai. Jie greičiausiai

netrukus pavargs, bet nė vienas iš jų nesugebės rasti kelio į pensioną ir nenuves to žmogaus. Kol jie kartu, vėliau nesunkiau galėsiu juos susirasti. Dabar buvo svarbiausia greitai nuspręsti, ką daryti su žmogum, kuris nešiojasi pistoletą ir nesivaržydamas juo naudojasi.

Yra pasaulyje vietų, kur, įėjęs į pirmą pasitaikiusį namą, gali rasti tinkamą šaunamą ginklą. Deja, Hemstede ne taip; tai labai respektabilus priemiestis. Gal kur ir užtiktum kokį sportinį šautuvą, bet reikėtų daug ieškoti. Vienintelė išeitis buvo neišleisti rudaplaukio iš akių ir tikėtis, kad pasitaikys proga su juo susidoroti. Nusilaužiau medžio šaką, perlipau atgal per tvorą ir pradėjau stuksendamas eiti šaligatvio pakraščiu, vildamasis, kad nė kiek nesiskiriu nuo šimtų aklų žmonių, lygiai taip klaidžiojančių gatvėmis.

Gatvė buvo tuščia. Rudaplaukis ėjo maždaug per penkiasdešimt jardų prieky manęs, o dar per penkiasdešimt jardų prieky ėjo mano būrys. Šitaip nukeliavom apie pusę mylios. Apsidžiaugiau, kad nė vienas iš mano žmonių neparodė noro įsukti į gatvelę, vedančią mūsų bazėn. Jau pradėjau galvoti, ar ilgai dar jie eis tiesiai, bet staiga viskas netikėtai pasikeitė. Vyras, kuris ir taip jau vilkosi pačiame gale, visai sustojo. Jis paleido iš rankų lazdą ir susirietė dvilinkas, susiėmęs už pilvo. Paskui susmuko ant žemės, raitydamasis iš skausmo. Mano žmonės nesustojo. Jie gal ir girdėjo jo dejones, bet greičiausiai nesusivokė, kad jis - vienas iš jų.

Rudaplaukis pažvelgė į jo pusę ir stabtelėjo. Paskui pasuko nuo šaligatvio ir priėjo prie susirietusio kūno. Sustojo per keletą pėdų nuo jo ir kurį laiką stovėjo, atidžiai žiūrėdamas žemyn. Tada iš lėto, bet ryžtingai išsitraukė iš kišenės pistoletą ir iššovė jam į galvą.

Išgirdęs šūvį, būrys sustojo. Sustojau ir aš. Rudaplaukis nebesistengė jų prisivyti, tiesą sakant, jie jam visai neberūpėjo. Jis apsisuko ir ėmė eiti atgal kelio viduriu. Aš prisiminiau, kad turiu vaidinti savo rolę, ir vėl ėmiau stuksenti lazda. Kai lenkėmės, jis nė neatkreipė į mane dėmesio, bet aš gerai mačiau jo veidą - jis buvo susirūpinęs, žandikauliai niūriai sukąsti... Dar kiek derėjo, pastuksėjau lazda, paskui pasivijau savuosius. Išsigandę šūvio, jie stovėjo ir ginčijosi, ar eiti toliau, ar ne.

Įsiterpiau į jų ginčą, pasakydamas, kad dabar man nekliudo tie besmegeniai sergėtojai, todėl viską darysim kitaip. Surasiu sunkvežimį ir po dešimties minučių grįžęs parvešiu juos namo.

Tai, kad šalimais veikė kita organizuota grupė, sukėlė naujų

rūpesčių, bet savo būstinę radom neliestą. Vienintelė naujiena buvo ta, kad dar du vyrai ir moteris išnešti į gretimą namą dėl didelio vidurių skausmo.

Kiek galėdami paruošėm namą gynybai, jei užpultų kokie plėšikai, kol manęs nebus. Paskui pasiėmiau kitą grupę, ir išvažiavom sunkvežimiu, šį kartą į priešingą pusę.

Prisiminiau, kad kai seniau atvažiuodavau į Hemstedą Hitą, už galinės autobusų stotelės buvo daugybė nedidelių krautuvėlių. Pagal žemėlapį visai lengvai susiradau tą vietą, ir ne tik susiradau; per kažkokį stebuklą ten viskas buvo kaip buvę. Išskyrus tris ar keturias išdaužtas vitrinas, viskas atrodė tarsi uždaryta savaitgaliui.

Bet ne viskas buvo kaip savaitgalį. Pavyzdžiui, niekad tame rajone netvyrodavo tokia tyla nei šiokią dieną, nei sekmadienį. Ir dar gatvėje gulėjo keli lavonai. Dabar lavonai jau darėsi įprastas dalykas, ir beveik nebekreipdavai į juos dėmesio. Aš net nusistebėjau, kad jų tiek nedaug, ir padariau išvadą, kad dauguma žmonių gal iš baimės, o vėliau gal pajutę silpnumą, susirado pastogę. Iš dalies ir dėl to neturėjau noro eiti į gyvenamus namus.

Sustabdžiau sunkvežimį priešais maisto prekių parduotuvę ir įsiklausiau. Tyla apgaubė mus kaip kokia skraistė. Nesigirdėjo lazdų stuksenimo, nesimatė einančių žmonių. Niekas nė krust.

- Gerai, - pasakiau aš. - Lipkit lauk, vyručiai.

Užrakintos durys lengvai pasidavė. Viduje buvo tvarkingai eilėmis sustatytos statinaitės sviesto, sukrauti sūriai, kumpiai, dėžės cukraus ir kitokios gėrybės. Dabar žmonės jau turėjo įgudimo, jų judesiai buvo tikslesni. Trumpam galėjau juos palikti vienus, kol apžiūrėsiu sandėlį ir rūsį.

Kai rūsy tikrinau, kas kokioj dėžėj sudėta, kažkur lauke pasigirdo šauksmai. Netrukus į grindis virš manęs sutrinksėjo batai. Vienas žmogus stačia galva įvirto į rūsį. Ir daugiau nesujudėjo, nepratarė nė žodžio. Nusprendžiau, kad viršuj vyksta susirėmimas su kokiais nors konkurentais. Peržengęs per parkritusį žmogų, ėmiau atsargiai, prisidengęs ranka galvą, lipti kopėtėlėmis aukštyn.

Pirmiausia pamačiau daug brūkšinčių grindimis batų. Jie buvo nemaloniai arti, traukėsi link rūsio angos. Greit iššokau ir nėriau į šalį, kol jie ant manęs neužvirto. Tuo metu pamačiau, kaip iš gatvės pusės išdužo vitrina. Su stiklais vidun įgriuvo trys vyrai. Jiems iš paskos švystelėjo ilgas žalias botagas ir pataikė vienam parkritusiam.

Kiti du, prasibrovę pro išblaškytas vitrinose prekes, paknopstom nusigavo toliau. Jie paspaudė susigrūdusius į krūvą žmones, ir dar du įvirto į rūsį.

Užteko man vieno žvilgsnio į botagą, ir iškart supratau, kas atsitiko. Per paskutines kelias dienas tiek buvau užsivertęs darbais, kad visai užmiršau trifidus. Atsistojęs ant dėžės, pažvelgiau per žmonių galvas. Pamačiau trifidus: vieną vidury gatvės ir du arčiau, ant šaligatvio. Ten ant žemės nejudėdami gulėjo keturi žmonės. Dabar supratau, kodėl tos parduotuvės buvo neišplėštos ir kodėl Hite nesimatė nė vieno žmogaus. Iškeikiau save už tai, kad neapžiūrėjau lavonų gatvėje iš arčiau. Būčiau pastebėjęs geluonies paliktą žymę ir būčiau žinojęs, ko galima tikėtis.

- Sustokit! - sušukau aš. - Nejudėkit iš vietos.

Nušokau nuo dėžės, stumtelėjau tolėliau žmones, stovinčius ant rūsio dangčio, ir uždariau angą.

- Už jūsų yra durys, - pasakiau jiems. - Eikit ramiai.

Du pirmieji išėjo ramiai. Bet pro išdaužtą langą švilptelėjo trifido geluonis. Vienas žmogus krisdamas suriko. Kiti persigandę šoko bėgti ir kaip banga išnešė mane priešaky. Durys užsikimšo. Kol visi pro jas išėjo, geluonis dar švilptelėjo du kartus.

Galiniam kambary apsidairiau gaudydamas kvapą. Mes buvom septyni.

- Būkit čia, - pasakiau vėl. - Čia mums niekas negresia.

Grįžau prie durų. Ši parduotuvės dalis trifidams nepasiekiama - tol, kol jie lauke. Laimingai nusigavau iki rūsio dangčio ir vėl jį atkėliau. Iš rūsio išlipo du žmonės, įkritę ten po to, kai aš iššokau. Vienas buvo susiėmęs sulaužytą ranką, kitas, tik nusibrozdinęs, keikėsi.

Iš galinio kambario buvo durys į nedidelį kiemelį, aptvertą mūrine tvora su vartais. Aš jau buvau pasidaręs atsargus. Užuot ėjęs tiesiai prie vartų, užlipau ant priestato stogo apsidairyti. Vartai vedė į siaurą alėją, einančią per visą kvartalą. Alėja buvo tuščia. Bet tolumoj už tvoros, kuri greičiausiai ribojo kelių privačių namų sodus, pamačiau tarp krūmų ramiai kyšančias dviejų trifidų viršūnes. Jų galėjo būti ir daugiau. Tvora tam pakrašty buvo žemesnė, ir jie būtų pasiekę geluonimis alėję. Paaiškinau tai žmonėms.

- Prakeikti išsigimėliai, - tarė vienas. - Niekad negalėjau jų pakęsti.

Dairiausi toliau. Pastatas, gretimas su kaimyniniu namu šiaurės pusėje, pasirodė esąs automobilių nuomojimo kontora, ten stovėjo trys automobiliai. Nelengva buvo nusigauti iki jų per dvi tvoras, ypač su žmogumi, kuriam lūžusi ranka, bet šiaip taip nusigavome. Taip pat šiaip taip sukimšau juos visus į didelį "Deimlerį". Kai visi susėdo, atidariau vartus į gatvę ir atbėgau atgal į automobilį.

Trifidai nieko nelaukdami sukruto. Antgamtiškas jų jautrumas garsams pranešė jiems, kad kažkas atsitiko. Mums įvažiuojant, du jau kiūtojo prie vartų. Geluonys švystelėjo į mūsų pusę ir šleptelėjo į uždarytus langus, nė kiek mums nepakenkdami. Aš staigiai pasukau automobilį, parmušiau vieną trifidą ir pervažiavau. Netrukus mes leidomės keliu tolyn, ieškodami ne tokios pavojingos vietos.

* * * * *

Tos dienos vakaras buvo man pats bjauriausias nuo to laiko, kai įvyko katastrofa. Laisvas nuo sargų, aš pasirinkau nedidelį kambarėlį, kur galėjau pabūti vienas. Užsidegiau sustatęs ant židinio lentynėlės šešias žvakes ir ilgai sėdėjau krėsle, galvodamas apie tai, kas dedasi. Grįžę žinojom, kad vienas iš tą dieną susirgusių mirė, antrasis aiškiai prie mirties, ir buvo keturi nauji ligoniai. Bebaigiant vakarieniauti, susirgo dar du. Neturėjau nė menkiausio supratimo, kas tai per liga. Kai tokia padėtis ir tokios sanitarinės sąlygos, galėjo būti kas tik nori. Pagalvojau apie šiltinę, bet man dingojosi, kad šiltinės kitoks inkubacinis periodas. Na, jei ir būčiau tikrai žinojęs, kas iš to? Tik tiek buvo aišku, kad liga bjauri, jeigu rudaplaukis ėmėsi pistoleto ir liovėsi sekti paskui mano žmones.

Man pradėjo rodytis, kad iš pat pradžių dariau savo grupei abejotiną paslaugą. Pasisekė juos išgelbėti, kai grėsė konkurentų gauja ir kai kėsinosi trifidai. O dabar dar ta liga. Ir po tiek vargų visas mano pasiekimas vien tai, kad kuriam laikui atitolinau badą.

Kai taip viskas susiklostė, nežinojau, ką daryti toliau. Ir visą laiką neišėjo iš galvos Džozela. Juk taip pat, o, ko gero, ir dar blogiau, gali būti ir jos rajone...

Vėl sugavau save galvojantį apie Maiklą Bidlį ir jo grupę. Jau anksčiau mačiau, kad jie elgėsi logiškai, dabar pradėjau galvoti, kad gal jų pusėje ir tikrasis humanizmas. Jie supranta, kad beviltiška

gelbėti visus, kai įmanoma išgelbėti labai nedaugelį. Suteikti kitiems tuščią viltį tiesiog žiauru.

Be to, ir mes patys. Jei apskritai esama kokios nors prasmės, tai kodėl mes išlikom? Juk tikriausiai ne dėl to, kad veltui iššvaistytume jėgas?

Pasiryžau rytoj eiti ieškoti Džozelos, ir tada kartu viską nuspręsim...

Spragtelėjo durų rankena. Durys iš lėto prasivėrė.

- Kas ten? - paklausiau.

- O, jūs tikrai čia? - atsakė merginos balsas.

Ji įėjo ir uždarė duris.

- Ko jums? - paklausiau.

Ji buvo aukšta ir liekna. Mano manymu, dar neturinti dvidešimties. Jos plaukai krito švelniomis bangomis. Kaštoniniai. Ji buvo tyki, bet vis vien negalėjai jos nepastebėti - taip jau buvo sudėta, tokia buvo jos visa išvaizda. Ji suprato, kur aš sėdžiu, kai prabilau ir sujudėjau. Rudomis auksinio atspalvio akimis ji žvelgė man virš kairiojo peties; jei būtų žiūrėjusi tiesiai, būčiau manęs, kad tiria mane žvilgsniu.

Ji atsakė ne iš karto. Dėl neryžtingumo, taip nesiderinančio su ja visa. Laukiau, kol ji prabils. Man sugniaužė gerklę. Suprantat, ji buvo jauna ir labai graži. Jai prieš akis turėjo būti visas gyvenimas, galbūt nuostabus gyvenimas... O jaunystė ir grožis juk visada šiek tiek sukelia liūdesį...

- Žadat iš čia išeiti? - tarė ji. Tai buvo pusiau klausimas, pusiau patvirtinimas, ištartas tyliu truputį virpančiu balsu.

- Aš to nesakiau, - užsigyniau.

- Taip, - sutiko ji, - bet kiti sako... ir jie neklysta, ar ne?

Tylėjau. Ji tęsė:

- Taip negalima. Jūs negalit jų šitaip palikti. Jūs jiems reikalingas.

- Iš manęs čia jokios naudos, - tariau jai. - Visos viltys tuščios.

- O jei pasirodytų, kad netuščios?

- To negali būti - dabar jau negali būti. Lig šiol jau būtume pamatę.

- Bet jeigu vis dėlto pasirodytų, kad netuščios, - o jūs viską metėt ir išėjot?

- Ar manot, kad negalvojau apie tai? Iš manęs čia nieko

gero, sakau jums. Aš kaip koks preparatas, kurio suleidžiama ligoniui, kad jis liktų gyvas... ne kad išgytų, o tik kad atsidėtų jo mirtis.

Keletą sekundžių ji tylėjo. Paskui netvirtai ištarė:

- Gyvenimas labai brangus... net toks. - Ji vos galėjo tvardytis.

Aš neįstengiau nieko ištarti. Ji kiek susivaldė.

- Jūs galit padėti mums išsilaikyti. Visada galima laukti, kad kas nors atsitiks... net ir dabar.

Jau buvau sakęs, ką galvoju apie tai. Nebekartojau.

- Kaip sunku, - tarė ji tarsi pati sau. - Kad nors galėčiau jus matyti... Bat tada, žinoma, jei galėčiau matyti... Ar jūs jaunas? Jūsų balsas jaunas.

- Man netoli trisdešimt, - atsakiau jai. - Ir aš labai paprastas.

- Man aštuoniolika. Sukako tą dieną, kai pasirodė kometa.

Nieko neatėjo į galvą, ką būčiau galėjęs pasakyti - viskas būtų buvę žiauru. Pauzė užsitęsė. Mačiau, kaip ji gniaužia rankas. Paskui rankos nusviro palei šonus, krumpliai buvo pabalę. Ji buvo beprabylanti, bet taip ir nepravėrė lūpų.

- Na ir ką? - paklausiau. - Ką aš galėčiau padaryti daugiau, be to, kad dar keletą dienų jums padėsiu išsilaikyti?

Ji prikando lūpą, paskui tarė:

- Jie... jie sako, kad jūs turbūt vienišas. Aš pagalvojau, kad gal jei... - jos balsas suvirpėjo, krumpliai dar labiau pabalo. - Jei jūs turėtumėt ką nors... aš noriu pasakyti, jei turėtumėt ką nors artimą čia... gal nebenorėtumėt mūsų palikti. Gal nepamestumėt mūsų?

- O dieve, - ištariau tyliai.

Žiūrėjau į ją, stovinčią taip tiesiai, vos virpančiomis lūpomis. Ji turėtų turėti garbintojų, gaudančių menkiausią jos šypsenos šešėlį. Ji turėtų būti laiminga ir kurį laiką niekuo nesirūpinti, - o paskui laiminga nuo rūpesčių. Jos gyvenimas turėtų būti kupinas žavesio ir meilės saldybės...

- Jūs būsit man geras, taip? - paklausė ji. - Suprantat, aš dar niekad...

- Nutilkit! Nutilkit! - pasakiau jai. - Nekalbėkit man tokių dalykų. Ir išeikit.

Bet ji nėjo. Stovėjo įbedusi į mane akis, kurios manęs nematė.

- Išeikit, - pakartojau.

Ji buvo gyvas priekaištas, ir aš negalėjau to pakelti. Ji buvo

ne vien ji pati, o tūkstančiai tūkstančių jaunų pražudytų gyvenimų...

Ji priėjo arčiau.

- Ak, jūs, atrodo, verkiat? - tarė ji.

- Eikit. Dėl dievo, eikit sau! - tariau jai.

Ji padvejojo, paskui nusisuko ir apgraibomis nuėjo prie durų. Jai beišeinant, tariau:

- Galit visiems pasakyti, kad aš pasilieku.

* * * * *

Pirmiausia, ką pajutau pabudęs kitą rytą, buvo kvapas. Retkarčiais nemaloniai padvelkdavo ir anksčiau, bet, laimė, oras laikėsi vėsus. Dabar nubudau gana vėlai, o diena buvo šilta. Neaprašinėsiu smulkiai to kvapo; tie, kurie jį yra jutę, niekad neužmirš, o kitiems jo aprašyti neįmanoma. Ištisas savaites jis kilo virš kiekvieno miesto ar miestelio, ir vėjai jį nešiojo į visas puses. Kai tą rytą pabudęs jį užuodžiau, jau nebeliko jokios abejonės, kad atėjo galas. Mirtis tik siaubinga judėjimo baigtis; visko pabaiga yra irimas.

Keletą minučių gulėjau galvodamas. Vienintelis dalykas, kurį galėčiau dabar padaryti, tai susodinti savo žmones į sunkvežimius ir per kelis kartus išvežti iš miesto. O atsargos, kurių prisigabenom? Jas taip pat reikia susikrauti ir išsivežti, o vairuoti galiu tik aš vienas... Ir tai užtruks kelias dienas, jei tik mes iš viso dar turim tų dienų...

Po to ėmiau galvoti, kas dabar dedasi šitam name. Buvo keistai tylu. Įsiklausęs išgirdau gretimam kambary dejuojant ir daugiau nieko. Iššokau iš lovos ir skubiai apsirengiau. Man buvo labai neramu. Laiptų aikštelėje vėl pasiklausiau. Niekur name nebuvo girdėti žingsnių. Mane apėmė biaurus jausmas, kad istorija kartojasi, ir aš vėl esu ligoninėje.

- Ei! Ar yra kas nors? - surikau.

Atsiliepė keli balsai. Atvėriau artimiausias duris. Pamačiau vyriškį. Jis atrodė labai blogai, kliedėjo. Niekuo negalėjau jam padėti. Uždariau duris.

Mano žingsniai garsiai aidėjo mediniuose laiptuose. Kitam aukšte moters balsas pašaukė:

- Bili!.. Bili!..

Ji gulėjo lovoje nedideliame kambarėlyje, ta mergaitė, kuri

buvo atėjusi pas mane vakar. Man įėjus, ji atsigręžė. Pamačiau, kad ji taip pat serga.

- Neikit artyn, - tarė ji. - Tai jūs, Bili?

- Taip.

- Aš taip ir maniau. Jūs vaikštot, o jie šliaužioja. Kaip gerai, Bili. Aš jiems pasakiau, kad neišeisit, bet jie nusprendė, kad išėjot. Ir visi iš čia išėjo, kas tik galėjo paeiti.

- Aš miegojau, - tariau. - Kas atsitiko?

- Mūsų vis daugiau ėmė rastis ligonių. Kiti išsigando.

Aš bejėgiškai paklausiau:

- Kuo galėčiau jums padėti? Gal atnešti ko nors?

Jos veidas persikreipė, ji apglėbė save rankomis ir susirietė. Spazma praėjo, jos kaktą išpylė prakaitas.

- Bili, būkit geras. Aš nelabai drąsi. Ar nerastumėt ko nors... viskam pabaigti?

- Taip, - atsakiau. - Šitą galiu jums padaryti.

Iš vaistinės grįžau po dešimt minučių. Padaviau jai stiklinę vandens, o į kitą ranką įdėjau tą miltelį.

Ji palaikė jį kiek, paskui tarė:

- Viskas perniek... o galėjo būti visai kitaip. Sudie, Bili... ir ačiū jums už tai, ką mums padarėt.

Žiūrėjau, kaip ji guli. Buvo dar vienas dalykas, dėl kurio viskas atrodė dar labiau perniek. Aš pagalvojau, kiek moterų būtų pasakiusios: "Pasiimk mane", bet ji pasakė: "Pasilik su mumis".

O aš net nežinojau jos vardo.

9
EVAKUACIJA

Prisimindamas rudaplaukį, į mus šovusį vyruką, nusprendžiau nuvykti į Vetsminsterį.

Nuo šešiolikos metų mano domėjimasis ginklais buvo atslūgęs, bet dabar, kai pasaulis taip sulaukėjo, atrodė, reikia būti pasiruošusiam elgtis daugiau ar mažiau kaip laukiniui, antraip netrukus gali ir visai nustoti kaip nors elgęsis. Sent Džeimso gatvėje buvo keletas parduotuvių, kur be galo rafinuotai buvo pardavinėjami visokie mirtini ginklai, pradedant šautuvais paukščiams šaudyti, baigiant - drambliams medžioti.

Išėjau iš tų parduotuvių, jausdamasis saugus ir kartu agresyvus. Vėl turėjau gerą medžioklinį peilį. Kišenėje gulėjo pistoletas, taiklus ir patikimas kaip mokslinis instrumentas. Ant sėdynės greta pasidėjau užtaisytą dvylikto kalibro medžioklinį šautuvą ir kelias dėžes šovinių. Pasirinkau medžioklinį, ne karišką šautuvą todėl, kad trenksmas nė kiek ne mažiau įtikinantis, o trifidui viršūnę nuneša taip švariai, kaip retai tepasiseka kulkai. Trifidai jau buvo Londone. Jie, matyt, dar vengė gatvių, kaip galėjo, bet keletą jau mačiau svyrinėjant Haid Parke, taip pat ir Grin Parke. Gal jie buvo dekoratyviniai, su išpjautais geluonimis, bet gal ir ne.

Taigi atvažiavau į Vestminsterį.

Viskas rodė viešpataujant mirtį, galą. Gatvėse, kaip jau pasidarė įprasta, pilna paliktų automobilių. Žmonių buvo labai nedaug. Pastebėjau gyvus tiktai tris. Du stukseno lazdomis palei Vaitholo nutekamuosius griovius, trečias buvo Parlamento aikštėje. Jis sėdėjo Linkolno paminklo papėdėje, glausdamas prie savęs brangiausią turtą - didžiulį kumpį, nuo kurio buku peiliu gremžė nelygų griežinėlį.

Šalia dunksojo Parlamento rūmai, jų sustojusio laikrodžio rodyklės rodė tris minutes po šešių. Sunku buvo patikėti, kad visa tai nieko nereiškia, kad dabar tai tik pretenzinga netvaraus akmens puošmena, kuri kada nors savaime suirs. Tegu pilasi ant terasos trupančių bokštelių gabalai - nebebus pasipiktinusių parlamento narių, besiskundžiančių, kad turi rizikuoti brangiomis savo gyvybėmis. Ateis laikas, kai į šias sales, iš kurių kadaise sklido į pasaulį gerų ketinimų ir nevykusių mėginimų atgarsiai, įgrius stogas, ir nebus kam to sulaikyti, nebus kam tuo rūpintis. Čia pat netrikdomai tekėjo Temzė. Lygiai taip ji tekės ir tada, kai sudūlės akmens krantinės, išsilies vanduo ir Vetsminsteris vėl pasidarys salele pelkynuose.

Nuostabiai ryški skaidriame be dūmų ore stūksojo sidabriškai pilka Abatija. Ji stovėjo amžiaus teikiamos giedrios ramybės atsieta nuo efemeriškų aplink išaugusių pastatų. Ją tvirtai laikė ištisų šimtmečių pamatai, ir, matyt, jai lemta dar daug amžių stovėti kaip paminklui tiems, kurių triūsas dabar jau nuėjęs perniek.

Neužtrukau čia ilgai. Po daugelio metų, manau, kas nors ateis ir pažvelgs į senąją Abatiją su romantiška melancholija. Bet tokia romantika yra tragedijos ir senų prisiminimų lydinys. Man viskas buvo dar per arti.

Be to, pradėjau bijoti vienumos, o tai man buvo naujiena. Nebuvau buvęs vienas nuo to laiko, kai, išėjęs iš ligoninės, žingsniavau Pikadiliu, bet tada viskas, ką mačiau, buvo stulbinamai nauja. Dabar pirmą kartą pajutau siaubą, kurį sukelia vienatvė individui, iš prigimties priklausančiam bendruomenei. Jaučiausi nuogas, bejėgis prieš visas baimes, sekančias iš paskos.

Prisiverčiau važiuoti Viktorijos gatve. Jau vien variklio ūžesys mane baugino. Tiesiog knietėjo mesti automobilį ir tykinti pėsčiam, visokiom gudrybėmis stengiantis likti nepastebėtam, kaip žvėriui džiunglėse. Prireikė visų valios pastangų susitvardyti ir toliau veikti pagal planą. Juk aš žinojau, ką būčiau daręs, jei man būtų buvęs priskirtas šis rajonas - būčiau ieškojęs gėrybių didžiausioje jo universalinėje parduotuvėje.

Kažkas jau buvo apšvarinęs Armijos ir laivyno parduotuvės maisto skyrių, bet dabar ten neradau nė gyvos dvasios.

Išėjau pro šonines duris. Gatvėje katė uostinėjo kažką, kas galėjo būti skarmalų krūva, bet vis dėlto nebuvo. Aš suplojau delnais. Katė blykstelėjo į mane žvilgsniu ir nudyrino sau.

Iš už kampo išėjo žmogus. Palaimingai nusiteikęs jis uoliai rideno viduriu gatvės didžiulį sūrį. Išgirdęs mano žigsnius, sulaikė sūrį, atsisėdo ant jo ir ėmė piktai mojuoti lazda. Aš grįžau prie automobilio, kurį buvau palikęs centrinėje gatvėje.

Galimas daiktas, kad Džozela savo žmonėms apsigyventi taip pat bus pasirinkusi viešbutį. Prisiminiau, kad keletas jų buvo apie Viktorijos stotį, taigi nuvažiavau tenai. Pasirodė, kad jų gerokai daugiau, negu buvau manęs. Apžiūrėjęs bent dvylika ir neradęs jokių organizuoto gyvenimo žymių, beveik praradau viltį.

Ėmiau ieškoti, ką galėčiau paklausti. Galgi kas nors jos dėka čia dar liko gyvas. Atvažiavęs į šį rajoną, mačiau tik kokius šešis dar paeinančius žmones, o dabar atrodė, kas nebėra nė vieno. Bet pagaliau netoli Bakingem Pelis Roudo pamačiau senutę, sėdinčią ant laiptelių.

Nulūžinėjusiais nagais ji draskė konservų dėžutę, tai keikdama ją, tai žliumbdama dėl nesėkmės. Nuėjau į nedidelę krautuvėlę netoliese ir radau ten pustuzinį dėžučių konservuotų pupelių, paliktų ant viršutinės lentynos. Radau ir peilį konservams atidaryti ir grįžau pas ją. Ji vis dar bergždžiai braižė skardinę nagais.

- Meskit ją šalin. Tai kava, - pasakiau jai.

Įdaviau jai į ranką peilį ir pupeles.

- Paklausykit, - tariau. - Gal žinot, kur yra viena mergina, matanti? Ji prižiūrėjo čia grupę aklų.

Nieko labai nelaukiau, bet vis dėlto kažkas turėjo būti padėjęs senutei išsilaikyti ilgiau, negu kitiems. Vos galėjau patikėti, kai ji linktelėjo.

- Taip, - atsakė ji ir ėmėsi dėžutės.

- Jūs žinot! Kur ji? - paklausiau. Man nė į galvą neatėjo, kad čia galėtų būti ir kokia nors kita mergina, ne būtinai Džozela.

Tačiau senutė papurtė galvą.

- Nežinau. Kurį laiką buvau su ja, bet paskui pasimečiau. Tokiai senai, kaip aš, neįmanoma suspėti paskui jaunus, ir aš pasimečiau. Nepalaukė jie vargšės senelės, ir aš jų neberadau.

Ji nesustodama pjovė peiliu skardinę.

- Kur ji gyvena? - paklausiau.

- Mes visi buvom viešbutyje. Nežinau, kur jis yra, jei žinočiau, vėl juos susirasčiau.

- Ar nežinot, kaip tas viešbutis vadinasi?

- Kad nežinau. Kas iš to, kad ir žinosi pavadinimus, jei nematai ir negali perskaityti, ir niekas negali.

- Bet ką nors turit atsiminti apie jį.

- Neprisimenu.

Ji pakėlė dėžutę ir atsargiai pauostė.

- Klausykit, - pasakiau šaltai. - Jūs norit, kad palikčiau šitas dėžutes, ar ne?

Viena ranka ji susiglobė visas prie savęs.

- Na tai papasakokit man viską, ką žinot apie tą viešbutį, - kalbėjau aš toliau. - Pavyzdžiui, jūs turit žinoti, ar jis didelis, ar mažas.

Ji pagalvojo, viena ranka vis sergėdama skardines.

- Apačioje, regis, net aidėjo - panašu, kad ten turėjo būti daug vietos. Ir prašmatnu buvo - na, minkšti kilimai, geros lovos ir paklodės geros.

- Ir dar?

- Na, kas gi dar? A, tiesa. Iš lauko buvo du žemi laipteliai, ir durys ten tokios, kur sukasi.

- Čia jau geriau, - tariau aš. - Bet ar nemeluojat? Jei to viešbučio nesurasiu, jus surasiu tikrai, taip ir žinokit.

- Šventa teisybė, misteri. Du žemi laipteliai ir durys sukasi.

Ji pasirausė nušiurusiame krepšy, kuris gulėjo greta, išsitraukė nešvarų šaukštą ir ėmė ragauti pupeles, lyg jos būtų buvusios koks dangiškas skanumynas.

Viešbučių ten buvo baisiai daug, ir tiesiog nuostabu, kiek jų turėjo sukamas duris. Bet aš nepasidaviau. Ir kai suradau, dėl to neliko jokios abejonės. Tam tikri ženklai ir kvapas buvo perdaug gerai pažįstami.

- Ar yra čia kas nors? - sušukau aidinčiam vestibiulyje.

Kai jau buvau beeinąs toliau, kampe pasigirdo dejonė. Ten pustamsėje nišoje ant sofutės gulėjo vyriškis. Net tokioje šviesoje buvo matyti, kad jam kelio atgal nebėra. Aš sustojau atokiai nuo jo. Jis atsimerkė. Valandėlę man pasirodė, kad mato.

- Jūs čia? - paklausė jis.

- Taip, aš norėjau...

- Vandens, - tarė jis. - Dėl dievo meilės, duokit man vandens...

Nuėjau į restoraną ir susiradau virtuvę. Čiaupai buvo sausi. Suverčiau į didelį ąsotį porą gazuoto vandens sifonų ir nusinešiau su puoduku. Padėjau viską taip, kad jis pasiektų.

- Dėkui, drauguži, - tarė jis. - Aš pasiimsiu. Laikykis toliau nuo manęs.

Jis pasisėmė puoduku vandens iš ąsočio ir išgėrė.

- Viešpatie, - tarė jis. - Kaip gerai! - Ir išgėrė dar vieną puoduką. - Ką čia veiki, drauguži? Čiagi, pats žinai, nesveika.

- Ieškau merginos... ji reginti. Jos vardas Džozela. Ar ji čia?

- Buvo čia. Bet jau pavėlavai, drauguži.

Staigus įtarimas pervėrė man širdį.

- Jūs... ar norit pasakyti?..

- Ne, nusiramink, drauguži. Jai šito nėra, kaip man. Ji tiesiog išėjo - taip, kaip ir kiti, kurie galėjo paeiti.

- Ar nežinot, kur ji išėjo?

- Negaliu pasakyti, drauguži.

- Aišku, - tariau sunkia širdimi.

- Geriau ir tu eik, brolau. Jei dar kiek pabūsi, tai pasiliksi visam laikui, kaip ir aš.

Jis sakė teisybę. Aš stovėjau ir žiūrėjau į jį.

- Gal dar galiu kuo padėti?

- Ne. Šito man užteks. Manau, kad greit man jau nieko nebereikės. -Jis patylėjo, paskui pridūrė: - Sudie, bičiuli, labai tau

dėkui. Ir jeigu susirasi ją, saugok, ji gera mergaitė.

Vėliau, kai valgiau kumpio konservus, užsigerdamas alumi, man atėjo į galvą, kad nepaklausiau jo, kada Džozela išėjo, bet paskui nusprendžiau, jog šitaip jausdamasis žmogus vargu ar turės supratimą apie laiką.

Vienintelė vieta, kur mane traukė, buvo universitetas. Pagalvojau, kad gal ir Džozela bus sumaniusi ten nueiti, be to, turėjau viltį, kad ten, norėdami susijungti, galėjo sugrįžti ir daugiau žmonių iš mūsų išblaškytos grupės. Viltis buvo nedidelė, nes, paklausę sveiko proto, jie turėjo būti išvažiavę iš miesto jau prieš kelias dienas.

Bokšte tebekabojo abi vėliavos, suglebusios šiltame ankstyvo vakaro ore. Iš dvidešimt su viršum sunkvežimių, kurie buvo surinkti kieme, keturi tebestovėjo, atrodo, neliesti. Pastačiau automobilį greta jų ir nuėjau į vidų. Mano žingsniai garsiai kaukšėjo tyloje.

- Alio! Alio! - pašaukiau aš. - Ar čia yra kas nors?

Mano balsas nuaidėjo koridoriais ir laiptinėmis, susilpnėjo iki šnabždesio ir nutilo. Nuėjau prie kito sparno durų ir vėl pašaukiau. Ir vėl aidai nutilo be atsako, nusėdo tyliai kaip dulkės. Tiktai sugrįžęs atgal prie paradinių durų, pastebėjau užrašą ant sienos. Didelėmis raidėmis kreida buvo užrašytas adresas:

TINŠEMO DVARAS
TINŠEMAS
Š. DIVAIZESAS, VILTŠYRAS

Tai jau buvo šis tas.

Žiūrėjau į užrašą ir galvojau. Po kokios valandos pradės temti. Divaizesas maždaug už šimto mylių, o gal ir toliau. Vėl išėjau į kiemą ir apžiūrėjau sunkvežimius. Vienas iš jų buvo paskutinis mano parvažiuotasis, tas, į kurį buvau sukrovęs taip paniekintų ginklų kovai su trifidais. Prisiminiau, kad jame buvo ir įvairių maisto produktų bei šiaip naudingų daiktų. Bus daug geriau, jei nuvažiuosiu ten su visu kroviniu, negu tuščiomis rankomis lengvąją mašina. Vis dėlto jaučiau, kad be jokio skubaus reikalo nėra ko naktį važiuoti, ypač dideliu, sunkiai prikrautu sunkvežimiu ir tokiais keliais, kuriuose galima tikėtis visokiausių kliūčių. O ėmęs ieškoti kitos mašinos ir viską į ją krauti, sugaiščiau daug daugiau laiko, negu praleisdamas naktį čia. Žymiai geriau bus išvažiuoti anksti rytą. Iš automobilio

pernešiau į sunkvežimio kabiną dėžes su šoviniais, kad viskas būtų paruošta išvykimui. Šautuvą pasiėmiau į rankas.

Kambarį, iš kurio buvau išskubėjęs pagal apgaulingą gaisro pavojaus signalą, radau lygiai tokį, kokį buvau palikęs; ant kėdės tebegulėjo drabužiai, ir net portsigaras bei žiebtuvėlis buvo toje pačioje vietoje, prie guolio.

Gulti dar buvo per anksti. Užsidegiau cigaretę, portsigarą įsikišau į kišenę ir išėjau pasivaikščioti.

Prieš įžengdamas į Rasel Skvero sodelį, įdėmiai jį apžiūrėjau. Buvau pradėjęs nepasitikėti atviromis vietomis. Ir iš tikrųjų pamačiau vieną trifidą. Jis buvo šiaurės vakarų kampe, stovėjo sustingęs, bet gerokai aukštesnis už aplinkinius krūmus. Priėjau arčiau ir vienu šūviu nurėžiau jam viršūnę. Tylioje aikštėje nė haubica nebūtų nuaidėjusi garsiau. Įsitikinęs, kad daugiau trifidų netyko, nuėjau į sodelį ir atsisėdau.

Taip, atsirėmęs į medį, pasėdėjau gal dvidešimt minučių. Saulė buvo žemai, pusę sodelio gaubė šešėlis. Tuoj reiks eiti vidun. Kol šviesu, dar galima kentėti, bet tamsoje pabaisos ims tykinti prie manęs. Jaučiausi grįžtąs į pirmykščio žmogaus būseną. Neilgai trukus, aš, matyt, leisiu tamsos valandas baimėje, kaip ir mano tolimi protėviai, nepatikliai žiūrėdamas į naktį už urvo angos. Atsistojęs dar kartą nužvelgiau aikštę, lyg tai būtų buvęs istorijos puslapis, kurį reikia išmokti, kol dar neužsivertė. Taip stovėdamas, išgirdau žvyruotame takelyje žingsnius - jie buvo atsargūs, tačiau tamsoje dundėjo it girnos.

Atsisukau, atkišęs šautuvą. Išsigandau ne mažiau, kaip Robinzonas Kruzas, radęs pėdas, nes tai nebuvo netvirti aklojo žingsniai. Prietemoje pamačiau artėjantį žiburį. Kai jis iš tako pasuko į sodelį, pamačiau vyriškį. Greičiausiai jis mane pastebėjo anksčiau, negu aš jį išgirdau, nes ėjo tiesiai prie manęs.

- Nešaukit, - tarė jis, plačiai išskėsdamas tuščias rankas.

Pažinau jį, tik kai priėjo visai arti. Tuo pat metu ir jis mane pažino.

- O, tai jūs, - tarė.

Aš tebelaikiau atstatytą šautuvą.

- Labas, Koukeri. Ko jums? Norit prikabinti man dar vieną būrį? -paklausiau.

- Ne, galit nuleisti šautuvą. Jis kelia pernelyg daug triukšmo.

Per jį aš jus ir suradau. Ne, - pakartojo jis, - man jau užtenka. Nešdinuos iš čia velniop.

- Ir aš taip pat, - atsakiau ir nuleidau šautuvą.

- Kas atsitiko jūsų žmonėms? - paklausė jis.

Aš papasakojau. Jis linktelėjo.

- Taip ir man buvo. Manau, kad visiems. Vis dėlto mes pamėginom...

- Nevykusiai, - tariau aš.

Jis vėl linktelėjo.

- Taip,-,sutiko jis. - Regis, jūsiškiai buvo numatę viską teisingai iš pradžių, tiktai prieš savaitę neatrodė, kad tai teisinga..

- Prieš šešias dienas, - pataisiau.

- Prieš savaitę, - nenusileido jis.

- Ne, aš tikrai žinau... Et, po velnių, argi tai svarbu? - tariau. -Kadangi taip išėjo, ką jūs pasakytumėt, jei paskelbtume amnestiją ir pradėtume viską iš naujo?

Jis sutiko.

- Aš klydau, - pakartojo jis. - Maniau, kad aš vienintelis į viską žiūriu rimtai, o pasirodė, kad nepakankamai rimtai. Negalėjau patikėti, kad tai truks ilgai, kad nepasirodys kokia nors pagalba. Bet paklausykit! Juk taip turi būti visur. Europoje, Azijoje, Amerikoje - tik pagalvokit, šitaip parblokšta ir Amerika! Bet tikriausiai taip ir yra. Antraip jie jau būtų čia, padėtų, tvarkytų viską. Taip, jūsiškiai, ko gero, suprato tai iš pat pradžių.

Mes susimąstę patylėjom kurį laiką, tada aš paklausiau:

- Šita liga, epidemija... kaip jums atrodo, kas ji per viena?

- O iš kur aš galiu žinoti, mano mielas. Maniau, kad gal šiltinė, bet kažkas pasakė, kad šiltine sergama ilgiau - taigi nežinau. Nežinau ir kodėl aš pats neužsikrėčiau... nebent todėl, kad galėjau laikytis toliau nuo sergančių ir žiūrėjau maisto švaros. Valgiau tik iš tų dėžučių, kurias pats atsidarydavau, o alų gėriau tik iš butelių. Šiaip ar taip, nors lig šiol ir sekėsi, nemanau ilgiau čia užsibūti. O kur jūs žadate traukti?

Pasakiau jam apie adresą, kreida užrašytą ant sienos. Koukeris dar nebuvo jo matęs. Jis tik ėjo į universitetą, kai išgirdo mano šūvį, o tada atsargiai ėmė ieškoti, kas šovė.

- Tai... - pradėjau aš, ir staiga nutilau. Kažkur vakarų pusėje pasigirdo užvedamo variklio garsas. Variklis suūžė ir nutilo toldamas.

- Na, štai dar vienas gyvas, - tarė Koukeris. - Ir dar tas, kuris užrašė adresą. Ar nenumanot, kas tai galėjo padaryti?

Gūžtelėjau pečiais. Labai galimas daiktas, kad tai buvo mūsų žmogus, grįžęs po Koukerio užpuolimo, o gal kas nors iš reginčiųjų, kurio Koukeris tada nesugavo. Sunku pasakyti, kada tas adresas užrašytas. Koukeris kiek pagalvojo.

- Bus geriau, kai būsim dviese. Prisidėsiu prie jūsų ir pažiūrėsiu, kas ten dedasi. Sutarta?

- Sutarta, - sutikau aš. - O dabar einam gulti - rytoj išvažiuosim anksti rytą.

* * * * *

Jis dar tebemiegojo, kai aš nubudau. Apsirengiau vėl slidinėjimo kostiumu ir pusbačiais ir pasijutau daug smagiau, negu su tais drabužiais, kuriuos man buvo davę Koukerio žmonės. Kai grįžau prisirinkęs krepšį konservų dėžučių ir pakelių, Koukeris jau taip pat buvo atsikėlęs ir apsirengęs. Pusryčiaudami nusprendėm, kad būsim Tinšeme geriau sutikti, jei nuvažiuosim ne su vienu, o su dviem pilnais sunkvežimiais.

- Tiktai žiūrėkit, kad kabinos langai gerai užsidarytų, - patariau. -Londono apylinkėse pilna trifidų daigynų, ypač vakarų pusėje.

- Aha. Mačiau keletą tų išsigimėlių mieste, - tarė jis nerūpestingai.

- Aš irgi mačiau, ir jie darbavosi, - pasakiau jam.

Pirmam užtiktam garaže išlaužėm benzino kolonėlę ir apsirūpinom degalais. Tada tyliomis gatvėmis, griaudėdami kaip tankų kolona, patraukėm į vakarus - mano tritonė priekyje, jis iš paskos.

Kelionė buvo varginanti. Kas keletą dešimčių jardų vis reikėjo išsilenkti kokios pamestos mašinos. Pasitaikydavo, kad du ar trys automobiliai būdavo visai užtvėrę kelią, ir reikėdavo, gerokai sumažinus greitį, nustumti juos šalin. Tik nedaugelis jų buvo sudaužyti. Matyt, vairuotojų apakta ne itin staigiai, nes suspėta automobilius sustabdyti. Daugumos dar įstengta pasukti į kelio pakraštį. Jeigu katastrofa būtų ištikusi dieną, pagrindinės magistralės būtų grūste prigrūstos, ir, norint išvažiuoti iš centro, būtų reikėję

sugaišti kelias dienas, braunantis per neįžengiamus mašinų tankumynus ir ieškant aplinkinio kelio šoninėmis gatvėmis. O dabar pamačiau, kad judam į priekį ne taip jau lėtai, kaip buvo pasirodę, sutikus pirmąsias kliūtis, ir kai už kelių mylių pastebėjau šalikelėje apverstą automobilį, supratau, kad važiuojame keliu, kuriuo pirma mūsų jau pravažiavo kiti ir nuvalė.

Pasiekę Steinzo priemiesčių pakraštį, pajutom, kad Londonas pagaliau liko užpakaly. Aš sustabdžiau sunkvežimį ir nuėjau pas Koukerį. Kai jis išjungė variklį, stojo tyla, tiršta ir neįprasta, trikdoma tik vėstančio metalo spragsėjimo. Staiga prisiminiau, kad nuo pat kelionės pradžios nemačiau nė vieno gyvo padaro, išskyrus keletą žvirblių. Koukeris išlipo iš kabinos. Jis sustojo vidury kelio, klausydamasis ir dairydamasis aplink.

Štai plyti priešais mus
Bekraštės amžinybės tyrai... -

sumurmėjo jis.

Aš įdėmiai pažvelgiau į jį. Jo niūrus, susimąstęs veidas staiga pasikeitė, jis pašaipiai šyptelėjo ir paklausė:

- O gal jums labiau patinka Šelis?

Aš Ozimandijas, karalius tarp karalių,
Pažvelk, išpuikėli, ką padariau, ir pulki neviltin!

Eime, paieškosim ko užkąsti.

- Koukeri, - pasakiau, kai mudu, sėdėdami ant parduotuvės prekystalio, buvom bebaigią valgyti ir tepėmės marmeladą ant sausainių. - Jūs mane stebinat. Kas jūs? Kai pirmą kartą jus pamačiau, rėžėt pompastiškas frazes - atleiskit už išsireiškimą - uosto krovėjų žargonu. Dabar cituojat Marvelį. Niekaip negaliu suprasti.

Jis šyptelėjo.

- Aš irgi, - tarė jis. - Taip būna, kai esi hibridas - pats nežinai, kas esąs. Mano motina taipogi nežinojo, kas aš, bent jau niekas nesugebėjo įrodyti, ir visuomet užsipuldavo mane, kam negauna lėšų mano išlaikymui. Dėl to vaikystėje buvau viskuo nepatenkintas. Baigęs mokyklą, pradėjau dalyvauti mitinguose - bet kokiuose, jeigu tik buvo prieš ką nors protestuojama. Šitaip susipažinau su žmonėmis,

kurie juose lankydavosi. Tur būt, jiems buvo smagu su manim. Šiaip ar taip, jie ėmė kviesti mane į visokius pusiau menininkų, pusiau politikų susirinkimus. Bet po kurio laiko man nusibodo juos smaginti ir matyti, kaip jie juokiasi su manim, bet kartu ir iš manęs, kai tik pareikšdavau savo nuomonę. Supratau, kad man reikia tokio pat išsilavinimo, kokį jie turi, ir tada aš galėsiu iš jų pasijuokti. Pradėjau lankyti vakarinę mokyklą ir ėmiau pratintis kalbėti taip, kaip jie, kad prireikus mokėčiau. Labai daug kas nesupranta, kad su žmonėmis reikia kalbėti jų kalba, tik tada jie rimtai į tave žiūri. Jei cituosi Šelį, o kalbėsi kaip prasčiokas, atrodysi labai mielas, maždaug kaip bezdžionė cirke, bet jie nekreips dėmesio į tavo žodžius. Reikia kalbėti tokia kalba, į kurią jie žiūri rimtai. Tas pats ir iš kito galo. Pusė politinės inteligentijos, kuri sako kalbas darbininkams, nieko nepasiekia, ir ne tiek dėl to, kad stovi aukščiau už juos, kiek todėl, kad darbininkai daugiausia klausosi balso, o ne žodžių, - didelę dalį žodžių praleidžia pro ausis, nes jie labai įmantrūs, o ne iš paprastos normalių žmonių kalbos. Ir aš nusprendžiau pasidaryti dvikalbiu ir kiekvieną kalbą vartoti atitinkamoje situacijoje, o retkarčiais netikėtai prabilti visai atvirkščiai, kur ji nedera. Stebėtinai gerai veikia. Nuostabus dalykas, toji anglų kastų sistema. Nuo to laiko oratoriaus amatas man pradėjo gerai sektis. Pastoviu darbu to nepavadinsi, bet jis įdomus ir įvairiapusis. Vilfredas Koukeris. Kalbos susirinkimuose. Kalbos pagal susitarimą. Tai aš.

- Kaip atsitiko, kad jūs neapakot? - paklausiau. - Jūs nebuvot ligoninėje?

- Aš? Nebuvau. Tą dieną aš kalbėjau protesto mitinge, smerkiančiame policijos elgesį per vieną nedidelį streiką. Mes pradėjom apie šeštą valandą, o po pusvalandžio policininkai jau prisistatė mūsų vaikyti. Aš užtikau duris į kažkokį rūsį ir nusileidau. Jie taip pat įlipo žvilgtelti, bet manęs nerado, nes buvau įsirausęs giliai į drožlių krūvą. Jie dar patrypčiojo viršuj, paskui viskas nurimo. Bet aš pasilikau. Ko čia man lįst į jų spąstus? Ten buvo visai patogu, ir aš užmigau. Rytą, kai atsargiai iškišau nosį lauk, pamačiau, kas atsitiko. - Jis susimąstęs patylėjo. - Ką gi, krautuvėlė jau užsidarė, ir neatrodo, kad nuo šiol bus didelė paklausa mano talentams, - pridūrė.

Aš nesiginčijau. Jau buvom pavalgę. Jis nušoko nuo prekystalio.

- Eime. Laikas važiuot. "Ryt į naujus laukus ir žalias pievas"

- štai jums šį kartą visai nuvalkiota citata.

- Ne vien tai; ji netiksli, - tariau. - Į miškus, o ne į laukus.

Jis susiraukė, stengdamasis prisiminti.

- Ak, kad tave, iš tikrųjų apsirikau, - prisipažino.

* * * * *

Pajutau, kad man, kaip ir Koukeriui, taisosi nuotaika. Kaimo vaizdai sužadino viltis. Žinoma, šių žaliuojančių javų niekas nenupjaus, kai jie pribręs, niekas nesurinks vaisių nuo medžių, šita vietovė gal niekada daugiau neatrodys tokia graži ir tvarkinga, kaip šiandien, bet ji vis tiek gyvuos toliau, saviškai. Čia ne taip, kaip miestuose, bevaisiuose, amžinai sustingusiuose. Tai vieta, kur galima dirbti, triūsti ir susikurti sau ateitį. Atsidūręs čia, pajutau, kad visą praėjusią savaitę gyvenau kaip žiurkė, kuri maitinasi trupiniais ir šniukštinėja po atmatų krūvas. Dabar žvelgiau į laukus, ir mano širdis giedrėjo.

Pravažiuoti miestai, tokie, kaip Ridingas ar Niuberis, kuriam laikui sugrąžino Londono nuotaiką, bet tai buvo tik menki brūkšneliai žemyn atgimimo kreivėje.

Neįmanoma ilgai išlikti tragiškos nuotaikos, šiuo atžvilgiu protas yra tarsi feniksas. Ši jo savybė gali būti naudinga arba žalinga, nuo jos iš dalies priklauso ryžtas gyventi, bet kartu kaip tik dėl jos mes galėjom įsitraukti į alinančius, vieną po kito sekančius karus. Bet mes taip jau sutverti: kad ir kokia nelaimė nutinka - apsisukai, ir vėl lyg niekur nieko; dideli dalykai turi greitai virsti įprastais, tik taip galima toliau gyventi. Po mėlynu skliautu, kuriuo tarsi dangaus aisbergai plaukė debesys, miestų prisiminimas pasidarė nebe toks slegiantis, ir suvokimas, kad gyvename, atgaivino mus tarsi tyras vėjas. Gal tai ir nepateisina manęs, tačiau bent jau paaiškina, kodėl kartas nuo karto nustebęs sugaudavau save dainuojantį prie vairo.

Hangerforde mes sustojom maisto ir degalų. Laisvės pajautimas vis stiprėjo, važiuojant mylią po mylios per nepakitusius laukus. Jie dar neatrodė apleisti, tik apsnūdę ir draugiški. Net retkarčiais pasitaikančios nedidelės grupelės trifidų, linguojančių per lauką ar tūnančių su šaknimis dirvoje, neatrodė priešiškos ir negadino man nuotaikos. Jie vėl tapo paprasčiausiais mano profesinio susidomėjimo objektais.

Netoli nuo Divaizeso mes vėl sustojom pasižiūrėti į žemėlapį. Dar po kiek laiko pasukom keliu į dešinę ir įvažiavom į Tinšemo kaimą.

10
TINŠEMAS

Pravažiuoti, nepastebėjus Tinšemo dvaro, buvo neįmanoma. Už keleto trobų, sudarančių Tinšemo kaimą, palei kelią ėjo aukšta mūrinė tvora. Mes važiavom palei ją, kol pasiekėm masyvius geležinius vartus. Už jų stovėjo jauna moteris, kurios veidas neatspindėjo nieko daugiau, tik įsisąmonintą atsakomybės svarbą. Ji buvo apsiginklavusi medžiokliniu šautuvu, kurį nemokšiškai laikė abiem rankom. Aš pasignalizavau Koukeriui, kad sustotų, ir privažiavęs šūktelėjau jai. Jos lūpos sujudėjo, bet per variklio ūžesį nesupratau nė žodžio. Išjungiau variklį.

- Aš čia Tinšemo dvaras? - paklausiau.

Ji nenorėjo išduoti jokių paslapčių.

- Iš kur jūs? Kiek jūsų? - atsakė ji klausimais į mano klausimą.

Būčiau buvęs patenkintas, jei ji nebūtų taip grabinėjusi savo šautuvo. Nenuleisdamas akių nuo nevikrių jos prištų, trumpai paaiškinau, kas mes tokie, ko atvažiavom, ką atsivežėme sunkvežimiuose, ir užgarantavau, kad žmonių užslėpę niekur neturim. Vargu ar ji ką nors suprato. Ji nenuleido nuo manęs liūdno ir mąslaus žvilgsnio, būdingo daugiau pėdsekiui šuniui ir anaiptol nenuteikiančio ramiai. Mano žodžiai beveik neišsklaidė to nesutvardomo įtarumo, dėl kurio sąžiningieji esti tokie nuobodūs. Kai ji priėjo pasižiūrėti į sunkvežimių kėbulus, ar aš sakiau teisybę, mintyse palinkėjau, kad jai niekad nepasitaikytų įsitikinti savo įtarimų teisingumu. Kad yra patenkinta apžiūrėjimu, nenorėjo prisipažinti, - tai būtų labai sumenkinę jos, kaip patikimos sargybinės, vaidmenį, - bet galų gale, nors ir ne itin maloniai, sutiko mus įsileisti.

- Sukit į dešinę, - šūktelėjo ji man, kai važiavau pro šalį, ir iškart vėl stojo sergėti vartų.

Už neilgos guobų alėjos buvo aštuonioliktto šimtmečio stiliaus parkas, prisodintas kuplių medžių, kurie turėjo pakankamai erdvės taip didingai užaugti. Namas, kurį netrukus išvydau, buvo nelabai įspūdingas architektūriniu požiūriu, tačiau didžiulis. Jis užėmė

nemažą plotą, buvo iš daugybės įvairiausių stilių, tarsi nė vienas ankstesnių jo savininkų negalėjo susilaikyti nepalikęs savo asmeninės žymės. Kiekvienas, nors ir gerbdamas protėvių triūsą, matyt, jautė pareigą išreikšti savojo amžiaus dvasią. Savimaniško ankstesnių normų nepaisymo rezultatas buvo neišvengiama įvairovė. Namas, aišku, atrodė juokingas, tačiau buvo svetingas ir patikimas.

Dešinioji alėja atvedė mus į platų kiemą, kur jau stovėjo keletas mašinų. Jį supo ratinės ir arklidės, užimančios, ko gero, keletą akrų. Koukeris pastatė sunkvežimį greta manojo ir išlipo. Nebuvo matyti nė vieno žmogaus.

Mes įėjom pro atviras užpakalines centrinio pastato duris ir patraukėm ilgu koridorium. Jo gale buvo baroniškų mastų virtuvė, iš kurios dvelkė šiluma ir valgio kvapas. Iš už kitų, dar tolimesnių durų buvo girdėti balsai ir lėkščių tarškėjimas, bet mes turėjom pereiti dar per vieną tamsų koridorių ir praeiti dar vienas duris, kol ten atsidūrėm.

Patalpa, į kurią įėjom, buvo buvusi, mano supratimu, tarnų salė dar tais laikais, kai tarnų būdavo tiek, jog tikrai reikėjo salės. Čia pakako vietos laisvai susėsti prie stalų šimtui ar net daugiau žmonių. Dabar ant suolų prie dviejų ilgų stalų sėdėjo koks penkiasdešimt ar šešiasdešimt žmonių, ir iš pirmo žvilgsnio buvo matyti, kad visi akli. Jie kantriai sėdėjo, o keletas reginčių vikriai darbavosi. Prie šoninio stalelio trys merginos uoliai pjaustė vištas. Aš priėjau prie vienos iš jų.

- Mes ką tik atvažiavom, - tariau. - Kuo galim padėti?

Ji stabtelėjo ir atgalia ranka, nepaleisdama šakutės, nusibraukė nuo kaktos garbaną.

- Būtų gerai, jei vienas imtumėtės daržovių, o kitas padėtumėt nešioti lėkštes, - tarė ji.

Aš pasiėmiau du didelius katilus bulvių ir kopūstų. Dėliodamas porcijas, peržvelgiau žmones salėje. Džozelos tarp jų nebuvo, nepastebėjau taip pat nė vieno iš kalbėjusių tuomet universitete, nors kai kurių moterų veidai atrodė matyti.

Vyrų čia buvo gerokai daugiau, negu anoje grupėje, ir jie atrodė keistai parinkti. Keletas galėjo būti iš Londono ar kokio kito miesto, bet dauguma vilkėjo valstietiškais darbiniais rūbais. Iš kitų skyrėsi pusamžis dvasininkas, tačiau visi turėjo bendrą bruožą - buvo akli.

Moterys buvo įvairesnės. Kai kurios vilkėjo miestietiškais drabužiais, taip nederančiais prie aplinkos, kitos buvo greičiausiai vietinės. Iš vietinių reginti buvo tik viena mergina. O iš miestiečių buvo kokios penkios ar šešios reginčios ir keletas tokių, kurios sukosi gana vikriai, nors ir aklos.

Koukeris taip pat dairėsi po salę.

- Na ir kompanija, - tarė man pusbalsiu. - Ar jau matėt ją?

Aš nusiminęs papurčiau galvą, supratęs, kad mano viltasi surasti čia Džozelą daug labiau, negu pats galvojau.

- Keista, - tęsė jis, - kad čia nėra nieko iš tų, kuriuos buvau tada nučiupęs kartu su jumis, išskyrus ana tą mergiotę, kuri pjausto vištas.

- Ar ji jus pažino? - paklausiau.

- Manau, kad pažino. Taip šnairiai pažvelgė.

Kai visi buvo apdalinti, mes pasiėmėm lėkštes ir sau ir susiradom vietos prie stalo. Maistui nei paruošimui nieko negalėjai prikišti, o visą savaitę prasimaitinęs šaltais konservais, dar geriau gali tokius dalykus įvertinti. Kai visi baigė valgyti, pasigirdo beldimas į stalą. Pakilo dvasininkas, palaukęs, kol visi nutils, jis prabilo:

- Draugai mano, besibaigiant dar vienai dienai, turime vėl padėkoti viešpačiui už didelę jo malonę, kad sergsti mus, ištikus tokiai nelaimei. Paprašysiu visus pasimelsti, kad jis su gailesčiu žvelgtų į tuos, kurie vieniši tebeklaidžioja tamsybėse, ir kad maloningai nukreiptų jų žingsnius čionai, kur mes jiems pagelbėsime. Melskime jį, kad padėtų ištverti visus vargus ir kančias, laukiančias ateityje, jog, atėjus tai valandai, kada jis panorės, jo vedami galėtume prisidėti, statant geresnį pasaulį, ir ten jį garbinti per amžius.

Jis nulenkė galvą.

- Visagali ir gailestingasis dieve...

Pasakęs "Amen", jis užtraukė giesmę. Kai ji pasibaigė, visi susiskirstė į grupeles, laikydamiesi už rankų, ir keturios reginčios merginos juos išvedė.

Aš užsidegiau cigaretę. Koukeris užsigalvojęs taip pat paėmė vieną iš manęs, netardamas nė žodžio. Prie mūsų priėjo mergina.

- Ar nepadėtumėt nurinkti stalo? - paklausė ji. - Mis Diuran turėtų netrukus grįžti.

- Mis Diuran? - pakartojau.

- Ji viską čia tvarko, - paaiškino mergina. - Su ja galėsit ir

susitarti.

Po valandos, kai jau buvo beveik sutemę, mums buvo pranešta, kad mis Diuran grįžo. Ją radom nedideliame kambaryje, greičiau kabinete, apšviestame tik dviejų žvakių ant rašomojo stalo. Iš karto pažinau, kad tai ta pati tamsiaplaukė plonomis lūpomis moteris, kuri per susirinkimą universitete prieštaravo profesoriui. Dabar visas jos dėmesys buvo nukreiptas į Koukerį. Jos veido išraiška buvo nė kiek ne malonesnė, negu anuomet.

- Man sakė, - tarė ji šaltai, žvelgdama į Koukerį, tarsi tas būtų kokia atmatų krūva, - man sakė, kad jūs organizavot užpuolimą universitete.

Koukeris linktelėjo ir laukė, ką ji sakys toliau.

- Tada turiu jums pareikšti, trumpai drūtai, kad mes savo bendruomenėje nepripažįstam žiauraus elgesio ir neketinam jo toleruoti.

Koukeris šyptelėjo. Jis atsakė jai kaip tikras viduriniosios klasės atstovas:

- Viskas priklauso nuo požiūrio. Argi galima spręsti, katrie elgėsi žiauriau: tie, kurie jautė atsakomybę už dabartį ir pasiliko, ar tie, kurie matė, kad reikės atsakyti už ateitį, ir pasitraukė?

Ji įdėmiai tebežiūrėjo į jį. Jos išraiška liko nepakitusi, bet buvo matyti, kad nuomonė apie Koukerį keičiasi. Ji nesitikėjo nei tokio atsakymo, nei tono. Kurį laiką palikusi jį ramybėje, kreipėsi į mane.

- Jūs taip pat dalyvavot tame užpuolime? - paklausė.

Aš paaiškinau, kad mano vaidmuo buvo visai kitoks, ir savo ruožtu paklausiau ją:

- Kas atsitiko Maiklui Bidliui, Pulkininkui ir visiems kitiems?

Klausimas jai nepatiko.

- Jie išvažiavo kitur, - tarė ji griežtai. - Čia tyra, padori bendruomenė, kur laikomasi normų, - krikščioniško gyvenimo normų, - ir mes ketinam jų laikytis. Palaidų pažiūrų žmonėms pas mus nėra vietos. Smukimas, amoralumas, stoka tikėjimo kalti dėl daugumos pasaulio blogybių. Tie iš mūsų, kurių buvo pasigailėta, turi sukurti tokią visuomenę, kurioje tai nepasikartotų. Cinikai ir gudrininkai tegu žino, kad jų čia niekam nereikia, nors ir be galo puikių teorijų sugalvotų užmaskuoti savo pasileidimui ir materializmui. Mes esam krikščioniška bendruomenė ir ketinam tokia išlikti, - ji iššaukiamai

pažvelgė į mane.

- Vadinasi, jūs atsiskyrėt? - paklausiau. - Kurgi jie nuvažiavo?

Ji atsakė lediniu balsu:

- Jie nuvažiavo toliau, o mes pasilikom čia. Tai ir yra svarbiausia. Kol jie mums nemaišo, gali sau kaip nori pelnytis prakeikimą. Ir neabejoju, kad jo nusipelnys, jei jau ėmė save laikyti aukščiau dievo įsakymų ir civilizacijos papročių.

Ji baigė šią deklaraciją, taip tvirtai taukštelėdama žandikauliais, kad aš turėjau suprasti veltui gaištąs laiką, jei bandysiu toliau klausinėti, ir vėl atsigręžė į Koukerį.

- Ką jūs mokat dirbti? - paklausė.

- Daug ką, - ramiai atsakė jis. - Stengsiuos visur būti naudingas, kol pamatysiu, kur manęs labiausiai reikia.

Ji kiek sutriko. Taip ir matėsi, kad buvo norėjusi pati nuspręsti ir įsakyti, bet paskui apsigalvojo.

- Gerai. Apsižiūrėkit ir ateikit pasikalbėti ryt vakare, - tarė ji.

Bet Koukeriu ne taip lengva buvo nusikratyti. Jis norėjo smulkiau sužinoti, kokio dydžio dvaras, kiek dabar čia žmonių, koks aklųjų ir reginčių santykis, ir dar kitokių dalykų. Ir sužinojo.

Mums išeinant, aš paklausiau apie Džozelą. Mis Diuran susiraukė.

- Pavardė, atrodo, girdėta. Kurgi?.. O, ar ne ji agitavo už konservatorius per paskutinius rinkimus?

- Nemanau. Ji... e... ji yra parašiusi vieną knygą... - prisipažinau.

- Ji... - pradėjo mis Diuran. Tada pamačiau, kad prisiminė. - O, o! Šitą? Na, žinot, misteri Meisenai, nemanyčiau, kad tokia asmenybė, kaip ji, norėtų gyventi bendruomenėje, kurią mes čia kuriame.

Koridoriuje Koukeris atsisuko į mane. Buvo dar ne visai sutemę, ir aš pamačiau, kad jis šypsosi.

- Gana slegianti ortodoksija, - tarė jis. Šypsena pradingo, ir jis pridūrė: - Tai bent tipažas. Išdidumas ir prietarai. Jai taip reikia pagalbos, ir pati žino, kad reikia, bet niekas jos neprivers to prisipažinti.

Jis sustojo priešais atviras duris. Jau buvo per tamsu ką nors kambaryje įžiūrėti, bet, eidami pro šalį, matėm, kad tai vyrų

miegamasis.

- Einu dar šnektelsiu su tais vyrukais. Iki.

Jis žengė į kambarį ir linksmai visus pasveikino:

- Sveiki, vyručiai! Kaip einasi?

Aš nulydėjau jį akimis ir grįžau į valgomąjį.

Čia tešvietė tik trys žvakės, pastatytos ant stalo viena šalia kitos. Prie jų sėdėjo mergina ir susierzinusi žvelgė į kažkokį taisomą rūbą.

- Tai jūs, - tarė ji. - Baisu, ar ne? Ir kaip toje senovėje žmonės dirbdavo sutemus?

- Ne tokia jau senovė, - tariau jai. - Tačiau tai ir ateitis, jeigu tik kas nors išmokys mus gaminti žvakes.

- Ko gero, taip. - Ji pakėlė galvą ir apžvelgė mane. - Jūs šiandien atvažiavot iš Londono?

- Taip, - prisipažinau.

- Ar ten dabar blogai?

- Londonui galas, - tariau.

- Tikriausiai matėte ten visokių baisybių? - numanydama paklausė ji.

- Mačiau, - atsakiau trumpai. - Kiek laiko, kai jūs čia?

Be didelių raginimų ji man viską papasakojo.

Kai Koukeris užpuolė universitetą, jam nepakliuvusių liko tik šešetas regintčių. Ji ir mis Diuran buvo iš tų nesugautųjų. Kitą dieną mis Diuran ėmėsi vadovauti, bet jai nelabai sekėsi. Nebuvo nė kalbos apie išvykimą tuoj pat, kadangi tik vienas iš jų kažkada buvo vairavęs sunkvežimį. Visą tą ir beveik visą kitą dieną jie globojo akluosius, panašiai kaip ir aš Hemstede. Tačiau į antrosios dienos pabaigą grįžo Maiklas Bidlis ir dar du, o naktį parsirado dar keletas. Kitą pusiaudienį jie jau turėjo vairuotojų dvylikai sunkvežimių. Ir nutarė, kad bus protingiausia tuoj pat važiuoti, nelaukiant, ar kiti grįš, ar negrįš.

Pradžiai apsistoti buvo pasirinktas Tinšemo dvaras, nes Pulkininkas žinojo tą vietovę ir tvirtino, kad ji atitinka jų reikalavimus - viskas kompaktiška ir izoliuota.

Būrys buvo iš labai nevienodų žmonių, ir vadovai tai gerai suprato. Kitą dieną po atvykimo buvo susirinkimas, gana panašus į ankstesnįjį universitete, tik žmonių buvo mažiau. Maiklas Bidlis ir jo šalininkai pareiškė, kad reikia labai daug nuveikti ir kad jie

neketina švaistyti energijos, taikydami būrį, draskomą nesutarimų dėl to, kad jo dalis paskendusi niekinguose prietaruose. Per daug svarbus jų tikslas ir per maža laiko. Florensa Diuran tam pritarė. Tai, kas ištiko pasaulį, esąs rimtas perspėjimas. Ji suprast neįstengianti, kaip žmonės gali būti taip aklai nedėkingi stebuklui, per kurį liko sveiki, kad dar maną įgyvendinti teorijas, kurios jau šimtmetį klibinančios krikščioniškąjį tikėjimą. Ji nenorinti gyventi bendruomenėje, kur viena grupuotė nuolat stengsis iškreipti paprastą tikėjimą tų, kurie nesigėdija parodyti dėkingumo dievui, paisydami jo įsakymų. Ji ne blogiau už kitus matanti, kad padėtis rimta. Teisingiausia būtų atkreipti dėmesį į dievo siųstą perspėjimą ir tuoj pat grįžti į jo tikėjimą.

Būrys suskilo, nors lengvai, bet į labai nelygias dalis. Mis Diuran pusėn stojo penkios reginčios merginos, keliolika aklų merginų, keletas vidutinio amžiaus vyrų ir moterų, taip pat aklų, bet prie jos neprisidėjo nė vienas matantis vyras. Taip susiklosčius aplinkybėms, pasidarė visiškai aišku, kad išvažiuoti turės Maiklo Bidlio šalininkai. Kadangi sunkvežimiai tebebuvo neiškrauti, jie ilgai negaišo ir tuoj po pietų išvažiavo, palikdami mis Diuran ir jos pasekėjus skęsti arba plaukti, laikantis savo principų.

Lig tol vis dar nebuvo kada apžiūrėti dvaro ir apylinkių. Didesnė dalis patalpų buvo užrakinta, bet tarnų pusėje atrodė neseniai gyventa. Vėliau, apžiūrėjus dvarą, pasidarė visai aišku, kas atsitiko žmonėms, čia viską prižiūrėjusiems. Vyro, moters ir mergaitės lavonai gulėjo tarp pabirusių vaisių. Netoliese, įsirausę šaknimis į žemę, kantriai laukė pora trifidų. Pavyzdinėje fermoje dvaro pakraštyje viskas buvo panašiai. Nežinia, ar trifidai įsigavo į parką pro kokius neuždarytus vartus, ar parke jau buvo laikomi egzemplioriai su nepašalintais geluonimis ir dabar ištrūko laisvėn, - šiaip ar taip, jie buvo pavojingi ir reikėjo su jais kuo greičiau susidoroti, kol nepridarė daugiau bėdų. Mis Diuran vieną iš matančių merginų pasiuntė pereiti palei tvorą ir uždaryti visus vartelius, o pati įsilaužė į ginklų salę. Nors ir trūko patyrimo, jai su kita jauna moterim pasisekė numušti viršūnes visiems pastebėtiems trifidams, o jų buvo dvidešimt šeši. Daugiau trifidų palei namus nesimatė, ir jos tikėjosi, kad jų čia nebėra.

Kitą dieną jos apžiūrėjo kaimą, ir paaiškėjo, kad trifidų ten daug. Žmonės liko gyvi tik tie, kurie sėdėjo užsidarę namie ir

maitinosi iš turimų atsargų, arba tie, kuriems pasisekė nesusidurti su trifidais, einant pasiieškoti maisto. Visus jos surinko ir atsivedė į dvarą. Jie buvo sveiki, dauguma ir stiprūs, tačiau tuo tarpu buvo tik našta, padėti nieko negalėjo, nes nė vienas iš jų nematė.

Tą pačią dieną atvažiavo dar keturios jaunos moterys. Dvi iš jų, pakaitom vairuodamos prikrautą sunkvežimį, atsivežė aklą merginą. Viena atvažiavo automobiliu. Ji greit apsidairė, pareiškė, kad jai čia nepatinka, ir patraukė toliau. Iš visų, atvažiavusių per kitas dienas, pasiliko tiktai dvi. Per tą laiką buvo atvažiavę tik du vyrai. Greičiausia dauguma vyrų iškart be jokių sentimentų atsikratė Koukerio priskirtų žmonių ir laiku prisijungė prie pagrindinio būrio.

Apie Džozelą mergina man nieko negalėjo pasakyti. Buvo aišku, kad pavardė jai negirdėta, ir mano apibūdinimas jai nepadėjo.

Mums besikalbant, kambaryje staiga užsidegė elektros lemputės. Mergina pakėlė į jas akis su pagarbia baime, tarsi į kokį dangišką apsireiškimą. Ji užpūtė žvakes ir siūdama vis žvilgčiojo į lemputes, lyg pasitikrindama, ar jos tebėra.

Po kelių minučių įėjo Koukeris.

- Tai, tur būt, jūsų darbas? - paklausiau, linktelėdamas į lemputes.

- Taip, - atsakė jis. - Jie čia turi savo generatorių. Geriau benziną taip sunaudoti, negu leisti jam išgaruoti.

- Vadinasi, visą laiką mes galėjom turėti šviesą? - paklausė mergina.

- Tereikėjo paleisti variklį, - atsakė Koukeris, žiūrėdamas į ją. - Kodėl nepabandėt jo paleist, jei jums reikėjo šviesos?

- Aš nežinojau, kad jis yra, be to, nieko neišmanau apie variklius ir elektrą.

Koukeris susimąstęs tebežiūrėjo į ją.

- Ir sėdėjot patamsy, - tarė jis. - Kaip ilgai manot išsilaikyti, sėdėdamos patamsy, kai tiek daug visko reikia padaryti?

Ją įžeidė jo tonas.

- Ne mano kaltė, kad neišmanau tokių dalykų.

- Nesutinku, - tarė jai Koukeris. - Čia ne tik kad jūsų kaltė, bet ir grynai pačios išpuoselėta kaltė. Dar daugiau, jūs apsimetinėjat esanti perdaug dvasinga, kad suprastumėt techniką. Tai niekinga ir labai kvaila tuštybės forma. Kiekvienas gimsta nieko neišmanydamas, bet dievas tam ir davė jam - net jai - smegenis, kad viską sužinotų.

Nesugebėjimas jomis naudotis nėra girtina dorybė, net moteriai tai trūkumas, kurį reikia smerkti.

Savaime suprantama, ji susierzino. Koukeris nuo pat atėjimo atrodė susierzinęs. Ji tarė:

- Visa tai labai gerai, bet žmonių protavimas esti kryptingas. Vyrai supranta, kaip veikia mašinos ir elektra. Moterų tokie dalykai paprastai nedomina.

- Neapsimetinėkit ir nepasakokit pasakų, - tarė Koukeris. - Puikiausiai žinot, kad moterys sugeba - tiksliau pasakius, sugebėjo - valdyti sudėtingiausius ir subtiliausius mechanizmus, kai tik pasistengdavo juos perprasti. Tačiau dažniausia jos tingėdavo to imtis, jei būtinai nereikėdavo. Ko čia joms vargintis, jeigu tradicinį jaudinantį bejėgiškumą galima laikyti moteriška dorybe ir visus darbus užkrauti kam nors kitam? Tai jų poza, ir niekam nė į galvą neateina jas už tai niekinti. Priešingai, jos net buvo tam skatinamos. Vyrai tam pritardavo, kantriai taisydami savo brangučių dulkių siurblius ir su išmanymu keisdami perdegusius saugiklius. Visa ši komedija buvo priimtina abiem pusėm. Šaltas praktiškumas taip derinasi su sielos subtilumu ir žaviu bejėgiškumu, o kvailas lieka tas, kuris tepasi rankas darbu.

Jis puolė toliau, jau kaip reikiant įsismaginęs.

- Lig šiol mes galėjom žaisti tokiu proto tingumu ir parazitavimu. Nors jau ištisos kartos kalbėjo apie lyčių lygybę, moterys turėjo pernelyg didelę įsisenėjusią priklausomybės nuo vyrų teisę, kad būtų norėjusios jos atsisakyti. Keičiantis sąlygoms, ir moterys buvo priverstos šiek tiek pasikeisti, tačiau jos keitėsi kuo mažiausiai ir labai nenorom. - Jis patylėjo. - Jūs abejojat? Tai žiūrėkit: ir nenuorama mergiūkštė, ir intelektuali dama kiekviena savaip vaidino kilnų jausmingumą, o kai atėjo karas ir kartu su juo pareiga visuomenei bei visuotinis pritarimas, ir iš vienos, ir iš kitos buvo galima padaryti sumanią mechanikę.

- Jos nebuvo geros mechanikės, - paprieštaravo ji. - Visi taip sako.

- A, jau veikia apsauginis mechanizmas. Tai leiskit man nurodyti, kad beveik visi buvo suinteresuoti taip sakyti. Tiesa, - pripažino jis, - iš dalies taip ir buvo. O kodėl? Todėl, kad jos beveik visos turėjo ne tik viską išmokti paskubomis, be išankstinio pasiruošimo, bet ir pamiršti per metų metus įkaltą įsitikinimą, kad

tokie dalykai joms svetimi ir perdaug grubūs jų švelniai prigimčiai.

- Nesuprantu, kodėl jūs užsipuolat mane? - tarė ji. - Aš čia ne vienintelė, ir kitos lygiai taip pat galėjo paleisti tą nelaimingą generatorių.

Koukeris šyptelėjo.

- Jūs visai teisi. Negražiai padariau. Aš tiesiog įsiutau, kai pamačiau, kad yra visai geras variklis, galintis puikiausiai veikti, o niekas nė piršto nepajudino jo paleisti. Man visada taip būna, kai susiduriu su tokiu buku lengvabūdiškumu.

- Tai galėjot viską pasakyti mis Diuran, o ne man.

- Nesijaudinkit, pasakysiu. Bet tai ne vien tik jos rūpestis. O jūsų ir visų kitų. Aš tuo įsitikinęs. Laikai pasikeitė iš pagrindų. Jau nebegalima sakyti: "Oi, kad aš nieko apie tokius dalykus neišmanau", ir palikti viską padaryti kam nors kitam. Nebėra kvailių, kurie dabar painiotų nemokšiškumą su naivumu - padėtis perdaug rimta. Ir naivumas daugiau nebus žavus ir mielas. Jis darosi pavojingas, itin pavojingas. Jeigu mes visi kuo greičiausiai neišmoksim suprasti daugelio dalykų, kurie mūsų anksčiau nedomino, nei mes, nei mūsų globojami žmonės ilgai neišlaikys.

- Kodėl visą savo panieką moterims jūs turit išlieti būtinai man, ir tik dėl kažkokio bjauraus išklerusio variklio, - irzliai tarė ji.

Koukeris pakėlė akis aukštyn.

- Dieve galingasis! Ir aš dar aiškinu jai, kad moterys apdvanotos visokiausiais gabumais, tereikia joms tik jais pasinaudoti!

- Jūs sakėt, kad mes parazitai. O tokių dalykų anaiptol nemalonu klausytis.

- Aš ir nemanau sakyti malonių dalykų. Bet sakiau tik tai, kad jau žuvusiame pasaulyje moterims buvo naudinga vaidinti parazitų rolę.

- Ir vien dėl to, kad aš nesuprantu apie tą dvokiantį ir tratantį variklį.

- Po velnių! - tarė Koukeris. - Gana jau apie tą variklį.

- Tai kodėl?

- Variklis čia tik simbolis. Svarbiausia tai, kad mums visiems reiks daug ko išmokti, ir ne to, kas mums patiks, o to, kas padės gyventi bendruomenėje ir ją palaikyti. Vyrams nebebus kaip anksčiau - užpildei balsavimo biuletenį ir suvertei visą darbą kažkam kitam. Ir nebebus daugiau laikoma, kad moteris atliko savo pareigą

visuomenei, jeigu tik susirado vyrą, kuris ją išlaikys ir suteiks jaukų prieglobstį, kur ji be jokios atsakomybės galės gimdyti vaikus, o paskui atiduoti juos auklėti kam nors kitam.

- Taip, bet aš nesuprantu, kuo čia dėtas variklis...

- Klausykit, - tarė kantriai Koukeris. - Jei turėtumėt vaiką, ar norėtumėt, kad jis užaugtų laukinis, ar civilizuotas?

- Aišku, civilizuotas.

- Na tai jums reikės pasirūpinti, kad jis turėtų civilizuotą aplinką. Viską, ko jis išmoks, išmoks iš mūsų. Mums reikės kiek galima daugiau suprasti ir sužinoti, kad kuo daugiau jam duotume. Mūsų laukia sunkus darbas ir intensyvus galvojimas. Jei pasikeitė sąlygos, turi pasikeisti ir pažiūros.

Mergina susidėjo savo siuvinį. Keletą sekundžių ji kritiškai žvelgė į Koukerį.

- Su tokiomis pažiūromis, kaip jūsų, manyčiau, artimesnė būtų misterio Bidlio grupė, - tarė ji. - Čia mes neketinam keisti pažiūrų ar atsisakyti principų. Todėl ir atsiskyrėm nuo anos grupės. O jeigu jums netinka padorių ir garbingų žmonių gyvenimo būdas, galite keliauti kitur. - Ir šnarpštelėjusi išėjo.

Koukeris palydėjo ją žvilgsniu. Kai durys užsidarė, jis išreiškė savo jausmus nesivaržydamas, kaip uosto krovikas. Aš nusijuokiau.

- O ko jūs tikėjotės? - tariau. - Jūs pasipučiat prieš ją ir imat postringauti, lyg ji būtų nusikaltėlių susirinkimas, be to, dar atsakingas už visą Vakarų socialinę sistemą. Ir po to nustembat, kad įsižeidė.

- Tikėjausi, kad ji paklausys proto balso, - sumurmėjo jis.

- Kodėl gi? Dauguma iš mūsų paklausom ne proto, tik įpročio. Ji priešinsis bet kokiems pakeitimams, nesvarbu, protingiems ar neprotingiems, kurie neatitiks jai įskiepyto supratimo, kas yra teisinga ir mandagu, ir bus visai nuoširdžiai įsitikinusi, kad šitaip pasireiškia jos charakterio tvirtybė. Jūs per daug skubat. Parodykit žmogui rojaus sodus, kai jis bus ką tik netekęs savo namų, ir jie jam visai nepatiks; palikit jį ten kiek ilgiau, ir jis pradės galvoti, kad tuose rojaus soduose viskas panašiai, kaip namie, tik namie buvo jaukiau. Ji prisitaikys kada nors, tai neišvengiama, bet ir toliau atkakliai neigs, kad prisitaikė.

- Kitaip tariant, improvizuokit pagal reikalą. Nemėginkit nieko planuoti. Šitaip netoli tenuvažiuosim.

- Čia ir turi pasireikšti vadovavimas. Vadovas planuoja, bet

jis protingas ir to nesako. Kai pasidaro būtina ką nors pakeisti, jis pasiūlo tuos pakeitimus kaip nuolaidas - žinoma, laikinas, - susidariusiomis aplinkybėmis, ir, jei yra geras vadovas, tuos pakeitimus įveda nuosekliai ir galutinai. Visada smarkiai priešinamasi bet kokiam planui, bet nuolaidos, susidarius kritiškai padėčiai, būna priimamos.

- Tai man atrodo tikras makiavelizmas. Man labiau patinka turėti tikslą ir eiti tiesiai į jį.

- O daugumai žmonių tai nepatinka, nors jie ir prieštarautų, jei taip jiems pareikštum. Jiems mieliau, kai juos įkalbinėja, gerinasi jiems ar net varu verčia. Šitaip jie niekada nesuklysta: jei ir išaiškėja tikslo siekimas - tai mechanistinis požiūris, o žmonės juk ne mašinos. Jie turi protą, daugiausia valstietišką, ir jiems lengviausia viską varyti įprastine vaga.

- Atrodo, nelabai tikit ir Bidlio sėkme. Juk jis - gyvas planas.

- Turės ir jis bėdų. Tačiau jo grupė pasirinko sau kelią. O iš šitų nebus nieko gero, - pareiškiau aš. - Jie čia tik todėl, kad priešinasi bet kokiam planui. - Kiek patylėjęs pridūriau: - Žinot, ta mergina buvo teisi dėl vieno dalyko. Jums geriau čia nepasilikti. Iš jos reagavimo matyti, kaip jums klosis, jei pamėginsit tvarkytis su šia grupe saviškai. Bandos avių niekas negena į turgų stačiai, bet visada randa kelią jas ten pristatyti.

- Šį vakarą jūs neįprastai ciniškas ir berte beriat metaforas, - tarė Koukeris.

Aš paprieštaravau:

- Visai neciniška žinoti, kaip piemuo tvarkosi su savo avimis.

- Kai kam gali pasirodyti ciniška žmones lyginti su avimis.

- Bet ne taip ciniška ir daug žmoniškiau, negu laikyti juos mechanizmais, pritaikytais valdyti per atstumą.

- Hm, - tarė Koukeris, - reikės apie tai dar pagalvoti.

11
... IR TOLIAU

Kitą rytą nenusitvėriau jokio darbo. Žvalgiausi po dvarą, padėdamas tai šen, tai ten, ir daug klausinėjau.

Naktį praleidau bjauriai. Tik atsigulęs galutinai supratau, kaip labai mano tikėtasi rasti Džozelą Tinšeme. Nors ir buvau išvargęs

po visos dienos kelio, niekaip negalėjau užmigti; gulėjau tamsoje, jausdamasis priėjęs liepto galą, be jokių planų ateičiai. Buvau taip tvirtai įsitikinęs, kad ji bus čia su Bidlio grupe, jog man nė į galvą neatėjo susimąstyti, ką veiksiu toliau, - buvo svarbu tik juos susirasti. O dabar man dar dingtelėjo, kad ir pasivijęs Bidlį nebūtinai ją rasiu. Kadangi ji ištrūko iš Vetsminsterio prieš pat man atvažiuojant jos ieškoti, tai turi būti gerokai atsilikusi nuo tos grupės. Matyt, reikia labai smulkiai išklausinėti apie visus, užsukusius į Tinšemą per paskutines dvi dienas.

Kol kas reikia manyti, kad ji važiavo pro čia. Tai man vienintelis siūlo galas. Bet tada reikia taip pat manyti, kad ji buvo grįžusi į universitetą ir rado kreida užrašytą adresą, o juk labai galėjo būti, kad ji ten negrįžo visai, bet, pasibaisėjusi ta dvokiančia skyle, kokia tapo Londonas, nieko nelaukdama iš jo išvažiavo.

Labiausiai mane slėgė mintis, kad ji galėjo susirgti ta liga, kuri išguldė mūsų abiejų grupes. Bet kračiausi tos minties kaip įmanydamas.

Paryčio nemigo valandomis, kai viskas pasidaro aišku, aš suvokiau vieną dalyką: mano noras prisijungti prie Bidlio grupės buvo tikrai ne toks jau didelis, palyginus su troškimu surasti Džozelą. Ir jeigu rasiu juos, o jos ten nebus... na, tada teks laukti, bet vilties neprarasiu...

Kai pabudau, Koukerio jau nebuvo lovoje, ir aš nusprendžiau paskirti rytą klausinėjimams. Visa bėda, kad niekam neatėjo į galvą įsidėmėti pavardes tų, kuriems Tinšemas pasirodė netinkamas ir kurie patraukė toliau. Džozelos pavardė niekam nieko nesakė, tik keletas nepalankiai prisiminė ją iš seniau. Bandžiau nusakyti jos išvaizdą, tačiau niekas nematė merginos mėlynu slidinėjimo kostiumu - bent tą sužinojau, tačiau, antra vertus, negalėjau tvirtinti, kad ji turėjo būti apsirengusi kaip tik taip. Klausinėjimai baigėsi tuo, kad visiems įkyrėjau ir dar labiau netekau vilties. Gal kartais mergina, kuri čia buvo užsukusi vakarykščiai prieš mums atvažiuojant, ir buvo Džozela, bet nepanašu, kad ji būtų palikusi tokį blankų įspūdį...

Koukeris vėl pasirodė per pietus. Jis buvo apžiūrėjęs visą ūkį. Surašė visus gyvulius, pažymėdamas, kiek iš jų yra aklų. Apžiūrėjo padargus ir mašinas. Ištyrė geriamo vandens resursus. Patikrino maisto ir pašarų atsargas. Išsiaiškino, kiek merginų yra apakusios dar iki katastrofos, ir priskyrė joms mokyti kitas.

Daugumą vyrų jis rado paniurusius, nes vikaras, tik gero norėdamas, buvo pasakęs, jog galėsią dirbti daugybę naudingų darbų, pavyzdžiui... e... pinti pintines ir... e... megzti, ir Koukeris pasistengė išsklaidyti tą niūrią jų nuotaiką, pažadėdamas viltingesnių užsiėmimų. Susitikęs su mis Diuran, pasakė, kad jei nebus sutvarkyta taip, kad aklos moterys perimtų dalį darbo iš reginčių, viskas čia sugrius jau po dešimties dienų, be to, jei dievas išklausys vikaro maldų ir prie jų prisidės dar daugiau aklų žmonių, tai bendruomenė visai nebegalės gyvuoti. Jis leidosi toliau samprotauti, be kita ko liepdamas nedelsiant pradėti kaupti maisto atsargas ir konstruoti prietaisus, su kuriais aklieji galėtų dirbti naudingą darbą, bet ji nutraukė jo kalbą. Jis matė, kad mis Diuran susirūpinusi gerokai daugiau, negu norėtų prisipažinti, tačiau per tą patį nusistatymą, dėl kurio nutraukė ryšius su Bidlio grupe, dabar taip nedėkingai šiaušiasi ir prieš jį. Pokalbį baigė ji, pareikšdama, kad, jos nuomone, nei jis, nei jo pažiūros netinkančios bendruomenei.

- Visa bėda, kad ta moteriškė labai nori būti viršininkė, - tarė jis. - Jai tai įgimta ir neturi nieko bendro su kilniais principais.

- Šmeižtas, - tariau aš. - Geriau sakykit, kad jos principai tokie nepriekaištingi, jog ji laiko save už viską atsakinga ir dėl to jaučia pareigą vadovauti kitiems.

- Tai beveik tas pats, - tarė jis.

- Bet šitaip skamba daug gražiau, - pareiškiau aš.

Valandėlę jis mąstė.

- Jeigu ji tuoj pat nesiims tvarkytis kaip reikiant, čia viskas nueis velniop. Ar matėt jų ūkį?

Papurčiau galvą ir pasakiau, ką veikiau visą rytą.

- Neatrodo, kad būtūmėt daug iš to pešęs. Ir ką darysit toliau?

- Važiuosiu ieškoti Bidlio žmonių, - pasakiau.

- O jeigu jos nėra su jais?

- Šiuo tarpu tikiuosi, kad ji ten. Turi būti. Kurgi daugiau bus?

Jis buvo kažką besakąs, bet nutilo. Paskui prabilo vėl:

- Ko gero, važiuosiu ir aš su jumis. Aišku, tie žmonės manęs sulaukę apsidžiaugs ne daugiau už šiuos... turint viską omenyje, bet aš tai iškęsiu. Mačiau,kaip subyrėjo į druzgus viena organizacija, dabar matau, kad taip atsitiks ir su šita - tik lėčiau ir, galimas daiktas,

baisiau. Keista, ar ne? Kilnūs ketinimai dabar darosi patys pavojingiausi. Tai tiesiog gėda, nes Tinšemas galėtų gyvuoti net su tiek aklųjų. Čia yra visko, ko reikia, ir bus dar kurį laiką. Trūksta tik organizavimo.

- Ir noro, kad kas organizuotų, - pridūriau.

- Taip pat tiesa, - sutiko jis. - Žinot, blogiausia tai, kad šie žmonės vis dar nesupranta, kas įvyko. Jie nenori to pripažinti, nes tai reikštų, kad viskas pasikeitė galutinai. O dabar jie dar lyg stovyklauja, stumia dienas, kažko laukdami.

- Teisybė, ir nėra ko labai stebėtis, - tariau. - Mums tiek reikėjo patirti, kol patikėjome, o jie juk nematė to, ką matėm mes. Be to, čia, kaime, ne taip akivaizdu, kad viskas galutinai žuvo.

- Tai tegu jie greičiau įsimąmonina, jei nori išlikti gyvi, - tarė Koukeris, vėl apžvelgdamas salę. - Joks stebuklas jų neišgelbės.

- Duokit jiems laiko. Jie supras, kaip ir mes. Jūs vis taip skubat. O žinot, laikas jau nebėra pinigai.

- Pinigai jau nebeturi reikšmės, o laikas turi. Jiems reikėtų pagalvoti apie derlių, įsirengti malūną grūdams malti, pasirūpinti žiemai pašaro gyvuliams.

Aš papurčiau galvą.

- Tai visai ne taip jau skubu, Koukeri. Miestuose turi būti didžiulės miltų atsargos ir, sprendžiant iš visko, labai nedaug vartotojų. Mes dar ilgą laiką galim gyventi iš sankaupų. Svarbiausia yra nedelsiant imtis aklųjų mokymo, kad mokėtų dirbti, kai tam ateis metas.

- Vis tiek, jei niekas čia nepasikeis, regintieji ilgai neišlaikys. Užtenka vienam ar pora palūžti, ir bus po visko.

Turėjau su tuo sutikti.

* * * * *

Pavakary man pavyko surasti mis Diuran. Atrodė, niekas kitas nežinojo ir nenorėjo žinoti, kur išvažiavo Maiklas Bidlis su savo žmonėmis, bet aš negalėjau patikėti, kad jie nebūtų palikę jokių nurodymų tiems, kurie sektų iš paskos. Mis Diuran buvo nepatenkinta. Iš pradžių pagalvojau, kad ji man nieko nepasakys. Ir ne vien dėl to, kad parodžiau pasirinkęs kitą bendruomenę. Tokiomis aplinkybėmis buvo nuostolis netekti tvirto, nors ir kitokių pažiūrų

vyriškio. Ir vis dėlto ji neišsidavė esanti sipna - neprašė, kad pasilikčiau. Galų gale trumpai tarė:

- Jie ketino važiuoti kažkur į Dorsetą link Biminsterio. Daugiau nieko negaliu jums pasakyti.

Grįžau ir pasakiau tai Koukeriui. Jis apsidairė. Paskui palingavo galvą, lyg ko gailėdamas.

- Gerai, - tarė jis. - Brauksim lauk iš šito laužo rytoj.

- Pasakėt kaip tikras pionierius, - tariau jam. - Bent jau labiau kaip pionierius, negu kaip anglas.

* * * * *

Kitą rytą devintą valandą buvom sukorę jau dvylika mylių. Važiavom, kai ir pirma, dviem sunkvežimiais. Buvom suabejoję, ar nepasiimti lengvesnės mašinos ir palikti sunkvežimius Tinšemo bendruomenės labui, bet aš labai nenorėjau atsisakyti savo krovinio. Buvau surinkęs jį pats, žinojau, ką vežuosi. Be dėžių su prieštrifidiniais ginklais, kuriuos taip suniekino Maiklas Bidlis, kraudamas paskutinį sunkvežimį, buvau gal kiek savavališkai prisirinkęs daiktų, sunkiai gaunamų mažesniame mieste: akumuliatorinių baterijų, siurblių, gerų įrankių. Tuos visus daiktus būtų buvę galima pasiimti ir vėliau, tačiau kurį laiką derėjo pabūti toliau nuo miestų, tiek didelių, tiek mažų. O Tinšemo gyventojai turėjo priemonių parsigabenti ko reikia iš miestų, kur epidemija dar nebuvo pasirodžiusi. Šiaip ar taip, pora sunkvežimių jiems neturėjo didelės reikšmės, ir pagaliau mes išvažiavom taip, kaip buvom atvažiavę.

Oras vis dar laikėsi gražus. Daugumoje kaimų tvyrojo bjaurus kvapas, tačiau aukštesnėse vietose jis buvo dar tik vos juntamas. Retkarčiais laukuose pakelėj pamatydavom lavonų, bet, kaip ir Londone, žmonės, matyt, instinktyviai buvo susislapstę kokiose saugiose vietose. Kaimai buvo tušti, tuščia buvo ir laukuose, tartum visa žmonių giminė su savo gyvuliais būtų garuote išgaravusi. Taip buvo, kol privažiavom Stipl Honį.

Jį visą pamatėm, leisdamiesi pakalnėn. Jis buvo susimetęs už akmeninio tilto, einančio per siaurą, saulėje žvilgančią upę. Tai buvo rami gyvenvietė. Vidury stovėjo apsnūdusi bažnyčia, o aplinkui baltavo namukai. Atrodė, jau kokį šimtmetį čia niekas netrikdė

ramybės po šiaudiniais stogais. Bet, kaip ir kituose kaimuose, čia niekas nė nekrustelėjo, nebuvo matyti nė dūmelio. Ir štai, kai buvom jau nusileidę iki pusės kalno, mano žvilgsnį patraukė kažkoks judesys.

Už tilto, kairėje pusėje, vienas namas stovėjo kiek įstrižai nuo kelio, todėl buvo matyti fasadas. Prie sienos ant kronšteino buvo pritaisyta viešbučio iškaba, o virš jos pro langą plevėsavo kažkas baltas. Kai privažiavom arčiau, pamačiau, kad per langą išlindęs žmogus kaip patrakęs mojuoja mums rankšluosčiu. Nusprendžiau, kad jis aklas, antraip būtų atėjęs prie kelio mūsų pasitikti. Iš energingų judesių buvo galima spręsti, kad jis visai sveikas.

Pasignalizavau Koukeriui ir sustojau, kai tik pervažiavau per tiltą. Žmogus numetė rankšluostį, šūktelėjo kažką, ko aš neišgirdau per variklių burzgimą, ir dingo. Mes išjungėm variklius. Pasidarė labai tylu, ir mes išgirdom, kaip name kažkas leidžiasi mediniais laiptais. Durys atsivėrė, ir žmogus išėjo pro jas, ištiesęs priekin rankas. Kažkas žaibiškai švystelėjo ir gyvatvorės kairėje ir sudavė jam. Žmogus šaižiai riktelėjo ir pargriuvo.

Aš pasičiupau šautuvą ir iššokau iš kabinos. Nuėjau palei gyvatvorę, kol pamačiau trifidą, stypsantį krūmų šešėlyje. Numušiau jam viršūnę.

Koukeris, taip pat išlipęs iš savo sunkvežimio, stovėjo greta manęs. Jis pažvelgė į lavoną, paskui į begalvį trifidą.

- Jis... ne, po velnių, nejaugi jis laukė? - tarė Koukeris. - Tai, tur būt, tiesiog sutapimas... Juk negalėjo jis žinoti, kad žmogus išeis pro tas duris... Aš noriu pasakyti, kad jis *negalėjo* žinoti, argi ne?

- O gal ir galėjo? Veikė labai tiksliai, - atsakiau aš.

Koukeris sunerimęs pažvelgė į mane.

- Velniškai tiksliai. Negi jūs iš tikro manot?..

- Visi kaip susitarę netiki trifidų pavojingumu, - tariau aš ir pridūriau: - Čia gali būti jų ir daugiau.

Mes atidžiai apsižiūrėjom aplink, bet trifidų nematėm.

- Ne pro šalį būtų išgerti, - užsiminė Koukeris.

Jei ne dulkės ant baro, viešbučio restoranėlis būtų atrodęs kuo normaliausias. Mes įsipylėm viskio. Koukeris išgėrė savo porciją vienu ypu ir su nerimu pasižiūrėjo į mane.

- Man tai nepatinka. Visai nepatinka. Jūs turėtumėt žinoti apie tuos padarus kur kas daugiau už kitus, Bili. Juk nebuvo jis... aš noriu pasakyti, juk ten jis buvo tik atsitiktinai, ar ne?

- Aš nemanau... - pradėjau, bet nutilau, išgirdęs lauke barbenant. Nuėjau prie lango ir atidariau. Pykštelėjau į begalvį trifidą iš antro vamzdžio, šį kartą prie pat stiebo apačios. Barbenimas nutilo.

- Blogiausia su tais trifidais dėl to, - tariau aš, kai prisipylėm po antrą porciją, - kad jie turi tokių savybių, apie kurias mes nieko nenumanom. - Papasakojau jam šį tą iš Volterio teorijų. Jis net krūptelėjo.

- Negi jūs rimtai manot, kad jie "kalba", kai šitaip trata?

- Negaliu tikrai pasakyti, - prisipažinau. - Tik tiek tvirtai žinau, kad tai savotiškas signalas. Tačiau Volteris tai laikė tikra kalba, o jis išmanė apie trifidus daugiau, negu kas kitas.

Išmečiau dvi tuščias gilzes ir iš naujo užtaisiau šautuvą.

- Ir jis tikrai manė, kad jie pranašesni už aklą žmogų?

- Tai buvo prieš daugelį metų, - priminiau.

- Vis dėlto... keistas sutapimas.

- Taip tik atrodo, - tariau aš. - Beveik kiekvienas likimo smūgis gali pasirodyti keistas sutapimas, jei labai norėsi, kad taip būtų, ir gerokai palauksi.

Mes baigėm gerti ir buvom beeiną. Koukeris pažvelgė pro langą. Tada sugriebė mane už rankos ir parodė, ką pamatęs. Du trifidai išlindo iš už kampo ir pasuko prie gyvatvorės, kur anksčiau slėpėsi pirmasis. Aš palaukiau, kol jie atsistos ramiai, ir nurėžiau abiem viršūnes. Išlindom iš restoranėlio pro langą, nes prie jo trifidams nebuvo patogios vietos tykoti, ir, atidžiai žvalgydamiesi, nuėjome prie sunkvežimių.

- Dar vienas sutapimas? O gal jie ėjo pasižiūrėti, kas atsitiko jų draugužiui? - paklausė Koukeris.

Mes išvažiavom iš kaimo, sukiodamiesi siaurais keliukais. Man atrodė, kad trifidų dabar gerokai daugiau, bet gal pirma nekreipiau į juos dėmesio? O gal dėl to matėm mažiau, kad važiavom plentais? Žinojau iš patirties, kad trifidai vengia kietos žemės, gal todėl, kad ji nepatogi jų šaknims, atstojančioms kojas. Pagaliau pradėjau suvokti, kad dabar tikrai matome jų daugiau, ir jie mums neabejingi - visai galimas daiktas, kad tie, kuriuos pastebėdavom žygiuojant laukais, kaip tik ėjo į mus.

Dar labiau tuo įsitikinau, kai vienas trifidas šmaukštelėjo man iš už gyvatvorės. Visa laimė, kad jis nebuvo įgudęs pataikyti važiuojančiam mašina. Jis švystelėjo geluonį akimirką per anksti ir

paliko nuodų lašelius ant priekinio stiklo. Kol susiruošė kirsti dar sykį, aš jau buvau pravažiavęs. Bet nuo to karto, nors ir buvo šilta, važiavau užsidaręs langus.

Praėjusią savaitę galvodavau apie trifidus, tik su jais susidūręs. Man buvo pasidarę neramu dėl tų, kuriuos mačiau Džozelos namuose, ir tų, kurie užpuolė mano žmones Hemsted Hite, tačiau beveik visą laiką turėjau didesnių rūpesčių. Bet dabar, prisimindamas kelionę, padėtį Tinšeme, kol mis Diuran nebuvo griebusis šautuvų trifidams sudoroti, ir negyvus kaimus, pro kuriuos važiavom, susimąsčiau, kiek trifidai prisidėjo prie gyventojų išnykimo.

Per kitą kaimą važiavau pamažu ir atidžiai dairiausi. Keliuose sodeliuose priešais namus gulėjo lavonai, ir, kaip atrodė, jau ne pirmą dieną; beveik visada netoliese stovėdavo trifidas. Iš visko buvo matyti, kad trifidai tykojo tik tokiose vietose, kur žemė minkšta ir laukdami galėjo suleisti šaknis. Retai pasitaikydavo pamatyti lavoną ten, kur durys išeina tiesiai į gatvę, o trifido tokiu atveju niekad nebūdavo.

Kaip galėjau spėti, daugumoje kaimų gyventojai, išėję maisto, būdavo palyginti saugūs grįstoje gatvėje, bet kai tik pasibaigdavo grindinys ar tekdavo priartėti prie sodo tvoros ar gyvatvorės, iš karto juos nukirsdavo geluonis. Kitas dar spėdavo surikti, ir likusius namie suimdavo dar didesnė baimė. Bet alkis vėl išvarydavo laukan tai vieną, tai kitą. Turbūt mažai kam pasisekė grįžti, - dauguma paklysdavo ir klajodavo, kol krisdavo, netekę jėgų arba nužudyti trifido. Žmonės tikriausiai suprato, kas čia darosi. Tie, kurie turėjo sodus, turbūt girdėjo, kaip švysteli geluonis, todėl žinojo, kad jų laukia arba bado mirtis namie, arba tokia mirtis, kaip tų, kurie iš namų išėjo. Daugelis nekėlė kojos laukan ir gyveno iš to, ką turėjo, laukdami pagalbos, kuri niekad neateis. Tokioje padėtyje turėjo būti atsidūręs ir žmogus iš Stipl Honio viešbučio.

Nelabai buvo malonu, pagalvojus, kad kaimuose, per kuriuos važiuojam, galėjo būti namų, kur pavyko išsilaikyti atskirtoms nuo pasaulio žmonių grupelėms. Vėl mums iškilo ta pati problema, kaip tada Londone, - supratimas, kad pagal civilizacijos normas reiktų pamėginti juos surasti ir jiems padėti, ir neviltis, žinant, kad visos pastangos nueis niekais, kaip ir anksčiau.

Ta pati problema. Ir ką tu čia padarysi, nors ir turėdamas pačius geriausius ketinimus, - tik pratęsi kančias. Tik vėl kurį laiką

nuraminsi sąžinę, bet po to dar kartą pamatysi, jog visos pastangos nuėjo veltui.

Nėra ko, tvirtai turėjau sau pasakyti, lįsti ten, kur dreba žemė, kai namai tebegriūva, - gelbėti reikės pradėti tada, kai smūgių nebebus. Bet nuo tokių išvedžiojimų nepasidarė lengviau. Senasis profesorius buvo teisus, pabrėždamas, kaip sunku pakeisti galvoseną...

* * * * *

Trifidai pablogino padėtį nepaprastai smarkiai. Be mūsų kompanijos plantacijų, šalyje, aišku, buvo daugybė kitų daigynų. Jie augino trifidus mums, privatiems pirkėjams, parduodavo mažesnėms įmonėms, perdirbančioms antrinius jų produktus, ir dauguma tų daigynų dėl klimato sąlygų buvo pietuose. Ir vis dėlto, jų būta daugiau, negu galvojau, jei tai, ką matėm, tikrai rodė tolygų jų ištrūkimo laisvėn ir pasklidimo laipsnį. Toli gražu neguodė mintis, kad kasdien vis daugiau trifidų subręsta, o tie, kuriems nupjauti geluonys, pamažu, bet tikrai juos atsiaugina...

Sustoję dar pora kartų - maisto, paskui degalų, - mes sėkmingai pasiekėm Biminsterį apie pusę penktos. Įvažiavom tiesiai į miestelio centrą, bet nepastebėjom nė žymės, rodančios, kad čia būtų Bidlio žmonių.

Iš pirmo žvilgsnio miestelis buvo toks pat negyvas, kaip ir bet kuris kitas, matytas tą dieną. Centrinėje gatvėje, kur išsidėsčiusios parduotuvės, buvo nyku ir tuščia, tik vienam pakrašty stovėjo du sunkvežimiai. Pavažiavau ta gatve gal kokį dvidešimt jardų, ir tada iš už vieno sunkvežimio žengė žmogus, atkišęs šautuvą. Jis iššovė, taikydamas man virš galvos, paskui šautuvą nuleido truputį žemiau.

12
AKLAVIETĖ

Kai šitaip perspėjama, aš nesiginčiju. Sustabdžiau sunkvežimį.

Tas žmogus buvo stambus, šviesiaplaukis. Pratęs laikyti šautuvą rankose. Tebeturėdamas jį atstatęs į mane, jis porą kartų mostelėjo galva į šoną. Supratau kaip paliepimą lipti lauk. Išlipęs

parodžiau, kad nieko rankose neturiu. Kai priėjau artyn, iš už sunkvežimio išlindo dar vienas vyriškis ir mergina. Už mano nugaros pasigirdo Koukerio balsas:

- Verčiau nuleisk tą šautuvą, drauguži. Tu man visas kaip ant delno.

Šviesiaplaukis nuleido šautuvą, nors ir nelabai norom. Koukeris išlindo iš už mano sunkvežimio, kuriuo buvo pasinaudojęs kaip priedanga, lipdamas iš savojo.

- Kaip tai suprasti? Žmogus žmogui vilkas? - paklausė jis.

- Ar jūs tik dviese? - pasiteiravo antrasis vyriškis.

Koukeris pažvelgė į jį.

- O kiek jūs laukėt? Tiek, kad būtų galima surengti mitingą? Ne, mes tik du.

Visas trejetas akivaizdžiai nusiramino. Šviesiaplaukis paaiškino:

- Mes pagalvojom, gal jūs kokia gauja iš didelio miesto. Jie gali čia atsibelsti maisto.

- O, - tarė Koukeris. - Iškart matyti, kad jūs seniai nebuvę dideliam mieste. Jeigu rūpinatės tik dėl to, galit nusiraminti. Visos gaujos užsiėmusios dabar kuo kitu. Tiesą sakant, jie daro - jei galiu taip išsireikšti - tą patį, ką ir jūs.

- Jūs manot, kad jie čia neatsibels?

- Kaip mane gyvą matot, ne. - Jis apžvelgė visus tris. - Ar jūs iš Bidlio grupės? - paklausė jis.

Atsakymas buvo tvirtai neigiamas.

- Gaila, - tarė Koukeris. - Tai mums būtų buvusi pirma sėkmė per gana ilgą laiką.

- O kas ta Bidlio grupė? - paklausė šviesiaplaukis.

Po daugelio valandų saulės kaitinamoje kabinoje jaučiausi suglebęs ir ištroškęs. Pasiūliau iš vidurio gatvės pereiti į tinkamesnę pokalbiui vietą. Mes apėjom jų sunkvežimius pro pažįstamas krūvas sausainių dėžių, arbatos pakų, kumpių, cukraus, druskos maišų ir kitų gėrybių ir įžengėm į nedidelį barą. Gerdami alų iš pintos talpos bokalų, mes su Koukeriu trumpai papasakojom, ką veikėm ir ką žinojom. Tada atėjo jų eilė.

Jie, pasirodo, buvo darbingoji šešių asmenų grupės pusė - dar dvi moterys ir vyriškis pasiliko name, kuriame jie buvo apsigyvenę.

Gegužės septintą apie pusiaudienį šviesiaplaukis su mergina

važiavo automobiliu į vakarus. Jie ketino smagiai praleisti dviejų savaičių atostogas Kornvalyje, tik staiga kažkur netoli Krukerno iš posūkio išnėrė dviaukštis autobusas. Jie smarkiai trenkėsi į jį, ir paskutinis dalykas, kurį šviesiaplaukis prisiminė, buvo siaubingai didžiulis autobusas, kaip kokia uola, stūksanti tiesiai virš jų.

Jis atsipeikėjo lovoje ir, panašiai kaip aš, nustebo, kad aplink tokia paslaptinga tyla. Jautė maudulį visame kūne, galva buvo lyg ištinusi, bet, be keleto įdrėskimų, atrodė, daugiau nieko jam nebuvo nutikę. Nesulaukęs nieko ateinant, leidosi ieškoti žmonių pats ir suprato esąs nedidelėje ligoninėje. Vienoje palatoje rado savo merginą ir dar dvi moteris, viena iš jų jau buvo atgavusi sąmonę, bet sugipsuota koja ir ranka. Kitoje palatoje rado du vyrus: tą patį, kuris dabar su jais, ir kitą - lūžusia sugipsuota koja. Iš viso ligoninėje buvo vienuolika žmonių, aštuoni nepraradę regėjimo. Du apakę sunkiai sirgo ir negalėjo atsikelti iš lovos. Iš personalo nebuvo nieko. Šviesiaplaukiui pradžioje ėjosi sunkiau, negu man. Jie visi pasiliko ligoninėje, kaip mokėdami žiūrėjo ligonius, spėliojo, kas atsitiko, ir su viltim laukė pagalbos. Jie nežinojo, kas yra akliems ir kaip juos gydyti. Tik maitino juos ir stengėsi paguosti. Du aklieji mirė kitą dieną. Vienas dingo, ir niekas nematė, kaip jis išėjo. Nukentėję apvirtusio autobuso keleiviai buvo vietiniai. Kiek pasitaisę, jie išėjo iš ligoninės ieškoti giminių. Liko tik šeši žmonės, du iš jų su kaulų lūžimais.

Iki tol jie jau buvo supratę, kad nelaimė rimta ir kurį laiką reikės patiems rūpintis savimi, bet dar toli gražu nenumanė visos tos nelaimės masto. Jie nutarė išeiti iš ligoninės ir susirasti patogesnę buveinę, nes manė, kad miestuose tebėra daug reginčių, o kai nėra tvarkos, galima visko tikėtis. Kasdien jie laukė, kad užpuls minios žmonių, kai miestuose bus pasibaigusios maisto atsargos, ir įsivaizdavo, kad jie trauks per visą šalį kaip kokie skėriai. Dėl to svarbiausias jų rūpestis buvo prsikaupti maisto ir pasiruošti apgulčiai.

Kai juos patikinom, kad to tikrai nebus, jie susižvalgė kiek nusivylę.

Tai buvo keistas trejetas. Šviesiaplaukis buvo biržos tarnautojas, pavarde Stefenas Brenelis. Jo draugužė buvo daili, gražiai sudėta mergina, kartais linkusi visai be reikalo pazirzėti, bet visai nesusimąstanti, kaip gyvens ryt ir poryt. Ir kažkuo vertėsi - kūrė naujų fasonų drabužius ir pardavinėjo juos, vaidindavo menkus

vaidmenis filmuose ir dėl to praleisdavo progą patekti į Holivudą, vadovavo kažkokiems neaiškiems klubams ir visaip stengėsi vengti visokios veiklos; numatytos atostogos Kornvalyje, matyt, ir buvo viena iš dingsčių nuo visko pasprukti. Ji buvo kuo tvirčiausiai įsitikinusi, kad Amerikoje tikrai nieko blogo neatsitiko ir reikia šiek tiek pasilaikyti, kol ateis amerikiečiai ir viską sutvarkys. Ji buvo mažiausiai besijaudinanti asmenybė iš visų mano sutiktų po katastrofos. Tiesa, kartais ji pasigesdavo ryškių reklamų, bet jokiu būdu neprarado vilties, kad atskubėję amerikiečiai viską vėl padarys kaip buvo.

Trečiasis, tamsiaplaukis jaunas vyras, buvo kupinas pagiežos. Jis plūkėsi, taupė kaip įmanydamas, kol įsisteigė nuosavą radijo dirbtuvėlę. Bet to jam dar buvo negana. "Imkim, pavyzdžiui, Fordą, - kalbėjo jis mums, - imkim lordą Nafildą - tas pradėjo nuo dviračių dirbtuvės, ne didesnės už manąją radijo dirbtuvėlę, o pažiūrėkit, ko pasiekė! Ir man šitaip būtų buvę. Betgi matot, kaip viskas susijaukė! Kokia neteisybė!" Jis manė, kad lemtis nebenori naujų Fordų ar Nafildų, bet neketino nusileisti. Tai tik jos išbandymui skirtas laikas - vieną dieną, atgavęs savo dirbtuvėlę, jis tvirtai atsistos ant pirmos pakopos, vedančios į milijonus.

Labiausiai mus nuvylė tai, kad jie nieko nežinojo apie Maiklą Bidlį. Su kažkokia grupe jie buvo susidūrę kaime prie pat Devonšyro - du vyriškiai su šautuvais patarė jiems daugiau nesirodyti. Tie žmonės, jų nuomone, buvo vietiniai. Koukeris nusprendė, kad jų būta nedaugelio.

- Jei būtų buvę iš didelio būrio, būtų buvę ne tokie nervingi ir daug smalsesni, - tvirtino jis. - Bet jei Bidlio grupė čia kur nors yra, mes turėtume ją surasti. - Jis kreipėsi į šviesiaplaukį: - Klausykit, o gal dedamės visi į krūvą? Dirbti už mus nereikės, o kai juos surasim, visiems bus lengviau.

Visi trys persimetė žvilgsniais, paskui pritariamai linktelėjo.

- Gerai, - sutiko šviesiaplaukis. - Padėkit susikrauti, ir važiuojam.

* * * * *

Čarkot Ould Hausas kadaise, matyt, buvo tvirtovė. Dabar įtvirtinimai vėl buvo taisomi. Vanduo iš apsauginio griovio kadaise buvo išleistas, tačiau Stefenas manė sėkmingai išardęs drenažo

sistemą ir tikėjosi, kad griovys pamažu vėl prisipildys. Jis žadėjo išsprogdinti užverstas vietas, kad griovys vėl iš visų pusių suptų dvarą. Mūsų pranešimas, kad to gali nereikėti, jį šiek tiek nuliūdino ir nuvylė. Akmeninės pastato sienos buvo storos. Pro tris fasado langus kyšojo patrankų vamzdžiai, dvi patrankos stovėjo užkeltos ant stogo. Hole buvo sukauptas visas arsenalas - minosvaidžiai, granatos ir, - jis parodė didžiuodamasis, - net keli liepsnosvaidžiai.

- Mes radom ginklų sandėlį, - paaiškino jis, - ir visą dieną sugaišom, kol čia tą gerą sunešėm.

Žiūrėdamas į tuos ginklus, pagalvojau, kad katastrofa dėl savo didumo galų gale ne tokia žiauri, palyginus su tuo, kas galėjo ištikti, jei būtų buvusi mažesnė. Jei būtų išlikę dešimt ar penkiolika procentų gyventojų, tokios mažoms bendruomenėms, kaip ši, gal iš tikro būtų reikėję gintis nuo minios išbadėjusių žmonių. Bet šitokiom sąlygom koviniai Stefeno pasiruošimai buvo tikriausiai nereikalingi. Beje, vieną dalyką buvo galima sėkmingai panaudoti. Aš parodžiau liepsnosvaidžius.

- Šitie gali praversti prieš trifidus, - pasakiau.

Jis nusišypsojo.

- Nesuklydot. Labai gerai veikia. Tik tam juos kol kas ir naudojam. Ir tai vienintelė priemonė, kuri juos išgąsdina. Šaudant kulkomis, galima trifidą sutrupinti, bet jis nė nepajudės iš vietos. Tikriausiai nežino, iš kurios pusės ateina pražūtis. Bet tik pakaitink juos liepsnosvaidžiu, tai puola šalin galvotrūkčiais.

- Ar jie labai jus privargino? - paklausiau.

Paaiškėjo, kad ne. Retkarčiais prisiartindavo kokie du ar trys, ir juos nubaidydavo liepsnosvaidžiais. Išvažiavę jie keletą kartų tik per plauką išvengė nelaimės, bet paprastai išlipdavo iš mašinų užstatytose vietose, kur trifidai retai kada ateina.

* * * * *

Sutemus visi sulipome ant stogo. Mėnulis dar nebuvo patekėjęs. Prieš mus plytėjo visiška tamsa. Kad ir kaip žiūrėjom, niekur nepastebėjom nė menkiausio žiburėlio. Niekas iš Stefeno grupės neprisiminė matęs dūmų dienos metu. Kai nusileidom žemyn ir grįžom į lempos apšviestą svetainę, jaučiausi visai prislėgtas.

- Dabar belieka viena išeitis, - tarė Koukeris. - Reikia

padalinti rajoną į dalis ir jas apieškoti.

Bet ištarė tai be tvirto įsitikinimo. Tikriausiai ir jis pagalvojo tą patį, ką ir aš: Bidlio grupė naktį, kaip ir anksčiau, duotų šviesos signalą, o dieną gal kokį kitą ženklą - kad ir dūmų stulpą.

Tačiau niekas nieko geresnio nepasiūlė, todėl ėmėm dalinti rajoną žemėlapyje į sekcijas, žiūrėdami, kad kiekvienoje būtų kokia aukštuma, nuo kurios gerai matyti aplinkui.

Rytojaus dieną nuvažiavom iki miestelio sunkvežimiu, o iš ten lengvosiomis mašinomis pasklidom į visas puses, pradėdami paieškas.

Tai, be abejo, buvo pati liūdniausia diena nuo to laiko, kai klaidžiojau po Vetsminsterį, ieškodamas Džozelos.

Iš pradžių viskas atrodė ne taip jau blogai. Priešais tiesėsi saulės nušviestas kelias, džiugino gaivi ankstyvos vasaros žaluma. Tebestovėjo kelio ženklai, rodantys, kur "Ekseteris ir Vestas" bei kitos vietovės, lyg jos tebebūtų gyvavusios kaip kadaise. Kartais, bet labai retai, praskirsdavo koks paukštis. O laukų gėlės pakelėse žydėjo tokios pat, kaip ir visada.

Bet matėm ir kitokių, ne tokių malonių vaizdų. Buvo laukų, kur gulėjo nudvėsę galvijai, kiti gyvuliai klaidžiojo akli, mykė iš skausmo nemelžtos karvės, baugščios avys stovėjo, nesiryždamos pajudėti ir ištrūkti iš krūmų ar spygliuotos vielos, kur buvo įsipainiojusios, kitos blaškėsi po ganyklą, tai šen, tai ten grybščiodamos žolę, dar kitos nieko nebeėdė, žvelgdamos su priekaištu nieko neregінčiomis akimis.

Pro fermas pravažiuoti jau buvo menkas malonumas. Saugodamasis trifidų, palikdavau viršuje tik plyšelį ventiliacijai, bet, pamatęs pakelėje fermą, langą visai uždarydavau.

Trifidai buvo laisvėje. Mačiau juos, traukiančius per laukus arba sustingusius prie gyvatvorių. Daugelyje kiemų, susiradę atmatų krūvas pagal savo skonį, kiurksojo suleidę į jas šaknis, laukdami, kol apipus gyvulių dvėsenos. Žiūrėjau dabar į juos su pasibjaurėjimu, kokio seniai nejausdavau. Siaubingi svetimi mums padarai, kuriuos sukūrė vis dėlto kažkas iš mūsų ir kuriuos dar kiti iš mūsų, apimti godulio, nebe atodairos paskleidė po visą žemę. Pačių trifidų net nebuvo galima kaltinti. Juk jie buvo sukurti žmogaus, kaip kad sukuriami gražiausi žiedai ar groteskiškos šunų parodijos... Ėmiau jų nekęsti nebe vien už maitinimąsi lavonais - jiems buvo į naudą

mus ištikusi nelaimė, jie tiesiog klestėjo...

Slinko valandos, aš jaučiausi vis labiau vienišas. Stabdžiau automobilį ant kiekvieno kalnelio ir žvalgiausi pro žiūronus. Kartą pamačiąu dūmus, bet, privažiavus arčiau, paaiškėjo, kad ten baigia degti ant bėgių stovintis traukinys. Nežinau, kaip galėjo kilti tas gaisras, aplinkui nebuvo nė gyvos dvasios. Kitą kartą kaip patrakęs nulėkiau prie namo, pamatęs iškabintą vėliavą - namas buvo tylus, bet ne tuščias. Paskui toli ant kalno šlaito šmėkštelėjo kažkas balta, tačiau, pažvelgęs pro žiūronus, pamačiau, kad ten tik kelios avys laksto persigandusios, o jas gainiojasi trifidas, bergždžiai kirsdamas geluonim per vilna apaugusias jų nugaras. O žmonių nemačiau niekur.

Sustojęs pietų, ilgai negaišau. Greitai pavalgiau, klausydamasis tylos, kuri jau nervino mane. Nekantravau leistis į kelią, kad girdėčiau bent mašinos ūžimą.

Pradėjo rodytis haliucinacijos. Mačiau ranką, mojančią pro langą, bet tai buvo tik šaka, siūbuojanti priešais namą. Mačiau žmogų, sustojant vidury lauko ir atsisukant į mane; per žiūronus pamačiau, kad jis negalėjo nei sustoti, nei atsisukti: tai buvo baidyklė. Mane šaukė balsai, vos girdimi pro motoro ūžesį. Sustabdžiau automobilį, išjungiau motorą. Balsų nebegirdėjau, negirdėjau nieko, tik kažkur toli mykė nemelžta karvė.

Pagalvojau, kad visam krašte, tur būt, yra vyrų ir moterų, kuriems atrodo, kad jie vienui vieni pasaulyje, kad tik jie liko gyvi po katastrofos. Pajutau jiems gailestį kaip kiekvienam, ištiktam nelaimės.

Visą antrąją dienos pusę, nusiminęs ir nebetekęs vilties, atkakliai raižiau savo plotą skersai ir išilgai, kad būčiau padaręs viską, ką galiu. Pagaliau nusprendžiau, kad tame rajone kokia didesnė grupė galėtų likti nepastebėta tik tuo atveju, jei būtų tyčia slėpusis. Visais šunkeliais nebuvo įmanoma pravažiuoti, bet galiu prisiekti, kad mano automobilio signalas buvo girdėti kiekviename to ploto akre. Mečiau ieškojęs ir kaip niekad prislėgtas grįžau ten, kur buvom palikę sunkvežimį. Kiti dar nebuvo grįžę, taigi, norėdamas prastumti laiką ir nuvyti šalin vienatvę, pasukau į artimiausią barą ir įsipyliau gerą porciją konjako.

Antras parsirado Stefenas. Toji išvyka, matyt, paveikė jį taip pat, kaip ir mane, nes jis tik papurtė galvą, atsakydamas į mano klausiamą žvilgsnį, ir čiupo butelį, kurį buvau atidaręs. Po dešimties

minučių prie mūsų kompanijos prisidėjo pretendentas į milijonierius, kuris atsivežė apšepusį paklaikusiomis akimis vyruką, nesipraususį ir nesiskutusį bent kelias savaites. Jo eita keliu - tai greičiausiai ir buvo jo profesija. Vieną vakarą, tik neprisiminė kurį, jis aptiko nakvynei itin patogią daržinę. Tą dieną buvo nuėjęs daugiau mylių, negu paprastai, todėl užmigo, vos galvą padėjęs. Kitą rytą atsibudo košmarų pasaulyje ir net nebuvo visai tikras, kas iš tiesų pakvaišo - ar pasaulis, ar jis pats. Mums atrodė, kad jis. Tačiau vieną dalyką, - ką daryti su alum, - jis vis dėlto išmanė kuo puikiausiai.

Praėjo dar geras pusvalandis, ir pasirodė Koukeris. Kartu su juo - aviganių veislės šuniukas ir neįtikėtinai sena dama. Ji buvo apsirengusi, turbūt geriausia savo suknele. Jos švarumas ir tvarkingumas taip pat krito į akį, kaip ir pirmojo mūsų rekruto nevalyvumas. Kaip ir dera gražiai išsiauklėjusiai damai, ji neryžtingai stabtelėjo ant baro slenksčio. Koukeris ėmėsi supažindinimo ceremonijos.

- Tai misis Forset, vienintelė savininkė Forseto universalinės parduotuvės, esančios viename komplekte su dešimt kotedžų, dviem barais ir bažnyčia, kas bendrai vadinama Čipington Derniu. Misis Forset moka virti. Brolyčiai, kaip ji verda!

Misis Forset oriai su mumis pasisveikino, drąsiai prisiartino, atsargiai atsisėdo ir leidosi prikalbama išgerti stiklą portveino, po to dar stiklą portveino.

Atsakydama į mūsų klausimus, ji prisipažino tą lemtingą vakarą ir visą naktį itin kietai miegojusi. Kodėl taip atsitiko, ji nepaaiškino, o mes neklausinėjome. Ji išmiegojo iki pusiaudienio, kadangi niekas jos nepažadino. Nubudusi nelabai kaip jautėsi, todėl nesikėlė iki pat pavakarių. Jai atrodė keista, bet ir nuostabu, kad niekam jos neprisireikė parduotuvėje. Galų gale atsikėlusi ir nuėjusi prie durų, savo sodelyje pamatė stovintį "tą nelemtą trifidą", o tuoj už vartelių gulintį ant tako žmogų, tiksliau jo kojas. Buvo beeinanti pasižiūrėti, kas jam atsitiko, bet pastebėjo sujudant trifidą. Ir vos spėjo užtrenkti duris. Tai aiškiai buvo be galo nemalonus momentas - tas prisiminimas pastūmėjo ją prisipilti trečią stiklą portveino.

Po to ji ėmusi laukti, kol kas nors ateis, nuneš žmogų ir nuvarys šalin trifidą. Buvo keista, kad labai ilgai niekas neateina, bet laukė nieko nestokodama, nes parduotuvėje turėjo visko iki valiai. Taip ir laukė, paaiškino ji, su žaviu išsiblaškymu pildamasi ketvirtą

stiklą portveino, kol Koukeris, pastebėjęs dūmus iš jos kamino, numušė trifidui viršūnę ir užėjo pasižiūrėti.

Ji pavaišino Koukerį pietumis, o jis savo ruožtu davė jai patarimą. Nelengva buvo jai išaiškinti, kaip iš tikrųjų dabar viskas yra. Pagaliau jis pasiūlė jai apžiūrėti kaimą, saugantis trifidų ir pažadėjo grįžti penktą valandą sužinoti jos nuomonės. Grįžęs rado ją apsirengsią, su lagaminu rankoj, pasiruošusią tuoj pat važiuoti.

Grįžę į Čarkot Ould Hausą, vakare vėl susirinkom prie žemėlapio. Koukeris ėmė žymėti naujus paieškų plotus. Stebėjome jį be entuziazmo. Pagaliau Stefenas pasakė tai, ką galvojom mes visi, ir pats Koukeris:

- Klausykit, mes juk viską apžiūrėjom penkiolikos mylių spinduliu. Visai aišku, kad jų čia nėra. Arba jūs neteisingai informuoti, arba jie nusprendė čia neapsistoti ir nuvažiavo kitur. Mano manymu, šitaip ieškoti ir toliau, kaip ieškojom šiandien, tikras laiko gaišinimas.

Koukeris padėjo skriestuvą.

- Tai ką siūlot?

- Na, man regis, galėtume labai greitai ir gana didelį plotą apžvelgti iš oro. Galvą dedu, kad visi, kas tik išgirs lėktuvą, tuoj pat puls duoti kokį nors ženklą.

Koukeris palingavo galvą.

- Ir kodėl mes nepagalvojom apie tai anksčiau? Žinoma, reikia malūnsparnio, bet kur dabar jį gausi ir kas bus pilotas?

- O, aš puikiausiai galėčiau susidoroti, - su pasitikėjimu tarė radijo mechanikas.

Jo žodžiai nuskambėjo gana keistai.

- Ar esat kada skridęs? - paklausė Koukeris.

- Ne, - prisipažino radijo mechanikas, - bet nemanau, kad tai būtų sudėtinga, kai turi tam gyslelę.

- Hm, - tarė Koukeris, nepatikliai nužiūrėdamas jį.

Stefenas prisiminė, kad netoliese yra dvi Karališkųjų oro pajėgų bazės, o Jovilyje - galinė aerotaksi stotis.

* * * * *

Nors mes ir abejojome, radijo mechanikas kaip tarė, taip ir padarė. Jis, matyt, buvo įsitikinęs, kad instinktyvus mechanizmų

pažinimas neapvils. Pusę valandos pasiknebinėjęs, jis pakilo malūnsparniu į orą ir atskrido į Čarkotą.

Keturias dienas malūnsparnis suko danguje vis didesnius ratus. Dvi dienas stebėjo Koukeris, paskui jį pakeičiau aš. Mes atradom dešimt mažų grupelių. Nė vienas iš tų žmonių nieko nežinojo apie Bidlio grupę, nė vienoje nebuvo Džozelos. Aptikę žmones, mes nusileisdavome. Paprastai jų būdavo du ar trys, daugiausia - septyni. Jie džiaugsmingai, su viltim pasitikdavo mus, bet vos tik sužinodavo, kad mes tokie pat, kaip ir jie, kad nesam gelbėtojų žvalgybinis būrys, iškart nustodavo mumis domėtis. Nieko mes negalėjom jiems pasiūlyti, ko jie nebūtų turėję. Kai kurie iš nusivylimo imdavo neprotingai keikti mus ir grasinti, bet dauguma tik vėl apsiniaukdavo. Paprastai jie nerodė noro prisidėti prie kitų grupių ir toliau buvo linkę kuo daugiau visko prisikaupti, susikurti sau patogų prieglobstį ir laukti amerikiečių, kurie būtinai ateisią. Tuo visi buvo įsitikinę. Kai mes sakėm, kad išvengusieji tos nelaimės amerikiečiai patys turi bėdų iki kaklo, jiems atrodė, kad tyčia gadinam jiems nuotaiką. Amerikiečiai, tvirtino jie, jokiu būdu nebus leidę savo šalyje atsitikti tokiems dalykams. Vis dėlto, nepaisydami šito visuotinio tikėjimo stebukladariais amerikiečiais, mes palikom kiekvienai grupelei po žemėlapį, kuriame buvo pažymėtos mūsų jau atrastos grupelės, -dėl visa ko, jeigu kartais jie apsigalvotų ar prireiktų šauktis pagalbos.

Tie skraidymai toli gražu nebuvo pramoga, bet skraidyti, šiaip ar taip, buvo geriau, negu vienam važinėti. Vis dėlto kai nieko nelaimėjom ir ketvirtą dieną, buvo nuspręsta daugiau nebeieškoti.

Bent jau taip nusprendėm visi kiti. Aš maniau kitaip. Mat, aš buvau asmeniškai suinteresuotas ieškoti, o jie ne. Kad ir ką jie suras, tai bus svetimi jiems žmonės. Man Bidlio grupė nebuvo galutinis tikslas, o tik priemonė, ieškant Džozelos. Jei rasčiau juos, o Džozelos ten nebūtų, ieškočiau toliau. Tačiau nebuvo ko tikėtis, kad visi kiti dėl manęs gaištų.

Pasijutau keistai, kai man toptelėjo, kad per tą visą laiką nesutikau nė vieno žmogaus, kuris būtų ieškojęs kito. Išskyrus Stefeną ir jo draugę, visi buvo atskirti nuo draugų ir giminių, nuo praeities ir dabar kūrė naują gyvenimą tarp visai nepažįstamų žmonių. Tiktai aš labai greit prisirišau prie naujo žmogaus, tačiau buvom kartu taip neilgai, kad tada net nesupratau, koks man svarbus tas ryšys...

Kai buvo nuspręsta nebeieškoti, Koukeris tarė:

- Na ką gi. Dabar reikia pagalvoti, ką toliau darysim dėl savęs.

- Susikrausim atsargų žiemai ir gyvensim sau. Ką gi daugiau darysim? -paklausė Stefenas.

- Visą laiką apie tai galvoju, - atsakė Koukeris. - Kol kas to gal užteks, bet kaip bus toliau?

- Jei ir pritrūksim atsragų, taigi visur visko pilna, - tarė radijo mechanikas.

- Amerikiečiai bus čia dar prieš Kalėdas, - tarė Stefeno mergina.

- Klausykit, - kantriai pasakė jai Koukeris. - Ar negalėtumėt nors kiek pagalvoti apie amerikiečius, kaip apie tuo patarlės briedžius girioje. Pasistenkit įsivaizduoti pasaulį, kuriame nėra jokių amerikiečių. Ar galit?

Mergina išplėtė akis.

- Ber kurgi jie dėsis? - paklausė.

Koukeris liūdnai atsiduso. Dabar jis kreipėsi į radijo mechaniką.

- Tos parduotuvės ir sandėliai ne amžini. Tai mums tik geras startas į naują pasaulį. Pradžiai turim visko pakankamai, bet visą laiką taip nebus. Mes nesunaudosim visko, ką galim laisvai pasiimti, net mūsų anūkai nesunaudotų, jei tie produktai ar daiktai nesugestų. Bet juk daug kas suges, ir labai greitai. Ir ne vien maistas. Ne iš karto, bet galų gale viskas tikrai suirs. Jei norėsim kitiems metams šviežio maisto, turėsim patys jo užsiauginti; ateis laikas, - dabar jis atrodo labai toli, - kai viską turėsim pasidaryti patys. Juk ateis diena, kai ir traktoriai susidėvės ar surūdys, kai išsibaigs degalai, kai grįšim į gamtą ir dėkosim likimui už arklius - jei dar jų turėsim.

Dabar atokvėpis, paties dangaus siųstas mums atokvėpis, kad atsigautume po tokio sukrėtimo, atsipeikėtume. Vėliau reikės arti, dar vėliau - reikės išmokti pasidaryti plūgus, o po to - išmokti lydyt geležį, kad būtų iš ko pasidaryti plūgų. Dabar mes kelyje, kuris ves atgal ir atgal tol, kol išmoksim, - jei apskritai išmoksim, - pasidaryti viską, ką naudojam. Tik tada galėsim sustoti ir nepavirsti laukiniais. O jei sustosim, nuo tada galbūt pamažu imsim stumtis pirmyn.

Jis apžvelgė visus, norėdamas įsitikinti, ar sekam jo mintį.

- Mes galim tai padaryti. Reikia tik norėti. Vertingiausia, ką turim pradžiai - žinojimas. Tai mums didelis palengvinimas, mums

nereikia pradėti nuo to, nuo ko pradėjo mūsų protėviai. Viskas, ko mes norėsim, yra knygose -tereikia pasiimti jas ir perskaityti.

Visi susidomėję žiūrėjo į Koukerį. Jie pirmą kartą išgirdo jį gražbyliaujant.

- Kiek žinau iš istorijos, - tęsė Koukeris, - tam, kad pasinaudotum žiniomis, reikia laisvo laiko. Ten, kur visi turi dirbti dėl duonos kasnio, kur nėra kada galvoti, žinojimas sustoja vietoje, sustoja taip pat ir visuomenė. Galvoja žmonės, kurie negamina materialinių gėrybių, kurie, kaip gali pasirodyti, gyvena beveik išimtinai iš kitų darbo, o iš tikrųjų yra kaip ilgalaikis kapitalo įdėjimas. Žinojimas radosi miestuose, stambiose sistemose, išlaikomose lauko darbo. Ar sutinkat su tuo?

Stefenas suraukė antakius.

- Tegul bus taip... bet nesuprantu, kur jūs sukat?

- Štai kur - kokio dydžio turi būti bendruomenė. Tokia bendruomenė, kaip mūsų, negali tikėtis nieko daugiau, tik šiaip taip verstis ir nuolat degraduoti. Jeigu ir toliau mūsų bus tik dešimt, kaip dabar, tokia bendruomenė pamažu pražus visai be naudos. Jei atsiras vaikų, tegalėsim, atitrūkdami nuo darbo, duoti jiems šiokius tokius išsilavinimo pradus. Dar viena karta, ir mes turėsim laukinius arba avigalvius. Kad išlaikytume dabartinį lygį, pasinaudotume bibliotekose sukauptomis žiniomis, mums reikia mokytojo, gydytojo ir vadovo, ir turėsime juos išlaikyti, o jie mums padės.

- Na? - paklausė Stefenas po valandėlės tylos.

- Aš vis galvoju apie tą bendruomenę, kurią mudu su Biliu matėm Tinšeme. Jau pasakojom apie ją. Moteriai, kuri stengiasi jai vadovauti, reikia pagalbos, baisiai reikia. Ant jos rankų penkiasdešimt - šešiasdešimt žmonių, ir iš jų tik koks dvylika matančių. Šitaip jai nieko neišeis. Ji pati tai žino, tik nenori prisipažinti. Ji neprašė mūsų pasilikti, nes nenorėjo jaustis mums dėkinga. Bet jei grįžtume ir pasiprašytume priimami, ji būtų labai patenkinta.

- Dieve mano, - šūktelėjau, - negi manot, kad ji tyčia nukreipė mus klaidingu keliu?

- Nežinau. Gal ir neteisinga taip apie ją sakyti, bet ar nekeista, kad mes neaptikom jokių Bidlio ir kompanijos ženklų? Šiaip ar taip, ar ji to norėjo, ar ne, bet taip jau išeina, kad aš ten grįžtu. Jei norit žinoti priežastis, prašom, štai dvi svarbiausios: pirma, jei to bendruomenės niekas nepaims į rankas, ji žlugs ir bus apmaudu

dėl veltui išeikvotų tų žmonių jėgų; antra, ten daug patogiau, negu čia. Ten yra ferma, kurią galima sutvarkyti be didelio vargo. Dvaras gali gyvuoti savarankiškai, be to, reikalui esant, galima ūkinę veiklą išplėsti. Čia, norint to imtis, reiks įdėti daug daugiau darbo.

O kas svarbiausia, bendruomenė ten pakankamai didelė ir turės laiko mokymui - ir aklųjų, ir reginčiųjų vaikų, kada jų atsiras. Aš įsitikinęs, kad tai įmanoma padaryti, ir kiek galėdamas stengsiuosi, kad tai būtų padaryta. O jei išdidžiajai mis Diuran tas nepatiks, tegu ji sau nors pasikaria.

Dabar štai kas. Manau, galėčiau tai padaryti ir vienas, bet esu tikras, kad, jei nuvažiuotų ten mūsų daugiau, mes viską pertvarkytume ir įstatytume į vėžes per kelias savaites. Tada gyventume bendruomenėje, kuri augs ir dės visas pastangas išsilaikyti. O čia pasilikusi maža grupelė degraduos ir, laikui bėgant, jausis vis vienišesnė. Na tai kaip?

Šiek tiek buvo pasiginčyta, paklausinėta smulkmenų, bet dvejota neilgai. Tie iš mūsų, kurie pirma važinėjo ieškodami kitų grupių, jau buvo matę, kokia baisi vienatvė laukia ateityje. Nė vienas nebuvom prisirišęs prie šios vietos. Ji buvo pasirinkta tik kaip patogi pozicija gintis - ir tiek. Dauguma jau ėmė jausti, kaip slegia atsiskyrimas nuo pasaulio. Viliojo mintis apie didesnę ir įvairesnę draugiją. Ir po kokios valandos jau buvo kalbama apie transportą ir persikraustymo smulkmenas, vadinasi, Koukerio pasiūlymas buvo kaip ir priimtas. Viena tik Stefeno mergina dar abejojo.

- Tas Tinšemas... ar jis bent pažymėtas žemėlapiuose? - paklausė ji sunerimusi.

- Nesirūpinkit, - nuramino ją Koukeris. - Jis pažymėtas visuose geriausiuose Amerikos žemėlapiuose.

* * * * *

Auštant rytui, aš jau žinojau, kad į Tinšemą su jais nevažiuosiu. Vėliau - galbūt, tik ne dabar...

Iš pradžių buvau benorįs važiuoti kartu bent jau tam, kad išgaučiau iš mis Diuran, kur iš tikrųjų yra Bidlio grupė. Bet tuoj su nerimu pagalvojau, kad Džozelos ten galbūt nėra, - juk iš viso, ką žinojau, nebuvo aišku, jog ji ten. Greičiausiai ji nė nevažiavo pro Tinšemą. Bet jeigu ji nesivijo jų, tai kur tada pasuko? Nepanašu,

kad universitete būtų buvęs nurodytas dar koks kitas adresas, kurio aš nepastebėjau...

Ir tada kaip žaibas tvykstelėjo prisiminimas apie mūsų pokalbį pasisavintame bute. Mačiau, kaip ji ten sėdi melsva baline suknia ir žvakių šviesoje blykčioja brangakmeniai. O mes kalbamės... "O jei Saseks Daunsas? Ten šiaurinėje dalyje žinau puikią seną sodybą..." Ir tada aš supratau, ką turiu daryti...

Rytą apie tai pasakiau Koukeriui. Jis man pritarė, bet buvo matyti, kad stengiasi nesukurstyti per daug vilčių.

- Gerai, darykit, kaip jums atrodo tinkamiausia, - tarė jis. - Aš tikiuosi... na, jūs žinosit, kur mes, ir abu galėsit atvažiuoti į Tinšemą padėt atvesti tą moteriškę į protą.

Tą rytą oras subjuro. Kai vėl sėdau į gerai pažįstamą sunkvežimį, lietus pylė kaip iš kibiro. Tačiau mano nuotaika buvo pakili, vėl buvau atgavęs viltį; galėjo sau lyti kad ir dešimt kartų smarkiau, nė kiek nebūčiau dėl to nuliūdęs ir savo plano nebūčiau lietęs. Koukeris atėjo manęs išlydėti. Žinojau kodėl. Nors ir nekalbėjom apie tai, bet jaučiau, kad jam neramu prisiminti pirmąjį neapgalvotą žingsnį ir jo pasekmes. Jis pastovėjo prie kabinos su prisiplojusiais nuo lietaus plaukais, vanduo tekėjo už kaklo. Paskui ištiesė man ranką.

- Būkit atsargus, Bili. Greitosios dabar neprisišauksit, o jūsų draugei bus maloniau, jei nuvyksit pas ją sveikas ir gyvas. Linkiu sėkmės... ir kai surasit ją, pasakykit, kad atsiprašau už viską.

Jis sakė "kai", bet tai skambėjo kaip "jei".

Palinkėjau jiems sėkmės Tinšeme. Tada įjungiau variklį ir, taškydamas balas, nuvažiavau purvinu keliu.

13
VILTINGA KELIONĖ

Visą rytą temdė smulkios nesėkmės. Pirmiausia į karbiuratorių pribėgo vandens. Paskui sugebėjau nukeliauti net dvylika mylių į šiaurę, manydamas, kad važiuoju į rytus, o kai pasukau atgal, pradingo kibirkštis ir sustojau visų vėjų pučiamame kelyje ant kalvos per daugelį mylų nuo kokios nors gyvenvietės. Dėl šitų trukdymų, o gal dėl reakcijos į juos, mano nuotaika pasidarė kur kas blogesnė, negu buvo iškeliaujant. Kol viską sutvarkiau, atėjo pirma

valanda, oras pragiedrėjo.

Sušvito saulė. Nors viskas atrodė ryšku bei gaivu ir sekančias dvidešimt mylių nuvažiavau kuo puikiausiai, man darėsi vis liūdniau. Dabar, kai buvau iš tikrųjų vienas, nebegalėjau atsiginti vienatvės nykumo. Ji vėl pradėjo mane slėgti, kaip ir tą dieną, kai pasklidę ieškojome Maiklo Bidlio, tiktai dabar dvigubai labiau. Lig tol vienatvė man atrodė kažkas nepageidautina, na, nėra greta draugų, bet, aišku, tik laikinai. Tą dieną sužinojau, kad tai kur kas daugiau. Vienatvė slegia ir kamuoja, iškraipo tai, kas įprasta, ir krečia bjaurius pokštus su psichika. Ji kaip koks priešas supa tave iš visų pusių, tampo nervus ir siunčia jiems pavojaus signalus, nė akimirką neleisdama pamiršti, kad tu niekam nerūpi, niekas neateis tau į pagalbą. Ji teigia tau, kad esi vienas kaip atomas, paklydęs erdvėje, ir tik laukia progos tave išgąsdinti, mirtinai išgąsdinti - štai ko visą laiką siekia vienatvė ir štai ko jokiu būdu negalima jai leisti.

Jei atimsi draugiją padarui, gyvenančiam bandoje, jį suluošinsi, pažeisi jo prigimtį. Kalinys ar atsiskyrėlis žino, kad greta yra visuomenė, kad jis vis tiek priklauso jai. Bet kai visuomenės nebėra, jos narys negali gyventi. Jis jau nebėra visuomenės dalelė, jis jau nei šis, nei tas ir nebeturi, kur dėtis. Jeigu jis pameta sveiką protą, tada jau yra žuvęs, visai žuvęs, tada jis nelyginant mėšlungis lavono sąnariuose.

Dabar man reikėjo daug daugiau jėgų atsispirti vienatvei, negu anksčiau. Tik negęstanti viltis, kad kelionės gale surasiu žmonių, neleido man grįžti pas Koukerį ir kitus ir atsigauti nuo tokios įtampos.

Vaizdai, kuriuos mačiau pravažiuodamas, čia buvo niekuo dėti. Kad ir kokie baisūs jie atrodė, dabar jau buvau prie tokių dalykų pripratęs. Jų siaubas jau buvo nublankęs, kaip per amžius nublanksta siaubas, tvyrojęs virš didžiųjų mūšių laukų. Visi tie dalykai man jau nebeatrodė baisios stulbinančios tragedijos dalis. Aš grūmiausi grynai su savo padermės instinktais. Gyniausi, neturėdamas vilties laimėti. Širdies gilumoje žinojau, kad vienas ilgai neatsilaikysiu.

Norėdamas nukreipti dėmesį kitur, ėmiau važiuoti greičiau, negu derėjo. Kažkokiam miestelyje, kurio pavadinimo jau neprisimenu, sukdamas už kampo, trinktelėjau į autofurgoną, užtvėrusį visą gatvę. Laimė, mano tvirtas sunkvežimis beveik nenukentėjo, tik apsibraižė, bet mašinos susikabino su tokiu velnišku išradingumu, kad man vienam ir dar tokioj siauroj gatvėj buvo gana

keblu jas išskirti. Šios problemos sprendimas atėmė man visą valandą ir išėjo į gera, nes patraukė mintis į praktiškus dalykus.

Po to važiavau atsargiau, išskyrus kelias minutes Niu Foreste. Pro medžių šalas pamačiau malūnsparnį, skrendantį gana žemai. Truputį priekyje jis turėjo perkirsti mano kelią. Deja, medžiai čia buvo užstoję kelią iš abiejų pusių, ir iš viršaus jo nesimatė. Aš pasileidau visu greičiu, bet kai pasiekiau atviresnę vietovę, malūnsparnis jau buvo tik taškelis, nykstantis toli šiaurėje. Ir vis dėlto vien jo pamatymas man buvo paguoda.

Dar už kelių mylių įvažiavau į kaimą, dailiai išsidėsčiusį apie trikampią žalią aikštę. Iš pirmo žvilgsnio jis buvo gražus kaip paveiksliukas -šiaudiniai ir raudonų čerpių stogai, žydintys sodai. Bet į sodus vengiau žiūrėti - perdaug dažnai visai ne vietoje, virš gėlių, kyšodavo trifido viršūnė. Jau buvau pravažiavęs beveik visą kaimą, tik staiga iš galinio sodo vartelių išbėgo maža figūrėlė ir pasuko į mane, mojuodama abiem rankom. Aš sustojau, apsidairiau - jau instinktyviai, - ar nėra trifidų, pasiėmiau šautuvą ir išlipau iš sunkvežimio.

Mergytė buvo mėlyna medvilnine suknele, su sandalais ir baltomis kojinaitėmis. Kokių devynerių ar dešimties metų. Gražutė mergytė - jos negadino nei tai, kad tamsios garbanos susivėlusios, nei kad veidelis murzinas nuo ašarų. Ji timptelėjo mane už rankovės.

- Eime, eime, - tarė nekantriai. - Būkit geras, eime pasižiūrėti, kas atsitiko Tomui.

Aš stovėjau ir žiūrėjau į ją. Baisios vienatvės, kamavusios visą dieną, kaip nebūta. Tarsi mano mintys išsiveržė iš narvo, kuriame buvau jau uždaręs. Norėjau pakelti tą mielą padarėlį ir priglausti prie krūtinės. Jaučiau, kaip akyse tvenkiasi ašaros. Padaviau jai ranką, ir ji įsikibo. Taip mes nuėjom iki vartelių, pro kuriuos ji buvo išbėgusi.

- Tomis ten, - parodė ji.

Kokių ketverių metų mažylis gulėjo ant siauro žolės plotelio tarp gėlių lysvių. Iš pirmo žvilgsnio buvo aišku, kas jį ištiko.

- Tas jam sudavė, - tarė mergytė. - Sudavė, ir jis pargriuvo. Ir man norėjo suduoti, kai prie jo ėjau. Toks bjaurybė!

Pakėliau galvą ir virš sodo tvoros pamačiau trifido viršūnę.

- Užsikimšk ausis. Aš dabar šausiu, - pasakiau jai.

Ji užsiėmė ausis delniukais, ir aš numušiau trifidui viršūnę.

- Koks bjaurybė, - vėl tarė ji. - Ar jis dabar nebegyvas?

Jau buvau besakąs jai, kad taip, bet trifidas pradėjo barbenti ataugėlėmis į stiebą, lygiai taip, kaip tas Stipl Honyje. Kaip ir tada, nutildžiau jį šūviu iš antro vamzdžio.

- Taip, - atsakiau. - Dabar jis nebegyvas.

Mes nuėjom prie berniuko. Blyškiame veidelyje ryškiai raudonavo geluonies kirčio žymė. Tai atsitiko, matyt, prieš kelias valandas. Mergaitė atsiklaupė prie jo.

- Dabar jau nieko jam nepadėsi, - tariau tyliai.

Ji pažvelgė į mane vėl apsiašarojusiomis akimis.

- Ar Tomis miręs?

Aš atsitūpiau šalia ir palingavau galvą.

- Deja, taip.

Po valandėlės ji tarė:

- Vargšas Tomis! Ar jį palaidosim - kaip ir šuniukus?

- Taip, - atsakiau.

Per visą tą baisią tragediją aš iškasiau vieną vienintelę kapo duobę - ir tokią mažą. Mergynė suskynė puokštelę gėlių ir padėjo ant supilto kauburėlio. Tada mes iš ten išvažiavom.

* * * * *

Ji buvo vardu Siuzena. Seniai, kaip jai atrodė, kažkas atsitiko tėveliui ir mamytei ir jie nieko nebematė. Tėvelis išėjo prašytis pagalbos, bet nesugrįžo. Vėliau išėjo mamytė, griežtai prisakiusi vaikams nekelti kojos iš namų. Ji grįžo verkdama. Kitą dieną vėl išėjo, bet jau nebegrįžo. Vaikai suvalgė viską, ką rado namie, o paskui nebebuvo ko valgyti. Pagaliau Siuzena tiek išalko, kad, nebeklausydama mamos draudimo, išėjo prašytis pagalvos į misis Volton parduotuvę. Parduotuvė buvo atidaryta, bet misis Volton joje nebuvo. Niekas neatėjo, Siuzenai pašaukus, tai ji nusprendė pasiimti kelis pyragaičius, sausainių bei saldainių, o misis Volton pasisakys vėliau.

Grįždama ji pastebėjo kelias baidykles. Viena rėžė jai, bet nepataikė, ir geluonis prašvilpė jai virš galvos. Ji persigando ir likusį kelią parbėgo tekina. Nuo to karto labai tų baidyklių saugojosi ir Tomį išmokė saugotis, kai kur eidavo. Bet Tomis buvo dar toks mažas ir, išėjęs pažaisti tą rytą, nepastebėjo baidyklės, pasislėpusios kaimynų sode. Siuzena daug kartų mėgino prie jo prieiti, bet kiekvienąkart,

nors ir labai atsargiai sėlino, matė, kaip virpčioja ir juda trifido viršūnė.

Po kokios valandos nusprendžiau, kad jau laikas sustoti nakvynės. Palikau Siuzeną sunkvežimyje, o pats apėjau kelis namukus, kol radau tinkamą, ir tada mes sėdom vakarieniauti. Nelabai ką išmaniau apie tokias mergaites, bet ši, man rodės, sukirto neįmanomai daug; ji prisipažino, kad valgyti beveik vien sausainius, saldainius ir pyragaičius ne taip jau gera, kaip jai seniau atrodydavo. Paskui aš ją šiek tiek apiprausiau, sušukavau pagal jos nurodymus, ir rezultatas, mano manymu, išėjo visai puikus. O ji, regis, užmiršo visas nelaimes iš to džiaugsmo, kad turi su kuo pasikalbėti.

Supratau ją, nes ir pats jaučiausi lygiai taip.

Tačiau netrukus po to, kai ją paguldžiau ir vėl nulipau žemyn, išgirdau kūkčiojimą. Grįžau pas ją.

- Nusiramink, Siuzena, - pasakiau. - Nusiramink. Juk Tomiui visai neskaudėjo, supranti, viskas atsitiko taip greitai. - Aš atsisėdau ant lovos ir paėmiau ją už rankos. Ji nustojo verkti.

- Aš ne vien dėl Tomio, - tarė ji. - Jau paskui... kai nieko nebuvo, nė vieno žmogaus. Aš taip bijojau...

- Žinau, - pasakiau jai. - Puikiai žinau. Ir aš bijojau.

- O dabar jau nebijai?

- Ne. Ir tu nebijai. Matai, mums tiesiog reikia būti drauge, ir tada nė vienas nebijosim.

- Taip, - sutiko ji, rimtai pagalvojusi. - Manau, kad taip bus gerai...

Mes aptarėm dar daug dalykų, ir ji užmigo.

* * * * *

- Kur mes važiuojam? - paklausė Siuzena, kai rytą vėl leidomės į kelionę.

Aš paaiškinau, kad ieškau vienos merginos.

- O kur ji yra? - paklausė Siuzena.

Šito aš gerai nežinojau.

- Kada gi mes ją rasim? - paklausė Siuzena.

Ir į tai negalėjau nieko aiškaus atsakyti.

- Ar ta mergina graži? - paklausė Siuzena.

- Taip, - tariau aš, apsidžiaugęs, kad bent kartą galiu atsakyti

tiksliai.

Ir Siuzena nežinia kodėl liko patenkinta tokiu atsakymu.

- Gerai, - tarė ji pritariamai, ir mes ėmėme kalbėtis apie kitką.

Dėl jos stengiausi aplenkti didesnius miestelius, bet išvengti nemalonių vaizdų laukuose buvo neįmanoma. Po kurio laiko lioviausi apsimetinėjęs, kad jų nematau. Siuzena žiūrėjo į juos taip pat abejingai, kaip ir į visa kita. Jie nebaugino jos, jai buvo tik smalsu, ir ji klausinėjo. Pagalvojęs, kad pasaulyje, kuriame ji užaugs, nebus vietos visokioms saldybėms ir eufemizmams, kurių išmokau vaikystėje, pasistengiau kalbėti apie tuos siaubingus ir keistus dalykus vienodai objektyviai. Man tai buvo taip pat į naudą.

Vidudienį dangus apsiniaukė, ir vėl pradėjo lyti. Kai penktą valandą sustojome prie pat Pulboro, vis dar smarkiai lijo.

- Kur dabar važiuosim? - paklausė Siuzena.

- Tas ir yra, - prisipažinau, - kad nežinau. Kažkur ten, - mostelėjau į pietų pusę link miglotų kalvų.

Stengiausi prisiminti, ką Džozela dar buvo sakiusi apie tą vietą, bet prisiminiau tik tiek, kad namas stovi šiaurinėje kalvų pusėje, be to, man buvo susidaręs įspūdis, kad nuo Pulboro jį skiria pelkėta žemuma. Dabar, nuvažiavus šitiek kelio, tos žinios pasirodė visai menkos - Daunso kalvos tęsėsi daugelį mylių į rytus ir į vakarus.

- Pradžiai gal reikia pasidairyti, ar nepamatysim kur dūmų, - sugalvojau.

- Tai kad per tą lietų visai nieko nematyti, - Siuzena mąstė praktiškai ir visai teisingai.

Po pusvalandžio lietus teikėsi kurį laiką sustoti. Mes išlipom iš sunkvežimio ir susėdom greta ant mūro tvoros. Ilgokai ir labai atidžiai apžiūrinėjom kalvų šlaitus, bet nei skvarbios Siuzenos akys, nei manieji žiūronai berado nė mažiausio dūmų pėdsako ar šiaip kokios veiklos ženklų. Netrukus ir vėl pradėjo lyti.

- Aš noriu valgyti, - tarė Siuzena.

O man tuo metu valgis visai neberūpėjo. Dabar, kai buvau taip arti tikslo, viską nustelbė troškimas įsitikinti, kad mano spėlionės buvo teisingos. Siuzenai valgant, aš pavažiavau sunkvežimį truputį atgal, į kalną, kad toliau būtų matyti. Ištaikę valandėlę, kai kiek apstojo lyti, blėstančioje šviesoje mes dar kartą atidžiai nužiūrėjom pašlaitę anapus slėnio, bet ir vėl nieko nepamatėm. Visame slėnyje

nebuvo matyti nieko gyvo, tik kelios karvės ir avys bei šen ten stypsantys trifidai.

Man dingtelėjo viena mintis, ir nusprendžiau paėjėti į miestelį. Siuzenos nenorėjau vestis, nes žinojau, kad ten bus ne itin malonu, bet ir palikti jos vienos negalėjau. Kai jau buvom miestelyje, pamačiau, kad tie reginiai daro jai kur kas menkesnį įspūdį, negu man; vaikų visai kitoks supratimas apie tai, kas yra baisu, kol jie neišmokyti, kokiais dalykais reikia baisėtis. Prislėgtas jaučiausi tiktai aš. Siuzenai buvo ne tiek bjauru, kiek įdomu. Pagaliau visi nesmagumai nublanko prieš raudoną šilkinį lietpaltį, kurį ji pasisavino, nors ir buvo gerokai per didelis. Aš taip pat suradau, ko ieškojau... Grįžau prie sunkvežimio su prožektoriui prilygstančiu priekiniu žibintu, kurį nuėmiau nuo prašmatnaus "Rols-Roiso".

Pritaisiau žibintą ant strypo palei kabinos langą taip, kad galėčiau jį sukioti, ir prijungiau prie akumuliatorių. Dabar beliko laukti tamsos ir tikėtis, kad nustos lyti.

Kai visai sutemo, lietus jau tik po truputį bekrapnojo. Įjungiau prožektorių, ir jis perskrodė tamsą. Lėtai sukiojau jį kairėn ir dešinėn, nukreipęs į kalvas, ir susijaudinęs žiūrėjau, ar neatsilieps kas į mano signalą. Kokį dešimtį kartų ar daugiau atkakliai sukiojau prožektorių, vis kelioms sekundėms išjungdamas, ir tada žiūrėdavau, ar tamsoje kur nesumirksės žiburėlis. Bet naktis virš kalvų tvyrojo juoda, be jokios prošvaistės. Paskui ir vėl pradėjo smarkiau lyti. Aš nukreipiau spindulį tiesiai priešais save ir sėdėjau laukdamas, klausydamasis, kaip barbena į kabinos stogą lietaus lašai, o Siuzena užmigo, atsirėmusi man į ranką. Praėjo valanda, lietaus lašai pasidarė smulkesni, ir pagaliau visai nustojo lyti. Vėl pradėjau sukioti prožektorių; Siuzena nubudo. Jau buvau prožektorium pravažiavęs šešis kartus, staiga Siuzena sušuko:

- Žiūrėk, Bili! Ten! Ten šviesa!

Ji rodė kažkur kairėn. Išjungiau prožektorių ir įsižiūrėjau, kur ji rodė pirštu. Buvo sunku ką nors spėti. Jei tai nebuvo regėjimo apgaulė, tolumoje kažkas blankiai spingsėjo nelyginant jonvabalis. Mums bežiūrint, vėl ėmė pliaupti lietus. Ir kai prisidėjau prie akių žiūronus, jau iš viso nieko nebesimatė.

Važiuoti nesiryžau. Juk šviesos, jei ji ten tikrai, iš žemesnės vietos galėjo ir nebesimatyti. Vėl nukreipiau prožektorių tiesiai į priekį ir ėmiau laukti, sukaupęs visą kantrybę. Praėjo dar beveik

valanda, kol vėl apstojo lyti. Aš tuoj pat išjungiau prožektorių.

- Šviečia, - susijaudinusi šūktelėjo Siuzena. - Žiūrėk! Žiūrėk!

Tikrai švietė. Ir gana ryškiai, jau nebebuvo galima abejoti, nors net pro žiūronus beveik nieko nesimatė.

Įjungęs prožektorių, perdaviau Morzės abėcėle raidę "V" - išskyrus SOS, tik tą vieną ženklą ir temokėjau. Anoji šviesa atsakydama mirktelėjo ir pabėrė eilę ilgų ir trumpų signalų, kurie, deja, nieko man nesakė. Dėl visa ko dar pasiunčiau porą "V", pasižymėdamas žemėlapyje tos šviesos kryptį ir įjungiau sunkvežimio žibintus.

- Ar ten toji mergina? - paklausė Siuzena.

- Turėtų būti ji, - atsakiau. - Turėtų būti.

Kelionė buvo varginga. Norint apvažiuoti pelkynus, reikėjo pasukti keliu į vakarus, o paskui kalvų pašlaitėmis grįžti į rytus. Pavažiavus mylią, kažkas visai užstojo šviesą. Jau ir taip buvo sunku laikytis teisingos krypties daugybėje tamsių keliukų, o dar vėl prapliupo lyti. Kadangi drenažo šliuzais niekas nesirūpino, kai kurie laukai patvino, vietomis vanduo buvo užliejęs net kelią. Turėjau važiuoti itin atsargiai, nors tiesiog nesitvėriau iš noro lėkti visu greičiu.

Kai nusigavom anapus slėnio, vanduo nebetrukdė, bet važiuoti galėjom ne ką greičiau, nes keliukai buvo kuo kvailiausiai išsirangę, pilni netikėčiausių posūkių. Turėjau neatsitraukdamas žiūrėti į kelią, o mergaitė žvalgėsi, ar kur šlaite vėl nepasirodys šviesa. Pagaliau pasiekėm tašką, kur mano žemėlapyje nubrėžta linija kirtosi su mūsų keliu, bet šviesos nebuvo matyti. Bandžiau pavažiuoti aukštyn. Prireikė viso pusvalandžio grįžti atgal, nes kelias vedė į kreidos karjerą. Tada vėl važiavom toliau tuo pačiu žemesniuoju keliuku. Po kiek laiko Siuzena pro šakas dešinėje pastebėjo blykstelint šviesą. Sekantis posūkis buvo sėkmingesnis. Jis nuvedė mus kalvos šlaitu aukštyn, ir už kokios pusės mylios išvydom nedidelį ryškiai šviečiantį lango kvadratą.

Tačiau net tada ir net su žemėlapiu tik vargais negalais radome link jo vedantį keliuką. Mes pamažėle važiavome aukštyn, ir kiekvieną kartą, kai langas pasirodydavo, jis būdavo vis arčiau ir arčiau. Keliukas nebuvo skirtas sunkvežimiams. Siauresnėse vietose turėjom tiesiog brautis per visokius krūmus ir gervuogynus, kurie kibo į sunkvežimio šonus, tarsi stengdamiesi nustumti mus atgal.

Bet pagaliau kelyje sušvytavo žibintas. Jis ėmė mus vesti

paskui save, siūbuodamas, rodydamas, kur sukti į vartus. Paskui jis nusileido ant žemės. Aš įvažiavau ir sustojau per jardą nuo jo. Kai atidariau kabinos dureles, tiesiai į akis man plykstelėjo kišeninio žibintuvėlio šviesa. Spėjau pamatyti, kad jį laiko žmogus šlapiu žvilgančiu lietpalčiu.

Pasigirdęs balsas virptelėjo, neįstengdamas išlaikyti apsimestinio ramumo.

- Sveikas, Bili. Ilgai nesimatėm.

Aš nušokau žemėn.

- O Bili! Negaliu... O dieve, kaip aš laukiau... O Bili... - kalbėjo Džozela.

Siuzeną visai pamiršau ir prisiminiau tik tada, kai iš viršaus pasigirdo balselis:

- Juk visai peršlapsit, kvaileliai. Negi negalima bučiuotis viduje?

14
ŠIRNINGAS

Nuojauta, kuri mane apėmė atvažiavus į Širningo fermą, - nuojauta, kad visi vargai jau pasibaigė, - įdomi tik tuo, jog parodo, kaip galima suklysti. Džozela pateko į mano glėbį visai sklandžiai, bet su jos nusivežimu į Tinšemą, kur būtume prisidėję prie tenykštės bendruomenės, nieko gero neišėjo, ir priežastis buvo ne viena.

Nuo to laiko, kai man dingtelėjo į galvą, kur Džozela galėtų būti, įsivaizdavau ją, turiu prisipažinti, šiek tiek kinematografiškai, - narsiai kovojančią su gamtos jėgomis ir taip toliau. Kažkas panašaus gal ir buvo, bet visos aplinkybės gerokai skyrėsi nuo mano įsivaizduotų. Maniau, kad trumpai drūtai jai pasakysiu: "Sėsk į kabiną. Važiuojam pas Koukerį ir jo kompaniją", bet tam planui buvo lemta žlugti. Juk turėjau žinoti, kad niekas taip paprastai nesidaro; iš kitos pusės, tiesiog nuostabu, kad taip dažnai geri dalykai iš pradžių palaikomi blogais.

Nesakau, kad Širningas man iš pat pradžių būtų mažiau patikęs už Tinšemą, bet prisijungti prie didesnės grupės aiškiai būtų buvę protingiau. Tačiau Širninge buvo nuostabu. "Ferma" dabar tebuvo tik pavadinimas. Ferma čia buvo prieš kokius dvidešimt penkerius metus, ir nors viskas atrodė taip, kaip ir anksčiau, iš tikrųjų

čia buvo užmiesčio vila. Sasekse ir gretimose grafystėse pilna tokių namų ir kotedžų, kuriuos prisitaikė sau nuvargę Londono gyventojai. Namo vidus buvo taip pertvarkytas ir modernizuotas, kad vargu ar ankstesnieji gyventojai būtų atpažinę nors vieną kambarį. Iš lauko jis tiesiog blizgėjo. Diendaržiai ir ūkiniai pastatai savo tvarkingumu labiau panašėjo į priemiestinius, negu kaimiškus, ir jau daugelį metų į juos nebuvo įkėlęs kojos joks nekilnus gyvulys, - čia buvo laikomi tik jojami arkliai ir poniai. Kieme niekas nerodė, kad būtų vaikomasi praktinės naudos, nebuvo justi nemalonių kvapų; jis visas buvo užleistas tankia velėna, nelyginant žaidimų aikštelė. Pro langus iš namo su raudonų, vėjo nugairintų čerpių stogu buvo matyti laukai, dirbami kitų, praktiškesnių fermerių. Daržinės ir kiti ūkiniai pastatai buvo dar visai geri.

Džozelos draugai, dabartiniai savininkai, buvo užsimoję iki tam tikro lygio atgaivinti ūkinę veiklą ir tolydžio atmetinėjo gundančius pasiūlymus parduoti fermą, tikėdamiesi kada nors ir kaip nors - tik labai neaišku kaip, - gauti pinigų ir atpirkti teisėtai jai priklausančias žemes.

Ferma turėjo savo šulinį ir elektros jėgainę, ir tai daug ką reiškė, bet, viską apžiūrėjęs, aš supratau, koks protingas buvo Koukeris, kalbėdamas apie bendrų pastangų būtinumą. Nieko neišmaniau apie ūkininkavimą, bet jaučiau, kad, jei pasiliksim čia, reiks įdėti namaža triūso, norint visiems šešiems prasimaitinti.

Kiti trys - Denis ir Merė Brentai bei Džoisė Teilor - jau buvo čia, kai atvažiavo Džozela. Denis buvo tų namų šeimininkas. Džiosė gyveno kartu, iš pradžių, kad Merei būtų linksmiau, o paskui, kai Merei gims vaikas, kad perimtų namų ūkį.

Žaliųjų blyksnių vakarą - galit jį vadinti kometos vakaru, jei tikit, kad tai buvo kometa, - viešėjo dar du svečiai, Džoana ir Tedas Dantonai, atvažiavę pailsėti kokią savaitę. Jie visi penki išėjo pasižiūrėti reginio į sodą. Rytą visi penki nubudo pasaulyje, kuriame viešpatavo tamsa. Pirmiausia jie mėgino prisišaukti pagalbą telefonu, o kai tas pasirodė neįmanoma, ėmė laukti ateinančios tarnaitės. Kai toji neatėjo, Tedas ryžosi išeiti sužinoti, kas atsitiko. Denis būtų ėjęs kartu, jei žmona nebūtų puolusi kone į isteriją, todėl Tedas išėjo vienas. Jis negrįžo. Vėliau, niekam nieko nesakiusi, pradingo Džoana, tur būt, išėjusi ieškoti vyro. Ji taip pat negrįžo.

Denis sekė laiką, čiupinėdamas laikrodžio rodykles. Atėjo

pavakarys, ir pasidarė nebepakeliama sėdėti nieko neveikiant. Jis norėjo pamėginti nusigauti į kaimą, bet abi moterys stojo piestu. Atsižvelgdamas į Merės padėtį, jis nusileido, ir eiti pasiryžo Džoisė. Ji nuėjo prie durų ir ėmė grabinėti kelią, atkišusi lazdą į priekį. Bet nespėjo peržengti slenksčio, kažkas su švilpesiu čiaukštelėjo jai per kairę ranką ir nudegino kaip su įkaitinta viela. Šūktelėjusi ji atšoko į prieangį ir parkrito. Priėjo Denis. Laimei, ji nebuvo praradusi sąmonę, tik dejavo, kad labai skauda ranką. Denis, apčiupinėjęs iššokusį rumbą, susivokė, kas atsitiko. Nors ir nieko nematydami, jiedu su Mere vargais negalais sutaisė karštą kompresą - Merė sušildė vandenį, o Denis uždėjo truniketą ir kiek galėdamas išsiurbė nuodus. Paskui jie nunešė ją į lovą, ir ji pragulėjo keletą dienų, kol atsigavo.

Tuo tarpu Denis ėmėsi bandymų, pirmiausia prie priešakinių, paskui prie užpakalinių durų. Atsargiai pro durų plyšelį jis iškišdavo šluotą, laikydamas sulig galva. Kaskart pasigirsdavo geluonies švilpesys, šluotkotis sujudėdavo jo rankoje. Tas pats buvo ir prie vieno lango į sodą. Kiti langai atrodė nepavojingi. Jis būtų mėginęs išlipti pro vieną iš jų, bet Merė nieku gyvu neleido. Ji buvo įsitikinusi, kad, jei trifidų yra palei namą, tai jų turi būti pilna visur, ir neleido jam rizikuoti.

Visa laimė, kad jie turėjo nemažai maisto ir galėjo ilgokai užtekti, tik buvo sunku virtis. Džoisė, kad ir kamuojama aukštos temperatūros, atrodė atsilaikysianti prieš trifidų nuodus, taigi padėtis nebebuvo tokia beviltiška. Beveik visą kitą dieną Denis darėsi šalmą. Jo turimas vielinis tinklelis buvo stambiomis akutėmis, todėl reikėjo sudėti ir suraišioti kelis sluoksnius. Tai atėmė nemažai laiko, bet dar tą patį vakarą, apsisaugojęs šalmu ir storomis motociklininko pirštinėmis, jis galėjo išeiti į kaimą. Trifidas kirto jam, vis žengus tris žingsnius nuo namų. Šiaip taip jį suradęs, Denis suniokojo jam stiebą. Po minutės per šalmą čiaukštelėjo kitas geluonis. Su šiuo jis nesusidorojo, nes nerado, nors tas kitas kirto dar kokius šešis kartus ir tik po to atstojo. Denis nusigavo į dirbtuvę, o iš ten į keliuką, ir dabar nešėsi tris didelius kamuolius virvės, kurią eidamas vyniojo, kad paskui atsektų kelią namo.

Ir kelyje jam ne kartą kirto trifidų geluonys. Mylią iki kaimo jis ėjo labai ilgai, ir kažkur pusiaukelėj išsibaigė virvė. Jis ėjo klupinėdamas, apsuptas bauginančios tylos. Retkarčiais sustojęs šūkteldavo, bet niekas neatsiliepė. Kartais jį suimdavo baimė, kad

pasiklydo, tačiau, pajutęs po kojomis kietą kelio dangą, vėl suprasdavo, kur esąs; o, apčiuopęs kelrodį stulpą, galutinai tuo įsitikindavo.

Nuėjęs, kaip jam atrodė, gerą kelio gabalą, pajuto, kad žingsnių garsas kitoks, - aidus. Paėjęs į šoną, aptiko pėsčiųjų taką, paskui mūrinę tvorą. Dar toliau apčiuopė pašto dėžutę, įmūrytą į plytų sieną, ir įsitikino, kad jau tikrai pasiekęs kaimą. Tada vėl šūktelėjo. Išgirdo balsą, moters balsą, bet gana toli priekyje ir žodžių nesuprato. Pašaukė dar kartą ir ėmė eiti į balso pusę. Tačiau dabar atsakymą staiga nutraukė klyksmas. Po to vėl stojo tyla. Tik tada, bet vis dar negalėdamas patikėti, jis suprato, kad kaimo nė kiek ne geresnė padėtis, negu jo namų. Jis atsisėdo ant žolės tako pakrašty ir ėmė svarstyti, ką veikti toliau.

Iš atvėsusio oro suprato, kad jau turi būti sutemę. Ko gero, jis ėjo kokias keturias valandas, o dabar nieko kito neliko, tik grįžti atgal. Vis dėlto neapsimokėjo grįžti tuščiomis rankomis... Stuksendamas lazda į sienas, jis leidosi pirmyn, kol pagaliau lazda barkštelėjo į skardinę iškabą, puošiančią kaimo parduotuvę. Per paskutinius penkiasdešimt šešiasdešimt jardų trifidų geluonys tris kartus kirto jam per šalmą. Dar vienas kirto, kai Denis atidarė vartelius ir suklupo ant kūno, gulinčio skersai tako. Tai buvo vyro lavonas, jau visai sustingęs.

Jam susidarė įspūdis, kad parduotuvėje jau kažkieno lankytasi. Vis dėlto rado dar didelį gabalą kumpio. Įsimetė jį į maišą kartu su sviesto ar margarino, sausainių ir cukraus pakeliais, paskui dar paėmė keletą skardinių dėžučių nuo lentynos, kur, kiek prisiminė, būdavo maisto produktai; bent jau sardinių dėžutes buvo lengva atskirti nuo kitų. Tada paieškojęs surado kokį dešimtį kamuolių virvės, užsikėlė maišą ant pečių ir leidosi namo.

Kartą buvo paklydęs ir vos susivaldė nepuolęs į paniką, bet *šiaip taip grįžo atgal ir susiorientavo.* Atpažino įprastą kelelį. Gerokai pagrabinėjęs, rado nuo namų nutiestą virvę ir surišo su ta, kurią vyniojo nuo parduotuvės. Dabar kelias atgal jau buvo palyginti nebe toks sunkus.

Sekančią savaitę jis du kartus buvo nuėjęs į parduotuvę, ir jam atrodė, kad trifidų apie namus ir kelyje kaskart vis daugiau. Trims nuo viso pasaulio atskirtiems fermos gyventojams nieko kito neliko, kaip laukti ir neprarasti vilties. Ir jie sulaukė stebuklo:

atvažiavo Džozela.

* * * * *

Man iškart paaiškėjo, kad nėra ko nė galvoti tuoj pat važiuoti į Tinšemą. Vienas dalykas, Džoisė Teilor buvo dar labai silpna - pamatęs ją, tiesiog nustebau, kaip ji iš viso liko gyva. Gyvybę jai išgelbėjo greita Denio nuovoka, bet, visą sekančią savaitę negaudama reikiamų vaistų, netgi tinkamo maisto, ji taisėsi labai iš lėto. Būtų buvusi didžiausia kvailystė vežti ją tokį kelią net ir po dviejų savaičių. Be to, Merei kelionė taip pat galėjo pakenkti - jau greit ji turėjo gimdyti. Taigi vienintelė išeitis mums buvo laukti, kol pasikeis padėtis.

Man vėl teko imtis plėšikavimo. Šį kartą savo veiklą gerokai išplėčiau, nes reikėjo ne tik maisto. Atgabenau degalų generatoriui, dedeklių vištų, dvi neseniai atsivedusias karves (bet tokias liesas, kad visus šonkaulius galėjai suskaičiuoti), medicinos reikmenų Merei ir baisybę visokių mažmožių.

Trifidų aplinkui knibždėte knibždėjo - tiek dar niekur nebuvau matęs. Beveik kiekvieną rytą aptikdavau vieną ar du naujai atėjusius ir tykančius prie namų, ir mano pirmiausias darbas būdavo nurėžti jiems viršūnes. Vėliau aptvėriau sodybą tinklu, kad jie neįsigautų į sodą. Bet ir tada trifidai ateidavo ir slampinėdavo palei tvorą, kol jų neapšaudydavom.

Aš atidariau keletą dėžių su ginklais ir išmokiau Siuzeną jais naudotis. Ji gana greitai įgudo naikinti tas baidykles, kaip lig šiol juos tebevadino. Jai pasidarė tarsi pareiga kasdien jiems keršyti.

Džozela papasakojo, kas jai nutiko po apgaulingo gaisro signalo universitete.

Ji taip pat buvo išvežta su aklųjų grupe, kaip ir aš, tik bematant atsikratė savo sargybinių, pareiškusi ultimatumą: arba ji bus laisva ir padės joms kiek galėdama, arba, jei jos neatsisakys prievartos, vieną dieną pavaišins jas ciano vandenilio rūgštimi ar ciano kaliu. Tegu pasirenka, kas joms labiau prie širdies. Jų pasirinkimas buvo visai protingas.

Kas buvo vėliau, galėjom papasakoti vienas kitam nedaug ką naujo. Kai jos grupė žuvo, ji padarė panašiai kaip ir aš. Susiradusi automobilį, nuvažiavo į Hemstedą manęs ieškoti. Ten nesutiko nė vieno mano globojamo žmogaus, bet nesutiko ir tų, kuriems vadovavo

greitas šaudyti rudaplaukis. Prasibastė po Hemstedą beveik ligi sutemos, po to nusprendė važiuoti į universitetą. Nežinodama, ko ten galima tikėtis, dėl viso pikto paliko automobilį gretimam kvartale ir nuėjo pėsčia. Jau buvo netoli vartų, kai išgirdo šūvį. Iš atsargumo pasislėpė sodelyje, kur pirmiau mes abu buvom pasislėpę. Iš čia pamatė Koukerį, kuris ėjo, atsargiai dairydamasis. Ji negalėjo žinoti, kad tai aš šoviau į trifidą Rasel Skvere ir kad Koukeris toks atsargus kaip tik dėl to šūvio. Pamanė, kad tai spąstai, o daugiau pakliūti į juos nebenorėjo, todėl grįžo į automobilį. Ji visai nenumanė, kur išvažiavo kiti, jei jie iš viso išvažiavo. Žinojo vienintelį prieglobstį sau, apie kurį niekam nebuvo sakiusi, tik tarp kito užsiminusi man. Ir nusprendė ten važiuoti, vildamasi, kad aš, jei dar tebesu gyvas, prisiminsiu ir pamėginsiu ją surasti.

- Vos tik išvažiavau iš Londono, susirietčiau galinėje sėdynėje ir užmigau, - pasakojo Džozela. - Čia atvažiavau gana anksti kitą rytą. Išgirdęs motoro ūžesį, Denis pro viršutinio aukšto langą perspėjo mane, kad saugočiausi trifidų. Tada pamačiau, kad kokie šeši ar septyni trinasi apie namus, tarsi laukdami, kad kas išeitų kiemą. Mums su Deniu bešūkaujant, trifidai sukruto, ir vienas ėmė eiti į mane, todėl greit smukau atgal į automobilį. Trifidas vis ėjo artyn, ir aš, įjungusi variklį, parmušiau jį ir pervažiavau. Tačiau kiti laukė manęs, o ginklo neturėjau jokio, tiktai peilį. Mane išvadavo Denis. "Jeigu turi atliekamą bakelį benzino, šliūkštelk jų pusėn, o paskui užmesk kokį padegtą skudurą, - patarė jis. - Turėtų juos išblaškyti." Ir tikrai išblaškė. Dabar visada naudojuosi medžių purkštuvu. Tiesiog nuostabu, kaip dar nepadegiau namo.

Pagal virimo knygą Džozela šiaip taip pataisydavo valgyti, tvarkėsi po namus. Buvo tiek visokio darbo, daug ko reikėjo mokytis, daug ką išrasti ar tobulinti, ir tolimesnė kaip poros savaičių ateitis visai jos nejaudino. Žmonių per tą laiką niekur nesimatė, bet ji neabejojo, kad jų turi būti, ir nuolat stebėjo visą slėnį, dieną ieškodama dūmų, o naktį šviesos. Tačiau, kiek akis galėjo užmatyti, per daugelį mylių aplinkui nė karto nepasirodė nė menkiausias dūmelis, nesušvito joks žiburėlis iki pat to vakaro, kai atvažiavau aš.

Iš trijų apakusiųjų nelaimė stipriausiai paveikė Denį. Džoisė buvo dar per silpna ir daugiausia gulėjo. Merė buvo užsidariusi savyje ir, atrodo, sėmėsi paguodos, nesiliaudama galvoti apie būsimą motinystę. Tačiau Denis jautėsi kaip žvėris spąstuose. Jis nekeikė

beprasmiškai savo likimo kaip daugelis kitų, bet aklumas kėlė jam apmaudą ir kartėlį, tarsi būtų įvaręs jį į narvą, kuriame jis neketino ilgai užsibūti. Dar prieš man atvažiuojant, jis liepė Džozelai surasti enciklopedijoje Brailio sistemą ir padaryti raidyno kopiją, kad galėtų mokytis. Kasdien atkakliai praktikavosi rašyti aklųjų raštu ir skaitydavo, ką parašęs. Visą laiką jis niršo dėl savo bejėgiškumo, nors neužsiminė apie tai nė žodžiu. Jis imdavosi tai vieno, tai kito darbo su tokiu niūriu užsispyrimu, jog net skaudu buvo žiūrėti, ir turėjau iš visų valios jėgų laikytis, kad nepasisiūlyčiau padėti - pakako tik vieną kartą pamatyti, kokį įniršį jam sukelia neprašyta pagalba. Aš tiesiog stebėjausi, kiek daug jis priverčia save išmokti, tačiau didžiausią įspūdį man padarė tai, kad jau antrą aklumo dieną sugebėjo pasidirbti tokį vykusį šalmą.

Denis stengdavosi važiuoti kartu su manim, kai reikdavo ko parsigabenti, ir džiaugėsi, kad gali būti naudingas, padėdamas kilnoti sunkesnius daiktus. Jis labai norėjo gauti aklųjų raštu parašytų knygų, bet sutarėm, kad jų reikės palaukti, kol didesniuose miestuose praeis pavojus užsikrėsti ligomis.

Dienos ėmė lėkti greitai, bent jau mums trims, regintiems. Džozela buvo daugiausia užsiėmusi namais, Siuzena mokėsi jai padėti. Man taip pat darbų buvo iki kaklo. Džoisė sustiprėjo ir net pabandė keltis, o tada ėmė taisytis sparčiau. Netrukus po to Merę surėmė skausmai.

Visiems buvo sunku tą naktį. Sunkiausia turbūt Deniui, kuris žinojo, kad viskas priklauso nuo dviejų geranorių, bet visai nepatyrusių merginų. Pats nieko negalėdamas padėti, žavėjausi jo savitvarda.

Po pusiaunakčio pas mus nulipo Džozela, labai išvargusi.

- Mergytė. Abi sveikos gyvos, - pranešė ir nusivedė Denį į viršų.

Po kelių minučių Džozela grįžo ir paėmė taurelę, kurią jau buvau jai pripylęs.

- Viskas ėjosi lengvai, dievui dėkui, - tarė ji. - Vargšė Merė taip bijojo, kad mažiukė nebūtų akla, bet, žinoma, nieko panašaus. Dabar ji plūsta ašaromis, kad negali jos matyti.

Mes išgėrėm.

- Kaip keista, - pasakiau. - Turiu galvoje, kokie keisti dalykai dedasi šiame pasaulyje. Štai sėkla - susitraukusi, atrodo negyva,

manai, kad iš jos nieko gero nebebus, o ji ima ir sudygsta. Kaip dabar ta nauja gyvybė, iškart patekusi į visa tai...

Ir ji taip pat paplūdo ašaromis.

* * * * *

Po trijų savaičių išvažiavau į Tinšemą aplankyti Koukerio ir susitarti dėl persikėlimo. Pasiėmiau paprastą automobilį, kad spėčiau per vieną dieną suvažinėti į abu galus. Kai grįžau, Džozela pasitiko mane hole. Ji pažvelgė į mane ir paklausė:

- Kas yra?

- Nieko ypatingo, tik tiek, kad mes ten nevažiuosim, - atsakiau. -Tinšemas žuvęs.

Ji išplėtė akis.

- Kas atsitiko?

- Gerai nežinau. Atrodo, kad būta maro.

Ir trumpai papasakojau, ją mačiau. Ilgai spėlioti nereikėjo. Atvažiavęs radau atvirus vartus, o pastebėjęs sode laisvus trifidus, jau beveik žinojau, ko tikėtis. Tai patvirtino ir kvapas, kurį pajutau, išlipęs iš automobilio. Prisiverčiau įeit į vidų. Iš visko sprendžiant, dvaras buvo apleistas prieš kokias dvi savaites, gal dar anksčiau. Žvilgtelėjau į porą kambarių. To užteko. Aš šūktelėjau, ir mano balsas nuaidėjo tuštumoje. Toliau nebėjau.

Prie priešakinių durų, regis, būta prisegta raštelio, bet radau tik vieną tuščią kamputį. Ilgai ieškojau, ar nepamatysiu kur nupūsto viso popierėlio, bet jo niekur nebuvo. Galiniame kieme nebebuvo nė vieno sunkvežimio ar lengvosios, atrodė išsivežta ir didesnė dalis atsargų, bet kur - nežinia. Man nieko kito neliko, tik grįžti į automobilį ir važiuoti atgal.

- Kas dabar bus? - paklausė Džozela, kai nutilau.

- Dabar, brangioji, gyvensim čia. Mokysimės išsilaikyti. Ir laikysimės, kol ateis pagalba. Gal kur nors yra organizacija...

Džozela papurtė galvą.

- Geriau pamirškim apie pagalbą. Milijonų milijonai žmonių laukė ir tikėjosi pagalbos, bet nesulaukė.

- Turi kažkas darytis, - pasakiau. - Tokių grupelių, kaip mūsų, tur būt, pilna Europoje ir visame pasaulyje. Kai kurios iš jų susijungs. Ims viską statyti ir kurti iš naujo.

- Kada gi tai bus? - paklausė Džozela. - Kelios kartos išmirs? Mūsų tai jau tikriausiai... Ne. Pasaulis žuvo, o mes likom... Ir turim gyventi. Turim tvarkytis gyvenimą, nesitikėdami jokios pagalbos... - Ji nutilo. Dar niekad nebuvau matęs tokios keistos ir nykios jos išraiškos.

- Mieloji... - tariau.

- O Bili, Bili, ne tokio gyvenimo tikėjausi. Jei ne tu, aš...

- Nurimk, mylimoji, - tariau švelniai. - Nurimk, - aš paglosčiau jai plaukus.

Greitai ji susitvardė.

- Dovanok, Bili. Pagailo savęs... net bjauru. Daugiau taip nebus.

Ji nusišluostė nosine akis ir šnirpštelėjo nosim.

- Taigi teks būti fermerio žmona. O tavo žmona būti, Bili, man visai patiks... nors vedybos ir nebus tokios kaip reikia, tikros.

Staiga ji visa nušvito ir susijuokė, ko jau seniai nebuvau girdėjęs.

- Ko juokiesi?

- Aš prisiminiau, su kokia baime galvodavau apie savo vestuvių dieną.

- Taip ir dera merginai, nors iš tavęs tai išgirsti truputį netikėta, -pasakiau.

- Ne taip mane supratai. Aš dėl tų leidėjų, laikraščių ir kino. Kokia jiems būtų buvusi pramoga. Būtų vėl išleidę tą kvailą knygiūkštę, filmą... o nuotraukos visuose laikraščiuose. Nemanau, kad tau būtų labai patikę.

- Aš prisimenu vieną dalyką, kuris man būtų nepatikęs dar labiau, -pasakiau. - Ar prisimeni, kokią sąlygą man siūlei tą mėnesienos naktį?

Ji pažvelgė į mane.

- Na, kai kuriais atžvilgiais mums pasisekė gal ne taip ir blogai,- atsakė ji.

15
PASAULIS SIAURĖJA

Nuo to laiko ėmiau rašyti dienoraštį. Tai buvo ne vien dienoraštis, bet ir inventorizacijos knyga, ir užrašų knygelė. Ten

suregistruota, kokiose vietose buvau, kiek kokių pargabenta daiktų, kiek dar jų palikau ateičiai, surašytos pastabos apie tuos pastatus, iš kurių viską reikia pirmiausia išvežti, kad nesugestų. Nuolat ieškojau maisto produktų, degalų, bet ne vien jų. Dienoraštyje pilna įrašų apie drabužius, įrankius, lovos skalbinius, sodo inventorių, indus, stulpus ir vielą, vielą ir dar kartą vielą, be to, knygas.

Iš tų užrašų matyti, kad, praėjus savaitei po to, kai grįžau iš Tinšemo, pradėjau tverti vielų tvorą nuo trifidų. Mes jau buvom apsaugoję nuo jų sodą ir namą. Dabar ėmiausi vykdyti dar didesnį planą - norėjau atsitverti bent kelis šimtus akrų, kuriuose nebūtų trifidų. Tai turėjo būti tvirtos vielos tvora, vietoj stulpų panaudojant medžius ar šiaip kokias vertikalias atramas, o iš vidaus - lengvesnė tvora, kad gyvuliai ar užsimiršę mes patys neprieitume per arti išorinės tvoros, pro kurią gali pasiekti trifidai. Tai buvo sunkus, varginantis darbas, užtrukęs keletą mėnesių.

Tuo pat metu stengiausi išmokti ūkininkavimo abėcėlę. Iš knygų tokio dalyko lengvai neišmoksi. Mat, nė vienam, rašančiam šia tema, kažkodėl neatėjo į galvą, kad atsiras fermeris, pradedąs nuo absoliutaus nulio. Aš pamačiau, kad visi darbai aprašinėjami nuo vidurio, laikant savaime suprantamu, jog skaitytojas turi pagrindus ir žino terminus. O man trūko ir vieno, ir kito. Susidūrus su praktinėmis problemomis, mano specializuotos biologijos žinios pasirodė nieko vertos. Teorijos reikalavo daiktų ir medžiagų, kurių aš pats negalėjau gauti, arba radęs nemokėjau pažinti. Greit pamačiau, kad, kai tik pasibaigs cheminės trąšos, importiniai pašarų koncentratai ir kiti panašūs dalykai, kurių atsargų neįmanoma papildyti, liks paprasčiausi mechanizmai ir teks gerokai paprakaituoti, o kas iš to išeis, tai dar dievai žino.

Knygų išmintis apie arklininkystę, pieno ūkį bei gyvulių skerdimą taip pat man nedavė jokio praktinio pagrindo tiems menams išmokti. Labai dažnai pasitaikydavo, kad negalėdavau mesti darbo ir bėgti pasiskaityti atitinkamo skyriaus. Be to, praktikoje nuolat sutinki keistų nukrypimų nuo paprastos knyginės schemos.

Visa laimė, kad buvo marios laiko daryti klaidas ir iš jų mokytis. Žinojimas, kad praeis dar net keletas metų, kol prireiks verstis daugiau ar mažiau iš savų resursų, saugojo mus nuo nevilties, kai kas nors nenusisekdavo. Be to, šiek tiek guodė mintis, kad, naudodami jau sukauptas gėrybes, neleidžiam joms nueiti perniek.

Iš atsargumo aš išlaukiau visus metus ir tik tada nuvažiavau į Londoną. Ten visko radau daugiausiai, bei ir įspūdis buvo slogiausias. Miestas dar atrodė taip, lyg, mostelėjus burtų lazdele, jis vėl atgytų, nors daugelis gatvėse paliktų mašinų jau buvo pradėjusios rūdyti. Dar po metų pakitimai pasidarė labiau pastebimi. Tinkas, dideliais gabalais atkritęs nuo sienų, buvo nuklojęs šaligatvius. Gatvėse gulėjo čerpių šukės ir kaminų gaubtuvai. Piktžolės kerojo kanalizacijos grioviuose. Nukritę lapai užkimšo lietaus nutekamuosius vamzdžius, ir plyšiuose, kur tik susidarė sąnašų, buvo prižėlę žolės, kai kur net išaugę krūmai. Beveik kiekvienas namas buvo su žaliu peruku, po kuriuo drėgmėje puvo stogas. Pro daugelį langų buvo matyti įgriuvusios lubos, susiraitę atšokę popieriniai apmušalai, nuo drėgmės blizgančios sienos. Skverai ir parkai nebepaisė ribų ir žengė į gatves. Augalai, atrodė, norėjo užgošti viską - jie leido šaknis tarp grindinio almenų, lindo iš betono plyšių, augo net automobilių sėdynėse. Iš visų pusių jie kėsinosi atsiimti žmogaus susikurtas plynes. Ir keista, gyvosios gamtos užvaldytas miestas nebedarė tokio slegiančio įspūdžio. Tuo laiku, kai jau nebebūtų padėjusi jokia burtų lazdelė, ėmė nykti ir daugelis jo vaiduoklių ir lėtai trauktis į istoriją.

Kartą - ne tais metais, ne sekančiais, bet dar vėliau - aš vėl stovėjau Pikadilyje, dairydamasis po tą visų apleistą vietą, ir bandžiau atkurti vaizduotėje minias žmonių, kurių čia kadaise knibždėte knibždėjo. Nieko man neišėjo. Net prisiminimuose jie buvo netikri, bespalviai, tokie pat istorijos aksesuarai, kaip Romos Koliziejus ar asirų armija, ir tokie pat man tolimi. Nostalgija, apimanti kartais ramybės valandomis, gildydavo man širdį labiau, negu šis žūstančio miesto vaizdas. Vienas būdamas laukuose, pasinerdavau į malonius praeities prisiminimus, o čia, tarp sunkių, lėtai irstančių pastatų, teįstengiau prisiminti maišatį, žlungančias viltis, beatodairišką veržimąsi nežinia kur, viską nustelbiantė geležies žvangėjimą ir suabejojau, ar taip jau daug mes netekom...

Į pirmą žvalgomąją kelionę Londonan buvau susiruošęs vienas ir grįžau apsikrovęs dėžėmis ginklų prieš trifidus, popierium, mašinų dalimis, knygomis bei rašomąja mašinėle Brailio raštu, kurios taip troško Denis, taip pat prabangiais gėrimais, saldumynais, patefono plokštelėmis ir knygomis mums, kurie matėm. Po savaitės su manim buvo nuvažiavusi Džozela, turėdama konkretų tikslą -

pasirinkti drabužių ne tiek suaugusiems, kiek Merės mažylei ir kūdikiui, kurio pati laukėsi. Londonas ją baisiai prislėgė, daugiau ji ten nekėlė kojos.

Aš vis nuvažiuodavau į Londoną, ieškodamas kokio būtino, retai kur aptinkamo daikto, ir kartu pasinaudodavau proga pasisavinti vieną kitą prabangos dalyką. Nė karto nemačiau ten nė vieno gyvo padaro, išskyrus keletą žvirblių ir trifidą. Katės ir šunys, jau visai sulaukėję, veisėsi kaimuose, tik ne čia. Tiesa, kartais užeidavau žymių, kad ne aš vienas semiuosi iš to aruodo, bet sutikti nieko nesutikau.

Baigiantis ketvirtiems metams, nuvažiavau į Londoną paskutinį kartą ir pamačiau, kad be reikalo rizikuoju. Pirmą perspėjimą gavau dar priemiestyje, kai užpakaly manęs kažkas griausmingai sudundėjo. Sustabdžiau sunkvežimį ir atsigręžęs pamačiau debesį dulkių, kurios kilo nuo gatvės iš krūvos griuvėsių. Matyt, dardėdamas pro šalį, sujudinau vos besilaikantį fasadą. Tą dieną nebesugrioviau daugiau nė vieno namo, bet visą laiką laukiau, kad man ant galvos pasipils plytų ir tinko kruša. Nuo to karto persimečiau į mažesnius miestus, bet po juos jau vaikščiodavau pėsčias.

Braitono, kuris būtų buvęs patogiausias šaltinis atsargoms papildyti, teko atsisakyti. Tuo laiku, kai pagaliau sumaniau ten nuvažiuoti, ji jau buvo ėmęsi šefuoti kiti. Kas jie ir kiek jų ten buvo, išsiaiškinti nepavyko. Išvydau skersai kelio sukrautą užtvarą iš akmenų ir dažais užrašytus žodžius:

STOK! ATGAL!

Šį patarimą dar parėmė šūvis iš šautuvo ir dulkių fontanėlis, iššokęs tiesiai prieš mane. Nemačiau nieko, su kuo būčiau galėjęs susitarti, be to, sutikimas rodė, kad ana pusė tartis iš viso nelinkusi.

Apsukau sunkvežimį ir lėtai nuvažiavau atgal, mąstydamas, ar tik neateis metas, kai mano naujo pažįstamo Stefeno pasiruošimai gintis pasirodys ne be pagrindo. Dėl visa ko užvažiavęs pasiėmiau keletą kulkosvaidžių ir minosvaidžių iš to paties arsenalo, iš kurio anksčiau buvom apsirūpinę liepsnosvaidžiais gintis nuo trifidų.

Antrųjų metų lapkritį mes su Džozela sulaukėm savo pirmagimio. Pavadinom jį Deividu. Mano džiaugsmą kartais temdė nerimas: kaip jis jausis tame pasaulyje, kurį jam sukūrėm? Džozelos tai nejaudino. Ji tiesiog dievino jį. Atrodė, kad jis jai atpildas už

viską, ką buvo praradusi, ir net keista, ji dabar nebe tiek nerimavo dėl ateities, kaip anksčiau. Šiaip ar taip, jis buvo sveikas ir stiprus vaikas, ir reikėjo tikėtis, kad užaugęs nepražus, taigi aš, užgniaužęs visas baimes, dar uoliau ėmiausi dirbti žemę, kuri kada nors turės išlaikyti mus visus.

* * * * *

Neilgai trukus Džozela atkreipė dėmesį į trifidus. Jau tiek metų buvau įpratęs darbe jų saugotis, todėl kai jie tapo neatskiriama peizažo dalimi, man ne taip krito į akis, kaip kitiems. Be to, dirbdamas tarp jų, buvau įpratęs dėvėti šalmą su vielos tinklelio antveidžiu ir pirštines, tad tie aprangis atributai nebuvo man kokia naujovė, kai kur nors važiuodavau. Tiesą pasakius, aš ėmiau paisyti trifidų ne daugiau kaip paisoma uodų maliarijos vietovėje. Džozela prašneko apie juos kartą vakare, kai buvom jau atsigulę ir tyloje sklido beveik vien tik tolimas, besikaitaliojąs jų kietų ataugėlių barbenimas į steibus.

- Paskutiniu metu jie ėmė barbenti gerokai daugiau, - tarė Džozela.

Iš pradžių net nesusigaudžiau, apie ką ji kalba. Tie garsai man buvo toks įprastas fonas visur, kur ilgai gyvenau ir dirbau, kad, specialiai nepasiklausęs, negalėdavau pasakyti, ar jie girdėti, ar ne. Dabar įsiklausiau.

- Barbena sau kaip barbenę, - atsakiau.

- Nesakau, kad jie barbena kitaip, tik daug daugiau, todėl, kad jų dabar daug daugiau, negu pirma.

- Nepastebėjau, - tariau abejingai.

Nuo tada, kai apsitvėriau tvora, domėjausi tik tuo, kas dedasi šiapus, o kas už jos - nė kiek man nerūpėjo. Iš savo išvykų buvau susidaręs įspūdį, kad trifidų daugumoje vietų tiek pat, kiek ir anksčiau. Dabar prisiminiau, kad, pirmąkart čia atvažiavus, man krito į akis jų daugumas, ir pagalvojau, jog šiose apylinkėse, tur būt, yra keli dideli trifidų daigynai.

- Jų tikrai daugiau. Pasižiūrėk rytoj, - tarė Džozela.

Rytą tai prisiminiau ir rengdamasis pažvelgiau pro langą. Džozela buvo teisi. Už tvoros nedideliame plotelyje, matomame pro langą, buvo galima jų suskaičiuoti per šimtą. Pasakiau apie tai per

pusryčius. Siuzena buvo nustebusi.

- Bet jų visą laiką daugėja, - tarė ji. - Negi nepastebėjai?

- Turiu ir be to ką veikti, - atšoviau, kiek susierzinęs dėl jos tono. - Šiaip ar taip, tie, kurie yra už tvoros, man nulis. Jei tik išrausim visus, pasisėjusius čia, už tvoros jie gali veikti, ką tik nori.

- Vis tiek, - nerimo Džozela, - kodėl jie sueina kaip tik čia tokiais būriais? Esu tikra, kad specialiai sueina, ir norėčiau žinoti kodėl.

Siuzena vėl pasižiūrėjo nustebusi ir nepatenkinta.

- Tai jis juos privilioja, - tarė ji.

- Nerodyk pirštu, - automatiškai pamokė Džozela. - Ką tai reiškia? Kaip jis gali juos privilioti?

- Bet kad taip yra. Jis kelia triukšmą, ir jie ateina.

- Klausyk, - tariau. - Ką tu čia paistai? Gal aš švilpčioju jiems per miegus, ar ką?

Siuzena pasipūtė.

- Gerai. Jeigu netiki, po pusryčių parodysiu, - pareiškė ji ir įsižeidusi daugiau nebeištarė nė žodžio.

Kai papusryčiavom, ji šmurkštelėjo nuo stalo ir grįžo su mano šalmu ir žiūronais. Nuėjom į pievelę. Ji pasižvalgė po apylinkes, kol pamatė tolumoje kažkur keliaujantį trifidą, ir tada padavė žiūronus man. Trifidas lėtai svirduliavo per lauką. Jis buvo nuo mūsų už kokios mylios ir ėjo į rytus.

- Dabar žiūrėk į jį, - tarė Siuzena.

Ir iššovė į orą.

Po kelių sekundžių trifidas aiškių aiškiausiai pakeitė kryptį - ėmė eiti į pietus.

- Matai? - paklausė ji, trindamasi petį.

- Na, atrodo, kad... Ar tu tikra? Pamėgint dar kartą, - pasiūliau.

Ji papurtė galvą.

- Neverta. Visi trifidai, kurie girdėjo, eina dabar čionai, Maždaug po dešimties minučių jie sustos ir ims klausytis. Jie čia bus netoli ir išgirs barbenant prie tvoros kitus, tai ateis čia. Jei jie toli, bet mes iššausim dar kartą, jie taip pat ateis čia. Bet jei jie nieko daugiau nebeišgirs, dar kiek palūkės ir tada nueis kas sau.

Turiu prisipažinti, kad jos atradimas mane apstulbino.

- Tai... e..., - sulemenau. - Tu, tur būt, juos labai atidžiai

stebi, Siuzena?

- Visą laiką. Nekenčiu jų, - tarė ji, lyg tai būtų viską paaiškinę.

Prie mūsų priėjo Denis.

- Pritariu tau, Siuzena, - pasakė jis. - Ir man tai nepatinka. Jau kuris laikas nepatinka. Šitie nevidonai jau visai mus spaudžia.

- Na, klausykit... - pradėjau aš.

- Sakau tau, jie daug gudresni, negu mums atrodo. Iš kur jie sužinojo? Jie pradėjo veržtis į laisvę kaip tik tada, kai nebuvo kam jų sulaikyti. Jau antrą dieną jie buvo apstoję mūsų namą. Ar gali tai paaiškinti?

- Čia nieko naujo, - tariau. - Džiunglėse jie slampinėdavo palei takus. Labai dažnai apsupdavo kokį nedidelį kaimelį ir įsiverždavo, jei tik jų niekas nenuvaikydavo. Daug kur jie būdavo tikra dievo rykštė.

- Bet ne čia, štai ką noriu pasakyti. Čia jie negalėjo taip elgtis, kol nebuvo tinkamų sąlygų. Ir net nebandė. Bet kai tik sąlygos pasidarė palankios, jie pasinaudojo jomis iškart - lyg būtų žinoję, kad dabar jau galima.

- Klausyk, Deni, nešnekėk niekų. Tik pagalvok, ką sakai, - tariau jam.

- Puikiausiai žinau, ką sakau, bent jau tai, kas svarbiausia. Aš nekuriu kokių nors teorijų, sakau tik tiek, kad jie pasinaudojo nepalankiomis mums aplinkybėmis nepaprastai greit. Taip pat pasakysiu, kad dabar jie aiškiai veikia lyg pagal sistemą. Tu taip įnikęs į savo darbus, kad nepastebi, kaip jie buriasi draugėn ir laukia ten už tvoros, bet Siuzena pastebėjo - girdėjau ją kalbant apie tai. Ir kaip tau atrodo - ko jie laukia?

Iš karto nesiryžau į tai atsakyti.

- Tu manai, kad geriau nešaudyti šiuo šautuvu, kuris juos pritraukia, ir naudotis trifidams skirtuoju? - paklausiau.

- Ne vien šautuvas juos pritraukia, o bet koks garsas, - tarė Siuzena. - Blogiausia traktorius, nes burzgia taip garsiai ir ilgai, kad jie lengvai nustato, kur jis. Bet ir generatorių jie išgirsta iš gana toli. Kiek sykių mačiau, kaip jie pasuka čia, kai jį paleidi.

- Ką čia nuolat kartoji, - tariau jai susierzinęs, - kad "jie girdi", lyg būtų kokie gyvuliai. Jie ne gyvuliai ir negirdi. Jie tik augalai.

- Vis tiek jie kažkaip girdi, - užsispyrusi atkirto Siuzena.

- Na gerai, ką nors dėl to padarysim, - pažadėjau.

* * * * *

Ir padarėm. Pirmieji spąstai buvo kažkas panašu į vėjo malūną, kuris energingai kalė kaip plaktuku. Jį įtaisėm už pusės mylios nuo sodybos. Ir mums pasisekė - jis sutraukė krūvon trifidus tiek nuo mūsų tvoros, tiek iš kitur. Kai jų susirinko keli šimtai, nuvažiavom ten su Siuzena ir nutaikėm į juos liepsnosvaidžius. Tie spąstai puikiai suveikė ir antrą kartą, bet po to trifidai nustojo kreipti į juos dėmesį. Sekantis mūsų ėjimas buvo toks: palei tvorą savo teritorijos pusėj sukalėm tvirtą gardą, o dalį tvoros išardėm ir įtaisėm vartus. Vietą parinkom prie pat generatoriaus ir palikom vartus atvirus. Po poros dienų tuos vartus užtrenkėm ir sunaikinom apie du šimtus trifidų, sulindusių į gardą. Ši priemonė taip pat gerai veikė tik iš pradžių, - antrą kartą toj pačioj vietoj trifidų nebeprisirinko, ir net kitose vietose įkliūvančių trifidų skaičius smarkiai sumažėjo.

Daugybę trifidų būtume galėję sunaikinti, kas kelios dienos apeidami savo valdas su liepsnosvaidžiu, bet tai būtų atėmę mums daug laiko ir greit būtume likę be degalų. Liepsnosvaidžiams reikia labai daug degalų, o armojos arsenale jų buvo ne tiek jau daug. Jei būtume juos išbaigę, mūsų neįkainojami liepsnosvaidžiai būtų pasidarę ne ką vertingesni už metalo laužą, nes aš nežinojau nei tų efektingų degalų sudėties, nei jų gaminimo būdo.

Keletą kartų išbandėm minosvaidžius, bet rezultatai mus nuvylė. Trifidus kaip ir medžius gali kiek nori žaloti, jie vis tiek atsilaiko.

Nors spendėm trifidams įvairiausius spąstus ir visaip juos naikinom, laikui bėgant palei tvorą jų vis daugėjo. Daryti jie nieko ten nedarė, tiesiog įsirausdavo šaknimis į žemę ir stypsodavo. Iš tolo jie niekuo nesiskyrė nuo nekalčiausios gyvatvorės, jei ne tas čia vienur, čia kitur pasigirstąs barbenimas. Tačiau, suabejojus jų budrumu, tereikėdavo išvažiuoti į keliuką. Tai būdavo tas pats, kas pravažiuoti per rikiuotę įnirtingai pliekiančių geluonių, - pasiekus plentą, reikėdavo sustoti ir nuvalyti nuodais ištisai nutėkštą priekinį stiklą.

Kartas nuo karto kuriam nors iš mūsų kildavo nauja mintis, kaip juos nubaidyti, pavyzdžiui, nupurkšti dirvą už tvoros stipriu arseno skiediniu. Bet visada trifidai atsitraukdavo tik laikinai.

Per metus mes buvom išbandė visokiausių gudrybių, bet vieną ankstų rytą į mūsų kambarį įlėkė Siuzena ir pranešė, kad tie

baidyklės įsiveržė ir apsupo namą. Kaip paprastai, ji anksti atsikėlė melžti karvių. Pro jos miegamojo langą jau buvo matyti švintant, bet kai ji nulipo žemyn, ten viskas skendėjo tamsoje. Ji suvokė, kad taip neturėtų būti, ir uždegė šviesą. Pamačiusi prie langų prigludusius žalius odinius lapus, iškart suprato, kas atsitiko.

Pirštų galais perėjau per miegamąjį ir staigiai užtrenkiau langą. Iškart į stiklą iš apačios šleptelėjo geluonis. Mes pažvelgėm žemyn ir pamatėm dešimt ar dvylika eilių trifidų, sustojusių tankiai vienas prie kito aplink visą namą. Liepsnosvaidžius laikėm daržinėje. Eidamas jų pasiimti, nerizikavau. Storai apsirengęs, su pirštinėmis, su odiniu šalmu, vieliniu antveidžiu ir dar su apsauginiais akiniais po juo skyniausi kelią per trifidų minią, apsiginklavęs pačiu didžiausiu, kokį tik radau, virtuvės peiliu. Geluonys pliaukšėdami be paliovos talžė antveidžio tinklelį, jis visas sušlapo, ir smulkučiai nuodų pursleliai ėmė tikšti vidun. Akinius tarsi migla aptraukė, ir, pasiekęs daržinę, aš pirmiausiai nusiploviau nuo veido nuodus. Grįždamas atgal, ryžausi tik labai trumpam pažeme paleisti srovę iš vieno liepsnosvaidžio, nes bijojau padengti duris ar langų rėmus, bet ir to užteko,- trifidai sunerimo, sukruto ir nebekliudė man praeiti.

Džozela ir Siuzena stovėjo greta manęs su gesintuvais, o aš, vis dar panašus į naro ir marsiečio hibridą, lenkiausi iš eilės per kiekvieną viršutinio aukšto palangę ir variau ugnį į apspitusią namus tų padarų minią. Netrukus daug jų buvo virtę pelenais, kiti ėmė trauktis. Siuzena, dabar jau kaip reikiant apsirengusi, su pirštinėmis ir šalmu, pasičiupo antrą liepsnosvaidį ir ėmėsi, jos manymu, skirto jai žygio - pribaigti juos, o aš leidausi ieškoti spragos, pro kurią jie sulindo. Radau nesunkiai. Palypėjęs ant kalvos, pamačiau vietą, pro kurią trifidai vis dar plaukė į mūsų valdas, krypuodami, plevėsuodami lapais. Sulindę pro spragą, jie pasklisdavo į šalis, bet visi traukė į namo pusę. Išgrūsti juos lauk nebuvo sunku. Ugnies čiurkšlė per priekinius - jie sustojo; dar po vieną čiurkšlę į šonus - ir jie pasuko atgal. Kai šliūkštelėjau per viršūnes ir pasukau kur pakliuvo, jie paskubėjo nešdintis, nuvydami atgal ir visus pavėlavusius. Už dvidešimties jardų ant žemės gulėjo tvoros dalis su dviem išverstais stulpais. Pastačiau ją ir, tam kartui šiaip taip sutvirtinęs, dar pavaišinau trifidus iš liepsnosvaidžio, kad bent kelias valandas būtų ramu.

Džozela, Siuzena ir aš beveik visą dieną taisėm spragą.

Praėjo dar dvi dienos, kol mudu su Siuzena apžiūrėjom visas kerteles ir padarėm galą paskutiniams įsibrovėliams. Per tą laiką patikrinom tvorą ir sutvirtinom visas abejotinas vietas. O po keturių mėnesių jie vėl įsiveržė...

Šį kartą ties spraga gulėjo daugybė suniokotų trifidų. Matyt, visa jų minia užgulusi spaudė tvorą, kol išvirto, ir tuos, kurie parkrito, kiti sutrypė.

Reikėjo galvoti, kaip kitaip apsisaugoti. Tvora ir kitur nebuvo stipresnė, negu trifidų išverstoje vietoje. Todėl atrodė, kad geriausia juos galėtų sulaikyti elektros srovė. Suradau karišką generatorių, sumontuotą ant vilkiko, ir parsitempiau namo. Siuzenos padedamas, ėmiausi tiesti laidus. Dar nespėjom to darbo pabaigti, o tie bjaurybės vėl rado pro kur įsibrauti.

Esu įsitikinęs, kad šis būdas būtų buvęs pats geriausias, jei būtume galėję leisti srovę visą laiką ar bent su nedidelėmis pertraukomis. Kliūtis buvo degalai. Benziną vertinom labiausiai iš visų savo atsargų. Kokio nors maisto visada galėsim prasimanyti užsiaugindami, bet kai nebebus iš kur imti benzino ir dizelinio kuro, tada jau galas viskam, ne tik kokiems nors patogumams. Nebegalėsim išvažiuoti, tuo pačiu ir nieko neparsigabensim. Tada tikrai prasidės primityvus gyvenimas. Taigi taupumo sumetimais srovę paleisdavom tik kelioms minutėms du tris kartus per dieną. Trifidai turėjo pasitraukti per kelis jardus ir nebelaikė užgulę tvoros. Be to, prie vidinės tvoros įtaisėme signalizaciją, kad iškart pajustume, vos tik trifidai įsiverš.

Visa bėda, kad trifidai sugebėjo mokytis iš patyrimo. Pavyzdžiui, jie priprato, kad srovė leidžiama vakare ir iš ryto, ir trumpam. Pradėjom pastebėti, kad jie paprastai laikosi toliau nuo laido tuo metu, kai įjungiam generatorių, o kai tik jis sustoja, jie vėl prisiartina. Iš pradžių dar negalėjom pasakyti, ar variklio ūžesys jiems iš tikrųjų siejasi su srove laiduose, bet vėliau tuo beveik įsitikinom.

Pradėjom leisti srovę įvairiu laiku, Bet Siuzena, kuri nuolat stebėjo savo amžinus priešus, netrukus ėmė tvirtinti, kad elektra sulaiko juos atokiau nuo tvoros vis trumpesnį ir trumpesnį laiką. Vis dėlto elektros laidai ir nuolatiniai mūsų antpuoliai į tankiausius trifidų sambūrius mus apsaugojo nuo jų įsibrovimo apie metus; tiesa, jie ir vėliau įsiveržsaid, bet mes laiku apie tai sužinodavom, ir ta bėda pasidarė nebe tokia baisi.

Saugūs savo sodyboje, mes toliau mokėmės ūkininkauti, ir gyvenimas pamažu ėmė tekėti lygia vaga.

* * * * *

Vieną šeštųjų metų vasaros dieną mes su Džozela nuvažiavom prie jūros. Važiavom pusiau vikšriniu visureigiu, kuriuo dabar visada naudojausi, nes keliai labai pablogėjo. Jai tai buvo šventė. Kažin kiek mėnesių ji nebuvo ištrūkusi už mūsų aptvaro. Ji tiesiog negalėdavo atsitraukti iš namų ir nuo vaikų ir išvažiuodavo tik retkarčiais, kai būdavo neišvengiama, bet štai atėjo laikas, kai mes jau galėjom be baimės viską palikti Siuzenos globai, ir, pakilę į kalvas bei perkopę viršūnes, pasijutom laisvi. Pasiekę paskutinį, piečiausią šlaitą, sustabdėm mašiną ir išlipom pasėdėti.

Buvo nuostabiausia birželio diena, tik keli lengvi debesėliai baltavo giedrame žydrame danguke. Saulė švietė į pliažus ir jūrą lygiai taip pat ryškiai, kaip ir tais laikais, kada tuose pliažuose būdavo minios poilsiautojų, o jūra sėte nusėta valčių taškeliais. Kurį laiką žiūrėjom į visa tai tylėdami. Paskui Džozela tarė:

- Ar tau dar vis kartais atrodo, Bili, kad jeigu užsimerktum, tai po kiek laiko atsimerkęs pamatytum viską vėl taip pat, kaip buvo? Man tai dar atrodo.

- O man dabar jau retai, - atsakiau. - Juk aš mačiau visko daug daugiau, negu tu. Bet kartais...

- Žiūrėk, žuvėdros... visai tokios, kaip ir seniau.

- Šiais metais paukščių jau žymiai daugiau, - pritariau aš. - Kaip gerai.

Iš tolo miestukas atrodė toks pat, kaip ir seniau, nedidelių raudonais stogais namelių ir vasarnamių krūva, kur gyveno daugiausia pasiturintys pasitraukę iš tarnybos buržua, tačiau tas įspūdis buvo tik kelių minučių. Nors čerpių stogai dar raudonavo, sienų jau beveik nebuvo matyti. Tvarkingus sodelius buvo visai užgožusi nežabotai suvešėjusi žaluma, kurioje šen bei ten margavo rūpestingai augintų gėlių palikuonės. Iš tolo net keliai atrodė kaip žalio kilimo juostos. Privažiavę arčiau, pamatėm, kad švelnios žalumos įspūdis apgaulingas, - ten buvo prižėlę kietų, šiurkščių piktžolių.

- Dar taip neseniai, - tarė susimąsčiusi Džozela, - žmonės dejavo, kad vasarnamiai gadina aplinką. Pasižiūrėk į juos dabar.

- Aplinka keršija, iš tikrųjų , - tariau aš. - O tada atrodė, kad jai baigta. "Ir kas gi būt galėjęs pamanyti, kad senis turi šitiek kraujo?" - Man net baisu. Atrodo, viskas tarsi nuo grandinės nutrūko, džiūgauja, kad mums galas, kad kiekvienas dabar gali eiti savo keliu. O gal... Nejaugi mes apgaudinėjam save nuo tada, kai tai įvyko? Gal mums tikrai galas, Bili?

Kelionėse, kai važinėdavau apsirūpinti maistu ir viskuo kitu, aš turėjau daugiau laiko pagalvoti apie tai, negu ji.

- Jei būtum ne tokia, kokia esi, mieloji, galėčiau atsakyti tau herojiškai, na, su savotišku geranoriškumu, kuris dažnai palaikomas tikėjimu ir ryžtu.

- Bet kai aš tokia, kokia esu?

- Atsakysiu tau garbingai - ne visai dar mums galas. Kol gyveni, tol turi viltį.

Mes kiek patylėjom, žvelgdami į plytintį priešais gamtovaizdį.

- Man atrodo, - ėmiau aiškinti plačiau, - įsidėmėk, tik atrodo, -kad mes turim labai nedaug šansų, taip nedaug, jog reiks ilgo ilgo laiko atgauti tokią padėtį, kokią turėjom. Jei nebūtų trifidų, sakyčiau, kad šansų gana daug, bet ir tai reikėtų nemažai laiko. Viską dabar lemia trifidai. Nė vienai kylančiai civilizacijai neteko kovoti su kuo nors panašaus. Ar jie atims planetą iš mūsų, ar mes įstengsim sustabdyti juos?

Svarbiausia problema - rasti kokį paprastą būdą su jais susidoroti. Kol kas mums sekasi ne taip blogai, dar sugebam juos atremti. Bet mūsų anūkai - ką jie darys? Nejaugi jiems reiks praleisti visą gyvenimą savo rezervacijose, nepabaigiamu triūsu ginant jas nuo trifidų? Esu įsitikinęs, kad yra koks paprastas būdas su jais susidoroti. Visa bėda, kad paprasti būdai atrandami per sudėtingus tyrinėjimus. O mes neturim tam resursų.

- Bet mes juk turim viso pasaulio resursus, reikia tik pasiimti, -įsiterpė Džozela.

- Materialinius - taip, bet ne protinius. Mums reikia grupės mokslininkų, ekspertų, kurie ieškotų būdų, kaip atsikratyti trifidų galutinai. Ir jie rastų, esu dėl to tikras. Pavyzdžiui, vien trifidus veikiantį herbicidą. Arba hormonus, sukeliančius trifidams biologinį neatsparumą -trifidams, ir niekam daugiau... Tai būtų neįmanoma, jeigu to uždavinio imtųsi pakankamai protų...

- Kodėl pats nebandai? - paklausė ji.

- Per daug priežasčių. Pirma - netinku tam. Aš labai vidutiniškas biochemikas, be to, esu vienas. Reikia laboratorijos, prietaisų. Maža to, reikia laiko, o iš kur jo imti, kai tiek daug turiu visokių darbų? Bet jeigu ir sugebėčiau ką išrasti, sintetinius hormonus reiktų gaminti dideliais kiekiais. Reiktų fabriko. Bet pirmiausia reikalinga tyrinėtojų grupė.

- Žmones galima išmokyti.

- Taip, kai jų tiek, kad dalį galima atleisti nuo darbo, skirto maisto gaminimui. Aš pririnkau daugybę biochemijos knygų, tikėdamasis, kad gal ateis laikas, kai kas nors jomis pasinaudos. Aš išmokysiu Deividą visko, ką pats žinau, o jis perduos tas žinias toliau. Bet jeigu šiam darbui neliks laiko, tai nieko gero ateityje nematau - žmogus taip ir neišeis iš rezervacijų.

Džozela susiraukė, stebėdama keturis trifidus, kėblinančius per lauką pro mus.

- Seniau būdavo sakoma, kad vieninteliai rimti žmogaus varžovai yra vabzdžiai. Man atrodo, kad trifidai turi bendrumo su kai kuriomis vabzdžių rūšimis. O, žinau, biologiškai - jie augalai. Bet turiu omenyje tai, kad jie nesirūpina atskirais individais, o atskiri individai nesirūpina savimi. Kiekvienas lyg turi šiokį tokį protą, o kai jie susiburia į krūvą, tas ypač išryškėja. Jie veikia kartu, siekdami to paties tikslo - taip pat, kaip bitės ar skruzdės, nors galima drąsiai sakyti, kad nė vienas nežino to tikslo ar plano, kurį padeda įgyvendinti. Tai labai keista, šiaip ar taip, mums gal net nesuprantama. Jie taip skiriasi nuo mūsų. Man regis, šiuo atveju griūva visos mūsų teorijos apie paveldimas savybes. Gal bitė arba trifidas turi kokį visuomeninės organizacijos geną? Gal skruzdė turi architektūros geną? Ir jeigu taip, tai kodėl mes per tiek amžių neįgijome kalbos arba maisto gaminimo geno? Šiaip ar taip, trifidai tikrai turi kažką panašaus. Galbūt nė vienas, paimtas atskirai, nežino, kodėl jis nuolatos trinasi apie mūsų tvorą, bet visi kartu žino, kad jų tikslas - pasiekti mus ir kad anksčiau ar vėliau pasieks. Teisybė, dar gali daug kas atsitikti ir to nebūti, - pasakiau. - Aš nenorėjau, kad tu visą laiką jaustumeisi dėl to prislėgta.

- Aš ir nesijaučiu prislėgta... nebent kartais, kai būnu pavargusi. Paprastai turiu tiek darbo, kad nėra kada rūpintis dėl to, kas gali atsitikti po daugelio metų. Ne, paprastai aš tik šiek tiek

nuliūstu - apima tokia švelni melancholija, kuri buvo taip vertinama aštuonioliktame amžiuje. Aš pasidarau sentimentali, kai tu paleidi patefoną, - tiesiog baisu pagalvoti, kad didžiulis orkestras, kurio jau seniai nebėra, dar groja saujelei žmonių, gyvenančių apgultyje ir pamažu primityvėjančių. Muzika sugrąžina mane į praeitį, ir pasidaro liūdna, kai pagalvoju, kad netekom tiek daug dalykų ir kad jie niekad nebesugrįš, nesvarbu, ką dabar bedarytumėm. Ar tau taip nebūna?

- Aha, - prisipažinau. - Bet man vis lengviau darosi susitaikyti su dabartimi. Ko gero, jei man pasiūlytų kaip pasakoje išpildyti norus, aš panorėčiau, kad senasis pasaulis grįžtų, bet su sąlyga. Supranti, nežiūrint visko, aš dabar daug laimingesnis, negu kada nors anksčiau. Tu tai žinai, ar ne, Džoze?

Ji uždėjo ranką man ant rankos.

- Aš irgi taip jaučiuos. Ir mane liūdina ne tiek tai, ko mes netekom, kiek tai, jog to viso niekad nepatirs mūsų vaikai.

- Bus sunku įkvėpti jiems viltis ir siekimus, - pripažinau aš. - Mes negalim susilaikyti nesižvalgę į praeitį. Bet jiems nevalia visą laiką žiūrėti atgal. Galvojimas apie pradingusį aukso amžių ir protėvius, kurie buvę burtininkai, būtų jiems tikras prakeikimas. Ištisos tautos yra turėjusios tokį nepilnavertiškumo kompleksą, kilusį besiilgint šlovingosios praeities. Bet kaip užkirsti tam kelią?

- Jei dabar būčiau vaikas, - tarė ji susimąsčiusi, - manau, kad norėčiau sužinoti to viso priežastį. Jei man nepasakytų... tai yra, jei leistų manyti, kad gimiau pasaulyje, kuris buvo beprasmiškai sunaikintas, gyvenimas man taip pat imtų atrodyti visai beprasmiškas. Kebliausia čia tai, kad, atrodo, taip iš tikrųjų ir buvo...

Ji patylėjo susimąsčiusi, paskui pridūrė:

- Kaip tu manai, ar negalėtume... ar nebūtume teisūs, jei sukurtume mitą jiems padėti? Pasaką apie pasaulį, kuris buvo nuostabiai išmintingas, bet toks sugedęs, kad reikėjo jį sunaikinti... ar kad jis pats netyčia susinaikino? Kad vėl atsitiko kažkas panašu į pasaulinį tvaną? Tada jie nesijaustų menkesni, jiems kiltų noras kurti gyvenimą iš naujo, ir jau geresnį gyvenimą.

- Taip, - atsakiau aš galvodamas. - Taip. Dažnai geriausia sakyti vaikams tiesą. Jiems tada lengviau ateityje... tiktai kam meluoti, kad tai mitas?

Džozela nenorėjo su manim sutikti.

- Ką tu turi omeny? Trifidai buvo... na, jie buvo kažkieno

pikta užmačia ar klaida, nesiginčiju. Bet visa kita?

- Nemanau, kad ką nors galėtume kaltinti dėl trifidų. Iš jų gaunami aliejai buvo tomis aplinkybėmis labai vertingi. Niekas niekad negali numatyti, kur nuves ir didžiausias atradimas - nesvarbu, ar nauju principu veikiantis mechanizmas, ar trifidas, juoba kad iš pradžių mes su jais puikiausiai susitvarkydavom. Kol aplinkybės buvo jiems nepalankios, gaudavom iš jų nemaža naudos.

- Taip, bet juk aplinkybės pasikeitė ne dėl mūsų kaltės. Tai buvo nelyginant uraganas ar žemės drebėjimas, na, ką draudimo kompanija priskirtų stichinei nelaimei. O gal tai buvo pasaulio pabaiga. Juk tos kometos mes tikrai nepaleidom.

- Manai, kad ne, Džozela? Tvirtai tuo tiki?

Ji atsisukusi pažiūrėjo į mane.

- Ką čia sakai, Bili? Kaip mes ją būtume galėję paleisti?

- Aš sakau štai ką, mieloji, - ar tai iš tikrųjų buvo kometa? Matai, žmonėse nuo seno giliai įsišaknijęs prietaringas nepasitikėjimas kometomis. Aš žinau, mes - gana pažangūs žmonės, todėl nesiklaupėm gatvėse ir nesimeldėm jai, bet vis tiek kometos pasirodymas visada susijęs su šimtmečiais grįsta fobija. Kometos visada buvo laikomos dangaus rūstybės simboliais ir pranašingais ženklais, perspėjančiais, kad artinasi galas, - tai minima daugelyje legendų ir pranašysčių. Taigi, kai pasirodo stulbinantis dangaus reiškinys, kuo daugiau jį galima palaikyti, jei ne kometa? Norint tai paneigti, reikia laiko, o šiuo atveju laiko nebuvo. Ir kai po to seka visuotinė nelaimė, ji tik patvirtina kometos išpranašavimą.

Džozela įdėmiai žiūrėjo į mane.

- Bili, ar tu bandai man įrodyti, kad tai buvo ne kometa?

- Taigi, - patvirtinau.

- Bet... aš nesuprantu. Tai... kas gi daugiau ten galėjo būti?

Aš atidariau cigarečių dėžutę ir uždegiau po vieną Džozelai ir sau.

- Ar prisimeni, ką Maiklas Bidlis tada sakė apie virvę virš bedugnės, kuria mes ėjom daugelį metų?

- Taip, bet...

- Na, aš manau, kad tai, kas įvyko, ir buvo tas slystelėjimas, ir nedaugeliui pasisekė išvengti mirties, krentant į bedugnę.

Traukiau cigaretę, žvelgdamas į jūrą ir beribį mėlyną dangų virš jos.

- Ten, viršuje, - kalbėjau aš toliau, - buvo, o gal ir dabar tebėra nežinia kiek paleistų į erdvę ir besisukančių aplink Žemę palydovų su naikinimo priemonėmis. Daugybė snaudžiančių pabaisų, kurios sukasi aplink, laukdamos, kol kas nors jas pažadins. Kas tuose palydovuose? Tu nežinai, ir aš nežinau. Tai greičiausia paslaptis. Tai, ką nugirsdavom, buvo tik spėlionės - branduoliniai užtaisai, radioaktyvios dulkės, bakterijos, virusai... O gal vienas iš jų buvo skirtas skleisti spinduliavimą, kurio nepakeltų mūsų akys, kuris sunaikintų arba bent sužalotų mūsų regėjimo nervus?

Džozela sugriebė man už rankos.

- O ne, Bili! Ne, to negalėjo... Tai būtų šėtoniška. O, aš negaliu tuo patikėti. O ne, Bili!

- Mieloji mano, tie visi dalykai erdvėje yra šėtoniški... Ir štai, sakykim įvyko klaida, o gal nelaimingas atsitiktinumas - gal tikrai koks palydovas susidūrė su kometos skelveldrų debesiu, tegu bus taip... ir vienas iš tų įtaisų sprogo...

Pradedama kalbėti apie kometas. Būtų buvę nediplomatiška tai paneigti, be to, ir laiko buvo taip mažai.

Tokie įtaisai, aišku, buvo sukonstruoti taip, kad paleisti arti žemės, veiktų tiksliai apskaičiuotame rajone. Bet išlėkę į kosmosą ar į atmosferą... na, vienokiu ar kitokiu būdu jie apšvitino žmones visame pasaulyje...

Kaip iš tikrųjų atsitiko, galima tik spėlioti. Bet dėl vieno dalyko esu tikras: vienaip ar kitaip mes patys sau užsitraukėm tokį likimą. Ir dar ta epidemija - juk žinai, tai nebuvo šiltinė...

Sunku patikėti tokiu sutapimu, kad iš daugelio tūkstančių metų pražūtinga kometa pasirinktų kaip tik tokį laiką, kai mums ką tik pavyko sukurti naują ginklą - Žemės palydovus. Kaip tu sakai? Ir aš manau, kad turint omenyje tai, kas mūsų laukė, mes pasilaikėm virš bedugnės gana ilgai, bet koja anksčiau ar vėliau turėjo paslysti.

- Na, kai viską taip aiškini... - sumurmėjo Džozela. Ji nutilo ir tik negreit tarė: - Turbūt taip galvojant, turėtų atrodyti daug baisiau, negu tikint, kad gamta smogė mums aklai. Bet man neatrodo baisiau. Viskas net atrodo nebe taip beviltiška, bent jau suprantama. Jei taip iš tikrųjų buvo, tada galima padaryti, kad daugiau to neįvyktų, kad mūsų proanūkiai išvengtų dar ir tokios klaidos. O tų klaidų, - o dieve! - kiek jų buvo daug. Bet mes galim juos įspėti.

- Hm... na... - tariau aš. - Beje, kai jie nugalės trifidus ir

išsikapstys iš šitos košės, galės laisvai daryti savas, naujas klaidas.

- Vargšiukai, - tarė ji, lyg žvelgdama į nesibaigiančias pro-pro-proanūkių eiles, - nedaug ką tegalim jiems pasiūlyti, ar ne?

- Žmonės sako: "Kaip pasiklosi, taip išsimiegosi".

- Šitai, mano brangusis Bili, su labai nedidelėmis išimtimis tėra... na, nenoriu negražiai kalbėti. Prisimenu, tą patarlę nuolat kartodavo mano dėdė Tedis, kol kažkas numetė bombą, kuri nutraukė jam abi kojas. Tada jo nuomonė pasikeitė. O aš nieko gero nesu padariusi, bet dabar gyvenu. - Ji numetė nuorūką. - Bili, kuo mes nusipelnėm, kad mūsų nepalietė toji nelaimė? Nuolat, kai tik nebūnu apimta nuovargio, taigi ir egoizmo, galvoju, kokie mes iš tiesų laimingi, ir noriu kažkam už tai padėkoti, Bet tada man pradeda atrodyti, kad jei būtų kam dėkoti, būčiau buvusi pasirinkta ne aš, o daug vertesnis žmogus. Paprastą moterį tas tiesiog išmuša iš vėžių.

- O man atrodo, - tariau, - kad jeigu kas sėdėtų už pasaulio vairo, labai daugelio dalykų istorijoje nebūtų buvę iš viso. Bet dėl to neverta kvaršinti sau galvos. Mums pasisekė, mieloji. Jei rytoj kas nors pasikeis, ką gi, tegu. Kad ir kas atsitiktų, niekas iš mūsų neatims to laiko, kurį pragyvenom kartu. Mano daliai teko daugiau laimės, negu esu nusipelnęs, ir daugiau, negu kiti vyrai patiria per visą gyvenimą.

Mes dar ilgokai pasėdėjom, žiūrėdami į plyną jūrą, paskui nuvažiavom į nedidelį miestuką.

Susiradę daugumą daiktų, įtrauktų į mūsų sąrašą, grįžom į pliažą ir susiruošėm pikniką saulės atokaitoj. Už mūsų plytėjo gerokas plotas žvirgždo, per kurį joks trifidas nebūtų galėjęs prisiartinti neišgirstas.

- Kol galim, reiktų dažniau išsiruošti į tokias keliones, - tarė Džozela, - Siuzena paūgėjo, ir aš darausi laisvesnė.

- Tu nusipelnei poilsio daugiau, negu kas kitas, - sutikau aš.

Pasakiau tai, galvodamas, kaip būtų gerai, jei mes kartu nuvažiuotume pasakyti paskutį "sudie" pažįstamoms vietoms ir daiktams, kol tai dar įmanoma. dabar grėsmė tapti belaisviais vis didėjo. Norint patekti į šiaurę nuo Širningo, jau reikėdavo daryti daugelio mylių lankstą, apvažiuojant slėnį, virtusį pelke. Visi keliai sparčiai prastėjo, graužiami lietaus bei srautų, ardomi augalų šaknų. Artėjo metas, kai bus nebeįmanoma parsigabenti namo cisternos su degalais. Vieną dieną tokia cisterna įstrigs kur nors kelyje ir užtvers

jį visam laikui. Pusiau vikšriniu visureigiu dar bus galima važinėti sausesnėmis vietomis, bet pamažu darysis vis sunkiau rasti kelią ir jam.

- Ir dar mums reikia paskutinį kartą deramai paūžti, - tariau aš. - Tu vėl pasipuoši, ir mes nuvažiuosim į...

- Š-š-š! - nutraukė mane Džozela, pakeldama pirštą ir įsiklausydama.

Aš sulaikiau kvapą ir ėmiau klausytis. Ore greičiau pajutome, negu išgirdome kažkokį garsą. Jis buvo vos girdimas, bet pamažu stiprėjo.

- Tai... tai lėktuvas! - sušuko Džozela.

Mes žiūrėjom į vakarus, prisidengę akis delnais nuo saulės. Ūžesys vis dar buvo ne garsesnis už uodo zyzimą. Jis artėjo taip lėtai, kad ten negalėjo būti niekas kitas, tik malūnsparnis: bet koks lėktuvas jau seniai būtų virš mūsų praskridęs ir dingęs.

Džozela pamatė jį greičiau už mane. Mažą taškelį, artėjantį į mus virš jūros palei kranto liniją. Mes pašokom ir ėmėm mojuoti. Taškeliui didėjant, mes mojavom vis smarkiau ir, nors tai nebuvo labai protinga, šaukėm iš visų jėgų. Jei pilotas būtų ir toliau skridęs tiesiai, tikrai būtų mus pamatęs atviram pliaže, tačiau, nepriskridęs iki mūsų keleto mylių, jis staigiai pasuko šiaurės, į sausumą. Mes ir dabar pašėlusiai mojavom, vildamiesi, kad jis gal dar mus pastebės. Tačiau malūnsparnis skrido kaip skridęs, nė nekryptelėjo šonan, variklio gaudesys nė kiek nepasikeitė. Lėtai ir ramiai jis nuburzgė link kalvų.

Mes nuleidom rankas ir pažvelgėm vienas į kitą.

- Jeigu jis atskrido vieną kartą, gali atskristi ir kitą, - atkakliai, bet nelabai įtikinamai tarė Džozela.

Tačiau, malūnsparnį pamačius, mūsų nuotaika pasikeitė. Praėjo rezignacija, kuriai su tokiu nuolankumu buvom pasidavę. Sakydavom sau, kad turi būti ir kitų grupių, bet jų padėtis greičiausiai nė kiek ne geresnė už mūsų, net prastesnė. Bet kai mums prieš akis išniro malūnsparnis, nelyginant praeities vaizdas ir garsas, jis sukėlė ne vien prisiminimus: jis bylojo, kad kažkas kažkur verčiasi geriau, negu mes, - ar tik nesužadino jis mums pavydo? Be to, pajutome, kad, nors ir labai esam laimingi, mūsų prigimtys ilgisi žmonių.

Praskridęs malūnsparnis sudrumstė mums ramybę ir išblaškė įprasta vaga plaukiančias mintis. Lyg susitarę pradėjom rinktis

daiktus, giliai susimąstę nuėjom prie visureigio ir leidomės namo.

16
KONTAKTAS

Kai buvom atvažiavę gal pusę kelio iki Širningo, Džozela pamatė dūmus. Iš pirmo žvilgsnio buvo galima juos palaikyti debesiu, bet, kildami į kalvą, pamatėme pilką stulpą, kuris viršuj buvo išsklidęs į visas puses. Džozela tylomis parodė jį ir pažvelgė į mane. Per tuos visus metus jau buvom matę kelis gaisrus, savaime kilusius ankstyvą rudenį. Abu iškart supratom, kad dega kažkur visai netoli Širningo.

Paleidau visureigį didesniu greičiu, negu kada nors buvau drįsęs, važiuodamas tokiu prastu keliu. Mus mėtė ir kratė, tačiau atrodė, kad mašina vol šliaužia. Džozela tylėjo, kietai sučiaupusi lūpas, akis įbedusi į dūmus. Žinojau, ieško kokių nors ženklų, kad dega kur nors arčiau ar toliau, tik ne pačiame Širninge. Tačiau artėjant abejonių beveik nebeliko. Paskutinį keliuko galą visureigis pralėkė net staugdamas, o mes - nebekreipdami jokio dėmesio į trifidų geluonių krušą. Už posūkio pamatėm, kad dega ne pats namas, o malkų rietuvė.

Išgirdusi signalą, išbėgo Siuzena ir patraukė virvę, kuria iš tolo galėjai saugiau atidaryti vartus. Ji kažką šaukė, bet nieko negirdėjom per mašinos džeržgesį. Laisvąja ranka Siuzena rodė ne į degančias malkas, bet į namo pusę. Tik įvažiavę toliau į kiemą, supratom, kas atsitiko. Pačiame vejos viduryje stovėjo dailiai nutupdytas malūnsparnis.

Vos spėjom išlipti iš visureigio, iš namo išėjo vyriškis odine striuke ir bridžais. Jis buvo aukštas, šviesiaplaukis, įdegęs. Man iškart pasirodė, kad jau esu jį kažkur matęs. Jis pamojavo mums, linksmai šypsodamasis.

- Tai būsit Bilis Meisenas, - tarė jis, kai mes nuskubėjom prie jo. -Aš Simpsonas, Aivenas Simpsonas.

- Prisimenu, - tarė Džozela. - Tą vakarą jūs atskraidinot malūnsparnį į universitetą.

- Iš tikrųjų tai aš. Kaip jūs ir prisimenat? Bet tuoj įsitikinsit, kad ne jūs viena turit tokią puikią atmintį: jūs Džozela Pleiton, sukūrusi...

- Jūs klystat, - tvirtai nutraukė jį Džozela. - Aš esu Džozela

Meisen, sukūrusi "Deividą Meiseną".

- O taip. Aš ką tik mačiau patį originalą, ir jis sukurtas, jeigu taip galima išsireikšti, su pagirtinu meistriškumu.

- Palaukit, - įsiterpiau aš. - Šitas gaisras?..

- Pavojaus nėra. Vėjas neša liepsną nuo namo. Tik gerokai malkų būsit netekę.

- Kas čia atsitiko?

- Tai Siuzena. Ji jokiu būdu nenorėjo, kad aš praskrisčiau pro šalį. Išgirdusi malūnsparnį, griebė liepsnosvaidį ir skubiai išlėkė duoti signalo. Čia pat stovėjo malkų rietuvė - na, tokio laužo neįmanoma nepastebėti.

Mes suėjom į vidų, kur laukė visi kiti.

- Beje, - tarė man Simpsonas. - Maiklas prašė, kad pirmiausia už jį atsiprašyčiau.

- Atsiprašytumėt? - paklausiau nustebęs.

- Jūs vienintelis supratot, kokie trifidai pavojingi, o jis jumis nepatikėjo.

- Bet... išeina, kad jūs žinojot mane čia rasiąs?

- Prieš kelias dienas mes apytikriai sužinojom jūsų gyvenamą vietą iš vieno vyruko, kurį visi prisimename, iš Koukerio.

- Vadinasi, Koukeris taip pat išnešė sveiką kailį, - tariau aš. - Kai pamačiau lavonine virtusį Tinšemą, pamaniau, kad jį pasigriebė ta epidemija.

Vėliau, kai pavakarieniavom ir pastatėm ant stalo savo geriausio konjako, Aivenas papasakojo, kaip susiklostė Maiklo Bidlio grupės likimas.

Palikę Tinšemą mis Diuran malonei ir principams, Bidlio žmonės išvyko visai ne į Biminsterį ar jo apylinkes. Jie patraukė šiaurės rytų pusėn, į Oksfordšyrą. Mis Diuran, pasirodo, buvo nukreipusi mus tyčia ne ten, nes Biminsterio nebuvo nė paminėjusi.

Ten jie surado dvarą, kuris iš pradžių atrodė tinkamas visais atžvilgiais, ir, be abejo, būtų jame įsitvirtinę taip, kaip mes Širninge, bet vis didėjo trifidų grėsmė ir išaiškėjo vietovės trūkumai. Po metų Maiklas ir Pulkininkas galutinai įsitikino, kad ilgai ten užsibūti nebegalima. Į tą dvarą jau buvo įdėta daug darbo, bet, antrai vasarai baigiantis, visi sutarė, kad gana čia begaišti. Norėdami sukurti bendruomenę, privalo žvelgti dešimtmečius į priekį. Taip pat reikėjo prisiminti, kad kuo ilgiau dels, tuo persikelti bus sunkiau. Jiems

reikėjo vietos, kur būtų galima plėstis ir stiprėti, kur nuo trifidų saugotų gamtinės kliūtys, taip, kad kartą juos išnaikinus, daugiau neprisiveistų. Oksfordšyre daug pastangų tekdavo eikvoti tvoroms statyti ir prižiūrėti. Daugėjant bendruomenėje žmonių, būtų reikėję praplėsti aptvertą plotą, prailginti tvoras. Buvo aišku, kad geriausia gamtinė kliūtis trifidams būtų vanduo. Jie aptarė gyvenimo sąlygas įvairiose salose. Klimato sumetimais buvo pasirinkta Vaito sala, nors ir nuogąstauta, kad bus sunku išnaikinti trifidus tokiame dideliame plote. Ir štai, atėjus kovui, jie viską susikrovė ir iškeliavo.

- Kai mes ten nusigavom, - pasakojo Aivenas, - trifidų atrodė net daugiau, negu senoje vietoje. Dar kaip reikiant nebuvom įsikūrę dideliame dvare netoli Godšilo, o jie jau tūkstančiais ėmė plūsti ir supti sienas. Leidom rinktis porą savaičių, tada išėjom prieš juos su liepsnosvaidžiais.

Kai tą partiją sudorojom, leidom susirinkti naujiems, sutriuškinom ir juos - ir taip toliau. Degalų galėjom netaupyti, nes žinojom, kad, išnaikinus trifidus, nebereiks ir liepsnosvaidžių. Vieną kartą jie turėjo pasibaigti, ir kuo daugiau jų ateidavo pas mus, tuo labiau mums patiko.

Po kokių dešimt kartų ėmė rodytis rezultatai. Bet sienas apsupo ištisos krūvos apdegusių stiebų, kol jie ėmė mūsų šiek tiek vengti. Jų ten būta velniškai daug, žymiai daugiau, negu manėm rasią.

- Saloje juk buvo koks pustuzinis daigynų, auginančių aukščiausios kokybės žaliavą, nekalbant apie tuos trifidus, kurie buvo laikomi parkuose ir privačiuose soduose, - tariau aš.

- Taigi. Bet, pamačius tokią daugybę, buvo galima pagalvoti, kad daigynų šimtai. Seniau paklaustas, būčiau atsakęs, kad trifidų visoje mūsų šalyje tik kokie keli tūkstančiai, o jų, ko gero, būta šimtai tūkstančių.

- Taip ir buvo, - tariau. - Jie augo bet kur ir duodavo didelį pelną. Kol buvo uždaryti fermų ir daigynų aptvaruose, jų neatrodė tiek daug. Ir vis dėlto, turint omenyje, kiek jų prisirinkę čia, reikia manyti, kad liko dideli plotai, kur jų nė vieno nepamatysi.

- Taip, - sutiko jis. - Bet tik apsigyvenk ten, ir po kelių dienų jie vėl pradės rinktis. Tai gerai matyti iš viršaus. Ir be Siuzenos laužo būčiau supratęs, kad čia gyvenama žmonių. Tokias vietas trifidai apjuosia nelyginant tamsi juosta...

Taigi po kiek laiko mums vis dėlto pavyko praretinti minias,

supančias mūsų sienas. Gal jiems paaiškėjo, kad ten būti pavojinga, o gal nebuvo labai malonu trypti savo suanglėjusių giminaičių liekanas, ir žinoma, jų sumažėjo. Tada mes patys eidavom jų medžioti, nebelaukdami, kol jie susirinks. Ištisus mėnesius tai buvo mūsų svarbiausias užsiėmimas. Mes apžiūrėjom kiekvieną žemės colį saloje - bent taip mums atrodė. Kai baigėm, manėm, kad jau atsiskaityta su visais - ir dideliais, ir mažais. Bet vis tiek kitais metais vėl atsirado keletas, buvo jų dar kitais metais. Dabar kiekvieną pavasarį kuo atidžiausiai apžiūrim, ar nėra sudygusių iš vėjo atneštų sėklų, ir iškart sunaikinam.

Kartu mes organizavomės. Iš pradžių mūsų buvo penkiasdešimt šešiasdešimt. Aš skraidydavau malūnsparniu ir, aptikęs kokią nors grupę, nutūpdavau ir pakviesdavau prisijungti. Kai kurie sutikdavo, bet stebėtinai daug likdavo visai abejingi: kartą ištrūkę iš valdžios saitų, jie, nežiūrėdami jokių sunkumų, daugiau nebenorėjo, kad juos kas valdytų. Pietiniame Velse yra keletas grupių, kurios susikūrė kažką panašaus į gentines bendruomenes ir kratosi bet kokios organizacijos, išskyrus tą minimumą, kurį įsivedė patys. Panašių grupių yra ir kituose kasyklų rajonuose. Joms paprastai vadovauja šachtininkai, kurie tada dirbo po žeme ir nematė žaliųjų žvaigždžių, tik nežinia kaip išsigavo iš tų šachtų.

Kai kurie tiek nusistatę prieš bet kokį kišimąsi į jų gyvenimą, kad šaudė į malūnsparnį, - tokia grupė yra Braitone.

- Žinau, - tariau aš. - Mane jie sutiko lygiai taip pat.

- Neseniai aptikau daugiau tokių. Viena yra Meidstone, kita Gilforde, yra ir dar kitur. Kaip tik per jas mes iki šiol ir neaptikom jūsų slėptuvės. Prie šio rajono pavojinga prisiartinti. Nežinau, ką jie jau mano, - tikriausiai turi prisikrovę visokiausių gėrybių ir dreba, kad kas kitas jų nepasigvieštų. Šiaip ar taip, rizikuoti nėra prasmės, tegu tūno savo kiaute.

Vis dėlto prie mūsų prisidėjo daugelis. Po metų mūsų jau buvo apie trys šimtai, tik, žinoma, ne visi regintys.

Koukerį su žmonėmis aptikau tik prieš kokį mėnesį. Beje, pirmiausia jis paklausė, ar jūs kartais ne pas mus. Jiems buvo riesta, ypač iš pradžių.

Kai jis grįžo į Tinšemą, po kelių dienų iš Londono atvažiavo dvi moterys, jau užsikrėtusios liga. Pastebėjęs pirmuosius simptomus, Koukeris jas izoliavo, bet buvo per vėlu. Jis nusprendė tuoj pat iš

ten išvažiuoti. Mis Diuran nė nemanė pajudėti iš vietos. Ji pasiliko prižiūrėti ligonių ir pažadėjo pasivyti juos vėlaiu, jei bus įmanoma. Niekas jos daugiau nematė.

Infekciją jie išsivežė kartu. Teko dar tris sykius paskubom kraustytis, kol pavyko jos visai atsikratyti. Taip jie nusidavė toli į vakarus, į Devonšyrą, ir kurį laiką ten viskas klostėsi sėkmingai. Bet paskui ėmė spausti tos pačios bėdos, kaip jus ir mus. Koukeris ten išsilaikė beveik trejus metus ir tada pradėjo galvoti panašiai kaip mes. Tik jis pasirinko ne salą, o nusprendė atsitverti gabalą Kornvalyje tarp upės ir jūros. Nuvažiavę ten, pirmuosius mėnesius dirbo, statydami užtvarą, pakui ėmėsi naikinti trifidus savo teritorijoje, kaip mes saloje. Vietovė jiems teko nelabai dėkinga, ir visiškai atsikratyti trifidų nepavyko. Užtvara nusisekė kaip reikiant, bet vis tiek nebuvo tokia patikima, kaip jūra, todėl daug jėgų teko skirti apsaugai.

Koukeris mano, kad jiems būtų kiek palengvėję, kai vaikai būtų užaugę ir pradėję dirbti, bet vis tiek būtų visą laiką tik šiaip taip vertęsi. Kai juos radau, jie apsisprendė be ilgų dvejonių. Tuoj pat ėmėsi krautis savo valtis ir po poros savaičių jau buvo saloje. Sužinojęs, kad jūsų su mumis nėra, Koukeris nusprendė, kad jūs greičiausiai įsikūrę kur nors čia.

- Galit pasakyti jam, kad už tai atleidžiam visas jo kaltes, - tarė Džozela.

- Jis bus mums labai naudingas, - tarė Aivenas. - Ir iš to, ką jis mums papasakojo, atrodo, kad ir jūs būsit, - pridūrė jis, žiūrėdamas į mane. -Juk jūs biochemikas?

- Biologas, - atsakiau aš, - šiek tiek išmanau apie biochemiją.

- Na, tai jau subtilybės. Matot, Maiklas mėgina imtis tyrinėjimų, kurie padėtų rasti būdą sudoroti trifidus moksliškai. Tokį būdą reikia būtinai rasti, jei norim ko nors pasiekti. Kol kas visa bėda, kad tuo užsiima žmonės, beveik spėję užmiršti iš biologijos net tai, ko mokėsi mokykloje. Kaip manot, ar jums nepasidaryti profesorium? Darbas tikrai reikalingas.

- Nežinau kito, kuris būtų reikalingesnis, - atsakiau jam.

- Ar tai reiškia, kad jūs kviečiat prisiglausti savo saloje visus? - paklausė Denis.

- Bent jau atsilankyti ir pažiūrėti, kaip vieni kitiems patiksim, - atsakė Aivenas. - Bilis ir Džozela, tur būt, prisimena bendrus

principus, tą vakarą išdėstytus universitete. Jie nepasikeitė. Mes neatstatom seno - mes norim sukurti viską naujai ir geriau. Kai kam tai nepatinka. Tokie mums nereikalingi. Mes visai nesuinteresuoti turėti opoziciją, kurį mėgintų įtvirtinti daugelį senų netikusių dalykų. Mums geriau, kad žmonės, kurie to nori, gyventų kur kitur.

- "Kitur" tokiomis aplinkybėmis atrodo ne kažin koks malonumas, - tarė Denis.

- O, aš nesakau, kad mes išmetam juos lauk suėsti trifidams. Bet tokių žmonių buvo nemažai, ir reikėjo surasti jiems vietą gyventi atskirai, todėl va viena grupė nusikėlė į Čenelo salas ir ėmėsi jas valyti, kaip mes išvalėm Vaito salą. Jų ten dabar apie šimtą. Ir jiems einasi taip pat visai neblogai.

Dabar pas mus priimta abipusio įvertinimo sistema. Naujai atvykusieji pagyvena šešis mėnesius, tada sušaukiama taryba. Jei jiems pas mus nepatinka, jie taip ir pasako, jei jie mums atrodo netinkamai, mes irgi pasakom. Jei jie tinka, pasilieka pas mus, jei ne - padedam jiems persikelti į Čenelo salas arba į žemyną, - būna ir tokių keistuolių.

- Atrodo, šiek tiek kvepia diktatūra. O kaip ta jūsų taryba sudarom? -norėjo sužinoti Denis.

Aivenas papurtė galvą.

- Per maža dabar laiko leistis į konstitucinių klausimų nagrinėjimą. Geriausia atvykti ir pasižiūrėti patiems. Jeigu mes jums patiksim, tai ir pasiliksit. Tačiau netgi tuo atveju, jei nepasiliktumėt, Čenelo salose vis tiek geriau, negu po keleto metų bus čia.

* * * * *

Vakare, kai Aivenas pakilo į orą ir dingo pietvakariuose, aš nuėjau pasėdėti ant savo mėgstamo suolelio sodo kampe.

Žvelgiau į slėnį, prisimindamas, kokios čia žaliavo tvarkingai prižiūrimos pievos. Dabar slėnis buvo visai apleistas. Nedirbami laukai apžėlė krūmais ir nendrėmis, telkšojo pelkės. Didesni medžiai lėtai smego gilyn į permirkusią žemę.

Prisiminiau, ką Koukeris kalbėjo apie vadovą, mokytoją ir gydytoją, ir galvojau, kiek reikėtų įdėti darbo, kad išsilaikytume savo keliuose akruose. Galvojau apie tai, kaip kiekvienam iš mūsų atsilieptų, jei liktume šioje sodyboje. Apie tris akluosius, kurie

sendami jausis vis tokie pat nenaudingi ir viskuo nusivylę. Apie Siuzeną, kuriai reikės turėti vyrą ir vaikų. Apie Deividą, Merės dukrytę ir kitus vaikus, kurių gali atsirasti ir kurie turės pradėti dirbti, kai tik paūgės. Apie Džozelą ir save, apie tai, kad, metams bėgant, mes turėsim vis sunkiau triūsti, nes burnų vis daugės ir vis daugiau darbo teks padaryti rankomis...

Ir dar tie kantriai laukiantys trifidai. Mačiau jų šimtus, apstojusius tvorą lyg tamsiai žalia gyvatvorė. Turi būti kas nors atrasta - koks nors natūralus priešas, nuodas ar virusas, kad pribaigtume juos; turi būti tam skirta laiko nuo kitų darbų, ir nedelsiant. Laikas dabar trifidų pusėje. Jiems tereikia palaukti, kol mes sunaudosim savo atsargas. Pirmiausia degalus, paskui vielą, ir nebeturėsim kuo taisyti tvoras. O jie ar jų palikuonys lauks ir sulauks, kol viela visai surūdis...

Ir vis dėlto Širningas - mūsų namai. Aš atsidusau.

Žolėje pasigirdo lengvi žingsniai. Džozela atėjo ir atsisėdo šalia manęs. Apkabinau ją per pečius.

- Ką jie apie tai mano? - paklausiau ją.

- Jie labai nusiminė, vargšeliai. Jiems turi būti sunku suprasti, kaip ten laukia trifidai, juk jie nemato. Be to, čia jie prie visko pripratę. Akliems turėtų būti baisu ir pagalvot, kad reikės persikelti į visai nepažįstamą vietovę. Jie žino tik tai, ką mes sakom. Ir nemanau, kad jie kaip reikiant įsivaizduoja, koks neįmanomas čia pasidarys gyvenimas. Jeigu ne vaikai, jie griežtai atsisakytų. Tai jų namai, viskas, ką jie turi. Jie tuo įsitikinę. - Ji patylėjo, paskui pridūrė: - Taigi, jie taip įsitikinę, bet iš tikrųjų tie namai ne visai jų, tai jau ir mūsų namai, ar ne? Mes tiek čia dirbam. - Ji uždėjo ranką ant mano rankos. - Tu čia viską padarei, Bili, ir juos išlaikei mums. Kaip manai, ar nepasilikus čia dar metams ar dvejiems?

- Ne, - atsakiau. - Aš dirbau, nes maniau, kad nuo manęs viskas priklauso. Dabar tai jau atrodo beprasmiška.

- O mielasis, nekalbėk taip! Keliaujančių riterių žygiai nėra beprasmiški. Tu kovojai už mus visus ir atmušei slibinus.

- Tai daugiausia dėl vaikų, - tariau.

- Taip, dėl vaikų, - sutiko ji.

- Ir žinai, visą laiką mane persekioja Koukerio žodžiai: pirma karta - darbo vergai, antra karta - laukiniai... Geriau jau prisipažinti pralaimėjus ir važiuoti iš čia, kol taip dar nėra.

Ji suspaudė man ranką.

- Tai ne pralaimėjimas, Bili, o tik - kaip čia vadinasi? - strateginis pasitraukimas. Pasitraukę mes dirbsim ir ruošimės čia grįžti, kai tik bus galima. Ateis diena, kai bus galima grįžti. Tu išmokysim mus, kaip išnaikinti šiuos bjaurybes trifidus, visus iki vieno, ir atsiimti iš jų savo žemę.

- Tu labai manim tiki, brangioji.

- O kodėl ne?

- Ką gi, bent jau kovosiu su jais. Bet pirmiausia mes išvažiuosim. Tik kada?

- Ar negalėtume čia dar pabūti per vasarą? Tai būtų kaip atostogos mum visiems, kai žiemai nereikės ruoštis. O atostogų tai tikrai nusipelnėm.

- Manau, kad galėtume taip padaryti, - sutikau.

Mes sėdėjom ir žiūrėjom, kaip sutemose tirpsta slėnis. Džozela tarė:

- Kaip keista, Bili. Dabar, kai pagaliau galima iš čia išvažiuoti, aš jau nebenoriu. Kartais tie namai atrodydavo kaip kalėjimas, o dabar, palikdama juos, jaučiuosi išduodama. Supranti, aš... aš čia buvau laiminga, kaip niekad anksčiau. Nepaisant visko.

- O aš, mieloji, anksčiau net negyvenau. Bet sulauksime ir geresnių dienų. Pažadu tau.

- Baisiai kvaila, bet kai reiks išvažiuoti, aš verksiu. Ežerus priverksiu. Tik tu neimk į galvą, - tarė ji.

Tačiau viskas taip susiklostė, kad verkti nebuvo kada...

17
STRATEGINIS PASITRAUKIMAS

Džozela teisingai sakė - skubėti nebuvo reikalo. Vasarojant Širninge, buvo galima nusižiūrėti sau naują buveinę saloje, kur ketinau per kelis reisus pervežti vertingiausias atsargas bei įrankius. Tačiau nebeturėjome malkų, o virtuvei jų dar reikėjo kelioms savaitėms, taigi kitą rytą mudu su Siuzena išsiruošėm parsigabenti anglies.

Pusiau vikšrinis visureigis tam netiko, todėl pasiėmėm dviem ašim varomą sunkvežimį. Nors artimiausias geležinkelio anglies sandėlis buvo tik už dešimt mylių, sugaišom beveik visą valandą, nes

vieni keliai buvo visai nepravažiuojami, kiti labai blogi, ir turėjom daryti daug lankstų. Šiaip jokių nesėkmių nepatyrėm, tik tiek, kad grįžom jau vakare.

Pravažiavę paskutinį keliuko posūkį, kaip visada iš abiejų pusių čaižomi nenuilstamų trifidų, mes išsižiojom iš nustebimo. Už mūsų vartų, mūsų kieme, stovėjo siaubinga mašina. Jos išvaizda mus tiek pribloškė, kad keletą akimirkų sėdėjom, neatitraukdami nuo jos akių. Siuzena užsidėjo šalmą, užsimovė pirštines ir išlipo atidaryti vartų.

Kai pastačiau sunkvežimį į vietą, abu nuėjom tos pabaisos apžiūrėti. Važiuoklė buvo vikšrinė, tai rodė ją esant kariškos kilmės. Bendras vaizdas buvo - pusiau šarvuotis, pusiau savo gamybos namukas su ratais. Mudu su Siuzena pažiūrėjom į jį, paskui, pakėlę antakius, - vienas į kitą ir nuėjom vidun sužinoti ko daugiau.

Svetainėje, be savo šeimynos, radom dar keturis vyrus pilkai žaliais slidinėjimo kostiumais. Du iš jų prie dešinio šono turėjo pistoletus, kiti du savo automatus buvo pasidėję prie kėdžių ant grindų.

Kai mes įėjom, Džozela atsuko į mus tarsi suakmenėjusį veidą.

- Mano vyras. Bili, tai misteris Torensas. Jis sakosi esąs oficialus asmuo. Turi mums kažką pasiūlyti. - Nebuvau girdėjęs jos kalbant šaltesniu balsu.

Akimirką neatsakiau nieko. Jos nurodytas žmogus manęs neatpažino, bet aš jį gerai prisiminiau. Veidas, kurį esi matęs už atkreipto į tave taikiklio, būtinai įstrigs atmintyje. Be to, dar tie ryškiai rudi plaukai. Puikiai prisiminiau, kaip tas veiklus jaunuolis pasielgė su mano žmonėmis Hemstede. Linktelėjau jam. Žiūrėdamas į mane, jis paklausė:

- Kiek suprantu, čia šeimininkas jūs, misteri Meisenai?

- Ši sodyba priklauso misteriui Brentui? - atsakiau aš.

- Bet šios grupės organizatorius esat jūs?

- Kadangi aplinkybės taip susiklostė, tai aš, - atsakiau.

- Gerai, - Dabar jo išvaizda sakyte sakė: "Na, ne aš būsiu, jei savo nepasieksiu." - Aš esu Pietryčių rajono vadas, - pridūrė jis.

Iš jo tono atrodė,kad turėjau suprasti kažką svarbaus. Bet aš nieko nesupratau. Taip jam ir pasakiau.

- Tai reiškia, - paaiškino jis, - kad aš esu Britanijos Ypatingojo

komiteto Pietryčių rajono vyriausiasis vadas. Ir mano pareiga vadovauti asmeninės sudėties paskirstymui ir išdėstymui.

- Iš tikrųjų, - tariau aš. - Pirmą kartą girdžiu apie šitokį... e... komitetą.

- Galimas daiktas. Mes taip pat nežinojom apie jūsų grupę iki vakarykščio gaisro.

Laukiau, ką jis dar pasakys.

- Kai tokia grupė surandama, - tarė jis, - mano pareiga apžiūrėti ją, uždėti mokesčius ir padaryti atitinkamus pakeitimus. Taigi galite laikyti mane atsilankiusiu oficialiai.

- Kaip oficialaus komiteto atstovą? O gal tai kartais apsišaukėlių komitetas? - paklausė Denis.

- Turi būti įstatymai ir tvarka, - griežtai atsakė Torensas. Paskui pakeitė toną: - Turit gerai sutvarkytą sodybą, misteri Meisenai.

- Misteris Brentas turi, - pataisiau jį.

- Misterį Brentą paliksim ramybėje. Jis čia tik todėl, kad jūs leidžiat jam būti.

Pažvelgiau į Denį. Jo veidas buvo sustingęs.

- Šiaip ar taip, tai jo nuosavybė, - tariau.

- Buvo, kiek suprantu. Tačiau visuomenės, kuri sankcionavo nuosavybę, nebėra, todėl jo dokumentai, patvirtinantys teisę į nuosavybę, nebegalioja. Be to, misteris Brentas yra aklas, taigi jokiu būdu negali būti laikomas kompetentingu.

- Iš tikro, - tariau vėl.

Tas vyrukas su savo ryžtingumu man baisiai nepatiko jau per pirmąjį susitikimą. Tolimesnė pažintis su juo nežadėjo nieko gero. Jis tęsė:

- Tai kova už būvį. Negalima leisti, kad sentimentai trukdytų įgyvendinti būtinas praktines priemones. Tai štai. Misis Meisen sakė, kad jūsų čia iš viso aštuoni. Penki suaugę, šita mergaitė ir du maži vaikai. Visi regintys, išskyrus šiuos tris. - Jis parodė į Denį, Merę ir Džiosę.

- Taip, - patvirtinau.

- Hm. Tai, žinot, visai netikusi proporcija. Man regis, čia teks šį tą pakeisti. Šiais laikas reikia būti realistams.

Sugavau Džozelos žvilgsnį. Mačiau jame perspėjimą. Tačiau ir taip neketinau iškart šokti prieš. Jau buvau matęs rudagalvio beatodairiškus veiksmus ir norėjau daugiau sužinoti, su kuo man

teks susiimti. Matyt, jis pajuto mano smalsumą.

- Geriau aš jums išdėstysiu, kaip viskas yra, - tarė jis. - Trumpai taip. Rajono štabas yra Braitone. Londone mums greit pasidarė nepatogu. Tačiau Braitone išsivalėm dalį miesto ir įvedėm ten karantiną. Ta dalis mūsų valdžioje. Braitonas nemažas miestas. Kai pasibaigė epidemija ir jau galėjom viską apžiūrėti, pirmiausia ėmėmės sandėlių, jų ten pakankamai. Prieš tai vežėmės viską iš kitų vietų. Bet dabar tai jau atkrinta. Keliai blogėja, sunkvežimiais važiuoti darosi sunku, be to, ir per toli. Žinoma, to ir reikėjo tikėtis. Manėm, kad galėsim išsilaikyti dar bent keletą metų, bet taip jau išėjo. Turbūt iš pradžių pasiėmėm per daug žmonių. Šiaip ar taip, dabar reiks išsisklaidyti. Vietintelė išeitis - gyventi iš žemės. Dėl to mums reikia susiskirstyti į mažesnes grupes. Standartinė grupė nustatyta tokia: vienas regintis dešimčiai aklų, be to, vaikai, nesvarbu, kiek jų bus.

Čia pas jus tinkama vieta, puikiausiai galės išsilaikyti dvi grupės. Jums priskirsime septyniolika aklųjų, tada iš viso bus dvidešimt su tais trimis, kurie jau čia yra, na, ir vaikai, kurie jiems gims.

Žiūrėjau į jį apstulbęs.

- Jūs rimtai manot, kad iš šios žemės gali pragyventi dvidešimt žmonių ir jų vaikai? - paklausiau. - Supraskit, juk tai visiškai neįmanoma. Mes abejojam, ar vieni patys galėsim čia išsiversti.

Jis papurtė galvą, įsitikinęs savo teisumu:

- Tai puikiausiai įmanoma. Ir aš siūlau jums būti vadovu dvigubos grupės, kurią čia įkurdinsime. Atvirai kalbant, jei jūs to nesiimsit, mes paskirsim ką nors kitą. Šiais laikais negalima leisti jokios švaistymo.

- Bet jūs pasižiūrėkit, koks čia žemės plotelis, - nenusileidau. - Tiek žmonių jis negali išmaitinti.

- O aš užtikrinu jus, kad galit, misteri Meisenai. Žinoma, gyvenimo lygis šiek tiek pažemęs - visų tas laukia per keletą ateinančių metų, bet kai paaugs vaikai, jums prisidės darbo rankų ir galėsit ūkį išplėsti. Šešerius ar septynerius metus jums asmeniškai teks sunkiai padirbėti, sutinku su tuo, ir nieko čia nepadarysi. Bet vėliau pamažu lengvės, kol pagaliau imsit vien tik prižiūrėi. Juk dėl to apsimoka keletą metų ir pavargti, ar ne?

O kokia ateitis jūsų laukia, jei pasiliksite kaip dabar? Nieko daugiau, tik sunkus darbas, kol šitaip numirsit, ir jūsų vaikai turės

taip pat plūktis, kad kaip nors prasimaitintų. Iš kurgi, esant tokiai tvarkai, atsiras ateities vadai ir admistratoriai? Šitaip jūs dar ir po dvidešimties metų vilksit tą patį jungą, o jūsų vaikai užaugs kaimo stuobriais. Eidamas mūsų siūlomu keliu, jūs tapsit klano galva, klanas jums dirbs, o viską paveldės jūsų sūnūs.

Dabar jau pradėjau suprasti. Negalėdamas patikėti, paklausiau:

- Tai jūs man siūlot kažką panašaus į... feodalinę valdžią?

- Aha, - atsakė jis. - Matau, kad jau pradedat suprasti. Tokiomis aplinkybėmis tai, aišku savaime, akivaizdi ir visai natūrali socialinė ir ekonominė organizacijos forma.

Be jokios abejonės, šis žmogus dėstė savo planą rimtų rimčiausiai. Nesileidau su juo į ginčus, tik vėl pakartojau tą patį:

- Bet ši ferma neišmaitins tokio skaičiaus žmonių.

- Aišku, keletą metų jums teks juos matinti daugiausia trifidų koše, o žaliavos, kaip matyt, netruks.

- Gyvulių pašaras, - tariau.

- Tačiau labai maistingas ir turintis būtiniausių vitaminų, kiek žinau. O elgetoms - ypač akliems elgetoms - nėra ko būti labai išrankiems.

- Ir jūs rimtai man siūlot pasiimti tuos žmones ir maitinti gyvulių pašaru?

- Klausykit, misteri Meisenai. Jeigu ne mes, tų aklųjų seniai nebebūtų gyvų. Nei jų vaikų. Jiems tenka daryti tai, ką liepiam, imti tai, ką duodam, ir dėkoti už viską, ką gauna. Jų valia ir atsisakyti to, ką siūlom; ką gi, tada kelias į kapus laisvas.

Nusprendžiau, kad šiuo metu būtų neprotinga sakyti, ką manau apie jo filosofiją. Nukreipiau kalbą iki kitą pusę.

- Nelabai suprantu... Pasakykit, kokį vaidmenį vaidinat jūs ir jūsų komitetas?

- Komitetui suteikta aukščiausia valdžia ir įstatymų leidimo teisė. Jis valdys. Taip pat kontroliuos karines pajėgas.

- Karines pajėgas! - pakartojau aš sumišęs.

- Žinoma. Kai bus reikalinga, karines pajėgas sukursim, imdami rekrutus iš feodalinių valdų, kaip jūs pavadinot. Savo ruožtu jūs turėsit teisę kreiptis į komitetą pagalbos, jei kas užpuls ar kils neramumai viduje.

Man net užėmė kvapą.

- Armija! Tai bus nedidelis mobilus policijos būrys?

- Matau, kad suvokiat situaciją labai siaurai, misteri Meisenai. Ši nelaimė, kaip žinot, palietė ne vien mūsų salas. Ji pasaulinio masto. Visur dabar toks pat chaosas, ne kitaip, nes jau būtume sužinoję, ir kiekvienoje šalyje tikriausiai yra likę šiek tiek žmonių. Taigi suprantama, kad šalis, kuri pirmiausia atsistos ant kojų ir įsives tvarką, turės daugiausia šansų įvesti tvarką ir kitur, ar ne tiesa? O gal jūs manot, kad mes turi tai palikti kokiai kitai šaliai ir leisti jai pasidaryti nauja dominuojančia jėga Europoje, o, ko gero, ir visame pasaulyje? Žinoma, ne. Visai aišku, kad mūsų tautinė pareiga yra kuo greičiau atsistoti ant kojų ir užimti dominuojančią padėtį, kad užkirstume kelią pavojingai opozicijai. Taigi kuo greičiau sukursim pajėgas, galinčias įvaryti baimės bet kokiems agresoriams, tuo bus geriau.

Kurį laiką kambaryje buvo tylu. Tada pasigirdo nenatūralus Denio juokas:

- Viešpatie galingiausias! Mes patyrėm šitokių dalykų, o dabar tas žmogus dar siūlo pradėti karą?

Torensas atrėžė: - Atrodo, nelabai aiškiai būsiu išsireiškęs. Žodis "karas" čia nepateisinamas perdėjimas. Tai bus tiesiog numalšinimas ir valdymas genčių, grįžusių į primityvų gaivališką egzistavimą.

- Jeigu tik, žinoma, ta labdaringa mintis neateis į galvą ir joms, - tarė Denis.

Pajutau įbestus į mane Džozelos ir Siuzenos žvilgsnius. Džozela parodė akimis į Siuzeną, ir aš supratau, ko jos nori.

- Bet išsiaiškinkim iki galo, - tariau. - Jūs manot, kad mes trys regintys būsim visiškai atsakingi už dvidešimt suaugusių aklų ir neribotą skaičių vaikų? Man atrodo...

- Aklieji nėra visai bejėgiai. Jie gali daug ką daryti, pavyzdžiui, prižiūrėti savo vaikus, padėti taisant valgį. Įvedus gerą tvarką, daug ką galima tik prižiūrėti, vadovauti. Bet čia būsit jūs du, misteri Meisenai, - jūsų žmona ir jūs, - o ne trys.

Pažvelgiau į Siuzeną, sėdinčią labai tiesiai su savo mėlynu kostiumėliu ir raudonu kaspinu plaukuose. Ji maldaujamai pažvelgė į mane, po to į Džozelą, ir jos akys buvo kupinos baimės.

- Trys, - tariau aš.

- Deja, misteri Meisenai, žmonių santykis grupėje yra vienas

dešimčiai. Mergaitė galės persikelti į štabą. Rasim jai ten naudingo darbo, kol suaugs tiek, kad galės pati pasiimti grupę.

- Mes su žmona laikome Siuzeną savo dukterimi, - atkirtau.

- Dar kartą sakau: gaila, bet taip nustatyta.

Keletą akimirkų žiūrėjau į jį. Jis atlaikė mano žvilgsnį. Pagaliau tariau:

- Tokiu atveju reikalausim dėl jos garantijos ir įsipareigojimų.

Maniškiai tik aiktelėjo. Torensas kiek atlyžo.

- Žinoma, mes suteiksim jums visas įmanomas garantijas, - tarė jis.

Aš linktelėjau.

- Man reikia laiko viską apgalvoti. Tai man labai netikėta. Bet kai ką jau dabar galiu pasakyti. Baigia susidėvėti padargai. Nesurūdijusių dabar sunku rasti. Ir matau, kad netrukus man reiks gerų stiprių darbinių arklių.

- Su arkliai sunku. Dabar jų labai mažai. Kurį laiką jums reiks, ko gero, vietoj jų panaudoti žmones.

- Be to, - kalbėjau toliau, - patalpos. Priestatai jau ir dabar per maži, o aš vienas neįstengsiu pastatyti būstų net iš gatavų plokščių.

- Manau, čia galėsim jums padėti.

Mes svarstėm visokias smulkmenas dar bent dvidešimt minučių. Galų gale Torensas ėmė darytis kone malonus, ir tada nusikračiau juo, išsiųsdamas kartu su paniurusiu Siuzena apžiūrėti sodybos.

- Bili, ką tu po galais?.. - pradėjo Džozela, kai užsidarė durys paskui jį ir jo bendrus.

Papasakojau jai, ką žinojau apie Torensą ir jo metodą žaibiškai susidoroti su numatomais sunkumais.

- Manęs tai nė kiek nestebina, - tarė Denis. - Bet žinot, mane stebina kitas dalykas - tai, kad aš staiga pajutau simpatiją trifidams. Be jų įsikišimo, man regis, tokių dalykų būtų buvę daug daugiau. Jei jie yra vienintelis faktorius, galintis užkirsti kelią baudžiavos grįžimui, tai tegu jie auga ir klesti.

- Visa tai, aišku, absurdiška, - tariau aš. - Nieko jiems neišdegs. Kaip galim mes su Džozela išlaikyti minią žmonių ir dar atremti trifidus? Bet, - pridūriau, - vargu ar galim griežtai atsisakyti pasiūlymo, kurį pateikia keturi ginkluoti žmonės.

- Tai tu ne...

- Mieloji, - tariau, - negi tu iš tikrųjų gali įsivaizduoti mane feodalu, kuris su rimbu rankoje varosi būrį baudžiauninkų... jeigu trifidai manęs anksčiau...

- Bet tu pasakei...

- Klausykit, - tariau. - Jau temsta. Šiandien jiems išvažiuot per vėlu. Turės čia nakvoti. Man atrodo, kad rytoj jie susigalvos išsivežti Siuzeną - ji bus kaip įkaitas, ir jos padėtis priklausys nuo mūsų elgesio. Be to, jie gali palikti čia vieną ar du sargybinius mūsų prižiūrėti, ir, aš manau, mums tai visai neparanku, ar ne?

- Žinoma, bet...

- O dabar, man regis, būsiu jį įtikinęs, kad susidomėjau jo pasiūlymu. Šįvakar reikia iškelti vakarienę, kuri turėtų būti suprasta kaip pritarimo ženklas. Pritaisyk visko ko geriau. Visi sočiai pavalgykit. Ir vaikus privalgydinkit. Pastatykit ant stalo geriausių gėrimų. Žiūrėkit, kad Torensas ir jo kompanija kaip reikiant prisisiurbtų, bet patys nepersistenkit. Į vakarienės pabaigą aš trumpam dingsiu. O jūs ir toliau linksminkit svečius, kad tai nekristų į akis. Uždėkit smagesnių plokštelių ar ką panašaus. Ir visi kuo garsiau toms dainelėms pritarkit. Dar vienas dalykas: niekas neužsiminkit nė žodžio apie Maiklą Bidlį ir jo grupę. Torensas turėtų žinoti apie Vaito salos koloniją, bet jis nė nenumano, kad ir mes žinom. O dabar man reikia maišo cukraus.

- Cukraus? - nesuprasdama paklausė Džozela.

- Nebus? Na, tai didelio bidono medaus. Manyčiau, kad ir medus tam visai tiks.

* * * * *

Per vakarienę visi vaidino savo vaidmenis kuo puikiausiai. Kompanija ne tik kad apšilo, bet ir kaip reikiant įkaito. Džozela, be įprastų gėrimų, dar atnešė stipraus savo gamybos midaus, ir jis buvo sutiktas visai palankiai. Kai aš patyliukais pasišalinau, svečiai jau buvo palaimingai suglebę.

Pasičiupau iš anksto paruoštus ryšulius su antklodėmis, drabužiais ir maistu ir nuskubėjau per kiemą į daržinę, kur stovėdavo mūsų visureigis. Per žarną iš cisternos, kurioje laikėme pagrindines benzino atsargas, pripildžiau visureigio bakus iki pat viršaus. Tada ėmiausi keistosios Torenso mašinos. Pasišviedamas žibintuvėliu, šiaip

taip suradau bako dangtelį ir supyliau vidun gerą kvortą medaus. Viską, kas liko ir to didelio bidono, suverčiau į cisterną.

Girdėjau, kaip kompanija dainuoja ir, iš visko sprendžiant, nenuobodžiauja. Sumetęs į visureigį prie to, kas jau buvo, įvairių prieštrifidinių ginklų ir dar ką prisimindamas, grįžau pas besilinksminančius. Pagaliau visi išsiskirstė, apimti nuotaikos, kurią net įdėmiausias stebėtojas būtų palaikęs beveik sentimentaliu draugiškumu.

Davėm jiems porą valandų gerai įmigti.

Patekėjo mėnulis ir užliejo kiemą balta šviesa. Buvau užmiršęs patepti daržinės duris ir dabar keikiau jas už kiekvieną girgžtelėjimą. Maniškiai jau visi traukė vorele pas mane. Brentai ir Džoisė buvo pripratę prie aplinkos, ir jų nereikėjo vesti. Jiems iš paskos ėjo Džozela ir Siuzena, vaikais nešinos. Deividas apsimiegojęs suverkšleno, bet Džozela greit uždengė jam burnytę ranka. Laikydama jį glėbyje, ji įlipo į kabiną. Kitus susodinau gale ir uždariau. Tada sėdau prie vairo, pabučiavau Džozelą ir atsikvėpiau.

Kitapus kiemo trifidai spietėsi vis arčiau vartų, kaip visada, kai jų niekas neliesdavo kurį laiką.

Per apvaizdos malonę visureigio variklis užsivedė iš karto. Įjungiau bėgį, išsilenkiau Torenso mašinos ir pasileidau tiesiai į vartus. Įsirėmė sunkūs sparnai, ir vartai sutraškėjo. Mes nėrėm pirmyn, apkibę vielom ir sulaužytom lentom, parmušdami kokį tuziną trifidų, įnirtingai čaižomi geluonių. Šitaip išvažiavom į kelią.

Kai, pavažiavę į kalną, pasiekėm posūkį, nuo kurio matyti Širningas, sustojau ir išjungiau variklį. Keliuose languose buvo šviesu, ir, mums bežiūrint, užsidegė mašinos žibintai, nušviesdami visą namą. Suurzgė starteris. Mane visą nusmelkė, kai išgirdau burzgiant variklį, nors žinojau, kad mūsų visureigis keliskart greitesnis už tą nevikrų jų griozdą. Mašina pradėjo trūkčiodama suktis į vartus. Tačiau bematant variklis sučiaudėjo ir nutilo. Vėl ėmė urgzti starteris. Riaumojo net įtūžęs, tačiau bergždžiai.

Trifidai aptiko, kad vartai išversti. Susiliejusioje mėnulio ir mašinos žibintų šviesoje matėm, kaip jų aukšti liekni siluetai lyg siūbuojanti nevikri procesija plūsta į kiemą, kaip dar kiti trifidai krypuodami ledžiasi nuo kalvų ir seka paskui juos...

Pažvelgiau į Džozelą. Kur ji tau priverks ežerus: nė ašarėlės neišliejo. Pažiūrėjo į mane, po to nukreipė akis į Deividą, miegantį jos glėbyje.

- Turiu čia viską, ko man iš tikrųjų reikia, - tarė ji, - o kada nors tu mus vėl čia parvesi, Bili.

- Tiesiog nuostabu, kai žmona taip tiki savo vyru, mieloji tu mano, bet... Ne, po perkūnais, jokių "Bet". Aš jus parvesiu čia, - pasakiau.

Išlipau nuimti vartų nuolaužų nuo visureigio sparnų ir nuvaliau nuodus nuo priekinio stiklo, kad matyčiau kelią per kalvų viršūnes į pietvakarius.

* * * * *

Nuo čia mano pasakojimas apie save susijungia su bendra istorija. Rasite ją puikiosiose kolonijos kronikose, parašytose Elspetos Keri.

Dabar visos mūsų viltys čia. Iš Torenso neofeodalizmo užmačių, atrodo, nieko neišeis, nors dar yra išlikusių jo įkurtų feodalinių valdų. Kiek žinom, jų gyventojai apgailėtinai skursta už savo aptvarų. Tačiau jų jau žymiai mažiau, negu iš pradžių buvo. Kartas nuo karto Aivenas praneša, kad žlugo dar vienas feodalizmo židinys ir kad jį supę trifidai iškeliavo prisijungti prie kitų apgulties.

Taigi reikia manyti, kad užsibrėžto tikslo teks siekti mums vieniems. Kelias jau aiškėja, bet dar laukia daugybė darbo ir tyrimų, kol ateis ta diena, kai mes ar mūsų vaikai, ar mūsų vaikų vaikai perplauksim sąsiaurius ir leisimės į didįjį žygį. Mes vysim ir vysim trifidus, nenuilstamai naikindami juos, kol išnaikinsim paskutinįjį iš žemės, kurią jie iš mūsų atėmė.

Vindemas Dž.
Vi-201 Trifidų dienos: Romanas / J. Wyndham; iš anglų k. vertė K. Miliūnienė.- V.: A. Varnas, 1994.- 208 p.
ISBN 9986-491-01-0

Dž.. Vindemas yra žinomas kaip anglų nuotykių romanų ir apsakymų rašytojas, mokslinės fantastikos autorius. "Trifidų dienos" - pirmasis jo fantastinis romanas. Čia vaizduojama pasaulį ištikusi katastrofa. Žmones užpuolė vaikščiojantys augalai - trifidai, kurie nori užvaldyti žemę. Žmonės atkakliai kovoja su užpuolėjais.

UDK 820-3

John Wyndham
TRIFIDŲ DIENOS

Iš anglų kalbos vertė
Kristina Miliūnienė

Redaktorė Valerija Žeimytė

Dailininkė Audronė Stankevičiūtė

SL 1632. 1994, Tiražas 12000 egz. Užsakymo Nr. 152.
Leido A. Varno personalinės įmonės leidykla, Lvovo 39-2.
Spausdino Valstybinė įmonė "Spauda", Laisvės pr. 60, 2044 Vilnius

1,50 Lt